

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 24 Μαΐου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 927

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η συλλογική ωριμότητα ως κορυφαίο διακύβευμα

Η σημερινή εκλογική αναμέτρηση δεν είναι μία ακόμη τυπική διαδικασία στο τέλος μιας πενταετούς κοινοβουλευτικής θητείας. Είναι η ώρα της κρίσης για παραδοσιακά κόμματα, που θεωρούσαν την ψήφο των πολιτών λευκή επιταγή. Νεοφανών σχηματισμών που θεωρούν την ψήφο πεδίο τυφλής διαμαρτυρίας. Και σκεπτόμενων ψηφοφόρων που βλέπουν μια ύστατη μάχη για ορθολογισμό. Για χρόνια, το παραδοσιακό πολιτικό σύστημα λειτουργήσε πρωτίστως με όρους διαχείρισης και όχι

ευθύνης. Έχασε επαφή με την πραγματικότητα της κοινωνίας, υποτίμησε την ανασφάλεια των πολιτών και αντιμετώπισε την κρίση αξιοπιστίας των θεσμών ως επικοινωνιακό πρόβλημα και όχι ως βαθιά πολιτική αποτυχία. Οι ίδιοι που σήμερα επικαλούνται τη σοβαρότητα, ήταν συχνά οι πρώτοι που δίδαξαν λαϊκισμό, τοξικότητα και την ευκολία. Σε κρίσιμες στιγμές επέδειξαν ανοχή, ακόμη και πολιτική συνύπαρξη με ακραίες φωνές, νομιμοποιώντας τη ρητορική της ακρότητας ως μέρος

της δημόσιας κανονικότητας. Την ίδια ώρα, ελλοχεύει ένας ορατός κίνδυνος εκτροχιασμού: Η κοινωνική απογοήτευση να μετατραπεί σε τυφλή κατεδάφιση. Το μέλλον του τόπου και των νέων γενεών να θυσιαστεί στον βωμό ενός επιδερμικού αντιουστμητισμού που επενδύει στο συναίσθημα και την αποπολιτικοποίηση, στην οργή και στην εκλαΐκευση. Η δημοκρατία, όμως, δεν επιβιώνει ούτε με αλαζονεία εξουσίας ούτε με πολιτικά πειράματα χωρίς θεσμικό βάθος. Η σημερινή αναμέτρηση,

λοιπόν, είναι στιγμή που η συλλογική ωριμότητα αναδεικνύεται σε κορυφαίο διακύβευμα. Κοινωνία και κομματικό σύστημα, οφείλουν με αυτογνωσία να αναλογιστούν την ευθύνη να ακολουθήσουν τη δύσκολη διαδρομή της πολιτικής ενπλικώσεως. Τα πολιτικά κόμματα, έχουν καθήκον να εμπνεύσουν και πάλι. «Μετασχηματίζοντας» ριζικά τον ρόλο της Βουλής σε δυναμικό μοχλό εκσυγχρονισμού και κοινωνικής δικαιοσύνης. Που να λειτουργεί ως αρχιτέκτονας του ψηφιακού κράτους,

εγγυητής της αξιοκρατίας και της διαφάνειας, αναμορφωτής της Παιδείας, επιταχυντής της πράσινης μετάβασης, εκσυγχρονιστής του οικογενειακού δικαίου και της καθολικής προστασίας των ευάλωτων ομάδων. Έχουν, τέλος, βαρύντατη υποχρέωση να ανακτήσουν αξιοπιστία και να επανακτήσουν την εμπιστοσύνη της κοινωνίας προς τους θεσμούς. Η 24η Μαΐου θα πρέπει να περάσει στην ιστορία ως μία στιγμή αλλαγής και εποικοδομητικής ανανέωσης, όχι ανατροπής.

ΕΚΛΟΓΕΣ 2026

Ο γρίφος της νέας Βουλής

Το άνοιγμα της κάλπης αναμένεται να ανατρέψει τις έως σήμερα ισορροπίες στο πολιτικό σκηνικό, τόσο σε σχέση με τις πιθανές συνεργασίες όσο και την ανάδειξη του νέου προέδρου του Σώματος. Σελ. 4

ΜΙΑΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

Τρεις βετεράνοι βουλευτές

Ιωάννης Κασουλίδης
Τάκης Χατζηδημητρίου
Σταύρος Ευαγόρου
Σελ. 6

Οι κάλπες στα 1.217 εκλογικά κέντρα παγκύπρια, ανοίγουν στις 7 πρωί και θα παραμείνουν ανοικτές μέχρι τις 6 το απόγευμα. Αυτή είναι η δέκατη τρίτη εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη των μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων, από το 1960, οπότε και διενεργήθηκαν οι πρώτες βουλευτικές εκλογές μετά την Ανεξαρτησία. Η «Κ» παρουσιάζει επτά ανέκδοτες επιστολές που σχετίζονται με εκείνη την πρώτη εκλογική διαδικασία. Σελ. 11

ΔΗΥ-ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Το δέλεαρ της συγκυβέρνησης

Είναι ρεαλιστικό το σενάριο της σύμπλευσης ΔΗΥ - Νίκου Χριστοδουλίδη για τις Προεδρικές του 2028; Το επόμενο διάστημα θα διαφανεί, αν οι σκληρές συγκρούσεις θα οδηγήσουν σε συνεργασία. Σελ. 5

«ΕΙΝΑΙ ΟΛΟΙ ΙΔΙΟΙ»

Γιατί οι νέοι απέχουν

Οι πολιτικοί φαίνεται να αδυνατούν να κινητοποιήσουν τη νέα γενιά, η οποία απομακρύνεται όλο και περισσότερο από τις κάλπες. Νέοι εξηγούν στην «Κ» τους λόγους που τους κάνουν να απέχουν. Σελ. 7

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΤΑ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ. ΕΠΙΒΕΒΑΙΩΣΤΕ ΤΟΝ ΠΙΝΟΝ Η ΤΗΝ ΦΑΡΜΑΚΟΔΟΣΙΑ 142

ΕΛΛΑΔΑ

Οι νέοι ανταγωνιστές της Ν.Δ.

Οι πρώτες μετρήσεις, που έχει και στη διάθεσή του το επιτελείο της κυβέρνησης, δείχνουν αλλαγές στον εκλογικό χάρτη, κυρίως στη Βόρεια Ελλάδα. Πώς διαβάζει τους νέους ανταγωνιστές το Μαξίμου και πώς σκοπεύει να τους αντιμετωπίσει. Σελ. 16, 18

ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ

Οποιος φοράει σταυρό δεν νιώθει ασφαλής

Ο απρόκλητος προπηλακισμός μιας μοναχής στην Ανατολική Ιερουσαλήμ προκάλεσε σοκ. Οι μισαλλόδοξες επιθέσεις κατά χριστιανών στην Ιερουσαλήμ και στη Δυτική Οχθη από φανατικούς Εβραίους αυξάνονται. Οι φωνές όσων αισθάνονται πλέον φόβο πυκνώνουν. Σελ. 21

ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΑΠΟ ΑΚΑΜΑ

Γκρίζες ζώνες Ερντογάν

Σελ. 10

ΓΙΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ

Τα μέτωπα με τις Βρυξέλλες

Σελ. 8

Κρατάμε τη μια όψη του νομίσματος. Αυτή που μας φέρνει πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

ΑΝΟΔΟΣ ΚΕΡΔΩΝ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2022-2025

Στο μικροσκόπιο η στήριξη στους ξενοδόχους

Η κυβέρνηση στήριξε τους ξενοδόχους λόγω της κρίσης στη Μ. Ανατολή τον Απρίλιο, αλλά αναμένουν επέκταση των μέτρων για Μάιο και Ιούνιο. Οι ξενοδόχοι είχαν υψηλά κέρδη και χαμηλά ΜΕΔ την περίοδο 2022-2025, ενώ οι πιέσεις εμφανίζονται σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, δηλαδή σε δευτερογενείς υπηρεσίες του τουρισμού. Οικονομική, σελ. 3

ΛΙΝΑ ΚΑΣΙΑΝΙΔΟΥ

Μακάρι να είχαμε χρήματα για όλους

Η υφυπουργός Πολιτισμού Λίνα Κασσιανίδου μιλάει για τις καθυστερήσεις στα χορηγικά προγράμματα, το Μουσείο Μοντέρνας και Σύγχρονης Τέχνης, την Κυπριακή Βιβλιοθήκη και για την υποστελέχωση του υφυπουργείου. Τέχνες, σελ. 4

ALMA SALEM

Οι τέχνες αποτελούν χρήσιμα εργαλεία

Η Alma Salem, νέα διευθύντρια του Culture Resource (Al-Mawred Al-Thaqafi), βρέθηκε στη Λάρνακα και μίλησε στην «Κ» για το πώς ο πολιτισμός και οι τέχνες μπορούν να γίνουν εργαλεία που θα ενώνουν τους ανθρώπους. Τέχνες, σελ. 8

ZENITH

THE HEART OF WATCHMAKING 165 YEARS

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

CHRONOMASTER SPORT

ΟΛΟΤΕΛΑ ΝΕΟ TOYOTA

RAV4

Ο θρύλος επιστρέφει. Το επιβλητικό SUV design συναντά την κορυφαία τεχνολογία στη νέα γενιά του RAV4. Με Hybrid και Plug-in Hybrid κινητήρες, προσφέρει ισχυρή απόδοση, αυξημένη αποδοτικότητα και ακόμα μεγαλύτερη αυτονομία ηλεκτρικής οδήγησης – όλα όσα περιμένεις από ένα πραγματικό icon.

Κατανάλωση καυσίμου (WLTP) από 4.9 λτ./100 χλμ.
Εκπομπές CO₂ (WLTP) από 112 γρ./χλμ.

IMAGINE THE POSSIBILITIES

ΔΙΚΡΑΝ ΟΥΖΟΥΝΙΑΝ & ΣΙΑ ΛΤΔ
77774010 | www.toyota.com.cy | info@toyota-cyprus.com | ToyotaCyprus

Της ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Διαφοροποιήσεις στο πολιτικό σκηνικό όπως το γνωρίζαμε μέχρι σήμερα αναμένεται να φέρει το άνοιγμα της κάλπης, με τις ισορροπίες να ανατρέπονται τόσο σε σχέση με τις πιθανές συνεργασίες όσο και την ανάδειξη του νέου προέδρου του Σώματος. Από το περιβάλλον διαφημιστικό του ΔΗΚΟ με τον Συναγερμικό Μάκη και το πτυχίο Γιαννάκη που βρέθηκαν στο επίκεντρο του προεκλογικού του 2021, στο σήμερα με την υπόθεση Σάντη, την τοξικότητα αλλά και τους νέους παίκτες στο πολιτικό σκηνικό, η επόμενη μέρα πιθανώς να επιφυλάσσει εκπλήξεις, αλλά και ανησυχίες σε σχέση με τον τρόπο λήψης αποφάσεων της Βουλής.

Το ΔΗΚΟ, πέντε χρόνια πριν ένωθε την απειλή του νεοεισερχόμενου στα πολιτικά δρώμενα κόμματος της ΔΗΠΑ –που πέτυχε πανηγυρική είσοδο στη Βουλή– ενώ τη δεδομένη στιγμή έχει απέναντί του νεοσύστατους κοιμητικούς σχηματισμούς που απειλούν τον ρυθμιστικό του ρόλο.

ΑΛΜΑ και Άμεση Δημοκρατία διεκδικούν κομμάτια της πίτας των κοινοβουλευτικών εδρών και μόνο το άνοιγμα της κάλπης θα καταδείξει τελικώς σε ποιο εύρος θα το πετύχουν αυτό, αλλά και τον ρόλο που θα έχουν να διαδραματίσουν την επόμενη πενταετία, ενώ τα δύο μεγάλα κόμματα δίνουν τη μάχη τους για όσο το δυνατό μεγαλύτερα ποσοστά συσπειρώσεως.

Μήνας του μέλιτος ΔΗΣΥ-ΔΗΚΟ

Ο ΔΗΣΥ θέλει και αυτή τη φορά να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο, αν και γνωρίζει καλά πως είναι αναπόφευκτες οι συνεργασίες, τόσο για την εκλογή ΠτΒ όσο και την ψηφίση προτάσεων νόμου που θα καταθέσει. Η πορεία των τελευταίων μηνών καταδεικνύει πως περνά μήνα του μέλιτος με το ΔΗΚΟ, σε αντίθεση με το 2021, ενώ και οι δύο αφήνουν ανοιχτή την πόρτα σε πιθανή συνεργασία με το ΕΛΑΜ, άρα δεν είναι δύσκολο να συμπεράνει κανείς πως πιθανώς με τη στήριξη τουλάχιστον των τριών να αναδειχθεί ο νέος πρόεδρος του Σώματος.

Η Αννίτα Δημητρίου δεν διαστάσε να εκφράσει την επιθυμία της να είναι εκ νέου πρόεδρος, ενώ τη θέση δεν αποκλείει να διεκδικήσει ο Νικόλας Παπαδόπουλος, την ώρα που το ΕΛΑΜ διαμνύει πως θα θέσει όρους και προϋποθέσεις πριν πει το ναι σε συγκεκριμένο υποψήφιο. Πάντως, το ποσοστό που θα λάβει ο ΔΗΣΥ αναμένεται να καθορίσει και τα επόμενα βήματα ενόψει προεδρικών, μιας και το 2028 περνά μέσα από τη Βουλή. Μια ηγεσία που ριχνεται για πρώτη φορά στην κούρσα των βουλευτικών μετά από μακρά περίοδο εσωστρέφειας αλλά και έντονων αμφισβητήσεων, που θα ενισχυθεί λαμβάνοντας ένα ικανοποιητικό ποσοστό και εδραϊώνοντας το κόμμα στην πρώτη θέση.

Από το περιβάλλον διαφημιστικό του ΔΗΚΟ με τον Συναγερμικό Μάκη και το πτυχίο Γιαννάκη που βρέθηκαν στο επίκεντρο του προεκλογικού του 2021, στο σήμερα με την υπόθεση Σάντη, την τοξικότητα αλλά και τους νέους παίκτες στο πολιτικό σκηνικό.

Προβληματισμός για την επόμενη μέρα

Με αχαρτογράφητο τοπίο μοιάζει το παζλ της νέας Βουλής

Βέβαια, ενδιαφέρον παρουσιάζεται και σε σχέση με την κατάταξη –τις ψήφους– που θα λάβουν οι βουλευτές του κόμματος στην επαρχία Λευκωσίας αφού θα καταδειχθούν και οι τάσεις που πιθανώς να επικρατήσουν, αν αναλογιστεί κανείς πως ορισμένοι εκ των υποψηφίων αμφισβήτησαν κατά καιρούς τη νυν ηγεσία, ενώ υπάρχουν και αυτοί που η Πινδάρου τους έχει απομακρύνει, όχι όμως και ο κόσμος.

Την ίδια ώρα, η ηγεσία του ΔΗΣΥ έχει να διαχειριστεί την επόμενη μέρα και αν αυτό σημαίνει στενότερη σχέση με την κυβέρνηση Νίκου Χριστοδουλίδη –αυτή την ώρα ο αντιπολιτευτικός

χαρακτήρας έχει σχεδόν μηδενιστεί– ή αν θα προχωρήσουν με το ΔΗΚΟ, σενάριο που επίσης συζητείται έντονα, στην υποστηρίχτη κοινού υποψηφίου για τις προεδρικές του 2028.

Αυτό προϋποθέτει την έξοδο του ΔΗΚΟ από την κυβέρνηση το αμέσως επόμενο διάστημα, ενώ ουσιαστικό ρόλο σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο παίζουν και τα ποσοστά που τα δύο κόμματα θα έχουν να επιδείξουν το πρωί της 25ης Μαΐου και κατά πόσον αυτά θα βοηθούν για το επόμενο βήμα.

Βέβαια κανείς δεν αποκλείει και το ενδεχόμενο αμφισβήτησης της ηγεσίας και εντός του ΔΗΚΟ, αν ουσιαστικά το ποσο-

στό του κόμματος υποχωρήσει σημαντικά. Άλλωστε, το συγκεκριμένο θέμα είχε τεθεί και μετά τις ευρωεκλογές του 2024 χωρίς ουσιαστικά να λαμβάνει διαστάσεις, μιας και ήταν κοινά αποδεκτό πως ο χρόνος μετρούσε αντίστροφα για τις βουλευτικές του 2026 και δεν υπήρχε περιθώριο για περαιτέρω εσωστρέφεια που πιθανώς να προκαλούσαν οι εσωκομματικές εκλογές.

Άλλωστε μπορεί οι συζητήσεις να γίνονταν σε κομματικά πηγαδάκια, ωστόσο κανείς δεν αμφισβήτησε δημόσια την ηγεσία, αντιθέτως της έδωσε ψήφο εμπιστοσύνης για τη συνέχεια. Σήμερα τα δεδομένα διαφορο-

ποιούνται, μιας και η τρίτη θέση φαίνεται να έχει χαθεί οριστικά για το ΔΗΚΟ, με το ΕΛΑΜ να είναι ο επικρατέστερος διεκδικητής, ενώ εμβόλιμα μπαίνουν το Άλμα του Οδυσσέα Μιχαηλίδη και η Άμεση Δημοκρατία του Φειδία Παναγιώτου.

Το τόξο της Αριστεράς

Στο ΑΚΕΛ, θα ήταν καλοδεχούμενη μία πρωτιά, ωστόσο το κόμμα εστιάζει στη λήψη ποσοστών λίγο πάνω από το αποτέλεσμα του 2021, με τις απώλειες τότε να ήταν σημαντικές.

Ο Στέφανος Στεφάνου, στις πρώτες του ουσιαστικά βουλευτικές εκλογές στην ηγεσία του κόμματος, έρχεται αντιμέτωπος με αποφάσεις καινοτόμες σε κάποιες των περιπτώσεων που έλαβε η ηγεσία, όπως και με ορισμένες που τελικώς δεν πήρε, επιδιώκοντας ένα αποτέλεσμα που θα επιτρέψει ουσιαστικά στο κόμμα να είναι ισχυρός παίκτης στις διεργασίες για τις προεδρικές του 2028.

Ωστόσο, όποιο ποσοστό και αν λάβει, επιβεβλημένες θεωρούνται οι συνεργασίες για την ανάδειξη προέδρου του Σώματος όπως και τις μετέπειτα ενέργειες. Βέβαια πριν η κάλπη κλείσει κανείς δεν μπορεί να έχει ξεκάθαρη εικόνα για τα ποσοστά που θα λάβουν, αλλά και ποια κόμματα θα είναι τελικά εντός Κοινοβουλίου –μεταξύ τους και νεοσύστατα– που θα μπορούσε το κόμμα της Αριστεράς να συνεργαστεί μαζί τους.

Πάντως, ο ίδιος ο γ.γ. του κόμματος δεν αποκλείει να διεκδικήσει την προεδρία του Σώματος, ενώ ανοιχτό αφήνει το ενδεχόμενο και για θετική ψήφο σε υποψηφιότητα εκτός ΑΚΕΛ, πρόσωπου ωστόσο κοντά στην ιδεολογία του κόμματος.

Άλλωστε Volt και ΑΛΜΑ, όπως διαμνύεται, δεν ψηφίζουν υποψήφιο που στηρίζει το ΕΛΑΜ, ενώ ρόλο στη διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού και των ισορροπιών εντός κοινοβουλίου θα παίξουν τα ποσοστά που θα λάβουν ΕΔΕΚ και Κίνημα Οικολόγων, όπως και οι τάσεις που θα επικρατήσουν εντός των δύο κομμάτων, ανάλογα και με τα πρόσωπα που θα εκλεγούν. Άγνωστη παραμένει η στάση που θα τηρήσουν οι βουλευτές της Άμεσης Δημοκρατίας σε σχέση με την προεδρία της Βουλής, όσο και με ποιους προτιθέται να επιδιώξουν συνεργασίες για το συγκεκριμένο θέμα, αν αναλογιστεί κανείς πως το κόμμα ξεκαθαρίζει ότι θα βρίσκεται σε άμεση επικοινωνία με τους πολίτες, τους οποίους θα καλεί να αποφασίσουν μέσω application σε σχέση με ζητήματα που προκύπτουν εντός Κοινοβουλίου.

Θέμα πιθανώς να προκύψει και σε σχέση με την εκλογή του κ. Φειδία Παναγιώτου και τι ο ίδιος θα αποφασίσει για την έδρα του στο Ευρωκοινοβούλιο, χωρίς να αποκλείεται το αμέσως επόμενο διάστημα να στηθούν κάλπες για την ανάδειξη ευρωβουλευτή, αν τελικά επιλέξει το κυπριακό κοινοβούλιο.

Ο ΔΗΣΥ θέλει και αυτή τη φορά να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο, αν και γνωρίζει καλά πως είναι αναπόφευκτες οι συνεργασίες, τόσο για την εκλογή ΠτΒ όσο και την ψηφίση προτάσεων νόμου που θα καταθέσει.

Στο ΑΚΕΛ θα ήταν καλοδεχούμενη μία πρωτιά, ωστόσο το κόμμα εστιάζει στη λήψη ποσοστών λίγο πάνω από το αποτέλεσμα του 2021, με τις απώλειες τότε να ήταν σημαντικές.

ΑΡΘΡΟ

Όταν όλοι ξέρουν, αλλά κανείς δεν μιλά

Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΣΟΛΩΜΟΥ

Πέμπτη, 26 Φεβρουαρίου, γύρω στις πέντε το απόγευμα, ξεκινά η τελευταία σύσκεψη για τον πόλεμο στο Ιράν στο Situation Room. Ο Τραμπ έδωσε μια τελευταία ευκαιρία στους συνεργάτες του να τοποθετηθούν.

Ο Στρατηγός Κέιν, αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, απαρτιμεί προσεκτικά τους κινδύνους: το ρίσκο να τελειώσουν τα πυρομαχικά, τη δυσκολία να διασφαλιστούν τα Στενά του Ορμούζ, το ερώτημα τι θα γίνει μετά. Δεν παίρνει θέση. Ο Τζέι Ντι Βανς, που διαφωνούσε με τον πόλεμο φανερά, λέει στον πρόεδρο: «Ξέρεις ότι το θεωρώ κακή ιδέα, αλλά αν θες να το κάνεις, θα σε στηρίξω». Το ίδιο και ο Ρούμπιο, που παρά τις αμφιβολίες του, υποσχέθηκε να υπερασπιστεί τη γραμμή της κυβέρνησης μόλις

ξεκινήσει ο πόλεμος. Η Σούζι Γουάιτς, επικεφαλής του επιτελείου του Λευκού Οίκου, ανησυχούσε για άλλο έναν πόλεμο στη Μέση Ανατολή. Στη σύσκεψη όμως, δεν θεωρήσε δουλειά της να μιλήσει για στρατιωτικές αποφάσεις μπροστά σε άλλους.

Αν όλοι ήξεραν ότι αυτή η απόφαση ήταν λάθος, γιατί δεν βρέθηκε κανείς να την μπλοκάρει; Πριν τους κρίνεις, σκέψου το εξής. Πότε ήταν η τελευταία φορά που κάθισες σε μια σύσκεψη, είδες να παίρνεται μια απόφαση με την οποία διαφωνούσες, και διαστάσες να πεις αυτό που πραγματικά σκεφτόσουν; Ίσως ανέφερες μια τεχνική λεπτομέρεια αντί για το πραγματικό πρόβλημα. Ίσως είπες στον εαυτό σου ότι δεν είναι δική σου ευθύνη να βγάλεις τα κάρβουνα απ' τη φωτιά.

Ποιοι είναι όμως οι λόγοι που

κάνουν να σιωπούμε;

Ο πρώτος είναι ο πιο απλός: ο φόβος. Όλοι μέσα στη σύσκεψη ήξεραν τι πάθαιναν όσοι πήγαιναν εναντίον στον Τραμπ. Αυτό φυσικά δεν συμβαίνει μόνο στον Λευκό Οίκο.

Σε κάθε οργανισμό όπου η διαφωνία τιμωρείται, ο κόσμος μαθαίνει να σιωπά. Όταν φοβάσαι ότι μια κουβέντα μπορεί να σου κοστίσει, την κρατάς για τον εαυτό σου. Αυτή η σιωπή όμως κοστίζει. Δεν ακούγονται οι αντιρρήσεις που θα μπορούσαν να σταματήσουν μια κακή απόφαση, ούτε οι ιδέες που θα την έκαναν καλύτερη. Η Google διαπίστωσε ότι οι πιο επιτυχημένες ομάδες ήταν εκείνες όπου ο κόσμος ένωθε άνετα να διαφωνήσει. Αυτό το αίσθημα ασφάλειας μετρούσε περισσότερο από το ταλέντο και την εμπειρία.

Ο δεύτερος λόγος δεν είναι τό-

σο εμφανής. Ο Τραμπ είχε διαψεύσει προβλέψεις και στο παρελθόν. Οι συνεργάτες του τον είχαν δει να αναλαμβάνει παράλογα ρίσκα και να βγαίνει από πάνω. Σε ένα τέτοιο σημείο, αρχίζεις να αμφισβητείς τον εαυτό σου: μήπως ξέρει κάτι που δεν ξέρω εγώ; Όλοι μας το κάνουμε αυτό. Όταν δεν είμαστε σίγουροι, κοιτάμε τι κάνουν οι άλλοι. Σε ένα επίσημο δείπνο, αν δεν ξέρεις ποιο προούνι να πιάς, ρίχνεις μια ματιά στον διπλανό σου και ακολουθείς. Συνήθως πετυχαίνει. Το θέμα είναι όταν αρχίζεις να αμφισβητείς πράγματα που πραγματικά ξέρεις, μόνο και μόνο επειδή φοβάσαι ότι ο άλλος ξέρει περισσότερα.

Ο τρίτος λόγος είναι ίσως ο πιο σημαντικός. Όταν η ευθύνη μοιράζεται σε πολλούς, κανείς δεν την αναλαμβάνει. Λιποθυμά κάποιος σε δημόσιο χώρο, δεκάδες

άτομα γύρω του, και κανείς δεν σπεύδει να βοηθήσει. Ο καθένας περιμένει ότι θα το κάνει κάποιος άλλος. Στο τέλος δεν το κάνει κανείς.

Το ίδιο έγινε και στη σύσκεψη. Ο Κέιν θεωρούσε κατά βάθος ότι ο πόλεμος ήταν λάθος, αλλά δεν το είπε ποτέ. Απαρίθμησε τους κινδύνους και σταμάτησε εκεί. Αυτή ήταν η δουλειά του και κάποιος άλλος, σίγουρα, θα έλεγε αυτό που χρειαζόταν. Η Γουάιτς άφησε τους ειδικούς να μιλήσουν. Οι ειδικοί άφησαν τον πρόεδρο να αποφασίσει. Ο καθένας περίμενε από τον διπλανό του. Στο τέλος, δεν μίλησε κανείς.

Όταν μια ομάδα φτάνει σε συμφωνία με αυτόν τον τρόπο, συμβαίνει κάτι παραπλανητικό. Φεύγουν όλοι από το δωμάτιο πιο σίγουροι από όταν μπήκαν. Γιατί στη συζήτηση ακούστηκαν επι-

χειρήματα υπέρ της απόφασης, σχεδόν κανένα εναντίον. Όσοι συμφωνούσαν, άκουσαν τη θέση τους να επιβεβαιώνεται. Όσοι διαφωνούσαν, σώπασαν.

Αυτό που μοιάζει με συμφωνία, είναι στην πραγματικότητα η σιωπή όσων κράτησαν τις αμφιβολίες τους μέσα τους. Το δωμάτιο δεν ζύγισε την απόφαση. Την υπέγραψε.

Στις 28 Φεβρουαρίου, ο πόλεμος ξεκινά. Το καθεστώς δεν καταρρέει. Λαϊκή εξέγερση δεν γίνεται. Τα Στενά του Ορμούζ παραμένουν κλειστά.

Μένει όμως ένα ερώτημα. Όταν τα στοιχεία αρχίζουν να δείχνουν ότι μια απόφαση ήταν λάθος, γιατί είναι τόσο δύσκολο να κάνεις πίσω; Τι μας κρατάει δεμένους σε μια απόφαση, ακόμα κι όταν τα γεγονότα τη διαψεύδουν; Θα το δούμε στο επόμενο άρθρο.

Στελέχη, κυρίως παλαιότερης κοιμματικής κουλτούρας, θεωρούν αδιανόπτο το κόμμα να στηρίξει εκείνον που διέσπασε τον ΔΗΣΥ και τον οδήγησε σε ιστορική ήττα το 2023.

Ο ρόλος της Αννίτας Δημητρίου

Η πρόεδρος του ΔΗΣΥ βρίσκεται μπροστά σε ένα πολιτικό δίλημμα που πιθανόν να καθορίσει ολόκληρη την πορεία της. Αν μέχρι το 2027 καταφέρει να ανακτήσει δημοσκοπική δυναμική και προσωπικό πολιτικό εκτόπισμα, θα πιεστεί να διεκδικήσει η ίδια την Προεδρία. Αν όμως οι μετρήσεις συνεχίσουν να δείχνουν ότι ο Χριστοδουλίδης διατηρεί ισχυρό προβάδισμα στον κεντρώο και δεξιό χώρο, τότε θα ενταθούν οι φωνές υπέρ μιας «ρεαλιστικής επιλογής». Πολιτικοί παρατηρητές σημειώνουν ότι το κλειδί δεν θα είναι τόσο η προσωπική σχέση Δημητρίου-Χριστοδουλίδη, όσο το κατά πόσο θα διαμορφωθεί κοινωνικό και επιχειρηματικό μπλοκ πίσω υπέρ μιας συνεννόησης. Στην Κύπρο, άλλωστε, οι προεδρικές εκλογές δεν κρίνονται μόνο στα κοιμματικά συνέδρια αλλά και στα δίκτυα επιρροής γύρω από την οικονομία, τα ΜΜΕ και τους θεσμούς.

Τα ανταλλάγματα μιας πιθανής συμφωνίας

Καμία τέτοια συνεργασία δεν θα μπορούσε να γίνει χωρίς πολιτικό τίμημα. Σε περίπτωση επαναπροσέγγισης, ο ΔΗΣΥ πιθανότατα θα ζήτησε: αυξημένο ρόλο στη διακυβέρνηση πριν από το 2028, θεσμικές εγγυήσεις για πολιτική συνδιαμόρφωση, συμμετοχή στην κατάσταση ψηφοδελτίων και κρατικών διορισμών, σαφέστερο ιδεολογικό απόστημα σε οικονομία και Κυπριακό. Από την πλευρά του, ο Χριστοδουλίδης θα επιχειρούσε να διατηρήσει το υπερκομματικό του προφίλ, αποφεύγοντας να εμφανιστεί ως «επιστροφή στον ΔΗΣΥ». Αυτό είναι κρίσιμο: η πολιτική δύναμη του προέδρευται ακριβώς από την εικόνα του αυτού του κεντρώου γκέητ που δεν ελέγχεται από κοιμματικούς μηχανισμούς.

Οι μεταβλητές που θα κρίνουν την έκβαση

Οι σημερινές εκλογές είναι ένας ουσιαστικός παράγοντας που μπορεί να μεταβάλει καταστάσεις. Οι ισορροπίες που θα προκύψουν στη νέα Βουλή θα καθορίσουν αν ο Πρόεδρος θα υποχρεωθεί να ρίξει στο τραπέζι μια «δεδουλευμένη πρόταση» πλήρους συγκυβέρνησης προς τον ΔΗΣΥ, η οποία θα μπορούσε να αλλάξει τη δεδομένη και για τις Προεδρικές, αναφέρεται χαρακτηριστικά. Έμπειροι αναλυτές δεν αποκλείουν επίσης το ενδεχόμενο ο ΔΗΣΥ να υιοθετήσει ένα μοντέλο «ελεγχόμενης ουδετερότητας» ή σιωπηρής ανοχής, που θα μπορούσε στη συνέχεια να εξελιχθεί σε κανονική συμμετοχή. Το να θα φτάσουμε εκεί θα εξαρτηθεί από τέσσερις παράγοντες: Τη δημοσκοπική αντοχή του Χριστοδουλίδη μέχρι το 2027. Το αν ο ΔΗΣΥ θα αναδείξει ισχυρό εναλλακτικό υποψήφιο. Την κατάσταση της οικονομίας και το πολιτικό κλίμα. Το Κυπριακό, που διαχρονικά ανατρέπει ισορροπίες και επανακαθορίζει στρατόπεδα. Για την ώρα, τίποτα δεν φαίνεται να μπορεί να θεωρήσει ένα τέτοιο σενάριο προποσασμένο. Όμως το γεγονός και μόνο ότι το σενάριο συζητείται σοβαρά, δείχνει πόσο ρευστό παραμένει το κυπριακό πολιτικό σκηνικό. Και ίσως επιβεβαιώνει έναν παλιό κανόνα της κυπριακής πολιτικής: οι πιο σκληρές συγκρούσεις είναι συχνά ο πρόλογος των πιο πρόσμενων συνεργασιών.

Το δέλεαρ της συγκυβέρνησης

Πόσο ρεαλιστικό είναι το σενάριο της σύμπλευσης ΔΗΣΥ - Νίκου Χριστοδουλίδη το 2028;

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Σύμφωνα με τις δημόσιες δηλώσεις της επίσημης ηγεσίας της Πινδάρου, η οποία έχει φροντίσει να απορρίψει κατηγορηματικά αυτό το ενδεχόμενο, τότε το συγκεκριμένο σενάριο είναι, αν όχι παντελώς ανευδαφικό, το ελάχιστο πολιτικά απομακρυσμένο και εξαιρετικά δύσκολο.

Αν όμως κανείς αφεύγει από το έντονο παρασκήνιο, τις πληροφορίες που θέλουν επαφές προσώπων προσκειμένων σε αμφότερες τις πλευρές για βολιδοσκοπήσεις που αφορούν στο τώρα και στο μετά, τη μεγάλη μερίδα των ψηφοφόρων του κόμματος (όπως αυτή καταγράφηκε σε τέσσερις διαδοχικές έρευνες της «Κ» με περίπου το 60% να θέλει το κόμμα στην κυβέρνηση) όπως και εσωκομματικές τάσεις, οι οποίες για την ώρα προτιμούν να μην εκφράζονται δημόσια και φωναχτά, που ευνοούν συμμετοχή στην παρούσα κυβέρνηση, μια είδους σύμπλευση χωρίς αυστηρές βλέψεις και δεσμεύσεις για το μέλλον, τότε το σενάριο στήριξης του Νίκου Χριστοδουλίδη από τον ΔΗΣΥ για τις προεδρικές εκλογές του 2028, μπορεί να θεωρείται μιν (και να είναι για την ώρα) δύσκολο, αλλά σίγουρα δεν μπορεί να θεωρείται ανευδαφικό.

Ναι, είναι γεγονός ότι το σενάριο σύμπλευσης του Δημοκρατικού Συναγερμού με τον Νίκο Χριστοδουλίδη στις προεδρικές εκλογές του 2028, είναι κάτι που συζητείται έντονα στο πολιτικό παρασκήνιο, παρά τις επίσημες διαβεβαιώσεις και τις εσωκομματικές αντιδράσεις, όπως για παράδειγμα οι έντονες τοποθετήσεις Ονούφριου Κουλλά, Δημήτρη Δημητρίου και Γιώργου Παμπορίδη μέσα από συνεντεύξεις (των δύο πρώτων στην «Κ»), οι οποίες δημοσιεύθηκαν μέσα στο χρονικό διάστημα του τελευταίου εξαμήνου. Με επιστέγασμα την πρόσφατη συνέντευξη της Αννίτας Δημητρίου, στην «Αλήθεια», όπου δήλωνε κατηγορηματικά ότι δεν υπάρχει φλερτ με Χριστοδουλίδη. Φροντίζοντας ωστόσο να επισημάνει ότι «ούτε εχθρότητα υπάρχει. Υπάρχει μόνο θεσμική σχέση», που ήταν αρκετό για να θεωρήσουν ορισμένοι ότι άφησε χαραμάδα να μπει φως.

Το πρώτο φλερτ

Αν ανατρέξουμε στο παρελθόν, γεγονός παραμένει ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης είχε επιχειρήσει ένα άτοπο και χωρίς επι-

τυχία πολιτικό φλερτ, εξ αρχής. Που όσον αφορά στην προεκλογική περίοδο, ενείχε βεβαίως το στοιχείο της σκοπιμότητας, καθώς σημασία δεν είχε γι' αυτόν να είναι αρεστός στην ηγεσία και τον επίσημο ΔΗΣΥ, αλλά στους συναγερμικούς ψηφοφόρους. Γι' αυτό ακριβώς και δήλωνε κατηγορηματικά ότι «οποιος μιλά για διάσπαση του ΔΗΣΥ θα διαψευστεί». Όπως επίσης, όταν τονίζε ότι «ο ΔΗΣΥ πρέπει να είναι παρών στη διακυβέρνηση του τόπου», λέγοντας μάλιστα ότι βρισκόταν σε επαφές με συναγερμικά στελέχη για τη δημιουργία μιας κυβέρνησης ευρείας αποδοχής.

Στη μετεκλογική περίοδο, τώρα, βρίσκει κανείς επίσημη πρόσκληση τον Σεπτέμβριο του 2023, μέσω συνέντευξής του στον «Φιλελεύθερο». Ωστόσο, η δημόσια και κατηγορηματική αρνητική απάντηση από πλευράς ΔΗΣΥ, που επέλεγε την «υπεύθυνη αντιπολίτευση», οδήγησε τον Νίκο Χριστοδουλίδη στο να σημάνει τη λήξη του ζητήματος: «Η απάντησή του ΔΗΣΥ ήταν ξεκάθαρη και το θέμα δεν υφίσταται», είχε πει.

Στο παρασκήνιο, ωστόσο, οι συζητήσεις γύρω από μια ενδεχόμενη μελλοντική συνεργασία συνέχισαν και κατά καιρούς αναφέρονταν σενάρια που απασχολούσαν την επικαιρότητα.

Το νέο φλερτ

Η σημερινή ανακίνηση του θέματος τροφοδοτείται από τις τρέχουσες ισορροπίες, με το βλέμμα πάντα στο μεγάλο ερωτηματικό της σημερινής κάλπης, των αποτελεσμάτων και των δυναμικών που αυτό θα δημιουργήσει. Και ενισχύεται από δημόσιες δηλώσεις, κυρίως από πλευράς Χριστοδουλίδη και λιγότερο από πλευράς ΔΗΣΥ, όπως αυτές σχετικά με την οικονομία, επαναλαμβάνει συχνά ότι βρίσκεται σε ανοικτή γραμμή επικοινωνίας με την ηγεσία του ΔΗΣΥ (καθώς και με άλλα κόμματα), καθώς η διατήρηση της σταθερότητας και της αξιοπιστίας της κυπριακής οικονομίας αποτελεί κοινό εθνικό στόχο. Και ασφαλώς πρόσθεξε κανείς παρατηρητής το γεγονός ότι στο πολύ πρόσφατο 16ο συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας, στην Ελλάδα, ο Νίκος Χριστοδουλίδης και η Αννίτα Δημητρίου εμφανίστηκαν να έχουν ένα κοινό, συντονισμένο αφήγημα κατά του λαϊκισμού. Να προστεθεί, στο σημείο αυτό, μια σειρά δημοσιευμάτων στον Τύπο, που αναφέρουν ότι η κυβέρνηση εξετάζει διάφορα σενάρια

προσέγγισης, ακόμη και προτάσεις για συγκυβέρνηση με τον ΔΗΣΥ. Στόχος αυτών των κινήσεων, όπως σημειώνεται, είναι η σταθεροποίηση του πολιτικού σκηνικού και η δημιουργία συμβασιών ενόψει του 2028.

«Πραγματικότητες»

Παρότι στον ΔΗΣΥ έχει ήδη ανοίξει ήδη η συζήτηση για την ανάγκη αυτόνομης διεκδίκησης της εξουσίας, με τις καταστατικές αλλαγές να δίνουν προτεραιότητα για το κρίσιμα στον/στην εκάστοτε πρόεδρο του κόμματος ή μέσω εκλογής από τη βάση και παρά τις επίσημες αρνήσεις και διαβεβαιώσεις, υπάρχουν συνεχώς παρασκηνακές ζυμώσεις για μια

Τίποτε δεν φαίνεται να μπορεί να θεωρηθεί ένα τέτοιο σενάριο προποσασμένο. Όμως το γεγονός και μόνο ότι το σενάριο συζητείται σοβαρά, δείχνει πόσο ρευστό παραμένει το κυπριακό πολιτικό σκηνικό. Και ίσως επιβεβαιώνει έναν παλιό κανόνα της κυπριακής πολιτικής: οι πιο σκληρές συγκρούσεις είναι συχνά ο πρόλογος των πιο πρόσμενων συνεργασιών.

πιθανή φόρμουλα συγκυβέρνησης ή συνεργασίας πριν από το 2028. Πληροφορίες αναφέρουν ακόμα και προσπάθειες γηφύρωσης των σχέσεων των δύο πλευρών από εξωτερικούς παράγοντες αλλά και βολιδοσκοπήσεις από ανθρώπους με τους οποίους διατηρούν και οι δύο πλευρές προσωπικές επαφές.

Όπως αναφέρεται συγκεκριμένα, η «πολιτική πραγματικότητα» μπορεί να παραβλέψει η και να επισυλώσει το ιστορικό «τραύμα» του 2023, όταν ο Νίκος Χριστοδουλίδης κέρδισε τις εκλογές ως αντάρτης απέναντι στον επίσημο ΔΗΣΥ. Όπως σημειώνουν άτομα που έχουν την ευχέρεια να κινούνται ανάμεσα στους δύο πόλους χωρίς να προκαλούν εχθρότη-

τες ή έστω δυσανεξία, «πολιτική πραγματικότητα» αναγκάζει και τις δύο πλευρές να μην απορρίπτουν (αντίσπραγμα και παρασκηνακά πάντα) το ενδεχόμενο να εταχθούν μια συνεργασία που ενδέχεται να προκύψει ή να προκύψει από ανάγκη.

Οι ίδιοι κύκλοι επισημάνουν ότι η ρεαλιστικότητα αυτού του σεναρίου, δεν διαμορφώνεται, ούτε και χρειάζεται να βασίζεται σε αγνή ιδεολογική, οι πολιτικές συγγένειες ένεκα κοινών κοιμματικών καταβολών. Μπορεί να διαμορφώνεται από τα «μαθηματικά της εξουσίας» —όπως δηλαδή συμβαίνει τις πλείστες φορές, αν όχι όλες, και στις εκλογικές συνεργασίες κοιμάτων με ετερόδοξο προσανατολισμό. Μάλιστα, με ωμά τοποθετημένοι κάποιιοι, δεν χρησιμοποιούν μόνο τον όρο «μαθηματικά της εξουσίας» αλλά πηγαίνοντας ένα βήμα παραέρα, χρησιμοποιούν και τον όρο «μαθηματικά επιβίωσης».

«Συνεννόηση ανάγκης»

Στο σημείο, κοιμματικά στελέχη αλλά και άτομα από το περιβάλλον του Προέδρου της Δημοκρατίας, που έχουν ειδικότητα ή αρέσκονται να ασχολούνται σε βάθος με πολιτικές αναλύσεις, δίνουν πιο συγκεκριμένο ρεαλιστικό περιεχόμενο στο σενάριο. Και το συγκεκριμένο αυτό περιεχόμενο είναι το εξής: Ο Νίκος Χριστοδουλίδης εξελέγη το 2023 απέναντι στον επίσημο υποψήφιο του ΔΗΣΥ, έχοντας όμως ως βασική δεξαμενή ψήφων τον ίδιο τον συναγερμικό χώρο. Η εκλογική του δεν υπήρξε ποτέ πλήρης πολιτική ρήξη με τη δεξιά παράταξη, ήταν περισσότερο μια ανταρσία μηχανισμών, στελεχών και κοινωνικών δικτύων εξουσίας που θεώρησαν ότι η ηγεσία του κόμματος υπό τον Αβέρωφ Νεοφύτου δεν μπορούσε να κερδίσει.

Τρία χρόνια μετά, πολλοί από εκείνους που τότε συγκρούστηκαν, συνυπάρχουν ξανά —έστω άτυπα— στο ίδιο πολιτικό οικοσύστημα. Υπουργοί με συναγερμική αναφορά, βουλευτές που διατηρούν ανοικτούς διαύλους με το Προεδρικό, στελέχη του επιχειρηματικού κόσμου που «παραδοσιακά» επηρεάζουν τον ΔΗΣΥ, ακόμη και πρόσωπα που το 2023 βρέθηκαν στα χαρακώματα, σήμερα συνομιλούν κανονικά. Στο παρασκήνιο, σύμφωνα με πολιτικές πηγές, η λογική που κερδίζει έδαφος είναι απλή: «Αν ο Χριστοδουλίδης παραμένει φαβορί για το 2028, ποιο είναι το όφελος για

τον ΔΗΣΥ να ξαναζήσει μια νέα εσωτερική αιμορραγία».

Αριθμητική της εξουσίας

Το βασικό επιχειρήμα όσον βλέπουν πιθανή μια συνεργασία είναι ψυχρά εκλογικό. Ο ΔΗΣΥ, παρά την κοιμματική του αντοχή, εξακολουθεί να αντιμετωπίζει τρία σοβαρά προβλήματα: δυσκολία παραγωγής ισχυρής προεδρικής υποψηφιότητας, εσωτερική πολυδιάσπαση ανάμεσα σε «καθαρόαιμους» συναγερμικούς και πραγματιστές, φόβο νέας εκλογικής ήττας που θα μπορούσε να ανοίξει υπαρξιακή κρίση.

Την ίδια ώρα, ο Νίκος Χριστοδουλίδης γνωρίζει ότι καμία επανεκλογή στην Κύπρο δεν είναι εύκολη χωρίς οργανωμένο κοιμματικό μηχανισμό. Το 2023 κέρδισε ως «υπερκομματικός». Το 2028 όμως θα κριθεί ως εν ενεργεία Πρόεδρος, άρα με φθορά, δυσaráσκεια και κυβερνητικό κόστος. Και εδώ εμφανίζεται η πολιτική γεωμετρία που κάνει το σενάριο ρεαλιστικό: ο ΔΗΣΥ χρειάζεται πιθανό νικητή, ο Χριστοδουλίδης χρειάζεται κοιμματική σταθερότητα.

Οι δύο σχολές σκέψης

Στην Πινδάρου καταγράφονται ήδη δύο ευδιάκριτες τάσεις. Η «σχολή της επιστροφής»: Πρόκειται κυρίως για στελέχη που θεωρούν ότι η σύγκρουση του 2023 πρέπει να κλείσει οριστικά. Υποστηρίζουν ότι: η κοινωνική βάση του ΔΗΣΥ δεν αντιμετωπίζει πλέον τον Χριστοδουλίδη ως «αντίπαλο», η ιδεολογική απόσταση είναι μικρή, η πολιτική επιβίωση της παράταξης περνά μέσα από συμμετοχή στην εξουσία και όχι από μακρά αντιπολίτευση. Σε αυτή τη λογική, μια στήριξη Χριστοδουλίδη θα μπορούσε να παρουσιαστεί ως «επανασυστήριση της ευρύτερης παράταξης». Υπάρχει όμως και η απέναντι όχθη. Η «σχολή της πολιτικής αξιοπρέπειας». Στελέχη, κυρίως παλαιότερης γενιάς, θεωρούν ότι η διατήρηση του κοινού εθνικού στόχου και η διατήρηση του κοινού εθνικού στόχου είναι κοίμη εξουσίας», λένε χαρακτηριστικά. Και εδώ βρίσκεται ίσως ο μεγαλύτερος πονοκέφαλος της Αννίτας Δημητρίου.

Ο υποψήφιος βουλευτής του τότε και του σήμερα

Τρεις βετεράνοι των εδράνων της Βουλής, οι Γιαννάκης Κασουλίδης, Τάκης Χατζηδημητρίου, Σταύρος Ευαγόρου, θυμούνται...

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Με τους πολίτες να εκλέγουν με την ψήφο τους την επόμενη Βουλή των Αντιπροσώπων, τρεις βετεράνοι πολιτικοί που πέρασαν από τα

βουλευτικά έδρανα γυρίζουν τον χρόνο πίσω και ανακαλούν μνήμες από εποχές που σήμερα φαντάζονται άγνωστες. Ιωάννης Κασουλίδης από τον ΔΗΣΥ, Τάκης Χατζηδημητρίου από την ΕΔΕΚ και Σταύρος Ευαγό-

ρου από το ΑΚΕΛ θυμούνται άγνωστες πτυχές της πολιτικής τους διαδρομής στη Βουλή. Αγώνες και κόπους να εξασφαλίσουν την ψήφο των πολιτών, συναισθήματα από τις επιτυχίες, δυσκολίες κατά την

εξάσκηση των καθηκόντων τους. Δεν διστάζουν να συγκρίνουν το τότε με το σήμερα και αποκαλύπτουν τα μυστικά σούτως ώστε κάποιος υποψήφιος να είχε πιθανότητες εκλογής. Με αρκετές νοθεσίες

στους βουλευτές που θα εκλεγούν και οι τρεις βετεράνοι πολιτικοί δεν παραλείπουν να υπενθυμίσουν το πολιτικό ήθος και επίπεδο στις σχέσεις που είχαν με άλλους βουλευτές αντίπαλων κομμάτων.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΣΟΥΛΙΔΗΣ

Βουλευτής ΔΗΣΥ 1991 - 1993

Ο Κύπριος εκτιμά πολύ την προσωπική επαφή

–Πότε εκλεγθήκατε για πρώτη φορά βουλευτής;

–Το 1991. Διετέλεσα βουλευτής για σχεδόν 18 μήνες και μετά κλήθηκα από τον Γλαύκο Κληρίδη, ο οποίος εν τω μεταξύ είχε εκλεγεί Πρόεδρος της Δημοκρατίας, να αναλάβω τη θέση του κυβερνητικού εκπροσώπου την οποία υπηρέτησα για άλλα τέσσερα χρόνια και μετά διορίστηκα υπουργός Εξωτερικών για άλλα έξι χρόνια.

–Πώς βιώσατε την εκλογή σας στη Βουλή των Αντιπροσώπων;

–Ήταν συναισθήματα χαράς και ικανοποίησης, διότι κατάφερα την εκλογή μου. Τότε η καταμέτρηση των ψήφων γινόταν σε κέντρα καταμέτρησης και ως εκ τούτου δεν ήμουν εκεί. Πήγαινα για να μάθω και βρήκα έναν που έβγαίνει και μου είπε «εσύ είσαι μέσα». Αυτό δεν το έχω ξεχάσει.

–Τότε τι έπρεπε να κάνει ένας υποψήφιος για να εκλεγεί βουλευτής;

–Επειδή τότε δεν υπήρχαν οι δυνατότητες του σήμερα (μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή προσωπικής προβολής) θυμάμαι πως το μόνό μου ήταν κατά την προεκλογική εκστρατεία όσο περισσότερες χειραφίτες μπορούσα να κάνω με τους ψηφοφόρους. Παράλληλα, κινήθηκα στους χώρους συναξής των ψηφοφόρων στα σωματεία, στα καφενεία όπου ήταν δυνατόν να γίνει η προσωπική επαφή. Ήξερα ότι ο Κύπριος εκτιμά πολύ την προσωπική επαφή, γιατί ξέρετε όταν θα χρειασθεί τον βουλευτή του θα μπορεί εύκολα να τον συναντήσει.

–Φαντάζομαι πως θα πρέπει να είχατε λιώσει αρκετές σόλες παπουτσιών κατά την προεκλογική περίοδο.

–Σε όλη μου τη ζωή το ίδιο έκανα. Μετά ήταν η εκλογή μου στην Ευρωβουλή. Ήταν μια συνεχής προσπάθεια.

–Η προεκλογική περίοδος σε πόσο χρόνο πριν από τις εκλογές ξεκινούσε;

–Πολύ καιρό πριν, όχι κατά την προεκλογική περίοδο. Όπως ξέρετε, τότε χρειάστηκε να περάσουμε πρώτα από επαρχιακές συνελεύσεις του κόμματος για να πάρουμε το χρίσμα του υποψηφίου. Όπως τότε ήταν και η σειρά που κατατάσσονταν στο ψηφοδέλτιο, που δεν ήταν η αλφαβητική. Η κατάταξη γινόταν με βάση τις ψήφους που λάμβανε κάποιος υποψήφιος από τις επαρχιακές συνελεύσεις. Τότε είχα τον αριθμό 7.

–Ο βουλευτής, τότε, είχε κύρος στην κοινωνία;

–Ναι είχε. Νομίζω ότι είχε περισσότερο απ' ό,τι έχει σήμερα.

–Είσατε αναγνωρισμένος όταν κλοφορούσατε στην πόλη;

–Δεν μπορούσα να κάνω μια βόλτα στους δρόμους και τα καταστήματα γιατί με σταματούσαν και μου μιλούσαν, κάτι το οποίο εμπόδιζε τη σύζυγό μου να κοιτάξει τις βιτρίνες των καταστημάτων.

–Ποιες ήταν οι σχέσεις σας με βουλευτές άλλων κομμάτων;

–Πολύ φιλικές. Πολύ φιλικές με όλους. Μπορεί να υπήρχαν αντιγκλήσεις από το βήμα της Βουλής, αλλά η φιλία και η καλή σχέση δημιουργήθηκε. Δεν θα ξεχάσω και θα ονομάσω δυο άτομα που για μένα έχουν σημασία. Τον μακαρίτη δικηγόρο Γιαννάκη Αγαπίου, έναν αγαπητότατο και φίλο κύριο που τη φιλία μας δεν θα ξεχάσω ποτέ και τον Νίκο Κατσοουρίδη. Μάλιστα λέγονταν χαρα-

Δεν θα ξεχάσω ποτέ – και θα αναφερθώ ονομαστικά σε δύο πρόσωπα που για μένα έχουν σημασία– τον μακαρίτη δικηγόρο Γιαννάκη Αγαπίου, δεν θα ξεχάσω ποτέ τη φιλία μας, όπως και με τον Νίκο Κατσοουρίδη. Θυμάμαι που τότε έλεγαν χαρακτηριστικά, τι Κατσοουρίδης, τι Κασουλίδης,

κτηριστικά τότε τι Κατσοουρίδης τι Κασουλίδης.

–Σήμερα ο πολιτικός λόγος στη Βουλή έχει αναβαθμιστεί;

–Έχει αναβαθμιστεί διότι τότε δεν είχαμε ούτε βοηθούς ούτε είχαμε την πολυτέλεια στήριξης του κοινοβουλευτικού μας έργου. Έπρεπε μόνοι μας να μελετήσουμε. Τότε σημαντική ήταν η θέση του κόμματος, δηλαδή ήταν μια συλλογική προσπάθεια για τη μελέτη και πώς έπρεπε να ψηφίσουμε εντός της Βουλής.

–Ο βουλευτής έκανε «εξυπηρετήσεις» στους ψηφοφόρους του;

–Έπρεπε να μην αγνοεί τους ψηφοφόρους του. Έπρεπε να κοιτάζει, όπως και σήμερα, τα προβλήματα που έχουν, την αγωνία για την επαγγελματική αποκατάσταση των παιδιών τους. Δεν ήταν ρουσφέτι. Εγώ δεν αποδέχομαι ότι έκανα ρουσφέτι.

ΤΑΚΗΣ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Βουλευτής ΕΔΕΚ 1976 - 2001

Ο βουλευτής διαδραμάτιζε ρόλο τοπικού παράγοντα

–Είστε από τους παλαιότερους βουλευτές. Πότε εκλεγθήκατε για πρώτη φορά;

–Το 1976, ήταν τότε που οι βουλευτές περίπου διορίζονταν παρ' εκλογόμαστε. Δηλαδή την πρωτοβουλία την είχε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ' και γινόταν μια διευθέτηση κατανόησης των εδρών. Ήταν το πλειοψηφικό σύστημα και κατά κάποιον τρόπο ήταν καθοδηγούμενες οι εκλογές. Ήταν εποχές όπου ήταν νωπές οι πληγές από την τραγωδία του 1974. Επανεξελέγη βουλευτής το 1985 και παρέμεινα μέχρι το 2001.

–Η πιο δύσκολη στιγμή στην κοινοβουλευτική σας θητεία ποια ήταν;

–Θυμάμαι πολύ έντονα το θέμα του Συνεργατισμού.

–Τι έπρεπε να κάνει ένας υποψήφιος, τότε, για να εκλεγεί βουλευτής;

–Να πάει στα χωριά, να ξέρει τους δρόμους και να ξέρει τα καφενεία των χωριών. Αντί για εκλογές έπρεπε να γίνονται εξετάσεις των υποψηφίων βουλευτών. Είχαμε μια προσωπική επαφή με το εκλογικό σώμα. Αυτό σήμαινε ότι ο υποψήφιος ήταν σε επαφή με την κοινωνία και τα προβλήματα της. Αν κοιτάξετε τα πρακτικά της Βουλής θα δείτε πόσα προβλήματα τοπικά, κοινωνικά, οικονομικά και αγροτικά φέρναμε μέσα στη Βουλή. Αργότερα προστέθηκαν και άλλα, όπως των ξένων εργατών και του τρόπου μεταχείρισής τους από εργοδότες και κοινωνία.

–Ο βουλευτής απολάμβανε του σεβασμού των πολιτών;

–Γνωρίσαμε και τότε την αμφισβήτηση, αλλά μπορούσαμε να την αντιμετωπίσουμε. Τους λέγαμε, ποιος ήταν πλάι σας όταν είχατε προβλήματα; Και κατά κάποιον τρόπο ο λόγος μας περνούσε. Μέσα στα χωριά υπήρχαν και τα τοπικά στελέχη που ήταν αφοσιωμένα.

–Με βουλευτές από αντίπαλα κόμματα υπήρχαν σχέσεις;

–Οι σχέσεις μας ήταν καλές εκτός από πρόσωπα που είχαν εμπλοκή στο πραξικόπημα και βρέθηκαν βουλευτές. Τότε μπορώ να πω δημιουργήθηκε μια κρίση με αποχώρηση από

την Ολομέλεια όταν ανέβαιναν στο βήμα.

–Ο πολιτικός λόγος στη Βουλή είναι αναβαθμισμένος;

–Όσο μπορώ να παρακολουθήσω, στην εποχή μου υπήρχαν βουλευτές άλλων κομμάτων στους οποίους είχα και συνεχίζω να τους έχω εκτίμηση για τον ρόλο που διαδραμάτισαν.

–Εξυπηρετήσεις από πλευράς βουλευτών γίνονταν;

–Την πρώτη περίοδο με πολύ περιορισμένους θεσμούς και περιορισμένα όρια δημοκρατικής λειτουργίας του πολιτεύματος, ο βουλευτής διαδραμάτιζε ρόλο κοινωνικού και τοπικού παράγοντα. Ακόμα δεν υπήρχαν εκλεγμένοι κοινοτάρχοι ή κοινοτικές αρχές και κατά κάποιο τρόπο ο βουλευτής τους αναπλήρωνε. Τα προσωπικά

Τότε δεν ξοδεύαμε χρήματα για να βγούμε βουλευτές. Το μεγαλύτερο ποσό που ξόδεψα ήταν όταν στις βουλευτικές του 1996 και 2001 έστειλα επιστολές σε περιορισμένο αριθμό ψηφοφόρων με τις θέσεις του κόμματός μου.

θέματα του καθενός έπρεπε να τα αξιολογήσει και να πράξει ανάλογα. Πηγαίναμε σε υπουργούς, αλλά τις περισσότερες φορές ήταν και υπαρκτά προβλήματα και δεν υπήρχαν οι θεσμοί και οι διαδικασίες που σήμερα υπάρχουν.

–Μπορεί να γίνει μια σύγκριση του βουλευτή της εποχής σας με έναν σημερινό;

–Τότε δεν ξοδεύαμε χρήματα για να βγούμε βουλευτές. Το μεγαλύτερο ποσό που ξόδεψα ήταν όταν στις βουλευτικές του 1996 και 2001 έστειλα επιστολές σε περιορισμένο αριθμό ψηφοφόρων με τις θέσεις του κόμματός μου. Τώρα είναι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης είναι ένας διαφορετικός κόσμος, που ειλικρινά δεν μπορώ να παρακολουθήσω.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΕΥΑΓΟΡΟΥ

Βουλευτής ΑΚΕΛ 2001 - 2016

Υπήρχε αλληλοσεβασμός και αρκετή συνεργασία

–Πότε εισήλαθε για πρώτη φορά στη Βουλή ως βουλευτής;

–Το 2001 ως βουλευτής Αμμοχώστου και παρέμεινα για τρεις θητείες, έως το 2016. Οι μνήμες που έχω είναι πολλές. Μπήκα στη Βουλή και συμμετείχα στην Επιτροπή Οικονομικών με θέμα τον προϋπολογισμό. Ήταν μια τεράστια πρόκληση. Είχα εμπειρίες αλλά δεν σας κρύβω ότι αντιμετώπισα δυσκολίες. Ήταν μια περίοδος δύσκολη αλλά στη συνέχεια έγινε εύκολη. Το 2002 θυμάμαι τις έντονες διαπραγματεύσεις κομμάτων και κυβέρνησης για να γίνει η πρώτη μεγάλη φορολογική μεταρρύθμιση. Με συνεργασία καταφέραμε, τότε, να κάνουμε μια επαναστατική μεταρρύθμιση.

–Μια δύσκολη στιγμή κατά την κοινοβουλευτική σου θητεία;

–Σίγουρα περί τα τέλη του 2012 και προηγουμένως που βλέπαμε την άσχημη κατάσταση των δημόσιων οικονομικών, αλλά και τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι τράπεζες. Τότε ήταν που έγινε το κούρεμα των ελληνικών ομολόγων, παρά τις διαβεβαιώσεις του διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας για τις τράπεζες.

–Στην εποχή σας τι έπρεπε να κάνει ένας υποψήφιος για τα εκλεγεί βουλευτής;

–Βλέποντας σήμερα αλλά και τότε, ανάλογα με το κάθε πολιτικό κόμμα και τις εσωτερικές του διαδικασίες ενεργούσε και οι υποψήφιοι βουλευτές. Βλέπουμε σήμερα για παράδειγμα υποψήφιος να έχουν γεμίσει τη μισή Κύπρο με αφίσεις. Στην περίπτωση του ΑΚΕΛ όλα γίνονται οργανωμένα ακόμα και σήμερα. Σήμερα υπάρχουν και τα κοινωνικά δίκτυα. Παρόλα αυτά και τότε και σήμερα η προεκλογική εκστρατεία γίνεται οργανωμένα. Δεν θα δούμε υποψήφιο βουλευτή του ΑΚΕΛ να τοποθετήσει προσωπικές του αφίσεις. Εκδίδεται ένα φυλλάδιο με τα βιογραφικά του κάθε υποψηφίου και αυτό είναι όλο. Ο Σταύρος Ευαγόρου δεν πήγαινε μόνος του να κάνει προεκλογική συγκέντρωση, αλλά οργανωμένα. Αυτό και σήμερα. Αλληλομαχαίρωματα και αλληλοφαγώματα δεν υπήρχαν.

–Ο βουλευτής είχε κύρος σε σχέση με το σήμερα;

–Πιστεύω ότι είχε περισσότερο. Υπήρχε σεβασμός και περισσότερο σεβαστότητα. Έχει αλλάξει πολύ το κλίμα. Υπάρχει θυμός, δυσφορία, υπάρχουν προβλήματα πολλά μέσα στον κόσμο. Αυτά

μετατρέπονται σε θυμό, ο κόσμος γίνεται θύμα λαϊκισμού.

–Οι σχέσεις μεταξύ όλων των βουλευτών;

–Τότε υπήρχε αλληλοσεβασμός, υπήρχε και αρκετή συνεργασία ακόμα και με αντίπαλα κόμματα.

–Ο πολιτικός λόγος στη Βουλή είναι αναβαθμισμένος;

–Πιστεύω πως όχι. Πρέπει να βρούμε το μέτρο, οι έντονες αντιπαράθεσεις στο τέλος της ημέρας τον κόσμο δεν τον ενθουσιάζουν. Ο κόσμος λέει «έτους, πάλε μαλώνουν».

–Οι βουλευτές στην εποχή σου κάνανε εξυπηρετήσεις;

–Εξυπηρετήσεις πάντα ο κόσμος θα ζητά γιατί κουβαλάμε δυσκόμματα μια κοινότητα. Σε άλλα κόμματα περισσότερο και σε άλλα λιγότερο. Το θέμα εξαρτάται

Ο Σταύρος Ευαγόρου δεν πήγαινε μόνος του να κάνει μια προεκλογική συγκέντρωση, αλλά οργανωμένα. Αυτό και-ρομαι που υπάρχει και σήμερα. Αλληλομαχαίρωματα και αλληλοφαγώματα δεν υπήρχαν.

από τον ίδιο τον βουλευτή. «Δεν μπορώ να το κάνω, αυτό δεν γίνεται». Υπήρχαν περιπτώσεις που αφορούσαν πολύ σοβαρά θέματα όπως υγείας, που δεν μπορούσες να τα αγνοήσεις και να μη σκώσεις το τηλέφωνο. Αλλά ποτέ δεν σήκωσα το τηλέφωνο για να σβήσω το πρόσωπο κάποιου ή να πάρετε προαγωγή που δεν εδικαιούτο.

–Ένας βουλευτής του τότε θα μπορούσε να σταθεί αξιοπρεπώς σε προεκλογική ή σε δεδομένα και απαιτήσεις του σήμερα;

–Πιστεύω ακράδαντα πως ναι. Με σοβαρότητα και τις εμπειρίες του μπορεί να είναι παράδειγμα.

–Μπορείτε να μας κάνετε μια σύγκριση του τότε και του σήμερα για τους βουλευτές;

–Δεν είμαι από αυτούς που λένε ότι «στον καιρό μας εμείς είμαστε καλύτεροι». Υπάρχουν βουλευτές εργατικότατοι και σήμερα, βουλευτές που ξεχωρίζουν. Πρέπει να προωθήσουμε αυτά τα παραδείγματα για να βρούμε ένα πρότυπο για τον Κύπριο βουλευτή.

Κατανομή
ψηφοφόρων
κατά ηλικία

18-19

7.297

→ 1,3%

20-29

62.991

↓

11,1%

70+

120.358

↓

21,2%

Τέσσερις
τάσεις
ιδεολογίας
των νέων

1

Πραγματιστική, υλιστική
ευαισθησία γύρω από στέγαση,
μισθούς και προοπτικές ζωής.

2

Πιο φιλελεύθερο
και δικαιωματικό ρεύμα,
συχνότερα σε πιο μορφωμένα
και αστικά στρώματα.

3

Αντισυστημική διάθεση
που εκφράζεται ως απόρριψη
των παραδοσιακών κομμάτων.

4

Πιο συντηρητικό ή φοβικό
μετανάστευσης, ασφάλειας
και εθνικού θέματος.Οι εκλογές φαίνεται
να μην αφορούν τους νέους

Για ποιους λόγους απομακρύνονται από τις κάλπες οι ηλικίες 18 έως 25 ετών

Της **ΑΝΤΡΙΑΝΑΣ ΠΑΝΤΕΛΗ**

Η αποχή των νέων από τις εκλογές αποτελεί ένα από τα πιο ανησυχητικά φαινόμενα των σύγχρονων δημοκρατιών και χρησιμοποιείται εκτεταμένα τα τελευταία χρόνια στα προεκλογικά αφηγήματα των πολιτικών στην Κύπρο. Οι ίδιοι οι πολιτικοί φαίνεται να αδυνατούν να κινητοποιήσουν τη νέα γενιά, η οποία απομακρύνεται όλο και περισσότερο από τις κάλπες, εκφράζοντας απογοήτευση και έλλειψη εμπιστοσύνης στο πολιτικό σύστημα. Την εκτίμησή του γι' αυτό το φαινόμενο δίνει στην «Κ» ο αναπληρωτής καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Λευκωσίας, Γιάννος Κατσουρίδης, ενώ στην προσπάθειά του για καλύτερη κατανόηση του ζητήματος μιλήσαμε και με παρέες νέων, για το θέμα της αποχής από τις εκλογές.

Ο κ. Κατσουρίδης μάς εξήγησε πως οι αυξημένες τάσεις αποχής των νέων δεν μπορούν να ερμηνευθούν μονοπαγονικά, λέγοντας χαρακτηριστικά: «Αντίθετα, συνδέονται με βαθύτερες κοινωνικές, πολιτικές και οικονομικές μεταβολές, καθώς και με αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο οι νεότερες γενιές αντιλαμβάνονται την πολιτική ως πεδίο συλλογικής δράσης και εκπροσώπησης». Κεντρική διάσταση του φαινομένου, συμπλήρωσε, είναι η αποδυνάμωση των πολιτικών κομμάτων. «Η ένταξη των νέων στην πολιτική», συνεχίζει, «δεν πραγματοποιείται πλέον μέσω των ιστορικών, ιδεολογικών διαμεσολαβήσεων που χαρακτήρισαν παλαιότερες περιόδους, ούτε μέσα από γεγονότα υψηλής πολιτικής έντασης, όπως η αποικιοκρατία ή η εισβολή. Σήμερα, η πολιτικοποίηση των νέων τείνει να συντελείται είτε μέσα από κρίσεις που αναδεικνύουν τις ανεπάρκειες του πολιτικού συστήματος, είτε μέσα από πιο προσωπικοκεντρικές, επικοινωνιακές και αποϊδεολογικοποιημένες μορφές, με αποτέλεσμα να είναι λιγότερο ανθεκτικές στον χρόνο».

Ωστόσο, όπως λέει ο κ. Κατσουρίδης, οι νέοι δεν απέχουν

Όπως λέει στην «Κ» ο κ. Κατσουρίδης, οι νέοι δεν απέχουν επειδή είναι εγγενώς απολιτικοί (αν και μερίδα της νέας γενιάς είναι και αυτό), απέχουν κυρίως επειδή η σχέση τους με τη συμβατική πολιτική είναι αδύναμη, ασυνεχής και συχνά διαποτισμένη από δυσπιστία.

επειδή είναι εγγενώς απολιτικοί (αν και μερίδα της νέας γενιάς είναι και αυτό), απέχουν κυρίως επειδή η σχέση τους με τη συμβατική πολιτική είναι αδύναμη, ασυνεχής και συχνά διαποτισμένη από δυσπιστία, προσθέτοντας πως η χαμηλή εμπιστοσύνη προς τα κόμματα και τους θεσμούς, σε συνδυασμό με την κυρίαρχη αίσθηση ότι η ψήφος δεν παράγει ουσιαστικό αποτέλεσμα, ενισχύει

Θέλουν μια Βουλή που να αποδεικνύει ότι η αντιπροσώπευση δεν είναι τελετουργία, αλλά μηχανισμός επίλυσης προβλημάτων, λέει ο κ. Κατσουρίδης.

την αποστασιοποίηση. Παράλληλα, συμπληρώνει πως οι ίδιοι οι πολιτικοί φαίνεται να αδυνατούν να κινητοποιήσουν τη νέα γενιά, ακριβώς επειδή δεν κατορθώνουν να συνδέσουν πειστικά το ατομικό βίωμα με το συλλογικό συμφέρον μέσα από πειστικά πολιτικά σχέδια. «Όταν αυτή η σύνδεση αποτυγχάνει, η υποχώρηση προς το ατομικό καθίσταται περισσότερο πιθανή από τη συμμετοχή

στη συλλογική πολιτική δράση», επισημαίνει ο κ. Κατσουρίδης.

Πολιτική «ρευσιτότητα»...

Οι νέοι στην Κύπρο προσδιορίζονται πολιτικά πολύ πιο ρευστά από ό,τι παλαιότερες γενιές, λέει ο κ. Κατσουρίδης. Σε αντίθεση με την κοινή γνώμη η οποία θέλει τους νέους να μην ασπάζονται καμία ιδεολογία, «πολλές φορές, αν όχι τις πλείστες, έχουν μια ιδεολογική και αξιακή κατεύθυνση, έστω και αν αυτή δεν είναι πλήρως συνειδητοποιημένη και συγκεκριμένη».

«Η ιδεολογία τους εκφράζεται λιγότερο μέσα από σταθερή κομματική ταύτιση και περισσότερο μέσα από εμπειρίες και βραχυπρόθεσμες ταυτίσεις» εξηγεί ο κ. Κατσουρίδης, διακρίνοντας τουλάχιστον τέσσερις τάσεις: (α) μια υλιστική ευαισθησία γύρω από στέγαση, μισθούς και προοπτικές ζωής, (β) ένα πιο φιλελεύθερο και δικαιωματικό ρεύμα, συχνότερα σε πιο μορφωμένα και αστικά στρώματα, (γ) μια αντισυστημική διάθεση που εκφράζεται ως απόρριψη των παραδοσιακών κομμάτων και (δ) ένα πιο συντηρητικό ή φοβικό αντανακλαστικό σε ζητήματα μετανάστευσης, ασφάλειας και εθνικού θέματος. «Εξού και παρατηρείται η Ακροδεξιά να έχει περισσότερη απήχηση στην ηλικιακή αυτή κατηγορία παρά σε άλλες».

Οι ίδιοι οι νέοι, προσθέτει, μέσα από έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί κατά καιρούς φαίνεται να ευαισθητοποιούνται περισσότερο σε επιμέρους θεματικές όπως τα ανθρώπινα δικαιώματα, το περιβάλλον και η υγεία, έναντι της κλασικής ένταξης σε κομματικές οικογένειες. «Το πού θα καταλήξει κάθε νέος εξαρτάται από σειρά παραμέτρων: την οικογενειακή πολιτική κοινωνικοποίηση, την εκπαίδευση, την εργασιακή επισφάλεια, τον τόπο κατοικίας, την έκθεση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, την επίδραση των συνομιλικών τους, το αν βλέπει «σχετικό» κάποιο υποψήφιο ή κόμμα, καταλήγει ο κ. Κατσουρίδης.

Η πολιτική συμμετοχή, η Βουλή «καφενές» και «είναι όλοι διεφθαρμένοι»

Οι αριθμοί

Ο συνολικός αριθμός των εκλογέων στις βουλευτικές εκλογές της 24ης Μαΐου 2026 είναι 568.587, σύμφωνα με ανακοίνωση του γενικού εφόρου Εκλογών, δρ Ελίκκου Α. Ηλία. Από αυτούς οι 7.297, δηλαδή το 1,28% είναι άτομα 18-19 ετών και οι 62.991, δηλαδή το 11,08%, είναι άτομα 20-29 ετών. Η ηλικιακή ομάδα των εκλογέων 18-29 αποτελεί το μικρότερο ποσοστό του συνόλου του εκλογικού σώματος, μόλις 12,36%, ενώ το μεγαλύτερο αποτελούν άτομα 70+, με 21,17% (120.358 άτομα). Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι το υπουργείο Εσωτερικών, σύμφωνα με δήλωσή του προϊστάμενου της Υπηρεσίας Εκλογών του ΥΠΕΣ, Μενέλαου Βασιλείου, απεστάλησαν γύρω στις 13.500 επιστολές σε όσα άτομα συμπλήρωσαν το 18ο έτος της ηλικίας τους από την ημερομηνία των εκλογών του 2024 και αργότερα, και για όσους συμπληρώνουν τα 18 έτη μέχρι τις 24 Μαΐου. Ωστόσο, λόγω του ότι δεν υπάρχει ψηφιακό αρχείο, το Υπουργείο δεν γνωρίζει πόσοι από αυτούς τους 13.500 εγγράφησαν τελικά στους εκλογικούς καταλόγους. Οι αριθμοί λοιπόν από μόνοι τους προβληματίζουν ως προς τη συμμετοχή των νέων σε αυτή την εκλογική διαδικασία, και χωρίς να γνωρίζουμε ακόμα πόσοι από αυτούς θα πάνε τελικά στις κάλπες.

Αξίζει να σημειωθεί πως δύσκολα συναντάς συζητήσεις για τις βουλευτικές εκλογές ανάμεσα σε νέους που δεν είναι ήδη συνδεδεμένοι με κάποια πολιτική παράταξη, ασχέτως αν έχουν κοινωνικούς προβληματισμούς ή όχι. Σε αυτό το πλαίσιο, έναυσμα για την έναρξη μιας «πολιτικής» συζήτησης μεταξύ νέων μπορεί απλώς να είναι μια viral στιγμή ενός πολιτικού ή ένα μείζον θέμα, π.χ. η υπόθεση «Σάντη», η οποία απαλότισε οριζόντια την κοινωνία, ανεξαρτητως πολιτικοποίησης ή όχι του ατόμου.

Αν και εφόσον φτάσει η στιγμή μιας συζήτησης σε θέματα βαθύτερης «πολιτικής» ανάμεσα σε μη πολιτικοποιημένους νέους, συνήθως αυτή αποκτά αρνητική χροιά και χρησιμοποιούνται κυρίως επιχειρήματα κατά της ενσχυολογίας με τα πολιτικά πράγματα. Αυτό που μπορεί να παρατηρήσει κανείς είναι πως τα επιχειρήματα βασίζονται τις περισσότερες φορές σε γενικότυπες και αόριστες έννοιες για την πολιτική συνολικά, και όχι συγκεκριμένα θέματα. Δηλαδή, ακόμη κι αν η συζήτηση αφορά συγκεκριμένο θέμα, όπως η Βουλή και οι βουλευτικές εκλογές, συχνά παρατηρείται το φαινόμενο η κουβέντα να εκφεύγει από τους βουλευτές και το κοινοβούλιο και να γενικεύεται σε κάθε τι που αφορά πολιτειακούς θεσμούς (Πρόεδρο της Δημοκρατίας, Νομική Υπηρεσία κ.λπ.).

Μιλώντας, λοιπόν, με παρέες νέων ανθρώπων, συνομιλικών μου, όταν έφερα στη συζήτηση το θέμα των εκλογών, διέκρινα απογοήτευση και αδιαφορία για τα πολιτικά πράγματα και τις εκλογές. Σίγουρα αυτή η στάση δεν αντιπροσωπεύει το σύνολο των νέων και των απόψεών τους, είναι όμως ενδεικτικό μιας γενικότερης κατάστασης, και δεν είναι τυχαίο γεγονός ότι εντοπίζονται κοινότητες σε τυχαίες συζητήσεις, με τις ίδιες τέσσερις τάσεις που προανέφερε ο κ. Κατσουρίδης.

Συγκεκριμένα, η Μαρία, 24 ετών, επίσης προβληματισμένη με αυτό το ζήτημα, κατά τη διάρκεια της συζήτησης ανέφερε πως ο κυριότερος λόγος αποχής των νέων στις εκλογές είναι η ίδια η συμπεριφορά των βουλευτών και η έλλειψη σοβαρότητας που επικρατεί στη Βουλή, δύο στοιχεία που αφήνουν πολύ μικρό περιθώριο στους βουλευτές να κερδίσουν τον σεβασμό των νέων. «Πότε ήταν η τελευταία φορά που μπήκες στο Facebook;» με ρώτησε, παρομοιάζοντας χαρακτηριστικά τη Βουλή με έναν «καφενέ», όπου οι βουλευτές, ειδικά στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, χαμλώνουν το επίπεδο τους, ανταλλάζουν γελοία σχόλια με αιχμές ο ένας προς τον άλλο, ξεκινούν διαδικτυακές κονταρομαχίες και χάνουν την ουσία των πραγμάτων.

Ο Δημήτρης, 25 ετών, δεν έχει

ψηφίσει ποτέ και δεν θεωρεί ότι υπάρχει λόγος να το κάνει, διότι δεν έχει παρατηρήσει, ούτε έχει νιώσει ποτέ κάποια ουσιαστική αλλαγή στην καθημερινότητά του – τουλάχιστον προς το καλύτερο. Όταν η Κωνσταντίνα, 22 ετών, που διαφωνεί μαζί του, τον ρώτησε αν θα διατηρούσε την ίδια άποψη σε περίπτωση που άλλαζαν οι συνθήκες ζωής του σε λίγα χρόνια, δεν απέκλεισε το γεγονός να αλλάξει γνώμη στο μέλλον, ωστόσο επανέλαβε

Ενώ η επιθυμία των νέων για ουσιαστική «αλλαγή» είναι μεγάλη, προβληματίζει το γεγονός πως δεν υπάρχει η αντιστοιχη θέληση και προσπάθεια για μια πιο ενεργή εμπλοκή σε δημοκρατικές διαδικασίες.

πως αυτή τη στιγμή η πολιτική δεν τον ενδιαφέρει αρκετά για να ασχοληθεί. Την ίδια άποψη εξέφρασαν ο Άλεξ και η Γεωργία, 22 και 23 ετών αντίστοιχα, υποστηρίζοντας επίσης πως δεν υπάρχει η θέληση από κανέναν πολιτικό για αλλαγή, έτσι ώστε να αξίζει το ενδιαφέρον τους, ακόμη κι αν αντιλαμβάνονται πως υπάρχουν κάποια κοινωνι-

κοοικονομικά προβλήματα, που χρειάζονται λύσεις και απασχολούν και τους ίδιους.

Άγνοια για τους υποψηφίους

Ο Αντρέας, 21 ετών, επίσης δεν έχει ψηφίσει ποτέ, πιστεύει πως δεν μπορεί να τον αντιπροσωπεύσει κάποιος, ενώ δηλώνει εξίσου συγχυσμένος για το ποιες επιλογές έχει. Προσθέτει πως στον κύκλο του επικρατεί άγνοια για τους υποψηφίους και πολλοί δεν θα ψηφίσουν επειδή δεν γνωρίζουν προσωπικά κάποιον υποψήφιο. Ωστόσο, δεν υπάρχει ούτε κάποια πρόθεση εκ μέρους τους να ψάξουν με προσοχή τα βιογραφικά των υποψηφίων, αποκλείοντας κάθε ενδεχόμενο να ψηφίσουν κάποιον στις εκλογές – κάτι που ισχύει και για τον Άλεξ και τον Δημήτρη. Εκτός αυτού, ο Αντρέας πρόσθεσε πως οι πολιτικοί δεν ασχολούνται με τα προβλήματα της καθημερινότητάς τους, όπως η ακρίβεια, αλλά με ζητήματα που δεν τον αφορούν.

Από όλους έγιναν εκτεταμένες αναφορές στη διαφθορά, με κοινό χαρακτηριστικό ότι συμφωνούν πως η πλειοψηφία των πολιτικών είναι διεφθαρμένοι. Η Κατερίνα, 23 ετών, η οποία έχει ψηφίσει μία φορά, είπε χαρακτηριστικά πως «είναι όλοι οι ίδιοι» και ενδιαφέρονται μόνο για το προσωπικό κέρδος και όφελός τους. Στο κομμάτι του οικονομικού κέρδους των πολιτικών συμφώνησαν όλοι, υποστηρίζοντας

πως λαμβάνουν μεγάλα χρηματικά ποσά, «χωρίς να δουλεύουν ιδιαίτερα». Σε ερώτηση για ποιες περιπτώσεις αναφέρονται οι οποίες δείχνουν διαφθορά, ο Δημήτρης έδωσε ως παράδειγμα την οικογενειακή κρίση του 2013 και την υπόθεση των χρυσών διαβατηρίων, ενώ η Γεωργία αναφέρθηκε στο videogate. Τα επιχειρήματα για τη διαφθορά των πολιτικών, ωστόσο, παραμένουν γενικά.

Λιγότερη ρητορική

Οι νέοι, όπως φαίνεται τόσο μέσα από τις απαντήσεις τους, όσο και μέσα από τις εκτιμήσεις του κ. Κατσουρίδη, αναζητούν χειροπιαστά αποτελέσματα, αισθητές αλλαγές στην καθημερινότητα τους. Ενώ η επιθυμία τους για ουσιαστική «αλλαγή» είναι μεγάλη, προβληματίζει το γεγονός πως δεν υπάρχει η αντίστοιχη θέληση και προσπάθεια για μια πιο ενεργή εμπλοκή σε δημοκρατικές διαδικασίες. Αντιθέτως, παρατηρείται ένας αυτόματος «μηνδονισμός» ολόκληρου του πολιτικού συστήματος και εφησυχασμός στην άγνοια. Πολύ πιθανό η έλλειψη συστηματικής προσπάθειας των κομμάτων να κινητοποιήσουν τους νέους να δημιουργήσουν τόσο μεγάλη απόσταση ανάμεσά τους, που ακόμη κι αν υπάρχουν υποψήφιοι με προοπτικές, λίγα προωθητικά βίντεο στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης να μην είναι αρκετά για να οδηγήσουν τους νέους στις κάλπες.

33 ανοιχτά μέτωπα με τις Βρυξέλλες

Η χώρα που προεδρεύει του Συμβουλίου της Ε.Ε. εγκαινιάζει ταυτόχρονα για τη μη εναρμόνισή της με ευρωπαϊκές Οδηγίες

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Οι 56 νέοι βουλευτές που θα αναδείξει η σημερινή εκλογική διαδικασία, θα βρεθούν όπως όλα δείχνουν, αντιμέτωποι με μια πειστική, υποχρεωτική ατζέντα, πριν καλά-καλά μοιραστούν τα έδρανα των κοινοβουλευτικών επιτροπών. Έξι ευρωπαϊκές Οδηγίες, που αποτελούν το «νέο κύμα» των υποχρεώσεων εναρμόνισης του εθνικού δικαίου της Κυπριακής Δημοκρατίας με το ευρωπαϊκό δίκαιο, οι προθεσμίες των οποίων εκπνέουν εντός των επόμενων εβδομάδων, σπνούν ένα αρκετά δύσκολο και πειστικό σκηνικό. Για δύο από αυτές, μάλιστα, που αφορούν στην Ενιαία Άδεια Διαμονής και Εργασίας αλλοδαπών καθώς και στο Περιβαλλοντικό Έγκλημα, η προθεσμία εξέπνευσε στις 21 Μαΐου, θέτοντας την Κύπρο σε καθεστώς εκπρόθεσμης συμμόρφωσης και αφήνοντας την εκτεθειμένη σε άμεσες διαδικασίες παράβασης. Η ενσωμάτωση των υπόλοιπων τεσσάρων Οδηγιών –συμπεριλαμβανομένης της μισθολογικής διαφάνειας– θα πρέπει να ολοκληρωθεί έως τα τέλη Ιουλίου. Δεδομένου ότι το ημερολόγιο δείχνει 24 Μαΐου και η διαδικασία εκλογής του προέδρου του Σώματος θα διεξαχθεί στις 4 Ιουνίου, καταλαβαίνετε...

Καθυστερήσεις και «fast-track» εναρμόνιση

Η πίεση προς το νομοθετικό σώμα για τις έξι αυτές Οδηγίες δεν θα είναι ασφαλώς κάτι τόσο άμεσο, καθώς δεν είναι οι μόνες για τις οποίες η Κύπρος βρίσκεται εκτός χρόνου, που δεν έχει δηλαδή ενσωματώσει εγκαίρως μια ευρωπαϊκή οδηγία, μέσα στην προθεσμία που είχε δοθεί. Απεναντίας, η χώρα έχει να παρουσιάσει ένα μεγάλο όγκο συσσωρευμένων καθυστερήσεων και, μάλιστα, για ορισμένες από αυτές –συγκεκριμένα, για πέντε τον αριθμό– έχει λάβει από την Κομισιόν το τελευταίο αυστηρό τελεσίγραφο των σταδίων ελέγχου και πλέον βρίσκεται ένα βήμα πριν από την παραπομπή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και την επιβολή τσουχτερών χρηματικών προστίμων.

Οι αρμόδιες επιτροπές της Βουλής και οι νομοθέτες θα αισθανθούν την πίεση όταν κάποια στιγμή τα εναρμονιστικά νομοσχέδια φτάσουν ενώπιόν τους για συζήτηση και ψήφιση, αφού ετοιμαστούν με τους αργόσυρτους ρυθμούς που τις πλείστες φορές ακολουθούν τα υπουργεία, και αφού ακολουθήσει μακρά αναμονή στο «ράφι» του νομοτεχνικού ελέγχου. Τότε –δεδομένου πάντα ότι δεν θα σκαλωθεί στις συζητήσεις εξαιτίας πιέσεων από επηρεαζόμενα εμπλεκόμενα συμφέροντα– ενδεχομένως να απαιτηθεί να ακολουθηθεί το παραδοσιακό κυπριακό μοντέλο του «fast-track» εναρμονισμού, προκειμένου να αποφευχθεί η επιβολή κυρώσεων. Το «fast-track», όμως, εγκυμονεί τον κίνδυνο επιβληθείς κυρώσεων, αφού η Κομισιόν ενδέχεται να εντοπίσει κενά και παραλείψεις και να το απορρίψει, ζητώντας πλήρη συμμόρφωση σε όσα προβλέπει η Οδηγία. Κάτι τέτοιο έχει συμβεί σε μία από τις πέντε

Ο αργόσυρτος ρυθμός των υπουργείων μεταφέρει την πίεση στο νομοθετικό σώμα που πολλές φορές εξαναγκάζεται σε fast-track νομοθετικό έργο, προκειμένου να τηρηθούν τα χρονιαδιαγράμματα και να αποφευχθεί η επιβολή κυρώσεων. Και επειδή αυτό δεν είναι πάντα εφικτό, τις ευρωπαϊκές «καμπάνες» πληρώνει ο φορολογούμενος πολίτης.

Οδηγίες που μας έθεσαν στο σκαμνί των Βρυξελλών, ένα βήμα πριν από την παραπομπή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, καθώς ο νόμος κρίθηκε «τρύπος».

Στις συσσωρευμένες καθυστερήσεις περιλαμβάνονται ακόμα 22 ευρωπαϊκές Οδηγίες, οι οποίες έπρεπε να είχαν γίνει νόμοι του κράτους σε βάθος χρόνου από το 2022 έως τις αρχές του 2026, και οι οποίες δεν έχουν ακόμα προωθηθεί. Η ακτινογραφία των 22 αυτών εκκρεμοτήτων περιλαμβάνει Οδηγίες για τη στυγρο και τις τράπεζες, μέχρι τα τρόφιμα και την ανακύκλωση.

Το ρόλι χτυπά αντιστροφή

Για τις έξι Οδηγίες, το «νέο κύμα» των ευρωπαϊκών υποχρεώσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας, προθεσμίες ενσωμάτωσης εκπνέουν τώρα ή μέσα στην καρδιά του καλοκαιριού, η Κύπρος δεν έχει λάβει ακόμη επίσημη «καμπάνια» ή παραπομπή από τις Βρυξέλλες – με εξαίρεση την προειδοποίηση για τη Μισθολογική Διαφάνεια. Από την έρευνα της «Κ», προκύπτουν τα ακόλουθα: Σε έξι κορυφαία ζητήματα, η διαδικασία βρίσκεται ακόμα στα χέρια των υπουργείων για τεχνικό σχεδιασμό και διαβούλευση. Αυτό σημαίνει ότι η προηγούμενη Βουλή δεν παρέλαβε και η νέα Βουλή δεν θα παραλάβει σε χρόνο εντός των προθεσμιών, τα κείμενα για να τα μελετήσει.

Μεταναστευτικό & Άδειες Εργασίας (Οδηγία 2024/1233): Αφορά τη ριζική αναδιάρθρωση για την ενιαία άδεια διαμονής και εργασίας για υπηκόους τρίτων χωρών. Η προθεσμία έληξε στις 21 Μαΐου και αφορά ξεχωριστό νομοσχέδιο που τροποποιεί τον περί Αλλοδαπών και Μεταναστεύσεως Νόμο για την καθιέρωση της Ενιαίας Άδειας (Single Permit) εργασίας/διαμονής και του ορίου των 90 ημερών και βρίσκεται ακόμη υπό επεξεργασία και νομοτεχνικό έλεγχο. Δεν έχει οδηγηθεί στην ολομέλεια για τελική ψήφοφορία.

Περιβαλλοντικό Έγκλημα (Οδηγία 2024/1203): Εισάγει δραστικές ποινές και φυλάκιση για όσους καταστρέφουν συστηματικά το περιβάλλον. Παρά την κρισιμότητα

του θέματος, η νομοθετική πρόοδος είναι μηδενική.

Εκτακτές Ανάγκες στην Εσωτερική Αγορά (IMERA - Οδηγία 2024/2749): Θεσπίζει κοινές διαδικασίες για τη διασφάλιση της ροής αγαθών σε περιόδους κρίσεων. Η Ευρώπη απαιτεί συμμόρφωση μέχρι τα τέλη Μαΐου, αλλά η Κύπρος δεν έχει κάνει καμία εγκύρια κίνηση.

Μισθολογική Διαφάνεια (Οδηγία 2023/970): Η εμβληματική Οδηγία για την ίση αμοιβή μεταξύ ανδρών και γυναικών και την υποχρέωση των εταιρειών να δημοσιοποιούν τα μισθολογικά τους κριτήρια. Είναι η μόνη από αυτό το πακέτο για την οποία η Κύπρος έχει ήδη

Ο εναρμονισμός με το ευρωπαϊκό δίκαιο μοιάζει –όχι πάντα, αλλά συχνά– μια συνεχής μάχη με τις εγχώριες παθογένειες. Είτε πρόκειται για ατομία και φόβο πολιτικού κόστους, είτε για «διευκολύνσεις» σε οικονομικά λόμπι, είτε για καθαρή προχειρότητα, το αποτέλεσμα είναι το ίδιο, με την Κύπρο στο εδώλιο.

δεχθεί προειδοποίηση. Βρίσκεται ακόμα σε δημόσια διαβούλευση, με την τελική προθεσμία να λήγει τον Ιούνιο.

Βιομηχανικές Εκπομπές (Οδηγία 2024/1785): Αυστηρότεροι έλεγχοι και όρια στη ρύπανση από εργοστάσια και μεγάλες βιομηχανικές μονάδες. Υπάρχει μόνο στα χαρτιά ένας σχεδιασμός υλοποίησης, αλλά κανένα έτοιμο νομοσχέδιο. Προθεσμία: 1η Ιουλίου.

Το «Δικαίωμα στην Επισκευή» (Right to Repair - Οδηγία 2024/1799): Η μεγάλη καταναλωτική ανατροπή που υποχρεώνει τους κατασκευαστές να επισκευάζουν τις συσκευές (smartphone, ηλεκτρικές συσκευές) αντί να αναγκάζουν τον πολίτη να αγοράζει καινούργιες. Βρίσκεται ακόμα στα

αρχικά στάδια διαβούλευσης του Υπουργείου Εμπορίου. Προθεσμία: 31η Ιουλίου.

Στο σκαμνί των Βρυξελλών: Οι 5 «κόκκινες κάρτες»

Το «κλαμπ της Αιτιολογημένης Γνώμης» περιλαμβάνει τις πέντε οδηγίες-ναρκοπέδια για τις οποίες η Κύπρος βρίσκεται πλέον με το ένα πόδι στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο. Για τις υποθέσεις αυτές, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ήδη εξαντλήσει κάθε περιθώριο διαλόγου και προειδοποιήσεων, στέλλοντας τελικό τελεσίγραφο. Η έρευνα της «Κ» στο Μητρώο Παραβάσεων της Κομισιόν αποκάλυψε το παρασκήνιο πίσω από κάθε «κόκκινη κάρτα».

1. Ρύποι στην Αεροπορία (Οδηγία 2023/958) Καθεστώς στην Ε.Ε.: Απολογημένη Γνώμη (Μη κοινοποίηση μέτρων).

Το παρασκήνιο: Πρόκειται για κλασική περίπτωση συνειδητής αδράνειας. Η Κύπρος όφειλε να είχε μεταφέρει την οδηγία στην εθνική της νομοθεσία έως τις 31 Δεκεμβρίου 2023 και έχει δεχθεί την τελική προειδοποίηση («αιτιολογημένη γνώμη») από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα τέλη Απριλίου 2026. Η Οδηγία αυστηροποιεί το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών ρύπων (ETS) για τις πτήσεις. Η Κύπρος, ως νησιωτικό κράτος που εξαρτάται απόλυτα από το αεροπορικό της δίκτυο, αντιδρούσε παρασκηναϊκά στις Βρυξέλλες, φοβούμενη ότι το μέτρο θα εκτοξεύσει τις τιμές των αεροπορικών εισιτηρίων και θα πλήξει τον τουρισμό. Τα αρμόδια υπουργεία άφησαν τον χρόνο να κυλάει χωρίς να ετοιμάσουν νομοθεσία, ελπίζοντας σε εξαιρέσεις που δεν ήρθαν ποτέ.

2. Ισορροπία Φύλων στα Δ.Σ. (Οδηγία 2022/2381) – Το Επιχειρηματικό Lobbying Καθεστώς στην Ε.Ε.: Απολογημένη Γνώμη (Μη κοινοποίηση μέτρων).

Το παρασκήνιο: Εδώ οι ευθύνες

μοιράζονται ανάμεσα σε κυβέρνηση και προηγούμενη Βουλή, καθώς το νομοσχέδιο προσέκρουσε στο παραδοσιακό επιχειρηματικό κατεστημένο. Η Οδηγία επιβάλλει υποχρεωτική ποσοστωπή 40% για γυναίκες στα διοικητικά συμβούλια των εισηγμένων εταιρειών. Οι εργοδοτικοί σύνδεσμοι άσκησαν έντονες υπόγειες πιέσεις, χαρακτηρίζοντας το μέτρο «παρεμβατικό στην ελεύθερη αγορά». Το νομοσχέδιο καθυστέρησε στα κυβερνητικά γραφεία και, όταν τελικά έφτασε στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της Βουλής, «πάγωσε» λόγω διαφωνιών για το ύψος και την αυστηρότητα των ποινών σε όσες εταιρείες δεν συμμορφώνονται.

3. Κυβερνοασφάλεια / NIS2 (Οδηγία 2022/2555) Καθεστώς στην Ε.Ε.: Απολογημένη Γνώμη (Μη κοινοποίηση πλήρους μεταφοράς).

Το παρασκήνιο: Η περίπτωση αυτή αναδεικνύει την κυπριακή προχειρότητα του «φαινομένου». Η Κύπρος θέσπισε τον σχετικό νόμο, όμως η Κομισιόν διατήρησε την παράβαση ανοιχτή. Ο λόγος; Το κράτος απέτυχε να κοινοποιήσει το σύνολο των δευτερογενών κανονισμών και διαταγμάτων που απαιτούνται για την εφαρμογή του. Πίσω από την καθυστέρηση κρύβεται ένας πόλεμος εξουσίας και αρμοδιοτήτων μεταξύ των κρατικών υπηρεσιών για το ποιος θα ελέγχει τις κρίσιμες υποδομές (λιμάνια, νοσοκομεία, τηλεπικοινωνίες) και ποιος θα εισπράττει τα πρόστιμα.

4. Ανθεκτικότητα Κρίσιμων Οντοτήτων / CER (Οδηγία 2022/2557) Καθεστώς στην Ε.Ε.: Απολογημένη Γνώμη (Μη κοινοποίηση μέτρων).

Το παρασκήνιο: Η Οδηγία αυτή έπρεπε να ψηφιστεί πακέτο με τη NIS2, αλλά για τη φυσική προστασία των υποδομών (δολιφοφόρες, φυσικές καταστροφές). Εδώ η ευθύνη βαρύνει αποκλειστικά το υπουργείο Δικαιοσύνης, το οποίο εγκλωβίστηκε σε έναν ατέρμονο τεχνοκρατικό διάλογο. Οι υπηρεσίες της Πολιτικής Άμυνας, της Αστυνομίας και των αρμόδιων Υπουργείων αναλώθηκαν σε μήνες διαβουλεύσεων για το πώς θα μοιραστούν οι ρόλοι της εθνικής στρατηγικής, αφήνοντας την προθεσμία να εκπνεύσει.

5. Προσβασιμότητα ΑμεΑ (Οδηγία 2019/882) Καθεστώς στην Ε.Ε.: Συμπληρωματική Απολογημένη Γνώμη (Ελληνική μεταφορά).

Το παρασκήνιο: Είναι το απόλυτο παράδειγμα της νομοθεσίας της τελευταίας στιγμής. Υπό την απειλή προστίμου, η προηγούμενη Βουλή ψήφισε εσπευσμένα τον σχετικό νόμο. Ωστόσο, οι Βρυξέλλες τον εξέτασαν και τον απέρριψαν, εκδίδοντας Συμπληρωματική Αιτιολογημένη Γνώμη. Ο κυπριακός νόμος κρίθηκε «τρύπος», καθώς περιλάμβανε υπερβολικές εξαιρέσεις και «παραθυράκια» που άφηναν σημεία μη προσβάσιμα σε άτομα με αναπηρίες.

Ευθύνες για την καθυστέρηση

Η ευθύνη για τις καθυστερήσεις είναι μοιρασμένη, με τη ζυγαριά όμως να γέρνει δραματικά εις βάρος της κυβέρνησης.

Γραφειοκρατική βραδυπορία και υποστελέχωση: Τα αρμόδια Υπουργεία συχνά θυμούνται τις ευρωπαϊκές προθεσμίες της υστάτη. Η συγγραφή των νομοσχεδίων καθυστερεί για μήνες στα τεχνικά τμήματα, ενώ η διαδικασία των δημόσιων διαβουλεύσεων τραβάει σε μακρός.

Το «ράφι» του νομοτεχνικού ελέγχου: Όταν ένα Υπουργείο ολοκληρώσει ένα προσχέδιο, αυτό μεταφέρεται στη Νομική Υπηρεσία για έλεγχο συμβατότητας με το κυπριακό δίκαιο. Εκεί παρατηρείται η μεγαλύτερη «μαύρη τρύπα» χρόνου, με νομοσχέδια να μένουν στα συρτάρι για μήνες, την ώρα που οι προθεσμίες της Κομισιόν εκπνέουν ανεπιστρέπτι.

Το «πάγωμα» στις Κοινοβουλευτικές Επιτροπές οφείλεται σχεδόν πάντα σε δύο παράγοντες:

Η πίεση των οικονομικών λόμπι: Όταν μια ευρωπαϊκή Οδηγία θίγει κατεστημένα οικονομικά συμφέροντα (όπως ο μειωμένος ΦΠΑ στα ακίνητα, οι πράσινοι φόροι ή οι υποχρεωτικές ποσοστώσεις φύλων στα διοικητικά συμβούλια), οι επηρεαζόμενοι σύνδεσμοι ασκούν ασφυκτικές πιέσεις στους βουλευτές. Το αποτέλεσμα είναι ατέρμονες συνεδριάσεις, συνεχείς αναβολές και αιτήματα για «περαιτέρω μελέτη», με στόχο να κερδηθεί χρόνος εις βάρος της ευρωπαϊκής συμμόρφωσης.

Η απροθυμία: Τους μήνες της προεκλογικής περιόδου (και όχι μόνο) κανένα κόμμα δεν θέλει να αγγίξει «καυτά» ή μη δημοφιλή νομοσχέδια που θα μπορούσαν να προκαλέσουν κοινωνικές αντιδράσεις (π.χ. αυστηρότεροι έλεγχοι, πρόστιμα ή αυξήσεις τιμών). Αδράνεια υπάρχει και την περίοδο καλοκαιρινών διακοπών και σε περιόδους εορτών.

Γιατί «κολλάνε» τα νομοσχέδια

- **ΦΠΑ Ακινήτων:** Πιέσεις από τον κατασκευαστικό τομέα για διατήρηση του 5%.
- **Ρύποι Αεροπορίας:** Φόβος για το κόστος των εισιτηρίων και τον τουρισμό.
- **Ισορροπία Φύλων (40% στα Δ.Σ.):** Υπόγειες αντιδράσεις από εργοδοτικούς συνδέσμους.
- **Αμιάντος στην Εργασία:** Διαμαρτυρίες εργολάβων για το αυξημένο κόστος ανακαινίσεων.

Διάσωση στο Παρά Πέντε
Δεν είναι όλα μαύρα. Η Οδηγία 2024/1416 (RoHS / Κάδμιο σε LED chips), της οποίας η προθεσμία είχε παρέλθει, έκλεισε τελικά στο Μητρώο Παραβάσεων. Το αρμόδιο Υπουργείο κινήθηκε γρήγορα την υστάτη, αποτρέποντας την επιβολή προστίμου για μια καθαρά τεχνική τροποποίηση.

ALMIRAL® FORTE

2,32% γέλη
διαιθυλαμινωμένος δικλοφανάκη

Κινήσου ελεύθερα, απόλαυσε τη ζωή!

ΠΤC MEDOCHEMIE

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη 2026

Το ESG παραμένει προτεραιότητα
για επιχειρήσεις και επενδυτές

Κλιματική κρίση & AI
απειλούν τη βιώσιμη ανάπτυξη

ΚΥΡΙΑΚΗ
31/05
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΣΤΗΡΙΖΕΙ

Διεκδικήσεις Ερντογάν πλησίον Ακάμα, μέσω νόμου «Γαλάζιας Πατρίδας»

Η Άγκυρα προλείπει το έδαφος από το 2011, με κατάθεση χαρτών και συντεταγμένων σε Ε.Ε.-ΟΗΕ, εν μέσω διαχρονικής αδράνειας της Λευκωσίας

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Το κυπριακό κράτος, από το 2011 μέχρι και σήμερα, γνωρίζει από πρώτο χέρι ότι η Τουρκία προβάλλει διεκδικήσεις στη θαλάσσια περιοχή Κύπρου, πλησίον του Ακάμα, χωρίς ωστόσο να έχει δράσει ουσιαστικά, προκειμένου να ανακατίσει τις τουρκικές μεθοδεύσεις. Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, η Άγκυρα επιχειρεί πλέον να εδραιώσει τις αυθαίρετες διεκδικήσεις της, μέσα και από την νομοθεσία που δρομολογεί η κυβέρνηση Ερντογάν για τη «Γαλάζια Πατρίδα», επιδιώκοντας να προσδώσει επίσημη—δεσμευτική για την Τουρκία—υπόσταση, στο γκριζάρισμα της Ανατολικής Μεσογείου και του Αιγαίου.

“Ως αποτέλεσμα της αδράνειας του κυπριακού κράτους, η Τουρκία συνέχιζε εργολαβικά, για 15 συναπτά έτη, να προβάλλει διεκδικήσεις απέναντι από τον Ακάμα, να καταθέτει χάρτες και συντεταγμένες στην Ε.Ε. και τον ΟΗΕ.

και συμφέροντα», απέναντι από τον Ακάμα, στα δυτικά του γεωγραφικού μήκους 32°16'18"Ε. Το ίδιο έγινε και σε επίπεδο ΟΗΕ, όπου η Άγκυρα πρόβαλλε ανάλογα «δικαιώματα» και διεκδικήσεις, υποστηρίζοντας μεταξύ άλλων, με ρηματικές διακοινώσεις και επιστολές, ότι τα υποτιθέμενα δικαιώματα της Τουρκίας, «υφίστανται ipso facto, ab initio», δηλαδή εξ υπαρχής και αυτοδικαίως.

Ωστόσο, η Λευκωσία, διαχρονικά, από το 2011 μέχρι και σήμερα, τηρεί μια εξαιρετικά στωική προσέγγιση, σε βαθμό παρεξηγήσεως. Διαχρονικά, εδώ και 15 ολόκληρα χρόνια, όλες οι κυπριακές κυβερνήσεις τοποθετούσαν το θέμα κάτω από το χαλί, υποβαθμίζοντας και αποδίδοντας το, σε λόγους εσωτερικής κατανάλωσης και επικοινωνιακής πολιτικής της κυβέρνησης Ερντογάν. Όμως, όπως καταδεικνύουν οι πρόσφατες κινήσεις της Άγκυρας, η κατάθεση γραπτών θέσεων, χαρτών και συντεταγμένων τόσο στην Ε.Ε., όσο και στον ΟΗΕ, εδώ και 15 ολόκληρα χρόνια, στόχευε στην προέλιψη του εδάφους, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας που βαθμιαία θα οδηγούσε σε τοιμέντωμα των τουρκικών παράνομων αξιώσεων.

Μετά πάντως από την πρόσφατη γνωστοποίηση της πρόθεσης της κυβέρνησης Ερντογάν να υποβάλει νομοσχέδιο που θα καταστήσει τις αυθαίρετες της διεκδικήσεις, τουρκική πανεθνική δεσμευτική πολιτική και στην Ανατολική Μεσόγειο, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης γνωστοποίησε ότι συζήτησε το ζήτημα με τον πρωθυπουργό της Ελλάδας Κυριάκο Μητσοτάκη και «με Ευρωπαϊ-

ους ηγέτες». Εξέφρασε την ελπίδα ότι η Τουρκία δεν θα προχωρήσει στις οποιεσδήποτε παράνομες ενέργειες, διαμνύοντας ότι εάν τελικά προχωρήσει, τότε «η αντίδραση θα πρέπει να είναι ευρωπαϊκή». Τοποθέτηση, από την οποία απορρέει ότι η οποία αντίδραση επιδιώχθηκε από τη Λευκωσία, δεν θα έχει προληπτικό χαρακτήρα, αλλά καταστατικό και θα εκδηλωθεί μετά από την έγκριση της νομοθεσίας του τουρκικού κράτους.

Σε κάθε περίπτωση, συλλογική ευρωπαϊκή αντίδραση δεν επιδιώχθηκε από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, ούτε όταν ο ίδιος ο Ερντογάν, από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, πρόβαλε τον Σεπτέμβριο του 2024 τις εν λόγω αυθαίρετες διεκδικήσεις της Άγκυρας, επαναλαμβάνοντας καμπίον, όσα απαιτεί η Τουρκία από το 2011 και διαφημίζοντας τα «νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντά» της, στη θαλάσσια περιοχή Κύπρου. Ανάλογη πάντως πολιτική συμπεριφορά είχε επιδείξει από το κυπριακό κράτος και παλαιότερα, όταν στην Προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας βρισκόνταν τόσο ο Δημήτρης Χριστόφιας, όσο και ο Νίκος Αναστασιάδης, οι οποίοι όπως και ο Νίκος Χριστοδουλίδης, δεν κινητοποίησαν την Ε.Ε., συλλογικά, ούτε και επικύρωσαν να διασυνδέσουν το εν λόγω ζήτημα των πολύ συγκεκριμένων διεκδικήσεων της Τουρκίας—διά χαρτών και συντεταγμένων—με όλα τα ευρωπαϊκά ντοσιέ της υποήφιας χώρας και τις επιδιώξεις της κυβέρνησης Ερντογάν, ως επίσης και με όλες τις ευρωπαϊκές δράσεις.

Ως αποτέλεσμα της αδράνειας του κυπριακού κράτους, η Τουρκία συνέχιζε εργολαβικά, για 15 συναπτά έτη, να προβάλλει διεκδικήσεις, απέναντι από τον Ακάμα, να καταθέτει χάρτες και συντεταγμένες στην Ε.Ε. και τον ΟΗΕ, κάτι που αναμένεται πλέον να προσλάβει και καθεστώς νόμου, στο πλαίσιο του νομοσχεδίου που ετοιμάζεται να καταθέσει η κυβέρνηση Ερντογάν στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση, πιθανότατα εντός Ιουνίου.

Πανεθνική πολιτική

Όπως αφέθηκε να διαρρεύσει και αποτέλεσε αντικείμενο αναλύσεων στον τουρκικό Τύπο, «ο νόμος της Γαλάζιας Πατρίδας», θα περιγράφει όλες τις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα, το Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο—περιλαμβανομένων δηλαδή και των αυθαίρετων διεκδικήσεων στην περιοχή της Κύπρου. Και θα παράσχει τη δυνατότητα στον πρόεδρο της Τουρκίας να κηρύξει περιοχές ειδικού καθεστώτος. Σύμφωνα δε με τον Αγκυρλί (μέλος του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης), ο νέος νόμος θα παρέχει τη δυνατότητα στην Τουρκία να κάνει έρευνες και εξορύξεις στις εν λόγω περιοχές, ως επίσης και διαγωνισμούς για τα θαλάσσια οικόπεδα. Ομοίως και στο Αιγαίο, όπου πληροφορίες που αφέθηκαν να διαρρεύσουν από την Άγκυρα κάνουν λόγο για διεκδίκηση 152 ελληνικών νησιών και βραχονησίδων, με εξαίρεση τις περιοχές των Κυκλάδων και των Σποράδων. Τούρκοι αναλυτές διατυπώνουν μάλιστα τη θέ-

ση ότι η Τουρκία θα μπορεί μετά την έγκριση του νόμου, να υψώσει την τουρκική σημαία στα εν λόγω 152 νησιά και τις βραχονησίδες που ανήκουν στην Ελλάδα.

Σημειώνεται ότι η δρομολογούμενη νομοθεσία, σε σχέση με το Αιγαίο, δεν είναι σε θέση να ανατρέψει το διεθνές δίκαιο και κυρίως τις πρόνοιες που περιλαμβάνονται στη Συνθήκη της Λωζάνης αναφορικά με το καθεστώς της κυριαρχίας των νησιών. Δεν παύει όμως να επιχειρεί να δημιουργήσει ένα αυστηρό εσωτερικό νομοθετικό πλαίσιο, κωδικοποιώντας τις αυθαίρετες διεκδικήσεις και αναγκάζοντας όλες τις κυβερνήσεις, τα πολιτικά κόμματα και τα τουρκικά σώματα ασφαλείας να τις ακολουθούν, σαν μια «πανεθνική πυξίδα», από την οποία δεν θα αποκλίνει κανείς.

Ο καθηγητής Cagri Erhan, αναπληρωτής πρόεδρος του Συμβουλίου Ασφαλείας και Εξωτερικής Πολιτικής της τουρκικής Προεδρίας, ισχυρίστηκε ότι το νομοσχέδιο προέκυψε από τις προσπάθειες για τη διατήρηση «των δικαιωμάτων και των συμφερόντων του τουρκικού έθνους» βάσει του διεθνούς δικαίου. Ο διευθυντής του τουρκικού κέντρου ναυτικού δικαίου, Μουσταφά Μπασκάρ, υποστήριξε ότι η δρομολογούμενη νομοθεσία, ευθυγραμμίζεται με τις ναυτοκρατικές πολιτικές της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα, την Ανατολική Μεσόγειο και τα ύδατα που περιβάλλουν το βόρειο τμήμα της Κύπρου και τη Λιβύη, σημειώνοντας χαρακτηριστικά ότι «για εμάς, η Γαλάζια Πατρίδα είναι όπου φτάνει ένα πλοίο που φέρει την τουρκική σημαία».

“Σύμφωνα με τον Αγκυρλί, ο νέος νόμος θα παρέχει τη δυνατότητα στην Τουρκία να κάνει έρευνες και εξορύξεις στις εν λόγω περιοχές, ως επίσης και διαγωνισμούς για τα θαλάσσια οικόπεδα.

Όπως αφέθηκε να διαρρεύσει και αποτέλεσε αντικείμενο αναλύσεων στον τουρκικό Τύπο, «ο νόμος της Γαλάζιας Πατρίδας», θα περιγράφει όλες τις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες της Τουρκίας στη Μαύρη Θάλασσα, το Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο—περιλαμβανομένων δηλαδή και των αυθαίρετων διεκδικήσεων στην περιοχή της Κύπρου.

Οι αυθαίρετες τουρκικές αξιώσεις από 2011 στο 2026

Στις 19 Απριλίου 2011, ο τότε υπουργός Εξωτερικών Αχμέτ Νταβούτογλου και ο τότε υπουργός Προεδρίας για Ευρωπαϊκές Υποθέσεις Εγχεμέν Μπαγίς υπέβαλαν εκ μέρους της Τουρκίας ένα έγγραφο 39 σελίδων στο Συμβούλιο Συνδέσεων με την Ε.Ε. Στη σελίδα 18 του εν λόγω εγγράφου, υπό μορφή γραπτής δήλωσης των δύο αξιωματούχων της τουρκικής κυβέρνησης, η Άγκυρα προέβαλε για πρώτη φορά επίσημα, διεκδικήσεις στη θαλάσσια περιοχή Κύπρου, απέναντι από τον Ακάμα. Το έγγραφο ανέφερε τα εξής: «Οι ενέργειες των Ελληνοκυπρίων όχι μόνο παραβλέπουν τα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων, αλλά αμφισβητούν επίσης τις περιοχές θαλάσσιας δικαιοδοσίας της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο, στα δυτικά του νησιού. Η Τουρκία έχει νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντα στην Ανατολική Μεσόγειο, ιδιαίτερα δυτικά του γεωγραφικού μήκους 32°16'18" Ε. Η θέση αυτή είναι σύμφωνη με τους σχετικούς κανόνες του διεθνούς δικαίου κα-

θώς και με τις καθιερωμένες εθιμικές πρακτικές. Η Τουρκία αποδίδει σημασία στη διατήρηση της ειρήνης και της σταθερότητας στην Ανατολική Μεσόγειο», σημειώνοντας με κάθε επισήμότητα οι δύο Τούρκοι αξιωματούχοι, κοινοποιώντας παράλληλα το έγγραφο σε όλες τις αντιπροσωπείες των κρατών-μελών της Ε.Ε., με εξαίρεση την Κυπριακή Δημοκρατία.

Η θέση της κυβέρνησης Ερντογάν και η προβολή στον δομημένο διάλογο με την Ε.Ε., αυθαίρετων διεκδικήσεων στη θαλάσσια περιοχή Κύπρου, απέναντι από τον Ακάμα, ήταν ομολογουμένως αιφνιδιαστική. Η Λευκωσία επέλεξε να μην ενεργοποιηθεί ουσιαστικά επί του συγκεκριμένου ζητήματος, καλυπτόμενη πίσω από γενικόλογες φραστικές αναφορές της Ε.Ε., για τον σεβασμό της κυριαρχίας όλων των κρατών-μελών. Κατά συνέπεια υποβάθμισε το θέμα, το οποίο ωστόσο παρέμεινε στην ατζέντα της Τουρκίας, με αποτέλεσμα να τίθεται σε κάθε επίσημη συνάντηση με την Ε.Ε.,

ως επίσης και στα επόμενα Συμβούλια Συνδέσεων.

Σημειώνεται ότι οι ίδιοι ακριβώς ισχυρισμοί υποβλήθηκαν σε αρκετές περιπτώσεις διά ρηματικών διακοινώσεων και επιστολών προς τα Ηνωμένα Έθνη. Το 2019,

Η θέση της κυβέρνησης Ερντογάν και η προβολή στον δομημένο διάλογο με την Ε.Ε., αυθαίρετων διεκδικήσεων στη θαλάσσια περιοχή Κύπρου, απέναντι από τον Ακάμα, ήταν ομολογουμένως αιφνιδιαστική.

ο τότε Τούρκος μόνιμος αντιπρόσωπος Σινιρίογλου, υποστήριξε ότι τα δικαιώματα της Τουρκίας στη θαλάσσια περιοχή Κύπρου, απέναντι από τον Ακάμα, «υφίστανται ipso facto, ab initio», εξ

υπαρχής και αυτοδικαίως.

Η προβολή των τουρκικών διεκδικήσεων συνεχίστηκε, ενώ τον Σεπτέμβριο 2024, ο ίδιος ο Ταγίπ Ερντογάν, από το βήμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, σημείωσε ότι η Τουρκία έχει επιπλέον διεκδικήσεις στην Κύπρο (πέραν του βόρειου τμήματος που κατέχεται από το 1974), οι οποίες εκτείνονται «στα δυτικά» της νήσου. Ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «η Τουρκία έχει δικαιώματα στη διακηρυγμένη υφαλοκρηπίδα, στα βόρεια και στα δυτικά της νήσου Κύπρου», παραπέμποντας ευθέως στις αυθαίρετες διεκδικήσεις απέναντι από τον Ακάμα, ενώ δεν παρέλειψε να ισχυρισθεί ότι «και οι Τουρκοκύπριοι έχουν δικαιώματα σε όλο το νησί».

Το 2026, 15 ολόκληρα χρόνια μετά τη γνωστοποίηση των τουρκικών μεθοδεύσεων σε επίπεδο Ε.Ε., η Άγκυρα επιχειρεί πλέον να προσδώσει καθεστώς νόμου στις αυθαίρετες διεκδικήσεις της στην Ανατολική Μεσόγειο (ως επίσης και στο Αιγαίο), αξιοποιώντας τους

χάρτες και τις συντεταγμένες που κατέθεσε στα Συμβούλια Συνδέσεων, τις ρηματικές διακοινώσεις, αλλά και τη διαχρονική αδράνεια που επέδειξαν οι κυπριακές κυβερνήσεις. Αν και η νομοθεσία που έχει εξαγγελθεί στερείται διεθνούς υπόστασης, δεν παύει να επιχειρεί να δεσμεύσει όλες τις μελλοντικές τουρκικές κυβερνήσεις και τις στρατιωτικές αρχές της χώρας, ότι θα κινηθούν για την προάσπιση των αυθαίρετων τουρκικών διεκδικήσεων στη θαλάσσια περιοχή της Κύπρου και γενικότερα στην Ανατολική Μεσόγειο (ως επίσης και στο Αιγαίο).

Ως αποτέλεσμα της δρομολόγησης του εν λόγω τουρκικού νόμου, για τη «Γαλάζια Πατρίδα», ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης εξήγγειλε ότι θα επιδιώξει ευρωπαϊκή απόφαση, εάν η Τουρκία υλοποιήσει την πρόθεσή της. Κάτι πάντως που δεν είχε επιδιώξει το 2024, όταν ο Ταγίπ Ερντογάν ήγειρε το ζήτημα των τουρκικών αυθαίρετων διεκδικήσεων από το βήμα της Γ.Σ. ΟΗΕ.

Επτά επιστολές από τις εκλογές του 1960

Από αντίστοιχες κοινότητες της κατεχόμενης σήμερα Μεσαορίας, Λιμνιά, Γύψου, Πηγής, Στύλλους, Γαϊδουράς, Τρίκωμο, και Άγιο Σέργιο

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Με **αφορμή** τις σημερινές βουλευτικές εκλογές (24 Μαΐου) παρουσιάζουμε επτά επιστολές από αντίστοιχες κοινότητες της κατεχόμενης σήμερα Μεσαορίας, Λιμνιά, Γύψου, Πηγής, Στύλλους, Γαϊδουράς, Τρίκωμο, και Άγιο Σέργιο που αφορούν τις βουλευτικές εκλογές του 1960, τις πρώτες της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οι επιστολές απευθύνονται στον γενικό γραμματέα της Παναγροτικής Ενώσεως Κύπρου Ανδρέα Γιάγκου και οι έξι από αυτές έχουν ημερομηνία 17 Ιουλίου 1960 (υποθέτουμε πως και εκείνη που δεν έχει συντάχθηκε την ίδια ημέρα). Στις επιστολές αυτές προτείνεται από τις επιτροπείες των Αγροτικών Τοπικών Ενώσεων της ΠΕΚ των πιο πάνω χωριών να συμπεριληφθεί στον κατάλογο των υποψηφίων βουλευτών της οργάνωσης και ο πρωτεργάτης της κίνησης Μελής Ζαχαριάδης (1901-1963).

Η οργάνωση συμμετείχε στους συνδυασμούς του Πατριωτικού Μετώπου, που είχε προέλθει από τον μετασχηματισμό του Ενιαίου Δημοκρατικού Μετώπου Αναδημιουργίας. Η προθεσμία για την υποβολή υποψηφιοτήτων, σύμφωνα με τα εκλογικά διατάγματα που δημοσιεύθηκαν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ήταν η Πέμπτη 21 Ιουλίου 1960, με την ημέρα των εκλογών να ορίζεται για τις 31 Ιουλίου. Στις 13 Ιουλίου 1960 Πατριωτικό Μέτωπο και ΑΚΕΛ επισφράγισαν την εκλογική συμφωνία που είχαν καθορίσει τον Ιανουάριο του ίδιου έτους και τον τρόπο κατάρτισης των ψηφοδελτίων. Επιβεβαιώθηκε ότι στο ΑΚΕΛ θα παραχωρούντο πέντε έδρες και 30 στο Πατριωτικό

Μέτωπο (το Πατριωτικό Μέτωπο πλεονεκτούσε λόγω του πλειοψηφικού συστήματος που ίσχυε).

Η εκπροσώπηση του αγροτικού κόσμου στα ψηφοδέλτια του Πατριωτικού Μετώπου είχε συζητηθεί στις 13 Ιουλίου στα γραφεία της ΠΕΚ στη Λευκωσία και απ' ό,τι φαίνεται οι επιστολές των επτά κοινοτήτων εντάσσονται σε

Επτά ανέκδοτες επιστολές από αντίστοιχες κοινότητες της κατεχόμενης σήμερα Μεσαορίας, Λιμνιά, Γύψου, Πηγής, Στύλλους, Γαϊδουράς, Τρίκωμο, και Άγιο Σέργιο που αφορούν τις βουλευτικές του 1960.

αυτές τις ζυμώσεις. Οι επιστολές, των Λιμνιών, του Αγίου Σεργίου, του Γαϊδουρά, της Γύψου, της Πηγής και των Στύλλων είναι χειρόγραφα, και αυτή του Τρίκωμου δακτυλογραφημένη.

Στην επιστολή που στέλνει η ΑΤΕ-ΠΕΚ Πηγής αναφέρεται: «Ημείς οι κάτωθεν υπογεγραμμένοι μέλη της επιτροπείας της Α.Τ.Ε. Πηγής ζητούμεν όπως συμπεριληφθεί εις τον κατάλογο των υποψηφίων βουλευτών της οργάνωσης μας και ο κ. Μελής Ζαχαριάδης εξ Αθηνάινου καθ' ότι τον αναγνωρίζομεν ως ένα κατάλληλον πρόσωπον και βαθύ γνώστην των Γεωργικών μας προβλημάτων». Την επιστολή υπογράφουν οι Ανδρέας Τσαγκάρης, Δημήτριος Κωμοδρόμου, Βασίλης Χατζηκυριάκου,

Στιγμιότυπο από συνεδρίαση της Ολομέλειας της πρώτης Βουλής των Αντιπροσώπων, το 1960. Στη Βουλή εκείνη συμμετείχαν 35 Έλληνες Κύπριοι βουλευτές. Εξελέγησαν και 15 Τούρκοι Κύπριοι βουλευτές και ήταν η πρώτη και η τελευταία εκλογική αναμέτρηση στην οποία συμμετείχαν.

και Ανδρέας [Πέρας]. Στο αντίστοιχο κείμενο της ΑΤΕ-ΠΕΚ Τρίκωμου γράφουν προς τον γ.γ. της ΠΕΚ Ανδρέα Γιάγκου: «Κατά την γνώμην ημών, το εν λόγω πρόσωπον είναι εν εκ των καταλληλοτέρων. Είναι πρόσωπον το οποίον γνωρίζει καλώς όλα τα γεωργικά ζητήματα και ενδιαφέρεται πραγματικώς διά την πρόοδον της γεωργικής τάξεως. Όθεν παρακαλούμε υμάς όπως προ το συμφέρον της γεωργικής τάξεως εκλέξετε τους καταλληλοτέρους, μεταξύ δε τούτων και το πρόσω-

πον που σας εισηγήθημε να μη επέλθη διάσπασις». Την επιστολή υπογράφουν οι [Δ] Κουμίδης, Σταύρος Χατζηβαρνάβα, Αλέξανδρος Ανδρέου, Ανδρέας Λευτερά, Γεώργιος Χαϊλή.

Στις υπόλοιπες επιστολές το ύφος είναι πιο απλό: «Ζητούμεν όπως συμπεριληφθεί εις τον συνδυασμό των βουλευτών της Π.Ε.Κ. και το όνομα του κ. Μελή Ζαχαριάδου», Λιμνιά, Άγιο Σέργιος, Γαϊδουράς, Γύψου.

Τα ονόματα των υποψηφίων βουλευτών του Πατριωτικού Με-

τώπου ανακοινώθηκαν, όπως όριζε άλλωστε το εκλογικό διάταγμα, στον Τύπο στις 21 Ιουλίου και αυτά αποφασίστηκαν, όπως αναφέρουν και οι τίτλοι των εφημερίδων, «κατόπιν πολυώρου συσκέψεως». Τελικά ο Μελής Ζαχαριάδης δεν συμπεριλήφθη στις λίστες του Πατριωτικού Μετώπου, με τους λόγους να είναι φυσικά πολιτικοί, καθώς όπως λέγεται ο Μελής Ζαχαριάδης είχε επικρίνει παλαιότερα τον αρχιεπίσκοπο Μακάριο... η έρευνα όμως συνεχίζεται.

Μικρά από τις εκλογές του 1960

Οι εκλογές του 1960 ήταν οι πρώτες στην Κυπριακή Δημοκρατία για ανάδειξη των μελών της Βουλής των Αντιπροσώπων και διεξήχθησαν με το πλειοψηφικό σύστημα. Οι ορισμένες βουλευτικές θέσεις ήταν συνολικά 50, εκ των οποίων 35 για την ελληνική κοινότητα και 15 εκπροσώπους για την τουρκική κοινότητα. Στις εκλογές κατέληξαν δύο κομματικοί συνδυασμοί, τα συνεργαζόμενα κόμματα του ΑΚΕΛ και ο συνδυασμός του Πατριωτικού Μετώπου.

Στις εκλογές της 31ης Ιουλίου αναδείχθηκε βουλευτής ο Λεύκιος Ροδοσθένους, ο οποίος έχασε τη βουλευτική του ιδιότητα μετά από απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής και ήταν η πρώτη άρση ασυλίας στην Κύπρο. Η Κιαζίμ Αϊλά Χαλίτ ήταν η πρώτη γυναίκα βουλευτής στην Κυπριακή Βουλή. Ανέλαβε τα καθήκοντά της στις 25 Οκτωβρίου 1963 (ο βουλευτής σύζυγός της Κιαζίμ Σιμισιεντίν Χαλίτ είχε σκοτωθεί σε τροχαίο στις 24 Σεπτεμβρίου 1963). Υποψηφιότητα είχε βάλει ως ανεξάρτητη και η δικηγόρος από τη Λεμεσό, η Καλλιθένη Μασούνη, που αποσύρθηκε ωστόσο τέσσερις ημέρες πριν από τις εκλογές μετά από εκκλήσεις του Πατριωτικού Μετώπου προς τους ανεξάρτητους υποψηφίους. Σε αυτές τις εκλογές αναδείχθηκαν σε βουλευτές οι Έζεκιος Παπαϊωάννου (ΑΚΕΛ), Γλαύκος Κληρίδης, Λέλλος Δημητριάδης, Βάσος Λυσσαρίδης (Πατριωτικό Μέτωπο). Αυτές ήταν οι μόνες εκλογές στις οποίες συμμετείχε και η τ/κ κοινότητα του νησιού.

άγχος;

BLACK RANGE EASY DAY

Υπογράφει την ηρεμία

αϋπνία;

BLACK RANGE EASY NIGHT MELATONIN

Υπογράφει την ξεκούραση

BLACK RANGE

Υπογράφει ό,τι σου αξίζει!

Freeze Drying

Κάψουλες βραδείας αποδέσμευσης

fama
PHARMACEUTICAL LTD
fama Pharmaceuticals Ltd

PHARMALEAD®
VITORGAN

Για πολιτικό ήθος πότε θα μιλήσουμε;

Της ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ

Κάποια στιγμή πρέπει να προβληματιστούμε γι' αυτό. Να αναρωτηθούμε σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο πώς μετράμε το πολιτικό ήθος και πόσο το επιζητάμε. Να διερωτηθούμε πώς το κρίνουμε και κυρίως πώς το διακρίνουμε. Και να αναλογιστούμε αν αυτή η «νέα εποχή» στην οποία εισερχόμαστε το προτεταίριάζει ως βασική πρόθεση της χρηστής διοίκησης και της θεσμικής αναβάθμισης του κράτους ή το περιθωριοποιεί ως μια υπερτιμημένη, σκεδόν «παλιομοδίτικη» αξία που δεν συμβαδίζει με τη σκληρότητα και τη φαυλότητα της σύγχρονης πολιτικής πραγματικότητας.

Δεν είναι καθόλου θεωρητικά αυτά τα ερωτήματα και ούτε πρέπει να γίνουν. Είναι ερωτήματα με τα οποία οφείλουμε να λογαριαστούμε, αν θέλουμε να αντιληφθούμε κατά πόσο η αλλαγή που επιθυμούμε να συμβεί

συνειδηθεί, αντανάκλαστα και κριτήρια. Διαμορφώνει ακόμη και τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουμε να συνυπάρχουμε ως κοινωνία. Με πιο απλά λόγια, όταν η επιδερμικότητα και η αμάθεια υποκαθιστούν την πολιτική θέση, όταν η προσβολή θεωρείται ειλικρίνεια, η τοξικότητα εκλαμβάνεται ως δυναμισμός και μαχητικότητα και η ημιμάθεια παρουσιάζεται ως αυθεντικότητα, τότε το πρόβλημα παύει να είναι συγκυριακό. Μετατρέπεται σε ζήτημα πολιτικής κουλτούρας. Και αν αυτή είναι η πολιτική κουλτούρα που μας χαρακτηρίζει μετά από όσα ζήσαμε, τότε αναμφίβολα ελάχιστα καταφέραμε να μάθουμε και ακόμη λιγότερα να συνειδητοποιήσουμε.

Γι' αυτό και ακόμη κάτι βαθύτερα προβληματικό παραμένει αμετάβλητο. Διότι προφανώς το θυμικό μας, η οργή, η πόλωση και η ανάγκη μας να ταυτιστούμε με ό,τι παρουσιάζεται η «σωτηρία» μας, δεν μας επέτρεψαν να διαγνώσουμε πώς το πιο επείγον της εποχής μας δεν είναι μόνο η θεσμική

Το ήθος προηγείται της πολιτικής πράξης. Προηγείται ακόμη και της ιδεολογίας.

στο πολιτικό σύστημα μπορεί να επέλθει χωρίς την επαναφορά του πολιτικού ήθους στον πυρήνα της δημόσιας ζωής. Διότι μόνο μέσα από αυτό υπάρχει ελπίδα να επιστρέψουμε σε μια άλλη ποιότητα λόγου, σκέψης και τελικά ζωής. Διαφορετικά, το πιθανότερο είναι να συμβάλουμε —πθελμένα ή άθελά μας— στη δημιουργία μιας «νέας πραγματικότητας» εξίσου πραγματιστικής —αν όχι περισσότερο— με εκείνη που υποτίθεται ότι προσπαθούμε να αλλάξουμε.

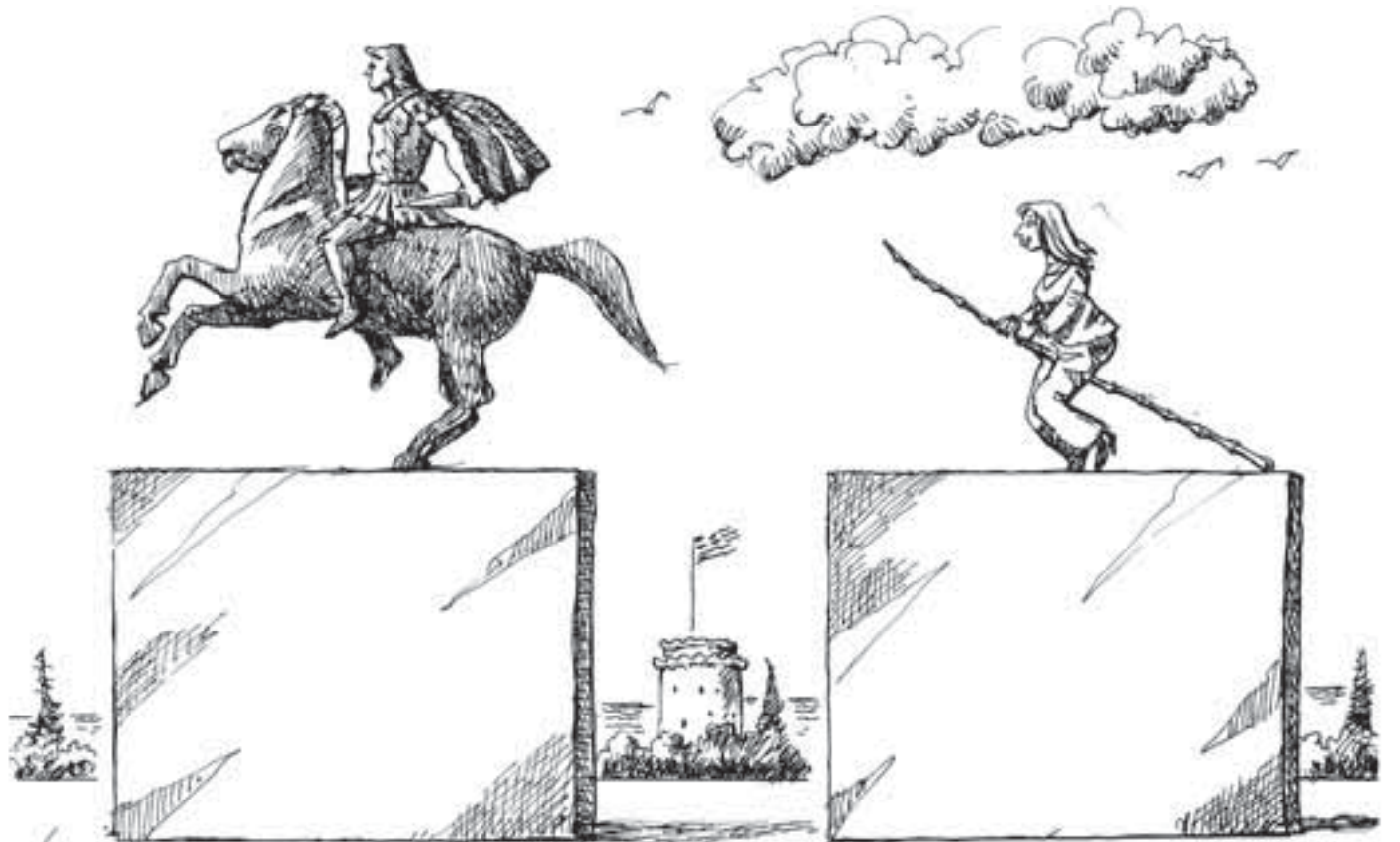
Το υπόστρωμα τοξικότητας, αλαζονείας, μικρότητας και επιδερμικότητας που διαπέρασε ολόκληρη την προεκλογική περίοδο είναι ακριβώς ο πυρήνας του προβληματισμού που θέτω. Και ασφαλώς δεν περιόριζα στα στενά όρια μιας εκλογικής αναμέτρησης, ούτε αφορά απλώς τις υπερβολές και τις φαιδρότητες της πολιτικής αντιπαράθεσης. Αντανάκλαμα μια βαθύτερη αντίληψη για την ίδια την πολιτική, η οποία φανερώνει και την ευρύτερη διαβρωση του τρόπου σκέψης μας. Τη σταδιακή εξοικείψή μας με την ευκολία και τον εντυπωσιασμό εις βάρος της ουσίας, της ψυχραιμίας, της ικανότητας ουσιαστικού διαλόγου και κυρίως της ευρυγώνιας αντίληψης των πραγμάτων. Διότι, ο δημόσιος λόγος δεν διαμορφώνει μόνο το πολιτικό κλίμα. Διαμορφώνει

συνειδηθεί, αντανάκλαστα και κριτήρια. Διαμορφώνει ακόμη και τον τρόπο με τον οποίο μαθαίνουμε να συνυπάρχουμε ως κοινωνία. Με πιο απλά λόγια, όταν η επιδερμικότητα και η αμάθεια υποκαθιστούν την πολιτική θέση, όταν η προσβολή θεωρείται ειλικρίνεια, η τοξικότητα εκλαμβάνεται ως δυναμισμός και μαχητικότητα και η ημιμάθεια παρουσιάζεται ως αυθεντικότητα, τότε το πρόβλημα παύει να είναι συγκυριακό. Μετατρέπεται σε ζήτημα πολιτικής κουλτούρας. Και αν αυτή είναι η πολιτική κουλτούρα που μας χαρακτηρίζει μετά από όσα ζήσαμε, τότε αναμφίβολα ελάχιστα καταφέραμε να μάθουμε και ακόμη λιγότερα να συνειδητοποιήσουμε.

Μόνο τότε θα αποκτήσουμε το πολιτικό κριτήριο και την ωριμότητα να αντιλαμβανόμαστε ότι δεν αρκεί κάποιος να επαγγέλλεται τη διαφάνεια, τον εκσυγχρονισμό ή το κράτος δικαίου όταν η δημόσια συμπεριφορά του και ο τρόπος που πολιτεύεται τροφοδοτούν την τοξικότητα και τον διασπορά του αντιπάλου. Γιατί τελικά ο τρόπος με τον οποίο ασκείται η πολιτική είναι εξίσου σημαντικό με τις ίδιες τις πολιτικές θέσεις.

Ίσως μάλιστα, σε περιόδους βαθιάς θεσμικής και κοινωνικής κόπωσης, να είναι ακόμη σημαντικότερος. Διότι σε τέτοιες περιόδους εκείνο που πρέπει να αναζητούμε με τον πήχη στο ύψος του πολιτικού ήθους, δεν είναι μόνο καλύτεροι θεσμοί αλλά καλύτεροι άνθρωποι μέσα στους θεσμούς.

elenixenou11@gmail.com

Ανδρέας 225/2026

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ, apetroulakis@kathimerini.gr

«Fast-track» Ευρωπαίοι

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Τα 33 ανοικτά μέτωπα εναρμόνισης — με 5 ευρωπαϊκές Οδηγίες ήδη να μας έχουν οδηγήσει στον προθάλαμο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου — δεν είναι ένα γεγονός που μπορεί να δεχθεί δικαιολογίες υποαπασχόλησης από μια χώρα, της οποίας ο κρατικός μηχανισμός είναι διογκωμένος και δυσανάλογα μεγάλος σε σχέση με το δικό της μέγεθος, ενός μικρού νησιωτικού κράτους. Γι' αυτό και δεν μπορεί να εκλαμβάνεται ως μια... τεχνοκρατική εκκενρότητα που θα διευθετηθεί συν τω χρόνω.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σε πολλές περιπτώσεις πορευτήκαμε με ένα συγκεκριμένο, σχεδόν εθιμικό μοντέλο: τα Υπουργεία καθυστερούσαν την ετοιμασία των νομοσχεδίων, η Νομική Υπηρεσία τα κρατούσε για μήνες στα συρτάρια της για νομοτεχνικό έλεγχο και, όταν οι Βρυξέλλες σήκωναν το δάκτυλο απειλώντας με πρόστιμα, η Βουλή λειτουργούσε ως πυροσβέστης. Ψήφιζε νόμους στο «παρά πέντε», με διαδικασίες fast-track, συχνά χωρίς καν να προλάβει να διαβάσει τα ψιλά γράμματα. Μπορεί... και προσθέτουμε μερικές φορές, προκειμένου να αφήσει ανοικτά παραθυράκια που εξυπηρετούσαν συγκεκριμένα συμφέροντα, με την ελπίδα ότι δεν θα τα διαβάσει η Κομισιόν.

Το γεγονός ότι η Κύπρος δέχεται Συμπληρωματικές Αιτιολογημένες Γνώμες επειδή οι νόμοι που ψηφίστηκαν εσπευσμένα κρίθηκαν «τρύποι» (όπως στην

περίπτωση της Προσβασιμότητας ΑμεΑ) ή επειδή το κράτος έχασε να εκδώσει τους αναγκαίους κανονισμούς (όπως στην Κυβερνοασφάλεια), αποδεικνύει ότι οι Βρυξέλλες μάς έχουν αποκρουστικά.

Διατρέχοντας τη λίστα με την κληρονομιά των 33 ανοικτών μετώπων, εύκολα κανείς διαπισώνει ότι για τα περισσότερα, το πρόβλημα δεν μπορεί να είναι η όποια γραφειοκρατική βραδυπορία. Είναι η συνειδητή πολιτι-

Η Βουλή δεν είναι εντελώς ανίσχυρη, ώστε να κρύβεται πίσω από δικαιολογίες. Έχει στα χέρια της ισχυρά εργαλεία κοινοβουλευτικού ελέγχου για να πιέσει, να ξεσκεπάσει και να αναγκάσει την εκτελεστική εξουσία να τρέξει.

κή και κοινωνική απροθυμία. Οι Οδηγίες που βρίσκονται σήμερα στο «κόκκινο» ή βρίσκονται σε βαθιά καθυστέρηση δεν αφορούν αδιάφορα τεχνικά ζητήματα. Αγγίζουν στον πυρήνα τους εγχώρια οικονομικά συμφέροντα και καταστημένα. Εκτός ίσως από μια-δυο περιπτώσεις που ενδεχομένως να απαιτείται εξαιρετική, οι υπόλοιπες είναι περιπτώσεις που το κράτος επιλέγει να κρυφτεί πίσω από το πολιτικό κόστος ή να υποκύψει στις πιέσεις τοπικών λόμπι και άλλων

συμφερόντων, μεταθέτοντας την ευθύνη στο μέλλον, ρισκάροντας μια ευρωπαϊκή καταδίκη και την επιβολή προστίμων, παρά τη σύγκρουση με κατεστημένες δομές της αγοράς.

Το ζητούμενο από τους 56 του κοινοβουλίου (πόσο μάλλον όταν μιλάμε για νέα σύνθεση) οι οποίοι αργά ή γρήγορα θα κληθούν να ψηφίσουν μαζικά νομοθετήματα με το πιστόλι στον κρόταφο, είναι το αν θα συνεχίσουν την πεπατημένη της παθητικής αναμονής, κρυβόμενοι πίσω από το επείγον ότι «τα Υπουργεία και οι κρατικές υπηρεσίες καθυστερούν να στείλουν τα νομοσχέδια», ή θα αξιοποιήσουν στο έπακρο τα όπλα του κοινοβουλευτικού ελέγχου. Η νέα Βουλή οφείλει να φέρνει άμεσα τους αρμόδιους Υπουργούς στις Επιτροπές, να ζητήσει εξηγήσεις για το «μηδέν προετοιμασία» των εναρμόνισεων και να βάλει φρένο στις αιώνιες αναβολές που εξυπηρετούν τοπικά οικονομικά λόμπι. Μόνο έτσι θα αναγκαστεί η εκτελεστική εξουσία να σοβαρευτεί και να συντονιστεί με τους ρυθμούς των Βρυξελλών. Ξέρω ότι σε κάποιες περιπτώσεις γίνεται, ξέρω ότι ορισμένοι εκ των μελών του προηγούμενου κοινοβουλίου είχαν διαρκείς απαιτήσεις και ότι του κρατικού μηχανισμού πολλές φορές δεν ίδρωνε το αυτί.

Ασφαλώς, η Βουλή δεν φέρει καμία ευθύνη για νομοσχέδια που δεν έχουν κατατεθεί ακόμα από τα Υπουργεία. Δεν μπορεί να ψηφίσει κάτι που δεν υπάρχει. Ωστόσο, δεν είναι εντελώς ανίσχυρη, ώστε να κρύβεται πίσω

από δικαιολογίες. Έχει στα χέρια της ισχυρά εργαλεία κοινοβουλευτικού ελέγχου για να πιέσει, να ξεσκεπάσει και να αναγκάσει την εκτελεστική εξουσία να τρέξει. Οι πρόεδροι των Κοινοβουλευτικών Επιτροπών (π.χ. Οικονομικών, Νομικών, Περιβάλλοντος) έχουν το δικαίωμα να εγγράψουν ένα θέμα αυτεπάγγελτα. Μπορούν να καλέσουν εκτάκτως τους Υπουργούς στη Βουλή και να τους ρωτήσουν δημόσια: «Γιατί καθυστερεί η Οδηγία για τα Crypto ή το Μεταναστευτικό; Πού ακριβώς βρίσκεται το προσχέδιο και πότε θα το καταθέσετε;». Αυτό ασκεί τεράστια πολιτική πίεση και βγάζει τα Υπουργεία από τη ζώνη άνεσής τους. Κάθε βουλευτής, επίσης, μπορεί να υποβάλει επίσημη γραπτή ερώτηση σε έναν Υπουργό, ο οποίος είναι υποχρεωμένος βάσει νόμου να απαντήσει γραπτώς εντός συγκεκριμένων ημερών, εξηγώντας τους λόγους της καθυστέρησης. Επιπλέον, για Οδηγίες που έχουν ήδη κατατεθεί αλλά εκκρεμούν, οι βουλευτές μπορούν να σταματήσουν να δίνουν συνεχείς παρατήσεις και αναβολές στους διάφορους συνδέσμους (π.χ. developers, τραπεζίτες, εργολάβους). Μπορούν να κόψουν τον βήχα στο lobbying, να ολοκληρώσουν τη συζήτηση σε μια-δυο συνεδρίες και να στείλουν το νομοσχέδιο άμεσα στην Ολομέλεια για ψήφιση.

Αν μιλάμε, λοιπόν, για αξιοπιστία και ανάκτηση της εμπιστοσύνης των πολιτών, ιδού η Ρόδος, ιδού και οι Βρυξέλλες.

photiouth@kathimerini.com.cy

15 χρόνια

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΙΣ

Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης εξήγγειλε ότι θα απαιτήσει συλλογική ευρωπαϊκή αντίδραση, ως αποτέλεσμα της νέας νομοθεσίας που ετοιμάζει ο Ταγίπ Ερντογάν, στοχεύοντας να «τσιμεντώσει» όλες τις τουρκικές διεκδικήσεις στην Ανατολική Μεσόγειο. Αυθαίρετες διεκδικήσεις, οι οποίες δεν εστιάζονται στα «κέρδη» που έχει αποκομίσει η Τουρκία, συνεπεία της εισβολής και κατοχής του 37% του εδάφους της Κυπριακής Δημοκρατίας, αλλά εκτείνονται στη θαλάσσια περιοχή Κύπρου, απέναντι από τον Ακάμα.

Κάτι που μας γνωστοποίησε με κάθε επισιμότητα η Τουρκία από το 2011, όταν ο τότε ΥΠΕΣ των Χώρων Αχμέτ Νταβούτογλου, μαζί με τον Εγκραμέν Νταγίς, υπουργό Προεδρίας για Ευρωπαϊκές Υποθέσεις, ενήμερων επισήμων όλα τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. ότι η Άγκυρα έχει «νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντα», απέναντι από τον Ακάμα, στα δυτικά του γεωγραφικού μήκους 32°16'18"Ε. Πριν

από 15 λοιπόν χρόνια, η Τουρκία κατέθεσε χάρτες και υπέβαλε συντεταγμένες στο Συμβούλιο Συνδέσσης με την Ε.Ε., αλλά και στη συνέχεια στον ΟΗΕ, όπου στάλθηκαν και ρηματικές διακρινώσεις, διατυπώνοντας τον ισχυρισμό ότι τα εν λόγω τουρκικά δικαιώματα, «υφίστανται ipso facto, ab initio», δηλαδή εξ' αρχής και αυτοδικαίως.

Ουσιαστική αντίδραση δεν υπήρξε το 2011, όταν στην Προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας βρισκόταν ο Δημήτρης Χριστόφιας, ούτε όμως και αργότερα, όταν πρόεδρος ήταν ο Νίκος Αναστασιάδης και η Τουρκία συνέχιζε να προβάλλει με κάθε επισιμότητα τις αυθαίρετες αξιώσεις της, στα ίδια ακριβώς fora. Εμμένοντας στην κατάθεση χαρτών και συντεταγμένων, στην Ε.Ε. και στον ΟΗΕ, εν μέσω της αδράνειας του κυπριακού κράτους, το οποίο ανεξαρτήτως κυβέρνησης και προέδρου, επέλεγε να υποβαθμίζει το ζήτημα, κρύβοντάς το κάτω από το χαλί.

Ομοίως και ο σημερινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Νίκος Χριστοδουλίδης, ο

ο οποίος είχε μάλιστα το «προνόμιο» να ακούσει τις τουρκικές διεκδικήσεις από τα χείλη του Ταγίπ Ερντογάν. Ο Τούρκος πρόεδρος, τον Σεπτέμβριο 2024, ανέβηκε στο βήμα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και ισχυρίστηκε ότι η Τουρκία έχει επιπλέον διεκδικήσεις στην Κύπρο (πέραν του βόρειου τμήματος που κατέχετα από το 1974), οι οποίες εκτείνονται «στα δυτικά» της νήσου. Ο Ερντογάν δήλωσε χαρακτηριστικά ότι «η Τουρκία έχει δικαιώματα στη διακρυγμένη υφαλοκρηπίδα, στα βόρεια και στα δυτικά της νήσου Κύπρου», παραπέμποντας ευθέως και στις αυθαίρετες τουρκικές διεκδικήσεις απέναντι από τον Ακάμα, για τις οποίες η Άγκυρα είχε φροντίσει να προλείψει το έδαφος από το 2011. Επαναλαμβάνοντας συνεχώς, στην Ε.Ε. και στον ΟΗΕ, με κάθε ευκαιρία ή και χωρίς ευκαιρία, για να το εμπεδώσουν όλοι, κι εμείς μαζί, ότι έχει δάην «νόμιμα δικαιώματα και συμφέροντα», απέναντι από τον Ακάμα.

Μετά από 15 λοιπόν χρόνια ουσιαστικής αδράνειας του κυπριακού κράτους,

η Τουρκία περνάει στην επόμενη φάση των διεκδικησών της. Ετοιμάζει νόμο για τη «Γαλάζια Πατρίδα», ο οποίος θα περιγράφει όλες τις Αποκλειστικές Οικονομικές Ζώνες στη Μαύρη Θάλασσα, περιλαμβανομένων των αυθαιρέτων διεκδικησών στο Αιγαίο και στην Ανατολική Μεσόγειο, άρα και στην περιοχή της Κύπρου. Ο τουρκικός νόμος θα είναι μεν ασύμβατος με το διεθνές δίκαιο, όμως θα δεσμεύσει στο διηνεκές όλες τις κυβερνήσεις, τα πολιτικά κόμματα και τη στρατιωτική ηγεσία της Τουρκίας να τον υπερασπίζονται. Με τον γνωστό τους τρόπο.

Κι έτσι, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης θυμήθηκε να εξαγγείλει την εκδήλωση ευρωπαϊκής αντίδρασης, το 2026. Την οποία έλαχε να δρομολογήσει το 2024, όταν άκουγε τον ίδιο τον Ερντογάν να προβάλλει τις ίδιες διεκδικήσεις από το βήμα της Γ.Σ. ΟΗΕ. Όπως βεβαίως είχε ξεχάσει και νωρίτερα, όταν είχε διατελέσει ΥΠΕΣ της κυβέρνησης Αναστασιάδη, την ίδια περίοδο κατά την οποία η Τουρκία κατέθετε χάρτες και συντετα-

γόμενες στον ΟΗΕ και στην Ε.Ε. Θυμήθηκε όμως να ζητήσει ευρωπαϊκή αντίδραση ετεροχρονισμένα, με πολλά χρόνια καθυστέρηση, αφού βέβαια έγινε ντόρος με την υποβολή νομοσχεδίου από την κυβέρνηση Ερντογάν, για εδραίωση των τουρκικών αυθαιρέτων διεκδικησών.

Να πούμε «κάλλιο αργά παρά ποτέ»; Πολύ φοβάμαι ότι δεν ταιριάζει στην περίπτωση ενός κράτους διαχρονικά εκτεινόμενου στις αυθαίρετες τουρκικές διεκδικήσεις. Ενός κράτους που κομπάζει γιατί ασκεί την Προεδρία της Ε.Ε., αλλά για 15 χρόνια δεν τόλμησε να αρθρώσει ουσιαστικό λόγο στον φυσικό του χώρο, την Ευρωπαϊκή Ένωση. Και δεν απαιτήθηκε να διασυνδεθούν πρακτικά, πραγματικά και όχι μόνο φραστικά, όλα τα ευρωπαϊκά ντοστ με την αυθεντική υποχρέωση της Άγκυρας «να οσέβεται την κυριαρχία και τα κυριαρχικά δικαιώματα» όλων των κρατών-μελών, «χωρίς δυσμενείς διακρίσεις».

Καλή ψήφο!

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Τα «ήρεμα νερά» και οι όροι της νηνεμίας

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις έχουν μπει σε τροχιά έντασης. Η Αγκυρα εμφανίζεται πολύ ενόχλημένη από τη στενή στρατηγική συνεργασία μεταξύ Ελλάδας και Ισραήλ, αλλά και από την απάντηση που έδωσε ο πρόεδρος Μακρόν στο ερώτημα «Τι θα κάνει η Γαλλία σε περίπτωση κρίσης στο Αιγαίο»; Η Αθήνα, πάλι, θεωρεί ότι η τουρκική κυβέρνηση παραβίασε έναν πολύ βασικό κανόνα πάνω στον οποίο στηριζόταν η συμφωνία για «ήρεμα νερά»: την αποφυγή εκπλήξεων και μονομερών ενεργειών. Γεγονός είναι πως η ελληνική κυβέρνηση ενημερώθηκε για την επικείμενη κατάθεση τουρκικού νομοσχεδίου για τις θαλάσσιες ζώνες από ένα τηλεγράφημα ξένου πρακτορείου και τα τουρκικά μέσα ενημέρωσης. Το κανάλι Γεραπετριτίτ - Φιντάν προφανώς δεν λειτουργήσει σε αυτή την περίπτωση, προκαλώντας έντονο προβληματισμό στην Αθήνα.

Θα πρέπει βεβαίως να περιμένουμε το τελικό νομοσχέδιο για να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα. Οσοι γνωρίζουν το περιεχόμενο του προσχεδίου που υπάρχει σήμερα στο τραπέζι διαβεβαιώνουν την ελληνική πλευρά ότι δεν περιέχει χάρτες και συνταξαγμένες, αλλά σπεύδουν να προσθέσουν ότι βρίσκεται ακόμη σε φάση διαβούλευσης και επεξεργασίας. Δεν αποκλείουν, δηλαδή, κάτι να αλλάξει μέχρι να φτάσει στην τουρκική Βουλή. Χωρίς να ξέρουμε για τι ακριβώς μιλάμε, δεν χρειάζεται ούτε εκνευρισμός ούτε και εφησυχασμός. Είναι πολύ μεγάλο λάθος να δίνεται σήμα στην απέναντι

πλευρά ότι μπορεί να επηρεάσει με κάποιον τρόπο τις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα. Η Ιστορία μάς έχει δείξει ότι οι ελληνοτουρκικές κρίσεις συμπίπτουν πάντοτε με περιόδους πολιτικής αστάθειας ή έντονων πόλων στην Αθήνα. Η αλήθεια είναι ότι στην σημερινή πολιτική συγκυρία οι χειρισμοί θα γίνονται όλο και πιο δύσκολοι, καθώς θα βαδίζουμε προς τις εκλογές μέσα σε κλίμα ακραίας αντιπαράθεσης με τις «βαριές κουβέντες» να περισσεύουν.

Ηρεμα νερά θέλει κάθε σώφρων Έλληνας πολιτικός ή πολι-

Η Ιστορία μάς έχει δείξει ότι οι ελληνοτουρκικές κρίσεις συμπίπτουν πάντοτε με περιόδους πολιτικής αστάθειας ή έντονων πόλων στην Αθήνα.

της. Υπό την προϋπόθεση πως δεν γίνεται το σήμα ότι στον βωμό της νηνεμίας θα γίνουν δεκτά τελελεμένα τα οποία με στρατηγική υπομονή επιδιώκει η Τουρκία εδώ και δεκαετίες.

Το διεθνές γεωπολιτικό περιβάλλον δεν επιτρέπει ακρείστες εντάσεις και το φλερτ με το ρίσκο μιας ρήξης. Καμία από τις δύο χώρες δεν θα επιθυμούσε, άλλωστε, να βρεθεί στον Λευκό Οίκο για μια διαπραγμάτευση χωρίς κανόνες. Τα ήρεμα νερά μπορούν να συνεχιστούν, αρκεί να αποφευχθούν οι εκπλήξεις, οι μονομερείς ενέργειες και η καλλιέργεια ανέφικτων προσδοκιών.

Πάμε απλώς πίσω...

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΑΝΙΔΗ**

Εάν κανείς λάβει υπόψη ότι η πολιτική φουσιολογία του ανεξαρτήτου ελληνικού κράτους διαμορφώθηκε στη βάση μιας ρήξεως των Ελλήνων με το οθωμανικό τους παρελθόν, η τοποθέτηση του υπουργού Αμύνης Νίκου Δένδια πως δεν ανήκει σε αυτούς «που έχουν πιστεύσει το αφήγημα των ήρεμων νερών» απλώς επιβεβαιώνει ότι λίγο πριν κλείσουν δύο αιώνες από την ίδρυση του Βασιλείου της Ελλάδας, βρισκόμαστε ακόμη στην αφετηρία ενός αγώνα αέναων ελληνοτουρκικών αναμετρήσεων. Ισως θεωρητικός ο κ. Δένδιας να έχει δίκαιο. Μόνον που στην πράξη τα γεγονότα ακολουθούν διαφορετική πορεία. Ήδη με την άνοδο του Οθωνα στον θρόνο, ο εκ των προτερων της Επανάστασης του 1821 Κωνσταντίνος Ζωγράφος εστίασε το 1834 ως πρόσβας στην Κωνσταντινούπολη με στόχο να εξασφαλίσει πραγματοποίηση συναντήσεως του Οθωνα με τον σουλτάνο Μαχμούτ Β'.

Η αποστολή εκείνη απέτυχε. Στις αρχές του 1840 ο Ζωγράφος επέστρεψε ως υπουργός Εξωτερικών στην Πόλη και έπειτα από δύο μήνες υπέγραψε συμφωνία, με την οποία η Υψηλή Πύλη αναγνώριζε πρακτικώς την ανεξαρτησία της Ελλάδας. Επανελθόν στην Αθήνα, η οικία του Ζωγράφου λιθοβολήθηκε και εναντίον του κηρύχθηκε το ανάθεμα. Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, το 1855, νέα συνθήκη υπεγράφη, που δεν διέφερε ουσιαστικά από την προηγούμενη. Είχε μεσολαβήσει απλώς ο απαιτούμενος χρόνος ωριμάνσεως. Στα χρόνια της Μεταπολιτευσεως, ελληνικές κυβερνήσεις στήριζαν την ενσωμάτωση της Τουρκίας στην Ε.Ε., προσβλέποντας σε δραστηρή αλλαγή της στάσεως της Αγκυρας. Η προσδοκία απεδείχθη εξωπραγματική, όπως συνέβη και στο παρελθόν. «Το αποτέλεσμα των μεταρρυθμίσεων θέλει εισθαι ότι οι Τούρκοι, ενώ δεν θέλουν

γίνει ούτε Ευρωπαίοι ούτε Χριστιανοί, θέλουν καταντήσει να μιν είναι ούτε Τούρκοι», έγραφε ο Κωνσταντίνος Δόσιος το 1854 στο βιβλίο του «Ελληνισμός ή Ρωσισμός».

Ισχυε τότε, όπως και σήμερα, η διαπίστωση του Δόσιου που υποστήριζε στη διάρκεια του Κριμαϊκού Πολέμου πως το συμφέρον της Ελλάδος ήταν η ήττα της Τσαρικής Ρωσίας.

Στην ασυναρτησία που κυριαρχεί στην πολιτική σκηνή των ημερών μας εν όψει των βουλευτικών εκλογών –οψέποτε διεξαχθούν– κάποιιο διαπίστωσαν ενδείξεις ρωσικής επιρροής σε κόμμα νεοί-

Τα τρία κόμματα που δημιουργήθηκαν μετά την ίδρυση του ανεξαρτήτου ελληνικού κράτους ήταν το Αγγλικό, το Γαλλικό και το Ρωσικό.

Το ουσιαστικό παραμένει ότι τα τρία παλαιά κόμματα διαλύθηκαν.

δρυθέν. Συνέβη και στο πρόσφατο παρελθόν κάτι ανάλογο.

Είναι αλήθεια ότι τα τρία κόμματα που δημιουργήθηκαν μετά την ίδρυση του ανεξαρτήτου ελληνικού κράτους ήταν το Αγγλικό, το Γαλλικό και το Ρωσικό. Το ουσιαστικό παραμένει ότι τα τρία παλαιά κόμματα διαλύθηκαν. Μία νέα γενιά θα προσπαθούσε να οικοδομήσει νέο σύστημα επί των ερειπίων της Βασιλείας του Οθωνα.

Στις μέρες μας, τα κόμματα που άσκησαν την εξουσία στη διάρκεια της Μεταπολιτευσεως αποδέχθηκαν πλέον –μέχρις ενός σημείου εξυπακούεται– ότι «Ελλάς ανήκει εις την Δύση». Μόνον που ασχολούμενοι με αυτά και άλλα παρόμοια, εν τέλει διαπιστώνουμε ότι πολιτικά δεν πάμε πλέον ούτε δεξιά ούτε αριστερά. Πάμε απλώς πίσω.

Το γλωσσικό είναι πάντα ζωντανό

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Τα πάνω από 200 σχόλια που έγραψαν οι αναγνώστες για το προ δεκαπενθήμερου άρθρο μου για το «γλωσσικό» είναι μια ένδειξη ότι το ζήτημα είναι ακόμη ζωντανό. Το αντιμετωπίζουμε σαν να το έχουμε λύσει, ο «εμφύλιος» έληξε με συντριπτική νίκη της λεγόμενης δημοτικής, παρ' όλ' αυτά, όμως, εξακολουθεί να απασχολεί πολλούς από εμάς. Άλλους δεν τους απασχολεί, όπως τους πολιτικούς για παράδειγμα και διάφορους δημοσιογράφους, ενώ θα έπρεπε να τους απασχολεί. Πώς εννοώ αυτό το «απασχολεί». Σίγουρα δεν μπορεί να μας απασχολεί με τον ίδιο τρόπο που απασχολούσε τους προγόνους μας, οι οποίοι το είχαν εντάξει στην πλούσια συλλογή των συγκροτούμενων που χαρακτηρίζουν την ελληνική ζωή. Κι αν δεν έχουμε λόγο να καβαδίσουμε, θα πρέπει να τον εφεύρουμε. Το «γλωσσικό» οφείλουμε να το προσεγγίσουμε με τους όρους που μας επιβάλλει ο κόσμος μας. Ένας κόσμος ο οποίος διαθέτει μια κοινή, τα αγγλικά, η οποία μπορεί να χρησιμεύει ως εργαλείο επικοινωνίας, όμως η συντριπτική πλειονότητα των ομιλητών της τη χρησιμοποιεί υποτυπώδως. Διαθέτει και μεγάλες γλώσσες όπως τα ισπανικά. Η γλώσσες που χρησιμοποιούνται από μεγάλους πληθυσμούς όπως τα κινεζικά ή τα ρωσικά, όμως δεν μπορείς να τις χαρακτηρίσεις «διεθνείς». Ακόμη και τα γαλλικά, που μέχρι δύο γενιές πίσω

εθεωρούντο διεθνής γλώσσα, έχουν χάσει πια αυτόν τον ρόλο. Οποιαδήποτε συζήτηση λοιπόν για τα ελληνικά, τη γλώσσα που μιλάμε, γράφουμε και στην οποία σκεφτόμαστε, θα πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπ' όψη αυτούς τους παράγοντες. Εχουμε την τύχη να συμμετέχουμε σε μια μεγάλη ένωση κρατών η οποία, εκτός των άλλων, αποδέχεται ως συστατικό της τη γλωσσική ποικιλότητα των μελών της. Αυτό το σκεπτόμενοι όσοι κατηγορούν την Ε.Ε. για αυταρχισμό. Τα ελληνικά είναι μια μικρή γλώσσα. Τι μιλούν καμιά δεκαπενταριά εκατομμύρια άνθρωποι σε όλον τον κόσμο, δεν ανήκει σε καμιά οικογένεια, όπως οι λατινικές γλώσσες, όμως διαθέτει ένα ιστορικό βάθος το οποίο την κάνει μοναδική. Είναι η αρχαιότερη γλώσσα της Ευρώπης και διαθέτει τεράστιο αποθεματικό κεφάλαιο σκέψης και δημιουργίας, που παρά τους αιώνες της ζωής της δεν έχει ακόμη εξαντληθεί. Η διδασκαλία της στις νεότερες γενιές από αυτήν την αρχή οφείλει να ξεκινήσει. Η σύνδεση των σύγχρονων ελληνικών με την ιστορία της, με το βάθος του σπλάιου που τα φιλοξενεί, δεν αφορά μόνον την εθνική ταυτότητα που θέλουμε να καλλιεργήσουμε στους νέους. Αφορά και την ταυτότητα τους ως Ευρωπαίων πολιτών. Διότι τα ελληνικά είναι τμήμα της ευρωπαϊκής ταυτότητας. Για να εξηγήσω: ότι τα ελληνικά που μιλάμε σήμερα. Τα ελληνικά ως μια γλώσσα που δεν σταμάτησε να μιλάται για περίπου τριάντα αιώνες

Ιστορίας και τα οποία, όπως κάθε οργανισμός έχουν υποστεί αλλοιώσεις που τα έχουν μεταμορφώσει. Τα ελληνικά που μιλάμε σήμερα δεν είναι τα ελληνικά του Ομήρου. Και δεν θα μπορούσαν να είναι. Δεν ντυνόμαστε με κιτώνες ούτε πολεμούμε με δόρατα. Όμως είναι ο ίδιος οργανισμός.

Το λεγόμενο «γλωσσικό» ζήτημα ήταν μια συνεχής προσπάθεια αποκοπής της σύγχρονης ελληνικής από τις αρχαίες καταβολές της. Να πω ότι αυτό το χρωστούσαμε κατά μείζονα λόγο στον φόβο που μας προκαλούσε η σύγκριση των έργων μας με τα έργα της αρχαιότητας; Το αποτέλεσμα είναι ότι οι έδρες των νεοελληνικών σπουδών στα ξένα πανεπιστήμια δεν είχαν καμία σχέση με τις έδρες ελληνικών σπουδών που αφορούσαν την αρχαιότητα μας. Με αποτέλεσμα να μαραζώνουν σ' ένα αξιοπρεπές κατά το δυνατόν περιθώριο και οι ελληνοστές να τις αντιμετωπίζουν με τη συμπάθεια της συγκρατάβας. Το ζήτημα είναι ότι αυτήν τη στάση την εσωτερικεύσαμε κι εμείς και την εντάξαμε στο δικό μας εκπαιδευτικό σύστημα. Λέμε διάφορα για τη Μεταπολίτευση, όμως παραγνωρίζουμε τον ρόλο που έπαιξαν δύο μεταρρυθμίσεις. Η πρώτη με την κατάργηση της διδασκαλίας της καθαρής ουσίας, δηλαδή της λόγιας καθομιλουμένης, και η δεύτερη με την επιβολή του μονοτονικού. Καταργήσαμε την τρίτη κλίση, τα απαράφρατα, τις δασείες και την περισπωμένη, και αισθανθήκαμε πολίτες του σύγχρονου κόσμου. Πάλι καλά που μας ξέφυγαν τα «ήτα» και

τα «ωμέγα», αλλά εάν συνεχίζαμε θα το είχαμε καταφέρει. Τα επιχειρήματα ήταν έλα, αλλά δεν έχει σημασία. Η διδασκαλία της λόγιας γλώσσας, στην οποία είναι γραμμένα τα περισσότερα έργα της νεοελληνικής γραμματείας, καταργήθηκε για να αντικατασταθεί από τη γλώσσα του λαού. Ποια είναι αυτή άραγε; Δεν έχει σημασία. Τα πνεύματα καταργήθηκαν διότι, λέει, και η αρχαία γραμματεία ήταν ατονική. Την περισπωμένη και τα πνεύματα τα πρόσθεσαν οι Αλεξανδρινοί. Από κοκεταρία άραγε ή μήπως επειδή τότε η ελληνική γλώσσα έγινε «κοινή» και χρειαζόταν σημεία για να τη συνδέουν με την προφορά της όταν ήταν περιορισμένη στην ελληνική πόλη όπου ήταν δεδομένη;

Ναι, πρέπει να ανοίξουμε το γλωσσικό. Να αναρωτηθούμε γιατί στην ευχή δεν διαβάζονται τα σχολικά βιβλία και για ποιον λόγο το υπουργείο Παιδείας αδιαφορεί. Ίσως γιατί μας λείπει το έμφυχο δυναμικό. Κυρίως όμως μας λείπει η συνείδηση πως στον κόσμο μας η συντήρηση της γλωσσικής ταυτότητας εξαρτάται από την ακτινοβολία της γλώσσας την οποία οφείλεις να υποστηρίξεις. Και η ακτινοβολία της δικής μας οφείλεται στη μακρά ζωή της και όχι στην ομορφιά που της δίνουν οι αγορεύσεις της κ. Κωνσταντοπούλου ή η πλήξη του φιλόλογου στο σχολείο που νομίζει ότι διδάσκει λογοτεχνία στα παιδιά διαβάζοντας πέντε παραγράφους Βιζυηνό και αποσπασματικά «κειμενικούς δείκτες» –ιός του οποίου το εμβόλιο δεν έχει ακόμη αδειοδοτηθεί.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

(Πώς) παράγεται αξία στην οικονομία;

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΕΤΤΑ**

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία, η μέση ακαθάριστη αξία ανά εργαζόμενο στην ελληνική οικονομία κυμαίνεται στις 34.000 ευρώ, ενώ στον μέσο όρο της Ε.Ε. ανέρχεται σε 62.000 ευρώ. Αυτή η μέση παραγωγικότητα της εργασίας είναι ουσιαστικά στάσιμη για μια εικοσαετία, ενώ σε πολλές άλλες χώρες έχει αυξηθεί συστηματικά. Ως αποτέλεσμα, από 73% του ευρωπαϊκού μέσου όρου το 2008 έχει υποχωρήσει στο 54%. Η παραγωγικότητα είναι μεσοπρόθεσμα ο βασικός προσδιοριστικός παράγοντας των εισοδημάτων σε κάθε οικονομία. Δεν αποτελεί ένα επιπλέον στοιχείο, ανεξάρτητα από το πώς λειτουργούν οι αγορές και το κράτος, αλλά αντικατοπτρίζει βασικά δομικά χαρακτηριστικά και κεντρικές επιλογές πολιτικής.

Η ενδυνάμωση της παραγωγικότητας δεν αφορά μόνο τη δική μας οικονομία. Κεντρική αναζητηση στην Ευρώπη, όπως εκφράζεται στην έκθεση Ντράγκε, είναι πώς θα καλυφθεί το κενό με τις ΗΠΑ. Στην Κίνα, καθώς η αύξηση του πληθυσμού αντιστρέφεται, μεγάλωση της οικονομίας θα υπάρξει μόνο με υψηλότερη παραγωγικότητα. Στις ΗΠΑ, το κρίσιμο ζήτημα είναι αν η πρόοδος στην τεχνική νοημοσύνη θα αυξήσει τα εισοδήματα εργασίας, χωρίς να ενταθούν οι ανισότητες. Για τη χώρα μας, όμως, η πορεία της

παραγωγικότητας είναι σχεδόν υπαρκτικής σημασίας.

Τα τελευταία χρόνια, μετά τη μνημόνια, αυξάνεται το πραγματικό ΑΕΠ στη χώρα, συνολικά και κατά κεφαλήν. Η μεγέθυνση αυτή, που υπερβαίνει τον μέσο ευρωπαϊκό όρο, και είχε να ξεπεράσει νέες κρίσεις όπως αυτές της πανδημίας και στην ενέργεια, στηρίχτηκε στη σταθεροποίηση της οικονομίας, δημοσιονομικά και χρηματοδοτικά, και εκκράστηκε πρωτίστως με αύξηση της απασχόλησης. Η ανεργία έχει υποχωρήσει στα επίπεδα πριν από την κρίση χρέους, η μαζική φυγή φοιτητών και νέων εργαζομένων έχει σταματήσει και η συμμετοχή των νέων και των γυναικών στο εργατικό δυναμικό σταδιακά βελτιώνεται. Η συστηματική δημιουργία νέων θέσεων εργασίας είναι πολύ θετική εξέλιξη. Καθώς οι δημογραφικές τάσεις σταθεροποιούνται, ωστόσο, σημαντική ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια δεν θα έρθει με περισσότερη εργασία αλλά με περισσότερο παραγωγική εργασία.

Εξαιρετικά παραγωγικές επιχειρήσεις υπάρχουν σε διάφορους κλάδους και μεγέθη. Στους μέσους όρους, οι αποκλίσεις είναι συστηματικές. Ενδεικτικά, στις μεγάλες επιχειρήσεις, με περισσότερους από 250 εργαζομένους, η απόδοση παραγωγικότητας από την Ευρώπη είναι μόνο 17%, ενώ στις

πολύ μικρές, κάτω των δέκα εργαζομένων, καταγράφεται χάσμα 55%. Κρίσιμο είναι επίσης πως κλάδοι με σχετικά χαμηλότερη παραγωγικότητα, όπως η εστίαση και το λιανικό εμπόριο, έχουν σαφώς μεγαλύτερη συμμετοχή στην απασχόληση, ενώ κλάδοι με μεγαλύτερη παραγωγικότητα, όπως η βιομηχανία και η πληροφορική, έχουν μικρότερη συμμετοχή. Η παραγωγικότητα επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, όμως ο κύριος που την καθορίζει είναι οι επενδύσεις. Το καθαρό απόθεμα παγίου κεφαλαίου στους περισσότερους κλάδους είναι σήμερα δύο με τρεις φορές λιγότερο από την Ευρώπη. Στη βιομηχανία, ο μέσος εργαζόμενος στήριζεται από κεφάλαιο αξίας περίπου 84.000 ευρώ σε σύγκριση με 179.000 ευρώ στην Ευρώπη, ενώ η αντίστοιχη διαφορά στον αγροτικό τομέα είναι 28 προς 94 και στην εστίαση και στα καταλύματα 13 προς 41.

Όπως υπολογίζεται σε πρόσφατη μελέτη του IOBE με τη στήριξη του ΣΕΒ, η υποχώρηση του καθαρού αποθέματος παγίου κεφαλαίου ανά εργαζόμενο στην οικονομία μας σταμάτησε μόνο πρόσφατα. Ενώ τα τελευταία χρόνια καταγράφεται συστηματική άνοδος των επενδύσεων, αυτή δεν είναι επαρκής για να εξισορροπήσει την κατακρήμνισή τους κατά την κρίση χρέους. Μετά τη σωρευτική μεί-

ση και στη συνέχεια ανοδική αντίδραση, το απόθεμα κεφαλαίου που υποστηρίζει τον μέσο εργαζόμενο είναι σχεδόν 30% χαμηλότερο από ό,τι το 2010. Για να υπάρξει αύξηση της παραγωγικότητας, και συνακόλουθα των μισθών, τα επόμενα χρόνια οι νέες επενδύσεις θα πρέπει να «τρέξουν» πολύ γρηγορότερα από σήμερα, κάτι που προϋποθέτει εγρήγορση και προσαρμογές από τις επιχειρήσεις και την οικονομική πολιτική.

Φυσικά, κάθε οικονομία είναι ένα σύστημα κινήτρων και ισορροπιών. Οι επενδύσεις δεν κινούνται ανεξάρτητα από υπόλοιπες πτυχές της, ούτε άλλωστε της ευρύτερης κοινωνίας. Η προβλεψιμότητα πολιτικής, η απλότητα του φορολογικού πλαισίου και η ενίσχυση θεσμών από τους οποίους εξαρτώνται οι σταθερές προσδοκίες μεσοπρόθεσμα, είναι προϋποθέσεις εγρήγορση και προσαρμογές από τις επιχειρήσεις και την οικονομική πολιτική.

Φυσικά, κάθε οικονομία είναι ένα σύστημα κινήτρων και ισορροπιών. Οι επενδύσεις δεν κινούνται ανεξάρτητα από υπόλοιπες πτυχές της, ούτε άλλωστε της ευρύτερης κοινωνίας. Η προβλεψιμότητα πολιτικής, η απλότητα του φορολογικού πλαισίου και η ενίσχυση θεσμών από τους οποίους εξαρτώνται οι σταθερές προσδοκίες μεσοπρόθεσμα, είναι προϋποθέσεις εγρήγορση και προσαρμογές από τις επιχειρήσεις και την οικονομική πολιτική.

Ο κ. Νίκος Βέττας είναι γενικός διευθυντής του IOBE και καθηγητής του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Όχι άλλο θόρυβο

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

Καθημερινά βρισκόμαστε μπροστά από μια ή και περισσότερες οθόνες, από τις οποίες ενημερώνομαστε, ψυχαγωγούμαστε και αλληλεπιδρούμε, μαζί με άλλα όντα της εποχής, πλάσματα που μπορεί να είναι κόμο σάπιους όπως εμείς, μπορεί όμως να είναι και άυλα όντα όπως τα bots. Μέσα σε αυτή τη συγκλονιστική, για έναν άνθρωπο του προηγούμενου αιώνα, συνθήκη, ένα κείμενο ερώτημα που έχει αναδυθεί και αφορά κυρίως στο κομμάτι της ενημέρωσης είναι τι από όλα αυτά που μας εμφανίζουν συνεχώς οι οθόνες μας είναι αληθινά και τι παραποιημένα ή ψεύτικα. Ειδικά με την άνοδο της τεχνητής νοημοσύνης, ακόμη και τα πιο αληθοφανή πράγματα που εμφανίζονται μπροστά μας ελέγχονται ως παραπλανητικά, κατασκευασμένα και ψεύτικα.

Η παραπληροφόρηση, συνεπώς, έχει δικαιολογημένα καταστεί ως μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις των ημερών μας. Εξίσου σημαντική ωστόσο ως πρόκληση, αν όχι σημαντικότερη, είναι και η υπερπληροφόρηση. Πόση ακόμα πληροφορία, χρήσιμη ή άχρηστη, δεν έχει σημασία πια, μπορεί να διαχειριστεί ένας μέσος άνθρωπος εγκέφαλος σε καθημερινή βάση; Μηνδενικά, θα έλεγα. Έχουμε αγγίξει οροφή στο ζήτημα της υπερπληροφόρησης, ενώ εναλλακτικά και πιο γλαφυρά και εριστικά, θα μπορούσε επίσης να ειπωθεί πως έχουμε αγγίξει πάτο. Κι αυτό δεν αφορά μόνο εμάς ως κοινωνία. Παγκόσμιο είναι το πρόβλημα και ως τέτοιο πρέπει ενδεχομένως να αντιμετωπιστεί.

Πρόδος, μια φορά, δεν είναι αυτό που ζούμε. Οπισθοδρόμηση λέγεται. Μια γρήγορη ορθολογιστική ματιά γύρω μας, δυστυχώς το επιβεβαιώνει. Όσο ενδιαφέροντα, καλοφτιαγμένα και αξιόπιστα κι αν είναι τα δεκάδες, αν όχι εκατοντάδες reels που ως χρήστης θα καταναλώσω σε μία μόνο μέρα από το κινητό μου τηλεφώνω, το γεγονός και μόνο ότι είναι τόσο πολλά, αρκεί για να οδηγηθώ στο αδιαφορητικό και ακλόνητο συμπέρασμα ότι η ζήμια που τελικά θα μου προκαλέσουν το βράδυ πριν κοιμηθώ είναι μεγαλύτερη από το όφελος.

Πρόκειται μάλιστα για μια κατηφόρα χωρίς τελειωμό, αφού κάθε νέα προσπάθεια και απόπειρα των πλατφορμών «να βελτιώσουν την εμπειρία» του χρήστη αποδεικνύεται σύντομα χειρότερη από την προηγούμενη. Ενδεικτικό παράδειγμα τα λεγόμενα instants stories που λαν-

σαρε το δημοφιλές Instagram την εβδομάδα που πέρασε. Σύμφωνα με το σκεπτικό της πλατφόρμας, με στόχο οι χρήστες να επανακτήσουν τις προσωπικές τους επαφές, που μέσω της εμπνευματοποίησης των πάντων στο αλγοριθμικό σύμπαν, χάθηκαν, τα instants προσφέρουν τη δυνατότητα να μοιράζεσαι με τους διαδικτυακούς σου φίλους και ακολούθους αυθόρμητα και αφιλόδοξα στιγμιότυπα από την καθημερινή σου ζωή. Πέρα δηλαδή από τα εικοσιτετράωρα παραδοσιακά stories, όπου μπορείς κιόλας να δεις σε πραγματικό χρόνο ποιι και πόσοι τα είδαν, έχοντας κιόλας τη δυνατότητα, προτού τα δημοσιεύσεις, να τα επεξεργαστείς λίγο ή και πολύ, ανάλογα με τα κέφια και τον χρόνο που θέλεις και μπορείς να διαθέσεις, τα instants λειτουργούν μόνο με μία στιγμιαία λήψη από την κάμερά σου που δεν επιδέχεται αλλαγές. Χρειάζταν όμως να προστεθεί και αυτό στη ζωή μας; Δεν ήταν ήδη υπεραρκετές οι αναρτήσεις, οι αναδημοσιεύσεις και τα εικοσιτετράωρα stories; Έπρεπε να μειώσουμε ακόμη περισσότερο τον χρόνο και την αξία ενός μοιράσματος;

Πόσες ακόμα πλατφόρμες, πόσες ακόμα εφαρμογές και πόσες ακόμα σελίδες επαγγελματικές ή μη, ενημερωτικές ή ψυχαγωγικές, θέλουμε και χρειάζομαστε για «να βελτιώσουμε την εμπειρία μας» γενικώς στη ζωή μας; Τι χρήσιμο μένει στον εγκέφαλό μας από όλο αυτόν τον ακαταμάχητο και τον κυκλώνα της υπερπληροφόρησης που έχει κατακλύσει όλο μας το είναι; Τι αναμνήσεις δημιουργούμε; Δημιουργούμε αναμνήσεις ή οδηγούμαστε σταδιακά και μαθηματικά σε μια συλλογική εγκεφαλική σήψη, όπως ευστόχως επισήμαναν με την οξυδέρκεια που τους χαρακτηρίζει οι επιστήμονες που επιμελούνται το λεξικό της Οξφόρδης, ανακρινόμενοι στο brain rot πέρσι ως λέξη της χρονιάς;

Η διέξοδος πάντως από την ψηφιακή εξουθένωση της μαύρης οθόνης, η οποία παρεμπιπτόντως έχει αρχίσει να μαυρίζει και πάντα γύρω μας, της πολιτικής ζωής συμπεριλαμβανομένης, δεν νομίζω να δοθεί από τους μετρημένους σε μια οούρτα ενός κερυού δισεκατομμυριοστών μεγαλοκέρδη των πλατφορμών, οι οποίοι αιτιολογημένα ως συγγενή επιχειρηματίες λειτουργούν και έτσι θα συνεχίσουν. Περισσότερο θόρυβο στην πληροφορία, ωστόσο, ούτε θέλουμε ούτε αντέχουμε. Περισσότερο χρόνο θέλουμε. Ελεύθερο και ουσιαστικό.

demetriadesp@sppmedia.com

Ανθρωποειδές ρομπότ με το όνομα «Schotti» αναζητεί ένα αντικείμενο στο κατάστημα DIY Sonderpreis Baumarkt κατά τη διάρκεια εκδήλωσης τύπου στο Pocking της Γερμανίας. Στόχος του δεν είναι να αντικαταστήσει αλλά να υποστηρίξει τους υπαλλήλους.

Ισραήλ: αιφνιδίως πρόωρες!

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Το Reuters (20/5) μάς έδωσε μία είδηση με παγκόσμια βαρύτητα. Συνοπτικά, «Οι βουλευτές ψήφισαν σχεδόν ομόφωνα υπέρ της διεξαγωγής πρόωγων εκλογών, σε προκαταρκτική ανώμαλη νομοσχεδίου για τη διάλυση της 120μελούς Κνεσέτ. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι ο πρωθυπουργός Β. Νετανιάχου θα πταθεί». Ενδιαφέρον: «Συνολικά 110 βουλευτές (όλοι 120) ψήφισαν υπέρ της διάλυσης του κοινοβουλίου, ενώ δεν υπήρξαν αρνητικές ψήφοι, ούτε αποχές. Το νομοσχέδιο παραπέμπεται τώρα σε Επιτροπή, όπου θα καθοριστεί ημερομηνία εκλογών, πριν επιστρέψει στην Κνεσέτ για τελική έγκριση». Πότε οι εκλογές; Η Jerusalem Post εξηγεί: «Ακόμα κι αν οι εκλογές μετατεθούν ωριότερα από την τρέχουσα προγραμματισμένη ημερομηνία της 27ης Οκτωβρίου, δεν μπορούν να διεξαχθούν τον Αύγουστο, επειδή πρέπει να περάσουν τουλάχιστον 90 ημέρες από την έγκριση νομοσχεδίου για τη διάλυση της Κνεσέτ πριν από τη διεξαγωγή εκλογών. Αυτό σημαίνει ότι η ημερομηνία των εκλογών θα μπορούσε να μετατεθεί, είτε τον Σεπτέμβριο είτε στα μέσα Οκτωβρίου» (20/5).

Το «τυχαίο» καθορίζει το παιχνίδι, όπως συμβαίνει συχνά σε τυχοδιωκτικές συμμαχίες: «Η υπερροδόξη παράταξη (Χαρεντι), που εκπροσωπεί κυρίως τους Ασκεναζίτες Εβραίους» (πηγή: ΑΙ), η οποία παραδοσιακά σπρηρίζει Νετανιάχου, «τον κατηγόρησε ότι δεν τήρησε την υπό-

σχεσή του να προωθήσει νόμο που να εξαιρεί την κοινότητα τους από την υποχρεωτική στρατιωτική θητεία». Ο κυβερνητικός συνασπισμός θα πληρώσει με «υπερορθόδοξο» τρόπο την απώλεια της κοινής λογικής. Το Reuters μάς θυμίζει ότι «ο Νετανιάχου εξακολουθεί να βρίσκεται αντιμέτωπος με πολυετή δικη για υποθέσεις διαφθοράς. Ο πρόεδρος Ισαάκ Χέρτσουγκ, μεσολαβεί σε συνομιλίες για ενδεχόμενη συμφωνία συμβιβασμού, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει τον 76χρονο Νετανιάχου σε αποχώρηση από την πολιτική ζωή».

«Οι ηγέτες των κομμάτων της αντιπολίτευσης και οι νομοθέτες γιόρτασαν την έγκριση του νομοσχεδίου». Το κλίμα μάς το μεταφέρει η Jerusalem Post. Το κόμμα των Δημοκρατικών δήλωσε ότι η ψήφος στην Κνεσέτ ήταν «η αρχή του τέλους της χειρότερης κυβέρνησης στην ιστορία του Ισραήλ», ενώ ο πρώην πρωθυπουργός Ναφτάλι Μπένετ δήλωσε ότι «η εποχή της αποφυγής της στρατολόγησης έχει τελειώσει». Και ότι ο ίδιος «θα έρθει στην Κνεσέτ για να εμποδίσει την απερχόμενη κυβέρνηση να ψηφίσει τον νόμο αποφυγής της στρατολόγησης». Παρά τα σχέδια για επανένταξη της προώθησης του νομοσχεδίου, ο πνευματικός ηγέτης της «Ντέγκελ Χατόρα», Ραβίνος Ντοβ Λάντο, δήλωσε ότι «η θέση του υπέρ της διάλυσης της Κνεσέτ παρέμεινε αμετάβλητη».

Ένα από τα κλειδιά για τις αλλαγές στις συνθήκες, η αντίθεση της εβραϊκής διασποράς στην πολιτική Νετανιάχου: «Η πλειοψηφία της, εκφράζει έντο-

νη πολιτική και ιδεολογική αντίθεση προς τις πολιτικές και τον κυβερνητικό συνασπισμό του Β. Νετανιάχου. Σε πρόσφατες αμερικανικές εκλογές, η μεγάλη πλειοψηφία (έως και 78%) των Αμερικανοεβραίων ψήφισε υπέρ των Δημοκρατικών. Το ποσοστό αποδοχής του Β. Νετανιάχου σε δημοσκοπήσεις του Jewish Electorate Institute καταγράφηκε ως «βαθιά αρνητικό». Ομάδες, όπως το προοδευτικό δίκτυο J Street, ζητούν τον περιορισμό της αμερικανικής στρατιωτικής βοήθειας και την προώθηση της λύσης των «δύο κρατών». Τα δεδομένα αναδεικνύουν ένα χάσμα μεταξύ της πολιτικής σκηνής στο Ισραήλ και της κοινής γνώμης των Εβραίων στο εξωτερικό» (πηγή ΑΙ).

Η εβδομαδιαία έρευνα κοινής γνώμης (15/5) καταγράφει ότι «τόσο το Λικούντ, όσο και η κόμμα του Ιταμάρ Μπεν-Γκβριόρα έχουν από μία έδρα το καθένα, σε σύγκριση με την περασμένη εβδομάδα». Η «Jerusalem Post» παραθέτει στοιχεία: Οι αριθμοί αλλάζουν: «Το μπλοκ υπό τον Νετανιάχου σε 49 έδρες, ενώ η αντιπολίτευση (μη συμπεριλαμβανομένων των αραβικών κομμάτων) ενισχύθηκε σε πλειοψηφία 61 εδρών (σύνολο εδρών 120). Αυτή η πλειοψηφία θα επιτευχθεί από την τρέχουσα αντιπολίτευση, παρά το γεγονός ότι το Σεφαράδικο Χαρεντι (υπερορθόδοξο) Κόμμα Shas, μέλος του κυβερνητικού συνασπισμού, κέρδισε μια επιπλέον έδρα. Το Κόμμα Yashar! του Gadi Eisenkot κέρδισε μια επιπλέον έδρα, φτάνοντας τις 16. Όλα τα άλλα κόμματα της αντιπολίτευσης, συμπεριλαμβαν-

νομένων των αραβικών κομμάτων, παρέμειναν αμετάβλητα σε σύγκριση με την περασμένη εβδομάδα», (ρεπορτάζ Μ. Κοξέν).

Τα δύο μπλοκ αυτήν τη στιγμή έχουν σαφή απόσταση: 61 έδρες ο υπό τον Μπένετ συνασπισμός της αντιπολίτευσης με την ονομασία «Μαζί», ενώ με 49 έδρες ο συνασπισμός Νετανιάχου. Με Μπένετ συμπαίκτη οι Γ. Λαπίντ (Νο 2 στο «Μαζί») και ο Γ. Αϊσενκοτ με δυναμική στο κόμμα του («Γασάρ», 16 έδρες), ποσοστό απολύτως απαραίτητο για να βγει καθαρή πλειοψηφία υπέρ του σχήματος «Μαζί». Ερώτημα στο γκάλοπ: «Ο Β. Νετανιάχου να μην θέσει υποψηφιότητα στις επερχόμενες εκλογές και, αν αυτό, να αποσυρθεί από την πολιτική». Οι απαντήσεις: «Το 55% να αποσυρθεί, το 38% να είναι υποψήφιος και το 7% δήλωσε ότι δεν γνωρίζει πώς αισθάνεται» (πηγή, Maariv, 15/5). Οι τάσεις ενισχύονται και ο Β. Νετανιάχου δεν είναι σε θέση πλέον να αιφνιδιάσει τους αντιπάλους του. Το πλάνο του «επίθεση σε Ιράν και αμέσως μετά πρόωρες», δεν του βγήκε. Μπροστά τους, δύο επιλογές: να ακουστεί το 55% και να αποσυρθεί από την εκλογική κούρσα, ή να προσέξει το 38% και να χάσει κανονικά. Ασφαλώς, λαμβάνει σοβαρά υπόψη του το γεγονός ότι, εφόσον χάσει, αμέσως μετά, θα ακολουθήσει η συνέχιση και ολοκλήρωση της δικής του. Αυτή τη φορά η συνέχιση θα είναι απρόσκοπτη, χωρίς στην αναθεωρητικότητα της γενικής εισαγγελίας Γκάλι Μπακαράβ-Μιάρ...

www.larkoslarkou.org.cy

Αντισημιτισμός και γενοκτονία

Του ΠΑΣΧΟΥ ΜΑΝΔΡΑΒΕΛΗ

Δεν είναι μόνο «φανατικός ισλαμισμός, φιλοναζι και πάσης φύσεως αριστεριστές», που διαδίδουν την άποψη περί γενοκτονίας στη Γάζα, κατά πως έγραψε ο ραββίνος της Λάρισης κ. Ηλίας Σαμπετιά («Καθημερινή», 20.5.2026). Πέραν του δικού μας Θεοδώρη Γεωργακόπουλου, υπάρχουν και άλλοι πολύ σοβαροί άνθρωποι που συμμερίζονται την ίδια άποψη. Κάποιοι είναι εβραϊκής καταγωγής όπως ο Αμερικανοϊσραηλινός καθηγητής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο Μπράουν και μελετητής του Ολοκαυτώματος Ομερ Μπάροτ («Καθημερινή», 4.8.2025).

Οι άκριτες σφαγές αμάχων από τις IDF στην περιοχή έχουν τα τεχνικά χαρακτηριστικά της γενοκτονίας, αλλά λείπει το βασικό χαρακτηριστικό του εγκλήματος: το σχέδιο. Για να χαρακτηριστεί το εγκλήμα πολέμου που διέπραξε το Ισραήλ μετά την 7η Οκτωβρίου 2023 ως γενοκτονία, πρέπει να υπάρχει σχέδιο για «μερικό ή ολικό αφανισμό μιας φυλετικής, εθνικής ή θρησκευτικής ομάδας». Μέχρι στιγμής, δεν έχει τεκμηριωθεί ότι το Ισραήλ –ακόμη και στη σημερινή, την

πιο ακροδεξιά, εκδοχή της ιστορίας του– έχει σχέδιο για τον αφανισμό κάποιας πληθυσμιακής ομάδας.

Πολλοί Ισραηλινοί θέλουν απλώς την ησυχία τους, δηλαδή να μη δέχονται διεισδυτικές ρουκέτες στα κεφάλια τους και να μη ζουν υπό τη διαρκή απειλή της τρομοκρατίας. Δεν έχουμε συγκεκριμένα δημοσκοπικά στοιχεία, αλλά εκιάζουμε ότι είναι οι περισσότεροι. Προφανώς είναι τόσο μπουκτισμένοι από όσα έχουν ζήσει τα τελευταία 80 χρόνια, που θα ασπαστούν ακόμη και την ανοησία περί «ειρήνης διά της ισχύος», που διαλαλεί ο πρωθυπουργός τους. Αυτό δεν είναι «δόγμα Νετανιάχου». Υπάρχει από την εποχή της Pax Romana, τότε που ο Τάκιτος έγραψε πως «φτιάχνουν έρημο και το ονομάζουν ειρήνη».

Υπάρχουν όμως και Ισραηλινοί που επιθυμούν την εθνοκάθαρση της περιοχής από τον αραβικό πληθυσμό, για να φτιάξουν το «Μεγάλο Ισραήλ». Δυστυχώς πληθαίνουν κι εποικίζουν τα κατεχόμενα. Υπάρχουν, φυσικά, και φασίστες τύπου Ιταμάρ Μπεν-Γκβριό, που αν

Η «ειρήνη διά της ισχύος» δεν είναι «δόγμα Νετανιάχου». Υπάρχει από την εποχή της Pax Romana, τότε που ο Τάκιτος έγραψε πως «φτιάχνουν έρημο και το ονομάζουν ειρήνη».

αποκτήσουν περισσότερη εξουσία δεν θα διστάσουν να συντάξουν και σχέδια γενοκτονίας. «Εδώ είναι Ισραήλ», θα φωνάξουν στα θμάτα τους, που θα τα έχουν δεμένα πισθάγκωνα. Το έδειξαν φανατικοί καρφίτες με τη θηλιά της αγχόνης στο πέτο, μετά την τρομοκρατική για την ιστορία του Ισραήλ νομοθεσία περί θανατικής ποινής.

Ένα πρέπει να καταλάβουμε: τα μεγαλύτερα εγκλήματα στην ιστορία της ανθρωπότητας δεν διαπράχθηκαν από ανθρώπους με ειδικά γενετικά χαρακτηριστικά. Ούτε από λαούς με ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Γράφαμε και παλιότερα ότι η Γερμανία του Μεσοπολέμου ήταν εξαιρετικός ανεκτικός: «Είχε Εβραίο υπουργό Εξωτερικών (...) όταν στην Ελλάδα, αν και υπάρχουν αναρίθμητοι προκομμένοι συμπολίτες εβραϊκού θρησκευματος, θεωρήσαμε κοσμοϊστορικό το γεγονός που εκλέξαμε έναν από αυτούς δήμαρχο» και μάλιστα εκατό χρόνια μετά («Καθημερινή», 29.6.2025). Και όμως χρειάστηκαν λίγα χρόνια για να κυλήσει αυτή η ιδιαίτερα

καλλιεργημένη κοινωνία στη θλιωμένη του ναζισμού. Το πρόβλημα παντού είναι η Ακροδεξιά, αυτή που δυστυχώς φωνάζει σε όλες τις δυτικές χώρες, του Ισραήλ συμπεριλαμβανομένου.

Το ενδιαφέρον όμως στην επιστολή του κ. Σαμπετιά είναι άλλο. Όπως γράφει, «η ιστορία του αντισημιτισμού καταγράφει πολλά παρόμοια περιστατικά. Τον Μεσαίωνα, οι Ιουδαίοι σε όλη την Ευρώπη έγιναν αποδέκτες της κακόβουλης και απάνθρωπης συκοφαντίας της «Αιματικής Κατηγορίας».

Στη βιβλιογραφία του Ολοκαυτώματος, υπάρχει μεγάλη φιλολογία για τον ευτελισμό (Trivialization) του μέγιστου αυτού εγκλήματος όταν γίνεται άσκοπη χρήση του για να χρωματιστούν άλλα εγκλήματα. Το ίδιο όμως ισχύει και για τον αντισημιτισμό. Ευτελιζείται ως έννοια όταν χρησιμοποιείται για να αντικρουθεί μια πολιτική φύσης κατηγορία κατά του Ισραήλ, ακόμη κι αν είναι άδικη. Όταν όλα γίνουν «αντισημιτισμός», στο τέλος τίποτε δεν θα είναι αντισημιτισμός.

Η Βουλή σώζει την Κύπρο

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

«Ο Θεός σώζει τον βασιλιά»... «God Save the King»... ψάλλουν οι βρετανοί στον εθνικό τους ύμνο και «ορκίζονται» πίστη στη μοναρχία. Κατά παράφραση της ρήσης, θα μπορούσε να λεχθεί ότι «η Βουλή σώζει τον λαό και την Κύπρο...». Στον ναό της Δημοκρατίας, στο παμπάλαιο ταπεινό κτήριο, το οποίο μοιάζει με βιομηχανικό υποστατικό, βρίσκονται τα ελάχιστα ανακώματα των μεγάλων συμφερόντων, τα οποία επιχειρούν να «κατασπαράξουν» τους φτωχούς και καταφροννημένους. Η βουλευτική ασυλία αποτελεί ίσως το ισχυρότερο όπλο των βουλευτών, αλλά και εμμίσως όλων των πολιτών. Μόνο μέσα στη Βουλή αποκαλύπτονται σκάνδαλα και ακούγονται όλες οι απόψεις. Μπορεί να μη γίνονται όλα τέλεια, αλλά τουλάχιστον στο Κοινοβούλιο διαχρονικά βρίσκεται σε εξέλιξη ένας ακήρυκτος «πόλεμος» θέσεων και απόψεων, οι οποίες τουλάχιστον συγκρατούν κάποια «ακόρεστα» πάθη. Ο σκοπός δεν αγιάζει τα μέσα, όσο και αν οι μεθυσμένοι της εξουσίας νομίζουν ότι «κρατούν τον παπά από τα γένια».

Τα στατιστικά νούμερα δείχνουν ότι στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια οι πλούσιοι γίνονται πλουσιότεροι και οι φτωχοί φτωχότεροι. Τα οικονομικά νούμερα του Δημοσίου «πιετούν», λόγω της ακρίβειας και του ΦΠΑ. Οι τράπεζες ανακοινώνουν εξωπραγματικά κέρδη. Αλλά η στέγη, οι διακοπές, η διασκέδαση και κάποτε το φαγητό για μερικούς ανθρώπους, κατάντησαν όνειρο απατηλό. Οι ξένοι επενδυτές, άρχαγες για πολλούς, αγόρασαν τράπεζες, νοσοκομεία, πανεπιστήμια, γη και σπίτια, ακόμη και την ασφάλεια του τόπου και κινδυνεύουμε σύντομα να κλαίμε επί των ερειπίων, όπως οι Παλαιστίνιοι. Οι «παλιοί» αναπολούν τη δύναμη της λίρας, με την οποία αγόραζαν σουβλάκια και μπίρα και λάμβαναν και ρέστα. Αλλά από εκεί και πέρα, σιωπή και αναμονή της θείας δίκης. Οι παππούδες μας έλεγαν ότι «άλλο είναι να ακούς για τον πόνο και άλλο να πονείς».

Στον προεδρικό λόφο και σε όλα τα πολυτελέστατα γραφεία του Δημοσίου, υπηρετεί ένας «στρατός» από υπηλόμενους τεχνοκράτες, οι οποίες αυξάνεται και πληθύνεται, με εκπληκτικούς ρυθμούς, κυρίως κάθε φορά που έρχονται εκλογές.

Η πλάκα είναι ότι μερικοί είναι τόσο «αγράμματοι», ώστε θέλουν γύρω τους ένα σύνταγμα από βοηθούς και συμβούλους, για να «χουμίζονται» ότι ασκούν «υπεύθυνα» καθήκοντα. Τραγικό είναι και το γεγονός ότι οι «στρατιώτες» του Δημοσίου, οι οποίοι τραβούν το «κουπί», μειώνονται συνεχώς. Γι' αυτό φθάσαμε στο τρα-

γελαφικό —παγκόσμια πατέντα— η εργασιακή πυραμίδα στο Δημόσιο να είναι ουσιαστικά ανάποδη, όπως καταγγέλλουν βουλευτές.

Οι μόνοι οι οποίοι φαίνεται ότι ακόμη τρέχουν και νοιάζονται για τους καταφροννημένους είναι μερικοί αλτρουιστές δημόσιοι υπάλληλοι, πολλοί βουλευτές και όλοι οι ταπεινοί παπάδες.

Στην τελευταία συνεδρία της Ολομέλειας της Βουλής σχεδόν όλοι οι βουλευτές οι οποίοι δεν επαναδικίκαν έδρα, μίλησαν από καρδιάς και είπαν αλήθειες, τις οποίες ίσως θα πρέπει να ακούσουμε οι νέοι αντιπρόσωποι του λαού, πριν εισέλθουν στο Κοινοβούλιο. Ενδεικτικά:

- Το πιο μεγάλο ψέμα που ακούμε συχνά στη Βουλή, είναι ότι θα είμαι πολύ σύντομος.

- Δεν έχει καμιά σχέση ο πατριωτισμός και η αγάπη για την πατρίδα, με την ανικανότητα, την αμετροέπεια, την αδιαφορία, την κρατική αχαριστία, τη λαμογιά και τη διαπλοκή.

- Δυστυχώς για μια χούφτα ψήφων, πολλές φορές ηθελημένα ή άθελα, υποθάλουμε, είτε θεσμούς, είτε δολοφονούμε προσωπικότητες.

- Δεν υπάρχει πιο επαναστατικό, πιο ριζοσπαστικό, πιο σπουδαίο από τον ελληνικό τρόπο ζωής. Σε κάνει καλύτερο άνθρωπο.

- Φευγούμε από τη Βουλή με καθαρή συνείδηση, αλλά και με ένα βάρος για όλα όσα δεν μπορέσαμε.

- Ένωσα ότι πολλές φορές ήλθα κόντρα με το σύστημα. Ένωθα σαν να είμαι σε ένα δωμάτιο κλειδωμένος, χωρίς παράθυρα και να φωνάζω, να φωνάζω μόνος μου και δεν με άκουγε κανένας.

- Ευχαριστώ την κοινωνία και απολογούμαι για τυχόν λάθη.

- Η θεωρία δεν έχει καμιά σχέση με την πράξη. Στερήθηκα την ιδιωτική ζωή, αλλά ήταν μια υπέροχη πορεία.

- Με περισσότερη ενότητα, με λιγότερη τοξικότητα, η Δημοκρατία μας αξίζει σοβαρότητα.

Ο Νίκος Γκάτσος και ο Μάνος Χατζιδάκις, τα είπαν όλα στην περίφημη ιστορία του Κεμάλ: «με φωτιά και με μαχαίρι πάντα ο κόσμος προχωρεί. Καληνύχτα Κεμάλ, αυτός ο κόσμος δεν θα αλλάξει ποτέ...». Από τη δημιουργία του κόσμου, μέχρι και σήμερα, ο αδελφός σκοτώνει τον αδελφό του και ο κλέφτης κλέβει τον αδελφό του. Το χώμα κλέβει το χώμα, κατά τον άγιο Λάζαρο. Σε αυτό το αιώνο εκκρεμές της ζωής θα υπάρχει πάντα και ο αδελφός ο οποίος θυσιάζεται για τον αδελφό του και πάντα η αγάπη θα νικά το σκότος. Και όλα αυτά μέχρι να έλθει το μεγαλύτερο δώρο του Θεού προς τον άνθρωπο, ο θάνατος και η Ανάσταση.

kaparispan@yahoo.gr

Η νομπελίστρια και η ΑΙ

Του ΘΟΔΩΡΗ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η Πολωνή συγγραφέας Ολγκα Τοκάρτσουκ, βραβευμένη με Νομπέλ Λογοτεχνίας το 2018, σε πρόσφατη συνέντευξη της παραδέχτηκε ότι το επόμενο μυθιστόρημά της το γράφει με τη βοήθεια ΑΙ. Το παραδέχτηκε, μάλιστα, όχι ενοχικά, αλλά με κάμποσο καμάρι. Εδώσε και συγκεκριμένα παραδείγματα. Στο βιβλίο, είπε, οι πρωταγωνιστές βρίσκονται σε ένα πάρτι, οπότε ρώτησε την ΑΙ να της πει τι τραγούδια θα άκουγαν εκείνη την εποχή στα πάρτι. Που είναι, βεβαίως, μια δόκιμη μορφή έρευνας για κάποιον που βαριέται να ρωτήσει ανθρώπους ή να ψάξει απευθείας σε πηγές.

Αλλά η Τοκάρτσουκ δεν σταμάτησε, κι εδώ είναι που το πράγμα άρχισε να στραβώνει. «Συννά ρωτάω το μπκάνημα», είπε η Τοκάρτσουκ «“αγάπη, πώς να το αναπτύξουμε αυτό όμορφα;”. Παραδέχτηκε, δηλαδή, ότι χρησιμοποίησε το μπκάνημα (το οποίο αποκαλεί «αγάπη»), για να πάρει ιδέες για την πλοκή και την ανάπτυξη της ιστορίας ή κάποιου χαρακτήρα. «Αν και γνωρίζω για τις παραισθήσεις και τα πολλά λάθη στους αλγορίθμους στα οικονομικά και τα «κλήρα» δεδομένα», συνέχισε, «πρέπει να προσθέσω ότι για τη λογοτεχνία αυτή η τεχνολογία είναι ένα πλεονέκτημα απίστευτης κλίμακας».

Όπως καταλαβαίνετε, οι αντιδράσεις ήταν έντονες. Είναι δυνατόν, μια βραβευμένη και σπουδαία συγγραφέας να παραδέχεται με τέτοια ελαφρότητα ότι χρησιμοποιεί ΑΙ όχι μόνο για έρευνα, αλλά και για την αρχιτεκτονική της πλοκής, για δομικά στοιχεία του έργου της; Είναι δυνατόν, την ώρα που όλοι αναρωτιούνται πώς θα προστατευθεί η τέχνη από το ανακυκλωμένο τσουνάμι του ΑΙ slop, μια τέτοιοι βελνεκούς λογοτέχνες να δηλώνει ανέμελα ότι χρησιμοποιεί την επεξεργασία κλεμμένης παγκόσμιας πνευ-

ματικής ιδιοκτησίας από ένα μπκάνημα στο έργο της; Αν είναι να χρησιμοποιεί η νομπελίστρια ΑΙ για τα βιβλία της, τι να πεις στη φοιτήτρια που βάζει το ChatGPT να της γράψει τη διπλωματική;

Η Ολγκα Τοκάρτσουκ έπεσε στα μάτια πολλών θαυμαστών και θαυμαστών της, εξάλλω, όχι μόνον εξαιτίας της συνέντευξης αυτής, αλλά και επειδή την επόμενη ημέρα αποφάσισε να απαντήσει στις αντιδράσεις και μάλιστα με τον τρόπο που ζητούν συγγνώμη τηλεπερσόνες και πολιτικοί στην Ελλάδα: ισχυριζόμενη ότι δεν καταλάβαμε τη νουσοούσε. Το νέο της βιβλίο δεν γράφτηκε με ΑΙ, εξήγησε, αλλά χρησιμοποίησε ΑΙ μόνο για έρευνα. Και μάλιστα, διπλοσεκάροντας τα αποτελέσματα της έρευνας. Και κατέληξε, ειρωνευόμενη όσους την πολεμούν, ότι επίσης εμπνέεται και από τα όνειρά της. Δεν εξήγησε όσα η ίδια έλεγε για το ότι χρησιμοποιεί τα εργαλεία για να τη βοηθήσουν στην πλοκή, πάντως. Ή για το ότι τα θεωρεί «ένα πλεονέκτημα απίστευτης κλίμακας» για τη λογοτεχνία. Ή για το ότι τα αποκαλεί «αγάπη».

Μέχρι τώρα, νόμιζα ότι το σημαντικότερο πρόβλημα που φέρνει η ΑΙ στη λογοτεχνία και στο γράψιμο εν γένει δεν τοποθετείται τόσο στην πλευρά των συγγραφέων, αλλά στην πλευρά των αναγνωστών και αναγνώστριών. Τις προάλλες, ένα διήγημα του συγγραφέα Τζαμίρ Ναζίρ από το Τρινιταντ και Τομπάγκο κέρδισε σε μεγάλο λογοτεχνικό διαγωνισμό και δημοσιεύθηκε στο διάσημο περιοδικό Granta.

Σύμφωνα όμως με τη γνώμη διαφόρων ειδικών και κριτικών που εξέτασαν το κείμενο εκ των υστέρων, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα να γράφτηκε με τη βοήθεια (ή και εξ ολοκλήρου) της ΑΙ. Και το πρόβλημα δεν ήταν αυτό. Το πρόβλημα είναι ότι η κριτική επιτροπή, που το επέ-

λεξε ως το καλύτερο και το βράβευσε, δήλωσε ότι δεν ξέρει τι να κάνει επειδή δεν μπορεί να αποδείξει κανείς πέραν αμφιβολίας ότι το διήγημα γράφτηκε όντως από ΑΙ. Το πραγματικό πρόβλημα είναι ότι μια ΑΙ μπορεί όντως να έγραψε το καλύτερο διήγημα, αυτό που αξίζει να βραβευθεί περισσότερο από τα διηγήματα που έγραψαν οι άνθρωποι.

Αυτό νόμιζα έως τώρα ότι είναι το βασικό μας πρόβλημα. Ότι η παραγωγή λογοτεχνικών ή άλλων κειμένων από ΑΙ μπορεί να συνυπάρχει με την παραγωγή κειμένων από ανθρώπους, χωρίς οι αναγνώστριες και οι αναγνώστες να καταλαβαίνουν πάντα τη διαφορά. Η συνέντευξη της Τοκάρτσουκ όμως χτυπάει «καμπανάκι».

Να που φαίνεται ότι υπάρχει και άλλος κίνδυνος. Η παραγωγή λογοτεχνίας ή άλλων κειμένων από ανθρώπους σταδιακά να πάψει εντελώς. Να αρχίσουν όλες και όλοι, ακόμη και οι νομπελίστες, να βαριούνται την τριβή και τη βάση της συγγραφής και να χρησιμοποιούν «αγάπη» για να τους παίρνουν ιδέες. Και μετά, για να τους γράφουν αποσπασματα. Και μετά, καθότι κανένας δεν θα καταλαβαίνει και τη διαφορά, για να τους τα γράφουν ολόκληρα.

Το γιατί η Ολγκα Τοκάρτσουκ, που έγραψε τους «Πλάντες» (Καστανιώτης, 2020) και άλλα αριστουργήματα χωρίς καθόλου ΑΙ, τώρα καταφεύγει στη χρήση αυτών των εργαλείων ίσως να το αποκάλυψε αθέλητα μέσα στην επίμαχη συνέντευξη. Σταματάει, λέει. Το ερχόμενο, επίμαχο μυθιστόρημά της θα είναι το τελευταίο της, επειδή κατά τη γνώμη της «ο κόσμος δεν θέλει να διαβάζει πια δύσκολη λογοτεχνία». Έτσι είπε. Οπότε είτε βαρέθηκε τη διαδικασία και την τριβή είτε είδε ωρίς κάτι που οι υπόλοιποι σιγά σιγά θα διαπιστώσουμε.

«Στοιχειώδες, αγαπντέ μου Γουάτσον. Είσαι και εσύ ύποπτος για την κλοπή της πουτιγκας που έφτιαξε η κυρία».

Η εκλογική διαδικασία

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΗΣΤΙΑ*

Στο δόκιμο «Αρχές της αντιπροσωπευτικής διακυβέρνησης» (1995), ο Γάλλος φιλόσοφος Μπερνάρ Μάνιν αποδεικνύει ότι η σύγχρονη αντιπροσωπευτική δημοκρατία δεν αποτελεί απλά συνέχεια ή βελτιωμένη έκδοση της άμεσης δημοκρατίας, αλλά ένα υβριδικό καθεστώς που συνδυάζει δημοκρατικούς μηχανισμούς με χαρακτηριστικά που είναι κατά βάση αριστοκρατικά ή ολιγαρχικά. Σε αντίθεση με την αρχαία Ελλάδα, όπου η κλήρωση θεωρούνταν γνήσια δημοκρατική μέθοδος, καθώς παρείχε ίσες ευκαιρίες σε όλους, ο Μάνιν υπενθυμίζει ότι οι ιδρυτές των σύγχρονων δημοκρατιών, αρχής γενομένης από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Γαλλία, θεομοθέτησαν την εκλογή. Σε αντίθεση με την εξισωτική διαδικασία της κλήρωσης, η εκλογή είναι εκ φύσεως «αριστοκρατική», καθώς ενέχει εγγενώς μια αρχή διάκρισης. Ουσιάδες χαρακτηριστικό τους είναι η τάση να φέρνει στην εξουσία άτομα που θεωρούνται ανώτερα λόγω της φήμης τους, του πλούτου τους, των ικανοτήτων τους ή του κοινωνικού τους στρώματος. Δεν είναι τυχαίο ότι οι Αθηναίοι εξέδριζαν τους πιο δημοφιλείς πολιτικούς στην πόλη, μια εκλογική διαδικασία γνωστή ως οστρακισμός. Είναι μάλιστα ειρωνικό ότι οι αρχαίοι ιδρυτές της Δη-

μοκρατίας χρησιμοποιούσαν την εκλογή για να απομακρύνουν τους ακατάλληλους να κυβερνήσουν λόγω του κινδύνου που ενέειχε η φήμη, ο πλούτος και η κοινωνική επιρροή τους για τη δημοκρατία. Αντίθετα, όριζαν με κλήρωση μεταξύ των πολιτών τους κυβερνώντες τους.

Ο Μπερνάρ Μάνιν χωρίζει την εξέλιξη της αντιπροσωπευτικής διακυβέρνησης σε τρεις μεγάλες ιστορικές περιόδους. Η πρώτη περίοδος, ο παρλεμανταρισμός, χαρακτηρίζεται από τη διακυβέρνηση των επιφανών προσώπων, μεγαλοαστών ή αριστοκρατών. Κατά την πρώτη αυτή περίοδο, οι ψηφοφόροι ψηφίζουν τις τοπικές προσωπικότητες τις οποίες εμπιστεύονται, λόγω της εγγύτητας τους και του κοινωνικού τους κύρους. Η δεύτερη περίοδος είναι η κοιμητική δημοκρατία. Οι πολίτες δεν ψηφίζουν πλέον άτομα, αλλά προγράμματα που προωθούν τα πολιτικά κόμματα. Οι ψηφοφόροι ταυτίζονται με μια κοινωνική τάξη ή μια ιδεολογία και εκλέγουν εκπροσώπους από την τάξη τους. Αυτή την ψευδαίσθηση διέλυσε ο Ρομπέρ Μίχελς στο σημαντικό του έργο «Η κοινωνιολογία των πολιτικών κομμάτων στη σύγχρονη δημοκρατία [Zur Soziologie des Parteiwesens in der modernen Demokratie]» (1911). Ο Μίχελς παρεμβαίνει σε μια κρίσιμη συζήτηση για το μέλλον της φιλελεύθερης δημοκρατίας, του κοινοβουλευτισμού και της

έννοιας της αντιπροσώπευσης. Διατυπώνοντας τον «σιδηρούν νόμο της ολιγαρχίας», έθεσε τέλος στην ψευδαίσθηση μιας κυβέρνησης του λαού από τον λαό, στην οποία το λαϊκό στοιχείο θα χραισμούσε ως σύνδεσμος μεταξύ κυβερνώντων και κυβερνωμένων. Αντίθετα, σύμφωνα με τον Μίχελς, οι εκλεγμένοι ηγέτες και πολιτικοί απομακρύνονται από τον λαό. Η πρόσβασή τους στην εξουσία μέσω του αντιπροσωπευτικού συστήματος ισοδυναμεί με έξοδο από το λαϊκό στοιχείο και είσοδο στην εξουσιαστική ελίτ. Η αντιπροσώπευση δια κοιμητικής εκλογής αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της κοινοβουλευτικής ολιγαρχίας.

Η τελευταία περίοδος του κοινοβουλευτισμού, ή ίσως η προτελευταία, χαρακτηρίζεται από τον Μάνιν ως δημοκρατία του κοινού. Στη σύγχρονη εποχή, ο κοιμητικός δεσμός έχει ατονήσει: πλέον τα πρόσωπα είναι πιο σημαντικά από τα κόμματα και τις ιδεολογίες. Δεν εγγύεται η κοιμητική ταυτότητα για την ικανότητα ή το ήθος του υποψηφίου, αλλά οι υποψηφίοι για το ήθος και τις δυνατότητες του κόμματος. Οι ψηφοφόροι αποφασίζουν περισσότερο με βάση την προβεβλημένη εικόνα των υποψηφίων, τη μινιακή προσωπικότητά τους και την επικοινωνία τους στα διαδικτυακά μέσα ενημέρωσης. Οι υποψήφιοι δεν δεσμεύονται από τον

λόγο και τις υποσχέσεις τους και, ακόμη και αν προδίδουν τις προεκλογικές τους θέσεις, δεν απομακρύνονται από την εξουσία πριν την παρέλευση της βουλευτικής τους εντολής. Την τελευταία δεκαετία υπάρχει μάλιστα παρατηρήσιμη νέα μορφή κοινοβουλευτισμού, στην οποία τα κόμματα είναι μαριονέτες στα χέρια των υποψηφίων ηγετών που τα δημιουργούν. Δεν πρόκειται δηλαδή για αμείβις ιδεολογικούς χώρους με συγκεκριμένο πολιτικό πρόγραμμα, αλλά για μέσα και μηχανισμούς προβολής των ιδρυτών τους. Το φαινόμενο αυτό είναι βεβαίως γνωστό στους πολίτες, για τους οποίους το κόμμα ταυτίζεται με τον υποψήφιο, όπως έδειξε η περίπτωση του Γάλλου ηγέτη Εμανουέλ Μακρόν και του κόμματός του. Καθ' όλη τη διάρκεια των τριών αιώνων της ύπαρξής του, άρα το εκλογικό σύστημα αναδεικνύει και συντηρεί την ολιγαρχία των κυβερνώντων. Επιλέγοντας την εκλογή αντί της κλήρωσης ως μηχανισμό της αντιπροσώπευσης, οι θεμελιωτές του κοινοβουλευτικού συστήματος δεν κατάφεραν να ξεπεράσουν τον ύψαλο του ολιγαρχικού αυταρχισμού της διακυβέρνησης.

Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι πλέον ώριμες να προχωρήσουν με θάρρος και αποφασιστικότητα στην αποκατάσταση της δημοκρατικής νομιμότητας με αλλαγή της διαδικασίας επιλογής των

αντιπροσώπων. Ο κοινοβουλευτισμός με την υπάρχουσα εκλογική μορφή του πνέει τα λείψια. Η ανανέωση μπορεί να έρθει μόνο εάν ανενίσουμε τους τολμηρούς εκείνους Αθηναίους, οι οποίοι ήταν τόσο βέβαιοι για την ικανότητα και το ήθος όλων των μενδόντων εξαιρουμένων των πολιτών τους που επέλεγαν τους κρατικούς τους αξιωματούχους με κλήρωση. Καθότι πολλοί θα ισχυρισθούν ότι η κλήρωση θα προκαλέσει χάος και ασυνεννοησία, η πρόταση για ένα μεικτό σύστημα επιλογής των αντιπροσώπων του έθνους φαίνεται πιο συνετή. Είναι καιρός να εισέλθει στη Βουλή ένα σαράντα με πενήντα τοις εκατό των βουλευτών, γυναικών και ανδρών, με κλήρωση.

Η διαδικασία αυτή είναι αδιάφορη, δεν απαιτεί ούτε προεκλογικά μαύρα ταμεία για προβολή των υποψηφίων ούτε ρουσφέτια με σκοπό την απόσπαση της ψήφου. Επίσης, εφόσον η πιθανότητα επανακλήρωσης είναι ουσιαστικά μηδενική, ο κάθε κληρωμένος βουλευτής, άνδρας ή γυναίκα, θα έχει το θάρρος της γνώμης του, και, όπως έγραφε και ο Ρουσό, αν πρέπει να κάνει κάτι θα το κάνει ή θα σοπάσει.

Ο Παναγιώτης Χρηστίας είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η Ν.Δ. και η παρτίδα των τριών

Πώς μετράει και πώς θα αντιμετωπίσει το Μαξίμου Τσίπρα, Καρυστιανού και Σαμαρά

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΩΝΙΟΥ

Το κόμμα Καρυστιανού ήρθε. Ακολουθεί το κόμμα Τσίπρα και, όπως όλα δείχνουν, έπεται και εκείνο του Σαμαρά. Τρεις νέοι σχηματισμοί με διαφορετικές ιδεολογικές και κοινωνικές αφετηρίες προστίθενται στο πολιτικό σκηνικό μόλις λίγους μήνες πριν από τις εκλογές. Η κυβέρνηση επισήμως υποβαθμίζει τις νέες προσπάθειες. Ανεπισήμως τις συζητάει ζωηρά. Οι δημοσκοπήσεις που διεξάγονται το τελευταίο διάστημα για λογαριασμό του Μαξίμου επικεντρώνονται σταθερά και στα τρία αυτά γκεχρήματα, με τα πρώτα συμπεράσματα να καταδεικνύουν ότι η αναδιάρθρωση του πολιτικού σκηνικού είναι υπαρκτό ενδεχόμενο.

Βρήκαμε σκιάτρο;

Ποιο θα είναι το δεύτερο κόμμα; «Αυτή τη στιγμή κάθε πρόβλεψη είναι αρκετά ριψοκίνδυνη», απαντάει κυβερνητική πηγή. Από τις επιμέρους αναλύσεις, πάντως, προκύπτει ότι ο Αλέξης Τσίπρας έχει δυναμική δεύτερου κόμματος: αν και δεν έχει καν ανακινώσει ακόμη τον νέο φορέα, οι μετρήσεις καταγράφουν ευνοϊκό κλίμα για μια τέτοια εξέλιξη. Τα ποιοτικά στοιχεία δείχνουν ότι ο πρώην πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ διαθέτει δύο βασικές δεξαμενές: το 17% που συγκέντρωσε το 2023 και ένα μέρος από τα υπόλοιπα κόμματα της Αριστεράς, αλλά και του ΠΑΣΟΚ, «που θα τον ακολουθήσουν εφόσον τους πείσει ότι είναι αυτός που μπορεί να διώξει τον Μητσοτάκη».

Αρκετά στελέχη του κυβερνητικού στρατοπέδου αναμένουν με αγωνία την επιστροφή Τσίπρα, καθώς εκτιμούν ότι θα λειτουργήσει ως «φόβητρο» και θα συσπειρώσει εκ νέου τη Ν.Δ. Υπό αυτή τη λογική, τα κυβερνητικά στελέχη θεωρούν πως η αποδόμηση του κ. Τσίπρα, με αναφορές στην περίοδο της διακυβέρνησής του, είναι η σωστή συνταγή. Υπάρχει όμως και η εντελώς αντίθετη άποψη. «Επειτα από επτά χρόνια, πόσο επίκαιρο και πειστικό είναι να επιστρέφεις στο 2015;» αναρωτιέται άλλη κυβερνητική πηγή, τονίζοντας ότι από τη στιγμή που το κόμμα Τσίπρα θα εισέλθει στην πολιτική αρένα, η διαρκής αναδρομή στο παρελθόν δεν θα βοηθήσει τη Ν.Δ. στην αντιπαράθεση μαζί του: χρειάζεται να κρατήσει αποστάσεις. Η δεύτερη άποψη τείνει να επικρατήσει.

Οχι επιθέσεις

Η περίπτωση της κ. Καρυστιανού είναι πιο «θολή». Πρόκειται για πρόσωπο που πολιτεύεται για πρώτη φορά και κινείται έξω από τον παραδοσιακό άξονα Αριστεράς - Κέντρου - Δεξιάς, επιχειρώντας να

προσελκύσει ψηφοφόρους από παντού, με όχημα κυρίως την αγανάκτηση απέναντι στο υφιστάμενο πολιτικό σύστημα. Η πρώτη ανάγνωση θέλει την κ. Καρυστιανού να μη διεμβολίζει τη Ν.Δ., καθώς απευθύνεται σε κοινό με τελείως διαφορετικά χαρακτηριστικά. Η εκτίμηση αυτή «δεν είναι απολύτως έγκυρη», σημειώνει άλλη πηγή, προσθέτοντας ότι ειδικά στη Βόρεια Ελλάδα η κ. Καρυστιανού ενδέχεται να «μπει σε νεοδημοκρατικά χωράφια», καθώς τα στεγανά ίσως παρουσιάζουν ρωγμές. «Η πολύ συντηρητική προσέγγιση που φαίνεται να υιοθετεί σε ορισμένα ζητήματα δεν είναι ξένη σε ψηφοφόρους της Ν.Δ., ειδικά από τη Λάρισα και πάνω», προσθέτει η ίδια πηγή. Στην περίπτωση της Ν.Δ. θα ακολουθήσει μια «ήρεμη αποδόμηση», χωρίς ευθείες επιθέσεις, καθώς εκτιμάται ότι «θα την

ενισχύσουν». Σε αυτή τη φάση, άλλωστε, η κ. Καρυστιανού διεμβολίζει περισσότερο το κόμμα Βελόπουλου παρά τη Ν.Δ.

Επαναπατρισμοί

Το κόμμα του Αντώνη Σαμαρά, τέλος, καταγράφει αυτή τη στιγμή το μικρότερο ποσοστό σε σχέση με τα άλλα δύο νέα σχήματα, σε όλες τις μετρήσεις. Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, «δεν μπορεί να αναπτύξει μεγάλη δυναμική», καθώς ο κ. Σαμαράς βρίσκεται σε ηλικία που «δεν δίνει προοπτική» παρά μόνο «μια πρόσκαιρη εναλλακτική απέναντι στον κ. Μητσοτάκη». Στο Μαξίμου είναι βέβαιοι ότι το κόμμα Σαμαρά «θα κινηθεί σε χαμηλά ποσοστά»· αυτό όμως δεν αναιρεί το ότι μπορεί να προκαλέσει ζημιά – ίσως και «τη μεγαλύτερη ζημιά». Περίπου

το 15% των ψηφοφόρων της Ν.Δ. του 2023, που έχει περάσει στην γκριζα ζώνη, αποτελεί την πιο κρίσιμη μάζα για την εκ νέου επίτευξη της αυτοδυναμίας. Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτών των ψηφοφόρων δείχνουν ότι δύσκολα θα στραφούν προς κόμματα όπως αυτό του κ. Τσίπρα ή ακόμη και της κ. Καρυστιανού. Αντιθέτως, η ψήφος προς τον πρώην πρόεδρο της Ν.Δ. Αντώνη Σαμαρά θα ήταν περισσότερο «απενεχοποιημένη».

Ο φόβος των εθνικών... ευρωεκλογών

Στο εσωτερικό της κυβέρνησης, πάντως, υπάρχει μια έντονη ανησυχία, που στις ιδιωτικές συζητήσεις δεν αποκρύπτεται: δεδομένου ότι η αυτοδυναμία δεν θεωρείται δεδομένη και ενδέχεται

να χρειαστούν δύο κάλπες, εκφράζεται ο φόβος μήπως οι πρώτες εκλογές αποδειχθούν αναμέτρηση μεγάλης καθίζησης, «μη διαχειρίσιμης». Ένα αποτέλεσμα περίξ το 25%, λίγο πάνω ή –χειρότερα– λίγο κάτω, μπορεί να προκαλέσει πολιτικές εξελίξεις προερχόμενες από το εσωτερικό της Ν.Δ., το οποίο εμφανώς βρίσκεται σε κινητικότητα. Εξ ου και μέσα στην εβδομάδα ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Παύλος Μαρινάκης έστειλε το μήνυμα ότι «υπάρχει μόνο μια εκλογική διαδικασία», επιχειρώντας να αναχαιτίσει τυχόν τιμωρητική ψήφο. Όπως σημειώνει κυβερνητική πηγή, εάν περάσει στην κοινή γνώμη ότι θα ακολουθήσει και δεύτερη κάλπη, η πρώτη ενδέχεται να αποκτήσει χαρακτήρα... ευρωεκλογών και να αποτυπώσει το σύνολο της δυσαρέσκειας.

Ετοιμάζεται

Την ίδια ώρα όλες οι πληροφορίες συγκλίνουν στο ότι ο Αντώνης Σαμαράς θα προχωρήσει στην ίδρυση νέου κόμματος. Το ερώτημα είναι το πότε. «Ο Σαμαράς δεν βιάζεται», έλεγε πηγή κοντά στον πρώην πρωθυπουργό, αφήνοντας να εννοηθεί πως θα πάει μέχρι τέλους με το «μαρτύριο της σταγόνας» απέναντι στην κυβέρνηση, δηλαδή με αιχμηρές παρεμβάσεις, ενώ το κόμμα σχεδιάζει να το ανακοινώσει στο «παρά πέντε» των εκλογών. Ο πρώην πρωθυπουργός δέχεται όμως και αντίθετες εισηγήσεις, όπως λένε οι πληροφορίες, ώστε να κινηθεί πιο αιφνιδιαστικά και να ανακοινώσει κόμμα συντόμως. Οι ίδιες πηγές λένε πως στο τραπέζι έπεσαν εισηγήσεις να γίνουν οι ανακοινώσεις στις 29 Μαΐου, ανήμερα την επέτειο της Αλώσης της Κωνσταντινούπολης. Σε κάθε περίπτωση ο πρώην πρωθυπουργός τον μηχανισμό του νέου κόμματος τον έχει έτοιμο και «ζεστό». Και όπως προσθέτει η ίδια πηγή, το τελευταίο διάστημα γίνονται συναντήσεις ακόμη και για την κατάρτιση των ψηφοδελτίων σε διάφορους νομούς. Σύμφωνα με πληροφορίες, τα στελέχη που ήδη έχουν στρατολογηθεί στο νέο κόμμα είναι ο παλιός, «σκληρός» σαμαρικός πυρήνας, συνεπικουρούμενος από παλαιά στελέχη της καραμανλικής πτέρυγας που δίνουν την αίσθηση μιας «καραμανλοσαμαρικής» συμμαχίας. Ο κ. Σαμαράς άλλωστε αναμένεται να δώσει το «παρών» ξανά στην ομιλία του κ. Καραμανλή στην παρουσίαση του βιβλίου «Η νέα παγκόσμια τάξη – Το δικαίο της ισχύος» των Κωνσταντίνου Αρβανιτόπουλου και Κωνσταντίνου Φίλη, που θα πραγματοποιηθεί μεθαύριο Τρίτη 26 Μαΐου, στις 19.00, στην αίθουσα Γιάννης Μαρίνος του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών.

Ηρεμη αποδόμηση

Στην περίπτωση της Μαρίας Καρυστιανού η Ν.Δ. θα ακολουθήσει μια τακτική «ήρεμης αποδόμησης», χωρίς ευθείες επιθέσεις, καθώς εκτιμάται ότι «θα την ενισχύσουν». Σε αυτή τη φάση, άλλωστε, η κ. Καρυστιανού διεμβολίζει περισσότερο το κόμμα Βελόπουλου.

Η μοναξιά του τελευταίου συνέδρου της Ν.Δ. στο εκθεσιακό κέντρο του αεροδρομίου, την περασμένη Κυριακή. Στο κυβερνητικό κόμμα εκτιμούν ότι έχουν στεγανά απέναντι στους νέους ανταγωνιστές.

ΑΠΟΨΗ

Η προφανής στρατηγική

Του ΕΥΤΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ

Η στρατηγική του Κυριάκου Μητσοτάκη, όπως ξεδιπλώθηκε στο πρόσφατο συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας, έχει μια ξεκάθαρη λογική. Προτάσσοντας ως κεντρικό σύνθημα την «Ελλάδα του 2030», επιχειρεί να μεταφέρει τη συζήτηση όχι μόνο στο πεδίο των πεπραγμένων αλλά και των προσδοκιών, γνωρίζοντας τη βαρύτητα τους ως κριτήριο ψήφου.

Παλιότερα, στις περισσότερες δυτικές χώρες ο πολιτικός κύκλος συνήθως διαρκούσε δύο ηπτείες. Η πρόσφατη εκλογική ιστορία δείχνει ότι η φθορά έρχεται πλέον πολύ πιο ραγδαία, κυρίως λόγω της επικοινωνιακής υπερέκθεσης και του καταλυτικού ρόλου των σόσιαλ μίντια. Υπό αυτή την έννοια, η συζήτηση για την

«Ελλάδα του 2030» συνιστά μια προσπάθεια εκ μέρους της κυβέρνησης να δείξει ότι δεν έχει καταναλώσει το κεφάλαιό της και ότι έχει ακόμη πνοή. Το αν θα το πετύχει είναι κάτι που μένει να αποδειχθεί.

Μια επιπλέον πτυχή της στρατηγικής του πρωθυπουργού αφορά την προσπάθειά του να οριοθετήσει τα διλήμματα των επόμενων εκλογών. Ο κ. Μητσοτάκης ξορκίζει ένα δίλημμα τύπου «Μητσοτάκης ή χάος», το οποίο αν πράγματι διατυπωνόταν έτσι από την πλευρά της κυβέρνησης, θα εξέπεμπε αλαζονεία. Ορθώς επιχειρεί να οριοθετήσει την επόμενη εκλογική αναμέτρηση σε μια διαδικασία σύγκρισης συγκεκριμένων προσώπων: είτε Μητσοτάκης - Τσίπρας είτε Μητσοτάκης - Ανδρουλάκης, όποιος

πάρει το πάνω χέρι στον χώρο της αντιπολίτευσης.

Η στρατηγική Μητσοτάκη είναι προφανής: να αποδραματοποιηθεί το πολιτικό κλίμα και να αποτρέψει τη μετατροπή των εκλογών σε μια δημοψηφισματικού τύπου διαδικασία. Να ξεφύγει από το φορτισμένο αλλά και κάπως ασαφές «να ή όχι στην κυβέρνηση», και να εστιασθεί στο «αν όχι αυτός, ποιος», επικεντρώνοντας σε μια σύγκριση που αναδεικνύει τα χαρακτηριστικά κάθε υποψηφίου.

Η στρατηγική αυτή μοιάζει ορθολογική, καθώς ο κ. Μητσοτάκης σε όλες τις μετρήσεις κοινής γνώμης εξακολουθεί να υπερτερεί έναντι των βασικών αντιπάλων του στις συγκρίσεις για την καταλληλότητα διακυβέρνησης.

Παράλληλα, εστιάζοντας την προσοχή στους συγκεκριμένους ανταγωνιστές του, αναδεικνύει έμμεσα και τις μεταξύ τους διαφορές, ιδίως όσο ο μεταξύ τους ανταγωνισμός για το πάνω χέρι στην αντιπολίτευση εντείνεται. Κάτι που αναμένεται να κλιμακωθεί το επόμενο διάστημα, ιδίως αν η μεταξύ τους διαφορά είναι μικρή.

Επιώθηκε από επικριτές του πρωθυπουργού ότι η προσέγγιση αυτή εμπριέχει στοιχεία αλαζονείας. Το ίδιο και για την αναφορά σχετικά με το «ποιος θα σηκώσει το τηλέφωνο μέσα στη νύχτα». Είναι αλήθεια ότι αυτού του τύπου τα διλήμματα είναι προτιμότερο να τίθενται από τρίτους και όχι από τον ίδιο τον πολιτικό πρωταγωνιστή. Ωστόσο, η σχετική κριτική είναι αρκετά αδύναμη. Ποιος πολιτικός δεν επιχειρεί να μετα-

φέρει την αντιπαράθεση στο δικό του προνομιακό πεδίο;

Ο κ. Μητσοτάκης, βάσει πάντα ερευνητικών δεδομένων, υπερέχει σε ζητήματα όπως η εμπειρία στη διαχείριση κρίσεων ή η διεθνής εκπροσώπηση της χώρας. Είναι απολύτως φυσικό να επιχειρεί να αξιοποιήσει αυτά τα στοιχεία στο δικό του αφήγημα. Τι ακριβώς περιμένουν οι επικριτές του, να δηλώσει ότι το πρόσωπο του πρωθυπουργού είναι αδιάφορο και ότι «οποιος κι αν κυβερνήσει, δεν τρέχει τίποτα»; Στα ισχυρά στοιχεία του θα επενδύσει. Όπως απολύτως φυσικό ο κ. Ανδρουλάκης θα επενδύσει στο γεγονός ότι ο ίδιος δεν κουβαλάει κυβερνητικά βάρη και ότι ηγείται μιας παράταξης με ισχυρό πολιτικό αποτύπωμα. Όπως ο Αλέξης Τσίπρας θα επιδιώξει να κτίσει στο πεδίο των ψυχικών

ταυτίσεων, που έχει το ταλέντο να δημιουργεί.

Οι χειρότεροι σύμβουλοι για έναν πολιτικό αρχηγό είναι οι φανατικοί της πολιτικής, που αδυνατούν να δουν τις δικές τους αδυναμίες, αλλά και να αναλύσουν νηφάλια τον αντίπαλό τους, με αποτέλεσμα να εγκλωβίζονται σε μια εμμονική θεώρηση των πραγμάτων και μια παροξυσμική ρητορική.

Αν μη τι άλλο, είναι και κάπως παράδοξο να μιλούν ορισμένοι καθημερινά για «μαφίες», «συμμορίες» κ.λπ., και τελικά να αγνοούν μια από τις πιο γνωστές φράσεις του κινηματογραφικού «Νουού»: «Μη μισείς τους εχθρούς σου. Θολώνει την κρίση σου».

Ο κ. Ευτύχη Βαρδουλάκη είναι σύμβουλος στρατηγικής και επικοινωνίας.

4ΤΡΟΧΟΙ

» ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ ΜΕ PORSCHE CAYENNE E-HYBRID ΣΤΗΝ ΑΡΚΑΔΙΑ

4ΤΡΟΧΟΙ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ' | No 12 | ΜΑΪΟΣ 2026

HIGHLAND SPIRIT

► JACOO 7 SHS-P

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΕΣ
+ HYUNDAI KONA ELECTRIC - MG5S EV
+ GEELY STARRY EM-I - BYD SEALION CLASSIC

ΚΥΡΙΑΚΗ 31/5

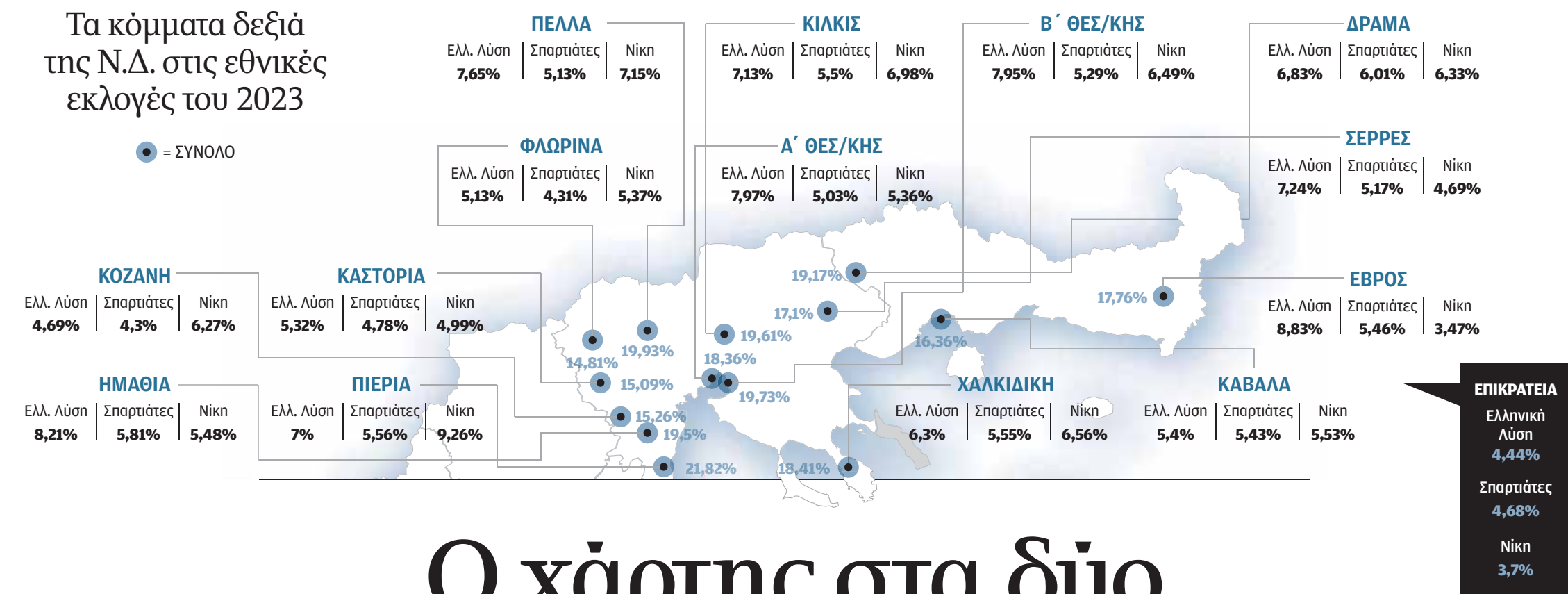
 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ
Κυριακή Πάροια και Θεσσαλονίκη Παραπολιού www.kathimerini.com.cy

ΤΟ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ
ΣΕ ΠΛΗΡΗ
ΚΙΝΗΣΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ
31/5

Τα κόμματα δεξιά της Ν.Δ. στις εθνικές εκλογές του 2023

Ο χάρτης στα δύο

Το ξεχωριστό εκλογικό τοπίο στη Βόρεια Ελλάδα και τα πρώτα σημάδια επιρροής των νέων κομμάτων

της ΔΩΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Τι φέρνουν τα νέα κόμματα στο πολιτικό σκηνικό; Μπορούν να προκαλέσουν ανατροπές; Η απάντηση φαίνεται ότι είναι τελείως διαφορετική αν εστιάσει κανείς το βλέμμα του στον εκλογικό χάρτη πάνω από τη Λάρισα. Η Βόρεια Ελλάδα ψηφίζει αλλιώς σε σχέση με την υπόλοιπη χώρα.

Το ποσοποιεί και μια ματιά στα αποτελέσματα των εκλογών του Ιουνίου του 2023: Στις περισσότερες εκλογικές περιφέρειες της Μακεδονίας και της Θράκης, τα τρία κόμματα στα δεξιά της Ν.Δ. (Ελληνική Λύση, Σπαρτιάτες, Νίκη) έλαβαν ποσοστά υψηλότερα –σε αρκετές περιπτώσεις σημαντικά υψηλότερα– από τον μέσο όρο του ποσοστού τους στην Επικράτεια. Ένα ακόμη ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι αν αθροιστούν τα ποσοστά των τριών κομμάτων στα δεξιά της Ν.Δ., σε πολλές εκλογικές περιφέρειες της Βόρειας Ελλάδας ξεπερνούν το ποσοστό του δεύτερου κόμματος.

Η δημοσκοπήση

Πάνω σε αυτό το πολιτικό υπέδαφος, έχει ξεχωριστό ενδιαφέρον μια δημοσκοπήση η οποία δημοσιεύθηκε πριν από λίγες μέρες στην ιστοσελίδα norica.gr και επιχειρεί να ανιχνεύσει την επιρροή των νέων σχημάτων στη μεγαλύτερη περιφέρεια του Βορρά, την Α' Θεσσαλονίκης. Μετρήθηκαν δύο εκδοχές: μία με τα υφιστάμενα κόμματα και μία δεύτερη με προσθήκη τριών νέων κομμάτων, από τη Μαρία Καρυστιανού, τον Αλέξη Τσίπρα και τον Αντώνη Σαμαρά.

Στην πρώτη εκδοχή η Ν.Δ. συγκεντρώνει ποσοστό 20,4% και ακολουθούν το ΠΑΣΟΚ με 10,5%, η Ελληνική Λύση με 10%, το ΚΚΕ με 7,5%, ο ΣΥΡΙΖΑ με 5%, η Πλεύση Ελευθερίας με 3,8%, η Φωνή Λογικής με 3,5%. «Άλλο κόμμα» δηλώνουν ότι θα ψηφίσουν οι ερωτώμενοι σε ποσοστό 8,4%, οι αναποφάσιστοι είναι στο 17% και ένα 6,2% δηλώνει αποφασισμένο να μην ψηφίσει.

Όταν στη μέτρηση μπαίνουν τα τρία πρόσθετα κόμματα (Καρυστιανού - Τσίπρας - Σαμαράς), καταγράφονται διαφοροποιήσεις. Η Ν.Δ. παραμένει πρώτη με 19,4%, δεύτερο είναι το ΠΑΣΟΚ με 9,8%, τρίτο το κόμμα Καρυστιανού με 8,3% και ακολουθούν η Ελληνική Λύση με 7,5%, το ΚΚΕ επίσης με 7,5%, το κόμμα Τσίπρα με 6,3%, ΣΥΡΙΖΑ, Πλεύση Ελευθερίας και Φωνή Λογικής από 3%, το κόμμα

Σαμαρά στο 2%. Οι ψηφοφόροι που λένε ότι θα ψηφίσουν «άλλο κόμμα» περιορίζονται στο 4%, οι αναποφάσιστοι μειώνονται κατά τι στο 16,1%, στο 5% μειώνονται αυτοί που λένε ότι δεν θα ψηφίσουν.

Σε δημοσκοπήση που είχε δημοσιευθεί στην ίδια ιστοσελίδα τον Μάρτιο και αφορούσε όλη τη Βόρεια Ελλάδα, εμφανιζόταν το υπό ίδρυση κόμμα Καρυστιανού να εκτοπίζει το ΠΑΣΟΚ από τη δεύτερη θέση, λαμβάνοντας 11,9%, με τη Ν.Δ. στο 22% και το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης στο 10,3%.

Σε ένα γενικά πιο συντηρητικό εκλογικό σώμα, όπως θεωρούνται οι ψηφοφόροι της Βόρειας Ελλάδας, τα τελευταία χρόνια φαίνεται ότι έχει αυξηθεί η κινητικότητα και η δράση υπερπαρατριωτικών πυρήνων, ακροδεξιών οργανώσεων, παραθρησκευτικών κύκλων, ποδοσφαιρικών ομάδων, ενώ ακόμα και μονές του Αγίου Ορους έχουν εμφανιστεί να εμπλέκονται και να προσπαθούν να επηρεάσουν τα εκλογικά αποτελέσματα.

Ο γενικός διευθυντής της Pulse Γιώργος Αράπογλου επιβεβαιώνει ότι στη Βόρεια Ελλάδα καταγράφεται ιδιαίτερη εκλογική συμπεριφορά. Σε μια γεωγραφική περιοχή της χώρας που δείχνει να έχει έναν

πιο συντηρητικό εκλογικό προσανατολισμό. Όπως σημειώνει, το κόμμα του Κυριάκου Βελόπουλου πηγαίνει στη Βόρεια Ελλάδα καλύτερα από κάθε άλλη περιοχή της χώρας και συγκεντρώνει εκεί τα υψηλότερα ποσοστά του. Το νέο κόμμα της Μαρίας Καρυστιανού στην πιθανότητα ψήφου, καθώς ακόμη δεν έχει μετρηθεί ως υφιστάμενο κόμμα, έχει καθαρά υψηλότερη απήκηση στη Βόρεια Ελλάδα. «Υπάρχει κάποια επικάλυψη με την Ελληνική Λύση, αλλά το άθροισμα των δύο θα είναι ξεκάθαρα μεγαλύτερο», επισημαίνει ο κ. Αράπογλου.

Ως γενική αρχή, προσθέτει, δεν φαίνεται η Ν.Δ. να επηρεάζεται σημαντικά όσον αφορά τα ποσοστά που καταγράφει στις δημοσκοπήσεις που «τρέχουν». Ωστόσο, φαίνεται να προκύπτει ανακατανομή των ψηφοφόρων και είναι βέβαιο ότι το «άλλο κόμμα», που στις μετρήσεις του κ. Αράπογλου με αναγωγή φτάνει το 13% στη Βόρεια Ελλάδα, θα μειωθεί. Εκεί εντοπίζει ότι υπάρχουν έτοιμοι ψηφοφόροι για τα νέα κόμματα. Πέραν αυτού, όμως, στους αποσπασμένους ψηφοφόρους της Ν.Δ., εκείνους δηλαδή που ψήφισαν το κυβερνών κόμμα στις προηγούμενες εκλογές, αλλά τώρα δεν

το επιλέγουν, καταγράφουν μειώση τόσο το κόμμα Καρυστιανού όσο και τα κόμματα Βελόπουλου και Σαμαρά.

Εξανεμίζεται η Νίκη

Στη δημοσκοπήση του norica.gr για την Α' Θεσσαλονίκης, το κόμμα Νίκη εμφανίζεται να συμπίπτει πάρα πολύ, καθώς το ποσοστό του μετά την εισοδο των νέων κομμάτων περιορίζεται μόλις στο 1,1%. Τον Ιούνιο του 2023 η Νίκη είχε πάρει στην Α' Θεσσαλονίκης 5,36%, ενώ γενικότερα είχε τις υψηλότερες επιδόσεις της στη Βόρεια Ελλάδα. Είναι αυτή η εικόνα που έχει ανοίξει το τελευταίο διάστημα τη συζήτηση για πιθανή συνεργασία του κόμματος με το κόμμα της Μαρίας Καρυστιανού.

Όλα αυτά δίνουν την εικόνα μετατοπίσεων στο εκλογικό σώμα της Βόρειας Ελλάδας, που αφήνουν ανοικτή την κατάταξη των κομμάτων στις επόμενες εκλογές. Μόνο η πρώτη θέση της Ν.Δ. δεν αμφισβητείται. Με το κυβερνών κόμμα, όμως, να καταγράφει αξιόλογες απώλειες στη δύναμή του σε σχέση με μερικά χρόνια πριν και να δέχεται ισχυρές πιέσεις από τις δυνάμεις που διεκδικούν ποσοστά στα δεξιά του.

Κοινή δεξαμενή

«Υπάρχει κάποια επικάλυψη με την Ελληνική Λύση, αλλά το άθροισμα των δύο θα είναι ξεκάθαρα μεγαλύτερο», λέει για την επιρροή του κόμματος Καρυστιανού στη Βόρεια Ελλάδα ο γενικός διευθυντής της Pulse Γιώργος Αράπογλου.

Φθηνά, γρήγορα, τεχνητά

Οι κομματικές καμπάνιες παράγονται για πρώτη φορά μέσω ΑΙ. Θα επηρεάσει το Μέσο και το περιεχόμενο του μηνύματος;

της ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ

Το βίντεο απεικονίζει μαυροντυμένη τη Μαρία Καρυστιανού μπροστά από τον κινηματογράφο «Ολύμπιον» στη Θεσσαλονίκη. Στα χέρια της κρατάει ένα μεγάλο λευκό περιστέρι. Η κ. Καρυστιανού το απελευθερώνει κι εκείνο πετάει ψηλά.

Η σκηνή στο σποτ του Αλέξη Τσίπρα είναι εντελώς διαφορετική. Βρισκόμαστε σε ένα γήπεδο ποδοσφαίρου. Δύο αγόρια αγκαλιάζονται στην κερκίδα. Οι φανέλες τους, μπλε με λευκές λεπτομέρειες, γράφουν από έναν αριθμό – 26 και 5, δηλαδή 26/5, η ημέρα που ο Αλέξης Τσίπρας έχει προγραμματίσει να ανακοινώσει το νέο του κόμμα. Η αισθητική και τα μηνύματα που επιχειρούν να περάσουν διαφέρουν, αλλά τα δύο βίντεο έχουν κάτι κοινό: είναι προϊόντα τεχνητής νοημοσύνης.

Μπάτζετ

Όλοι οι ειδικοί που μιλούν στην «Κ» για το πώς η ΑΙ αλλάζει την πολιτική επικοινωνία τονίζουν αρχικά ότι τη διευκολύνει. «Είναι πολύ πιο οικονομικό – θα είχε κόστος να έχεις ένα αληθινό περιστέρι, να κλείσεις το γήπεδο, να κάνεις σκηνοθεσία. Είναι και πολύ πιο γρήγορο. Ο χρόνος παραγωγής είναι ελάχιστος», αναφέρει ο σύμβουλος

στρατηγικής και επικοινωνίας Ευτύχης Βαρδουλιάκης.

Όσον αφορά τη διαφήμιση μιας πολιτικής καμπάνιας, κατά μία έννοια την εκδημοκρατίζει, δηλώνει ο Θεοφάνης Τάσος, ο οποίος διδάσκει Φιλοσοφία της Πληροφορίας και Ψηφιακό Ανθρώπινο στο Ιόνιο Πανεπιστήμιο. «Η πολιτική επικοινωνία απαιτεί πολλούς πόρους. Αυτό δεν είναι απαραίτητο με την τεχνητή νοημοσύνη». Ταυτόχρονα, σημειώνει, η ΑΙ μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να κατασκευαστεί το κατ'επιλογήν προφίλ κάποιου πολιτικού με τρόπο που να αναδεικνύει ένα συγκεκριμένο χαρακτηριστικό του.

«Είναι κοινή διαπίστωση ότι η αναλογική πολιτική επικοινωνία γερνάει και αντικαθίσταται από την ψηφιακή, διανύουμε την εποχή κατά την οποία κάθε μέρα και περισσότερο η πολιτική ψηφιοποιείται και η τεχνολογία μπαίνει στα χωράφια της», λέει στην «Κ» ο επικοινωνιολόγος Γιώργος Φλέσσας. Κατά τον ίδιο, η τεχνητή νοημοσύνη, συγκεκριμένα, μπορεί να αναλύει και να συνδυάζει δεκάτομμυρια δεδομένα – «να διαβάζει πολύ γρήγορα τα προβλήματα, τις ανάγκες και τις επιθυμίες των πολιτών και, υπό προϋποθέσεις, να δημιουργεί τα κατάλληλα μηνύματα και να τα διαδίδει».

Στις ΗΠΑ, τονίζει, έχει ήδη με-

Η Μαρία Καρυστιανού απελευθερώνει ένα λευκό περιστέρι με φόντο το «Ολύμπιον» στη Θεσσαλονίκη. Δύο αγόρια παρακολουθούν ποδοσφαιρικό αγώνα, με τα νούμερα στις φανέλες να παραπέμπουν στις 26/5, ημέρα «αποκαλυπτηρίων» του νέου κόμματος του Αλέξη Τσίπρα. Και τα δύο σποτ είναι προϊόντα τεχνητής νοημοσύνης.

τασχηματίζει τις προεκλογικές εκστρατείες – «με τη χρήση προηγμένων μοντέλων microtargeting, που προωθούν συγκεκριμένα πολιτικά μηνύματα με βάση τα ενδιαφέροντα, την τοποθεσία και την εκλογική συμπεριφορά κάθε ψηφοφόρου».

Νάρκες

Για παράδειγμα, ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ και το επιτελείο του χρησιμοποιούν κατά κόρον την τεχνητή νοημοσύνη και κατά τη διάρκεια της δεύτερης θητείας του – δημιουργώντας από φωτογραφίες που δείχνουν τον πρόεδρο να ρίχνει πυραύλους από το Διάστημα μέχρι βίντεο που απεικονίζουν τον ίδιο και τον Μπέντζαμιν Νετανιάχου σε μια Γάζα που μοιάζει με πολυτελές θέρετρο.

«Ο Τραμπ το απελευθερώνει κι άλλο», σχολιάζει στην «Κ» ο αναπληρωτής καθηγητής Κοινωνιολογίας στο ΕΚΠΑ Παναγής Παπαγιώργου. «Μειώνει κι άλλο τις αναστολές». Σύμφωνα με τον ίδιο, δεν είναι μεμπτό να χρησιμοποιείται πολιτικά η τεχνητή νοημοσύνη – αν και σημειώνει ότι θα καθούν πολλές θέσεις εργασίας στους τομείς της επικοινωνίας και της διαφήμισης –, αρκεί να δηλώνεται. «Το βλαπτικό είναι η άρση αναστολών, αλλά και οι άλλοι κίνδυνοι που ενέχει η ίδια η τεχνο-

λογία», σημειώνει, αναφερόμενος σε αληθοφανή ψευδή βίντεο και φωτογραφίες που μπορούν να δημιουργηθούν μέσω ΑΙ.

«Εν μέσω προεκλογικής περιόδου», συμπληρώνει ο κ. Βαρδουλιάκης, «μπορεί να λειτουργήσουν σαν ναρκωτικό, και να χρειάζεται ένας πολιτικός να διαφεύγει συνεχώς πράγματα που φτιάχνουν οι αντιπαλοί του». Τέτοιο υλικό μπορεί να αποβεί πολύ επικίνδυνο για τους πολιτικούς, ακόμα και αν διαψεύσουν τη γνησιότητα του. «Κάνει ζημιά που δεν μπορεί να αντιστραφεί. Μέσω της τεχνητής νοημοσύνης μπορεί να χειραγωγηθεί η κοινή γνώμη με πολύ αποτελεσματικότερο και μαζικότερο τρόπο», τονίζει ο κ. Τάσος.

Σχέδιο για κανόνες

Αποτελεί πολύ επίκαιρο θέμα, δηλώνει στην «Κ» ο πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής και Τεχνολογίας, Χαράλαμπος Τσέκερης. «Σχεδιάζεται από την κυβέρνηση εθνική στρατηγική για την προστασία των εκλογών», συμπληρώνει. Παρ' όλα αυτά, κι ενώ εξηγεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρωτοστατεί στη θέσπιση κανόνων για τη χρήση της ΑΙ, η τεχνητή νοημοσύνη εξελίσσεται πιο γρήγορα από ό,τι προσαρμόζονται οι νομοθέτες. Για αυτόν τον λόγο, οι πολίτες θα πρέπει να εκπαιδευτούν.

Ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν χαιρετά το πλήθος που έχει συγκεντρωθεί στην κατεχόμενη Λευκωσία με αφορμή τη στρατιωτική παρέλαση για την επέτειο της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο, τον περασμένο Ιούλιο. «Παρά τη λαοφιλία του, ο Ερντογάν έχει "πίσει τα βάνια" εδώ και χρόνια», επισημαίνει ο Στεφάν Ιριγκ, ο οποίος, πάντως, τον χαρακτηρίζει «μετρ της στρατηγικής».

Στεφάν Ιριγκ, συγγραφέας, βιογράφος του Ερντογάν

Ισως ξεπεράσει τον Κεμάλ

Οι αλλαγές που έχει κάνει ο Ερντογάν στην Τουρκία είναι εξίσου ευρείες και θεμελιώδεις με του Ατατούρκ

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Διηγούμαι στον Γερμανό ιστορικό Στεφάν Ιριγκ, συγγραφέα της βιογραφίας του Ταγίπ Ερντογάν η οποία κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος (σε μετάφραση Χρύσας Φραγκιαδάκη): το 2012, σε ένα χωριό έξω από το Ικόνιο, ένας φιλικότατος Τούρκος, ο Χαμίμπι, μου λέει τη γνώμη του για τον Κεμάλ Ατατούρκ: «Μεγάλος ο Κεμάλ, αλλά τι μας άφησε; Μια τόση δα Τουρκία».

“

Αντιδυτικός και αντισιμπίτις

Έχει εδραιώσει ένα στέρεο, πολυσύνθετο σύστημα εξουσίας. Αλλιώς ξεκίνησε, ως δήμαρχος της Κωνσταντινούπολης, και αλλιώς έχει συνεχίσει πλέον ως πρόεδρος. Στην πορεία έγινε πιο αντιδυτικός, πιο αντιαμερικανός. Και πιο αντισιμπίτις, επίσης.

Ο Ιριγκ με κοιτάζει μέσα από την οθόνη του υπολογιστή και κουνάει το κεφάλι του. «Υπάρχει έντονα τα τελευταία χρόνια στην Τουρκία η αίσθηση ότι στη Λωζάννη ο Ατατούρκ και οι κεμαλιστές έκαναν λάθος. Ότι αυτό πληρώνει έως σήμερα η Τουρκία. Υπάρχει μια διάσταση εδαφική, υπάρχει όμως και μια πολιτισμική θεώρηση η οποία αντιτίθεται στην υπερ-εκκοσμικευση της τουρκικής κοινωνίας που προώθησαν οι κεμαλιστές. Ο Ερντογάν αποκατέστησε πολλά οθωμανικά μνημεία και τοπόσημα και έχει ενισχύσει την επήνωση της τουρκικής κληρονομιάς, πράγματα που ο Ατατούρκ επιδίωξε να θάψει. Το νέο τουρκικό κράτος που ίδρυσε διακρίστηκε πλήρως από την αυτοκρατορική παράδοση της χώρας».

Ο Ιριγκ, που διδάσκει Ιστορία στο Πανεπιστήμιο της Χάιφα (στα ελληνικά κυκλοφορεί το βιβλίο του «Ατατούρκ και Ναζί. Δάσκαλος και μαθητές στην εφαρμογή του ολοκληρωτισμού», μτφρ.: Νίκος Ρούσσο, εκδ. Παπαδόπουλος, 2016), πιστεύει πως «για τον Ατατούρκ και τους συνεργάτες του το Ισλάμ κρατούσε πίσω την Τουρκία. Μακριά από τον δυτικό πολιτισμό. Συνεπώς, από την αρχή προσπάθησε συστηματικά να περιθωριοποιήσει όλα αυτά τα στοιχεία. Αλλά, υπό μία έννοια, το παράκανε, δεδομένου ότι στη συντριπτική πλειονότητά του ο πληθυσμός είναι μουσουλμανικός. Όπως γράφω στο βιβλίο, ήταν αναπόφευκτο να έρθουν κάποια στιγμή ορισμένοι πολιτικοί ηγέτες και να εναντιωθούν σε αυτό. Ο πρώτος που το έκανε ήταν ο Μεντερές. Ο Ερντογάν, όμως, ήταν ο πιο επιτυχημένος από όσους αμφισβήτησαν το δόγμα του Ατατούρκ».

– Αρα τον συγκρίνουμε με τον Κεμάλ;

– Εγώ το πάω ακόμη παραπέρα: δεν ξέρουμε τι θα γίνει στη συνέχεια και πού θα καταλήξει ο Ερντογάν, αλλά οι μεταρρυθμίσεις που έκανε στη χώρα είναι τόσο ευρείες και θεμελιώδεις, που σε μερικά χρόνια ίσως πούμε ότι ξεπέρασε τον Ατατούρκ. Σίγουρα είναι ανταγωνιστές. Αλλά θα πρέπει να δούμε πως θα φύγει από την εξουσία. Διότι, συνήθως, για τέτοιους πολιτικούς ηγέτες δεν

υπάρχει κάποιος σταθερός μηχανισμός εξόδου. Τι ξέρουμε αυτή τη στιγμή; Ότι έχει εδραιώσει ένα στέρεο, πολυσύνθετο σύστημα εξουσίας, από το οποίο πολλοί έχουν αποκομίσει οφέλη. Από την άλλη, αλλιώς ξεκίνησε ως δήμαρχος της Κωνσταντινούπολης και αλλιώς έχει συνεχίσει πλέον ως πρόεδρος. Στην πορεία έγινε πιο αντιδυτικός, πιο αντιαμερικανός. Και πιο αντισιμπίτις, επίσης.

– Σήμερα φαίνεται κάπως απίστευτο ότι κάποτε ο Ερντογάν προωθούσε την ευρωπαϊκή προοπτική της Τουρκίας.

– Ναι, τη δεκαετία του 2000 η Τουρκία βρισκόταν σε φάση εξωστρέφειας χάρη στον Ερντογάν. Ήδη όμως από τότε οι πολιτικοί του αντιπαλοί έλεγαν πως όλα αυτά είναι ρητορική προκειμένου να πετύχει τους στόχους του. Οντως πέτυχε να ξεφορτωθεί το στρατιωτικό κατεστημένο για να μπορέσει, υποτίθεται, να γίνει δεκτή μια πιο δημοκρατική Τουρκία στην Ε.Ε. Αλλιώς θα ήταν εξαιρετικά δύσκολο. Την ίδια στιγμή, συνήψε συμμαχίες με πολλές ομάδες μεταρρυθμιστών. Όταν ένοιωσε πιο σίγουρος, άλλαξε τη ρητορική του: η Ευρώπη εκθρεφεται την Τουρκία, η Δύση είναι εναντίον μας, η Τουρκία έχει μονάχα ένα φίλο, τον εαυτό της κ.τ.λ. Αυτά για εσωτερική κατανάλωση κυρίως.

– Όταν έγινε το πραξικόπημα του 2016, είχε πλέον μεταστραφεί. Έχασε ή κέρδισε από αυτήν την περιπέτεια;

– Ο Ερντογάν είναι ένας μετρ της στρατηγικής. Όσοι τον έχουν υποτιμήσει, έχασαν. Αυτό συνέβη τότε. Όμως ως καλός πολιτικός που είναι, δεν αφήνει καμία κρίση να πάει χαμένη. Κατά κάποιον τρόπο ήταν έτοιμος γι' αυτήν. Η διαμάχη του με τους γκιουλενιστές ήταν σε εξέλιξη καιρό πριν. Αρχικά είχε συνάψει ένα είδος εύθραυστης συμμαχίας μαζί τους, όταν αυτοί καταλάμβαναν το κεμαλικό κράτος. Πορεύθηκαν μαζί και βγήκαν και οι δύο κερδισμένοι. Αλλά αντιλήφθηκε ότι οι γκιουλενιστές ισχυροποιούσαν τη θέση τους, αυτονομούνταν και αξίωναν να έχουν λόγο στις πολιτικές αποφάσεις. Μέχρι που στράφηκαν, σε ένα βαθμό, κατά του Ερντογάν. Η κήρυξη του πολέμου μεταξύ τους είχε προκύψει πολύ πριν από το πραξικόπημα. Το ίδιο το πραξικόπημα, όταν συνέβη, είχε κάτι μοναδικό στην τουρκική ιστορία.

– Μοναδικό από ποια σκοπιά;

– Ήταν ελάχιστα... επαγγελματικό. Ένας βασικός κανόνας είναι ότι αν είναι να κάνεις πραξικόπημα, θα πρέπει να το κάνεις λίγο πριν από το ξημέρωμα. Οι δρόμοι είναι έρημοι, ο κόσμος στα σπίτια του, τα στρατηγικά σημεία είναι ευάλω-

Η βιογραφία του Ερντογάν κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος. «Αυτό που προσπάθησα να κάνω ήταν να “ακούσει” ο αναγνώστης τον ίδιο τον Ερντογάν να μιλάει», λέει ο Γερμανός ιστορικός Στεφάν Ιριγκ. «Διέτρεξα προσεκτικά 16.000 δημοσιευμένες σελίδες με ομιλίες του. Τις έχουν τυπώσει σε τόμους, όπως έκαναν οι Ιταλοί για τον Μουσολίνι».

τα. Το 2016 το πραξικόπημα έγινε βράδυ. Επίσης, οι πραξικοπηματίες δεν είχαν υποστηρίξει από τη λαϊκή βάση. Το πραξικόπημα του 1980, για παράδειγμα, ήρθε έπειτα από μια τρομακτική βίαιη πολιτική περίοδο στην Τουρκία, με πολιτικές δολοφονίες, τρομοκρατικά χτυπήματα κ.τ.λ. Αυτό δεν ισχύει το 2016 και όταν έγινε γνωστό πως πίσω από το πραξικόπημα ήταν οι γκιουλενιστές, ο κόσμος στράφηκε εναντίον τους διότι παλαιότερα κατείχαν θέσεις στην αστυνομία και στις μυστικές υπηρεσίες, μέσα από τις οποίες στρέφονταν κατά των πολιτών. Η αλήθεια, όμως, είναι ότι μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει σωστή διερεύνηση των συνθηκών του πραξικοπήματος. Ορισμένα πράγματα φαίνονται περιέργα, έχουν προκύψει, επίσης, πολλές θεωρίες συνωμοσίας.

– Συνωμοσίες του τύπου;

– Ο σημερινός υπουργός Εξωτερικών, Χακάν Φιντάν, ήταν αρχηγός των μυστικών υπηρεσιών και φαίνεται πως είχε ενημέρωση πως θα γίνει πραξικόπημα. Προέδοποισε τον Ερντογάν ή όχι; Δεν το ξέρουμε. Γιατί δεν προσπάθησε να το αποτρέψει; Επίσης είναι και μερικά πιο μικρά πράγματα,

όπως ο αποκλεισμός της γέφυρας του Βοσπόρου: γιατί απέκλεισαν μόνο τη μία λωρίδα; Θέλω να πω, είναι μερικά πράγματα που δείχνουν «κάπως». Και κάτι ακόμη: βιαιοπράγησαν εις βάρος απλών πολιτών, κάτι που δεν έχουμε ξαναδεί σε τουρκικά πραξικοπήματα, εννοώ όχι κατά τη διάρκεια του πραξικοπήματος, άλλο τι συνέβαινε αργότερα, στις φυλακές. Η κυβέρνηση Ερντογάν ήταν προετοιμασμένη για ένα είδος αναμετρήσεων με τους γκιουλενιστές. Το πραξικόπημα ήταν επίσης μια ευκαιρία αναδιανομής πλούτου. Η κυβέρνηση κοινωνικοποίησε επιχειρήσεις. Εν τέλει ήταν μια πολιτική κρίση μέσα από την οποία ο Ερντογάν βγήκε ενισχυμένος. Αλλά είχε και ένα προσωπικό κόστος: στενοί φίλοι του έχασαν τη ζωή τους. Θα χρειαστεί πολύς χρόνος για να μπορέσουμε να διερευνήσουμε εις βάθος τι συνέβη.

– Πόσο δύσκολη ήταν η έρευνα γι' αυτό το βιβλίο;

– Είναι εξ ορισμού δύσκολο για έναν ιστορικό να γράφει τη βιογραφία ενός ανθρώπου που τουλάχιστον βρίσκεται εν ζωή, αλλά είναι και στην εξουσία. Ωστόσο, κυκλοφορούν άπειρα βιβλία για τον Πούτιν, τίποτα όμως για τον Ερντογάν. Ενώ βιογραφίες. Ο,τι κυκλοφορεί είναι εξαιρετικο σχολιασμοί και αναλύσεις, αλλά τίποτα αφηγηματικό για τη ζωή του. Και επικρατούν πολλές εσφαλμένες απόψεις πάνω στην Τουρκία έτσι όπως αυτή διαμορφώθηκε τις τελευταίες δεκαετίες. Το αντιτουρκικό αφήγημα που θέλει την τουρκική κοινωνία νωθρή, ότι δεν υπάρχει μια δυναμική κοινωνία των πολιτών, δεν ισχύει. Η εμπειρία μου από την Τουρκία, και πριν από τον Ερντογάν, είναι τελείως διαφορετική. Για παράδειγμα, οι πρωτοβουλίες που λαμβάνονται σε επίπεδο αυτοδιοίκησης. Οι ισλαμιστές σε αυτό ήταν πάντοτε πολύ αποτελεσματικοί. Και ο Ερντογάν προήλθε από ένα τέτοιο περιβάλλον. Σήμερα, πολλός κόσμος διαδελνώνει και διώκεται για τη δράση του. Παρά τη λαοφιλία του, ο Ερντογάν έχει «πίσει τα βάνια» εδώ και χρόνια: δεν μπορεί να υπερβεί το 50%, με τίποτα. Μια μεγάλη δυσκολία ήταν ότι τα αρχεία στην Τουρκία ελέγχονται από τον Ερντογάν. Έχοντας γράψει για την Αρμενική Γενοκτονία, δεν μπορώ να περιφέρω στην Τουρκία και να κάνω ερωτήσεις από δω κι από εκεί. Πάντως αυτό που προσπάθησα να κάνω στο βιβλίο ήταν να «ακούσει» ο αναγνώστης τον ίδιο τον Ερντογάν να μιλάει. Διέτρεξα προσεκτικά 16.000 δημοσιευμένες σελίδες με ομιλίες του. Δεν είναι απίστευτο; Έχουν τυπώσει σε τόμους τις ομιλίες του, όπως έκαναν οι Ιταλοί για τον Μουσολίνι.

– Κάτι που να ξεχωρίσατε από την έρευνα;

– Τα τελευταία χρόνια, οι Τούρκοι ταξιδεύουν όλο και λιγότερο στο εξωτερικό. Από αυτήν τη σκοπιά, μιλάμε για μια κοινωνία που κλειστή πλέον. Και είναι αυτό που έχει «πουλήσει» στον κόσμο ο Ερντογάν: ότι υπάρχει ένα παγκόσμιο παιχνίδι που είναι προκαθορισμένο, θεωρίες συνωμοσίας με άφθονο αντισημιτισμό, η Δύση κατά της Τουρκίας, στοιχεία που έχει αντλήσει και από την Αδελοφίττα των Μουσουλμάνων, με τα οποία τρέφονται και οι κεμαλιστές.

– Αυτό δεν είναι ένα αφήγημα παρόμοιο με του Πούτιν για τη Ρωσία;

– Ο Ερντογάν είναι κοντά στον Πούτιν, αλλά πρόκειται για μια πολύ εύθραυστη σχέση. Και με το Ιράν είχε καλές σχέσεις αλλά και εκεί πρόκειται για κινούμενη άμμο. Με τη Συρία επίσης, καθώς προσπάθησε να εκμεταλλευθεί την κρίση εκεί όσο μπορούσε. Το πρόβλημα με αυτούς τους πολιτικούς, που πλησιάζουν στην έννοια του δικτάτορα, είναι ότι από ένα σημείο κι έπειτα αποκλείονται από τον πραγματικό κόσμο: ακούν μόνο την «αυλή» των κολάκων που έχουν μαζέψει γύρω τους. Αυτό που σίγουρα έχει καταφέρει έως σήμερα είναι να προβάλλει προς τα έξω την εικόνα μιας συμπαγούς, στέρης Τουρκίας.

– Ποιοι έχουν επωφεληθεί από την πολιτική του στην Τουρκία;

– Πολλοί που επενδύουν στην γη, μια ολόκληρη κάστα επιχειρηματιών που έχουν ωφεληθεί από το σύστημα. Πάντως, είναι ένας ηλικιωμένος άνθρωπος πλέον. Είναι 72 ετών και οι επόμενες εκλογές έχουν οριστεί για το 2028. Λέγεται πως προωθεί τα παιδιά του. Κατά καιρούς, ο γιος του ο Μπλάλ εμφανίζεται στο προσκήνιο, αλλά μετά χάνεται πάλι. Το τοπίο είναι ρευστό και εκεί. Όπως επίσης δεν ξέρουμε ποιος μπορεί να είναι ο ηγέτης της αντιπολίτευσης που θα τον ρίξει από την εξουσία. Ο πρώην δήμαρχος της Κωνσταντινούπολης, Εκρέμ Ιμάμogliu, είναι στη φυλακή. Ο Ερντογάν φλερτάρει με τη δικτατορία, αλλά επιτρέπει ένα παράθυρο δημοκρατίας για να κάνει αυτά που θέλει. Το πρόβλημα είναι ότι η στάση του Ερντογάν απέναντι στη δημοκρατία δεν είναι δική του, αποκλειστικό προνόμιο. Η απαξία προς τη δημοκρατία βλέπουμε να είναι ένα γενικότερο, διευρυμένο, διεθνές πρόβλημα. Πολλοί λένε –το λένε και εδώ στο Ισραήλ όπου διδάσκω– «δεν είμαστε Τούρκοι εμείς», ότι στη δική μας χώρα δεν θα συμβούν τέτοια πράγματα. Φοβάμαι πως δεν είναι τόσο απλό πια.

“

Η δημοκρατία ως «εργαλείο»

Ο Ερντογάν φλερτάρει με τη δικτατορία, αλλά επιτρέπει ένα παράθυρο δημοκρατίας για να κάνει αυτά που θέλει. Το πρόβλημα είναι ότι η στάση του δεν είναι δική του, αποκλειστικό προνόμιο. Η απαξία προς τη δημοκρατία είναι ένα γενικότερο, διεθνές πρόβλημα.

Ο Βλαντιμίρ Πούτιν επιθεωρεί άγημα κατά την υποδοχή του στο Μέγαρο του Λαού στο Πεκίνο, την Τετάρτη. Μολονότι η επίσκεψή του επαναβεβαίωσε την ισχύ της σχέσης με την Κίνα, στο ουκρανικό μέτωπο είναι δύσκολο για τον Ρώσο πρόεδρο να εξασφαλίσει το ελάχιστο που θα ήθελε για να ξεκινήσει ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις - την κατάληψη ολόκληρου του Ντονμπάς. Ακόμη χειρότερα, αυξάνονται οι πιθανότητες μιας ευθείας σύγκρουσης Ρωσίας - NATO.

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Λιγότερο από μία εβδομάδα μετά την αναχώρηση του Ντόναλντ Τραμπ, το κόκκινο χαλί ξαναστρώθηκε έξω από το Μέγαρο του Λαού, στο Πεκίνο, αυτή τη φορά προς τιμήν του Βλαντιμίρ Πούτιν. Αν η σινοαμερικανική σύνοδος κορυφής σφραγίστηκε από την αυστηρή προειδοποίηση του Σι Τζινπίνγκ προς τις ΗΠΑ για το θέμα της Ταιβάν, αυτή τη φορά η ατμόσφαιρα ήταν φιλική, θα έλεγε κανείς συντροφική.

«Μία ημέρα χωρίς εσένα είναι σαν να έχουν περάσει τρία φθινόπωρα», είπε ο συνήθως όχι τόσο λυρικός Πούτιν στον οικοδεσπότη του, κάνοντας χρήση ενός κινεζικού ιδιωτισμού. Αργότερα υπενθύμισε, εν είδει αστειύσμου, ότι η επίσκεψή του έλαβε χώρα την ίδια ημέρα που ο Μάο Τσετούνγκ, 54 χρόνια πριν, «καλούσε ολόκληρο τον κόσμο να αγωνιστεί εναντίον του αμερικανικού ιμπεριαλισμού». Από την πλευρά του, ο Σι τόνισε ότι «το κύμα του μονομερούς ηγεμονισμού είναι ακαλίνωτο» και ότι ο κόσμος απειλείται με επιστροφή «στον νόμο της ζούγκλας».

Το μήνυμα

Πέρα από τις 40 διμερείς συμφωνίες σε ευρύτατη γκάμα θεμάτων που υπέγραψαν οι δύο πλευρές, το πολιτικό μήνυμα της συνόδου Σι - Πούτιν ήταν κρουστικό: οι προσπάθειες του Τραμπ να αποσπάσει την Κίνα από τη στρατηγική συνεργασία της με τη Ρωσία πέφτουν στο κενό. Κι αυτή η διαβεβαίωση ήταν το βασικό που ήθελε να ακούσει ο Ρώσος ηγέτης, τη στιγμή που ο πόλεμος στην Ουκρανία βρισκόταν σε κρίσιμο σημείο καμπής.

Τέσσερα χρόνια και τρεις μήνες μετά την έναρξη της εισβολής, τίποτα δεν δείχνει ότι η Ρωσία είναι σε θέση να εξασφαλίσει το ελάχιστο που θα ήθελε ο Πούτιν για να ξεκινήσει ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις - την κατάληψη ολόκληρου του Ντονμπάς. Ακόμη χειρότερα, αυξάνονται οι κίνδυνοι να εξελιχθεί ο πόλεμος σε ευθεία σύγκρουση μεταξύ Ρωσίας και NATO.

Την περασμένη Τρίτη, ενώ το αεροπλάνο του Ρώσου προέδρου προσγειωνόταν στο Πεκίνο, το ρωσικό πρακτορείο TASS δημοσίευσε συνέντευξη του αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικών Σεργκέι Ριαμπκόφ σε εξαιρετικά δυσοίωνους τόνους. «Η κλιμάκωση των εντάσεων, συμπεριλαμβανομένων ωμά προκλητικών κινήσεων στην πυρηνική σφαίρα, μεγεθύνει τους στρατηγικούς κινδύνους, όπως εκείνον μιας ευθείας σύγκρουσης ανάμεσα στο NATO και στη χώρα

μας, με δυνητικά καταστροφικές συνέπειες», δήλωσε το νούμερο δύο της ρωσικής διπλωματίας. Μεταξύ άλλων, επικαλέστηκε την πρόθεση της Φινλανδίας να φιλοξενήσει πυρηνικά όπλα, τα σχεδιαζόμενα γυμνάσια Γαλλίας - Πολωνίας στη Βαλτική με προσομοιώσεις πυρηνικών πλήγμάτων κατά της Ρωσίας και την «επιταχυνόμενη στρατιωτικοποίηση της Ευρώπης εναντίον της χώρας μας».

Στο στόχαστρο η Λετονία

Την ίδια ημέρα, το NATO κατέρριψε ουκρανικό drone ενώ βρισκόταν πάνω από την Εσθονία, έχοντας διεισδύσει από τη Λετονία. Η ρωσική υπηρεσία πληροφοριών SVR κατήγγειλε ότι η Ουκρανία χρησιμοποιεί τον εναέριο χώρο των Βαλτικών Δημοκρατιών για να πλήττει ρωσικούς στόχους και στοχοποιεί ευθείως τη Λετονία, υποστηρίζοντας ότι φιλοξενεί σταθμό χειριστών των ουκρανικών drones. «Η συμμετοχή της εν λόγω χώρας στο NATO δεν θα προστατεύσει τους συνενόχους των τρομοκρατών από τη δίκαιη τιμωρία», ανέφερε η εν λόγω ανακοίνωση.

Το Κίεβο και σύμμαχοι του διατείνονται ότι η Ρωσία εκτρέπει σκόπιμα, με ηλεκτρονικά μέσα, ουκρανικά drones προς τις Βαλτικές Δημοκρατίες για να τις στοχοποιήσει. Δεν αποκλείεται αυτό να αληθεύει, σε κάθε περίπτωση όμως οι κυβερνήσεις των χωρών αυτών δεν πείθονται προτεραιότητά τους είναι η μείωση των εντάσεων.

Την περασμένη Δευτέρα, ο υπουργός Εξωτερικών της Λιθουανίας Κεστοούτις Μπάντρης απείλησε με επίθεση του NATO εναντίον του Καλίνιγκραντ.

Πρόκειται για τον ρωσικό θύλακο μεταξύ Πολωνίας και Λιθουανίας, όπου βρίσκεται ο ναύσταθμος του ρωσικού στόλου της Βαλτικής.

«Πρέπει να δείξουμε στους Ρώσους ότι είμαστε ικανοί να διεισδύσουμε στο μικρό φρούριο που έχουν φτιάξει στο Καλίνιγκραντ. Το NATO έχει τη δυνατότητα να ισοπεδώσει τα στοιχεία αεράμυνας και τις βάσεις της Ρωσίας στην περιοχή», δήλωσε ο Μπάντρης στην ελβετική εφημερίδα Neue Zürcher Zeitung. Παρόμοιες απειλές εναντίον μιας πυρηνικής υπερδύναμης θα ήταν αδιανόητες αν δεν είχε προηγηθεί η πρώην πρωθυπουργός της Εσθονίας και νυν ύπατη εκπρόσωπος της Ε.Ε. για θέματα εξωτερικής πολιτικής, Κάγια Κάλας, η οποία δήλωσε προ διετίας ότι ο κατακερματισμός της Ρωσίας σε μικρότερα κράτη θα ήταν θετική εξέλιξη.

Μέχρι τα Ουράλια

Στο μεταξύ, τα κύματα επιθέσεων των ουκρανικών drones γίνονται ολοένα και πιο καταστροφικά. Η γραμμή του μετώπου έμεινε τους πρώτους μήνες του 2026 πρακτικά στάσιμη, με οριακά ρωσικά κέρδη στο Ντονέτσκ και της Ουκρανίας στη Ζαπορίζια. Ορισμένοι Ρώσοι bloggers, υποστηρικτές του πολέμου, φοβούνται ουκρανική αντεπίθεση στη Ζαπορίζια με στόχο τη διάρρηξη του νότιου διαδρόμου που συνδέει τη ρωσική ενδοχώρα με την Κριμαία. Το περασμένο Σάββατο, οι Ουκρανοί εξαπέλυσαν πάνω από 1.000 drones, κάποια από τα οποία έπληξαν πολυκατοικίες στα περίχωρα της Μόσχας, σκοτώνοντας τρεις ανθρώπους. Αλλα drones έπληξαν πετροχημικά συγκροτήματα και στόχους στη βιομηχανική περι-

οχή του Αικατερίνεμπουργκ, στα Ουράλια, που παρέμειναν απρόσιτα από τη Βέρμαχτ στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

Με άλλα λόγια, ο πόλεμος αρχίζει για πρώτη φορά να θίγει μεγάλα τμήματα του πληθυσμού που βρίσκονται πολύ μακριά από τη γραμμή του μετώπου, ασκώντας αυξανόμενη πολιτική πίεση στον Πούτιν. Παράλληλα, μεγαλώνει το οικονομικό κόστος για τη Ρωσία. Η κυβέρνηση αναθεώρησε την προβλεπόμενη αύξηση του ΑΕΠ για το 2026 από 1,3% σε 0,4%, τα επιτόκια βρίσκονται στο εξοντωτικό για την ανάπτυξη ύψος του 14,5% και η διευθύντρια της Κεντρικής Τράπεζας ΕΛΒίρα Ναμπουλίνα κάνει λόγο για χωρίς προηγούμενο ελλείψεις εργατικών χεριών λόγω του πολέμου.

Αίσθηση προκάλεσε η πρόφαση προειδοποίηση του Γενάντι Ζιουγκάνοφ, ηγέτη του (φιλοσοφικού) Κομμουνιστικού Κόμματος, από το βήμα της Βουλής, ότι αν η κυβέρνηση δεν αντιμετωπίσει τα οικονομικά προβλήματα, «το ερχόμενο φθινόπωρο μπορεί να επαναληφθούν αυτά που συνέβησαν το 1917» - τη χρονιά των δύο ρωσικών επαναστάσεων, με την πρώτη να ρίχνει τον τσάρο και τη δεύτερη να φέρνει τους μπολσεβίκους.

Αντιμέτωπο με την αυξανόμενη αιμορραγία από τα ουκρανικά drones, το ρωσικό υπουργείο Αμυνας δημοσίευσε λίστα με διευθύνσεις εργοστασίων όπου αυτά παράγονται σε Γερμανία, Βρετανία, Ιταλία, Ισπανία, Πολωνία και Ισραήλ, προειδοποιώντας ότι θα θεωρηθούν νόμιμοι στόχοι. Κάποιοι άλλοι προχώρησαν περισσότερο. Λογογράφος του Μπρέζνιεφ, σύμβουλος των Γκορπατσόφ, Γέλτσιν και Πούτιν και επικε-

φαλής του Συμβουλίου Εξωτερικής και Αμυντικής Πολιτικής σήμερα, ο Σεργκέι Καραγκάνοφ πρότεινε στις 5 Μαΐου προληπτικά πλήγματα εναντίον ευρωπαϊκών κρατών, πρώτα με συμβατικά όπλα, εν ανάγκη και με μικρά πυρηνικά πεδίου μάχης, ώστε να «συνετιστούν» και να τελειώσει γρηγορότερα ο πόλεμος. Σχεδόν ταυτόχρονα, παρόμοια πρόταση διατύπωσε ο πρόεδρος του Ρωσικού Συμβουλίου Διεθνών Υποθέσεων Ντμίτρι Τρένιν, πρώην εκπρόσωπος της χώρας του στο Κολέγιο NATO - Ρωσίας και επικεφαλής του παραρτήματος Μόσχας του Ινστιτούτου Κάρνεγκι.

Δεν είναι βέβαιο ότι πρόκειται απλώς για ψυχολογικό πόλεμο. Οι ρωσικές ελίτ είχαν κάθε λόγο να θορυβηθούν πέρσι το τέτοιο καιρό, όταν οι Ουκρανοί επιτέθηκαν εναντίον στρατηγικών αεροπλάνων της Ρωσίας, δηλαδή σε ένα από τα σκέλη της πυρηνικής τριάδας της. Η επιχείρηση περιελάμβανε 117 drones, οι στόχοι των οποίων ήταν διάσπαρτοι σε πέντε ωριμίες ζώνες και σε αποστάσεις μέχρι 4.300 χιλιομέτρων από τα ουκρανικά σύνορα.

Μια επιχείρηση παρομοίων διαστάσεων και δυνητικών συνεπειών θα ήταν αδύνατο να πραγματοποιηθεί χωρίς το πράσινο φως ισχυρών δυτικών κρατών και χωρίς τη βοήθεια των κατασκοπευτικών δορυφόρων τους. Πολλοί απόρρησαν τότε για την υποτονική αντίδραση του Πούτιν στην παράτολμη πρόκληση.

Πάντως, αυτή την εβδομάδα, η Ρωσία πραγματοποιεί τα μεγαλύτερα πυρηνικά της γυμνάσια εδώ και πολλά χρόνια, τα οποία περιελάμβαναν μεταφορά πυρηνικών κεφαλών στη Λευκορωσία, με τον Ζελένσκι να υποπετεύεται νέα ρωσική εισβολή από τα βόρεια σύνορα προς το Κίεβο.

Θερινή επίθεση

Ετσι κι αλλιώς, με τα χιόνια να έχουν λιώσει και τη λάσπη να στεγνώνει γρήγορα στους λόφους και στη στέπα της Ουκρανίας, πλησιάζει η στιγμή που θα ξεκινήσει η θερινή επίθεση του ρωσικού στρατού, σε μια νέα απόπειρα, πιθανώς την τελευταία, να εξασφαλιστούν στο πεδίο της μάχης τα μέγιστα κέρδη πριν από την τελική διαπραγμάτευση. Ωστόσο, με βάση την πείρα των τελευταίων μηνών, η πιθανότητα να εξελιχθεί αυτή η εκστρατεία σε μπουρραγκ για τη Ρωσία είναι υπαρκτή και ο κίνδυνος για μια ευθεία σύγκρουση με το NATO, ιδιαίτερα με τους Ευρωπαίους, μεγαλύτερος από κάθε άλλη φορά.

1.000
drones

εξαπέλυσαν οι Ουκρανοί το περασμένο Σάββατο-κύριακο. Κάποια από αυτά έπληξαν πολυκατοικίες στα περίχωρα της Μόσχας.

0,4%

προβλέπεται, σύμφωνα με τη ρωσική κυβέρνηση, να είναι η αύξηση του ΑΕΠ για το 2026, αναθεωρημένη από το 1,3% της αρχικής πρόβλεψης.

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Τον περασμένο μήνα, όταν μια Γαλλίδα καλόγρια δέχθηκε βίαιη επίθεση από υπερρθόδοξο Εβραίο στην ανατολική Ιερουσαλήμ, η Γίσκα Χαράνι, επικεφαλής ισραηλινής ΜΚΟ που καταγράφει βίαια περιστατικά εναντίον χριστιανών, βρέθηκε αμέσως στο πλευρό της. Την πήγε στο νοσοκομείο και στη συνέχεια φρόντισε να δημοσιοποιήσει την ανοιχτή επιστολή της, με την οποία συγχωρούσε τον 36χρονο θύτη που συνελήφθη. «Θα μπορούσε να έχει υποστεί διάσειση. Ευτυχώς σηκώθηκε αμέσως, περπάτησε μέχρι το ασθενοφόρο. Είναι σε καλή κατάσταση, αλλά είναι σίγουρα ψυχικά τραυματισμένη, πονάει ακόμη», λέει η Χαράνι στην «Κ». Στο βίντεο από τις κάμερες ασφαλείας ο δράστης εμφανίζεται να σπρώχνει την 48χρονη γυναίκα, να τη ρίχνει στο πάτωμα και στη συνέχεια να την κλωτσάει προτού παρέμβουν οι περαστικοί.

Καπνλεύονται τη θρησκεία

«Είμαι πιστή Εβραία. Όταν ο ιουδαϊσμός ασκείται όπως πρέπει, είναι μια θρησκεία συμπεριληπτική. Κάποιοι προσπαθούν να καπνλεύσουν τη θρησκεία μου. Δεν θα το ανεχθώ», λέει στην «Κ» η Γίσκα Χαράνι, επικεφαλής ισραηλινής ΜΚΟ που καταγράφει βίαια περιστατικά εναντίον χριστιανών.

Τους φτύνουν

Τις τελευταίες μέρες, ένας από τους εκατό εθελοντές της οργάνωσης της Χαράνι, του Κέντρου Δεδομένων για τις Θρησκευτικές Ελευθερίες (RFDC), συνοδεύει καθημερινά έναν χριστιανό ιερέα για να τον προστατεύσει από φανατικούς Εβραίους που τον φτύνουν στον δρόμο. «Αρα οι χριστιανοί δεν αισθάνονται πλέον ασφαλείς στη χώρα;», τη ρωτάω. Παρομοιάζει τον φόβο τους να κυκλοφορήσουν με τον σταυρό στο στήθος με την ανησυχία των Εβραίων που κυκλοφορούν π.χ. με κίπα στο Παρίσι. «Ακόμη κι ένα φτύσιμο σε έναν άνθρωπο είναι απαράδεκτο. Φτύσιμο, το οποίο γίνεται με σκοπό την ταπείνωση. Για μένα ισοδυναμεί με έγκλημα μίσους».

Η Χαράνι ήταν καθηγήτρια Χριστιανικών Σπουδών για 40 χρόνια και μετά αποφάσισε να γίνει ακτιβίστρια. Όταν τη ρωτάω αν είναι χριστιανή, απαντάει αμέσως: «Όχι, είμαι πιστή Εβραία. Όταν ο ιουδαϊσμός ασκείται όπως πρέπει, είναι μια θρησκεία συμπεριληπτική. Κάποιοι προσπαθούν να καπνλεύσουν τη θρησκεία μου. Δεν θα το ανεχθώ». Η αύξηση των ανησυχιακών περιστατικών μπορεί να οφείλεται σε τεχνικούς λόγους, στο γεγονός ότι ο αριθμός των Εβραίων έχει πολλαπλασιαστεί. Τώρα το Ισραήλ έχει οκτώ εκατομμύρια Εβραίους. Η Ιερουσαλήμ είναι πιο προσβάσιμη από ποτέ. Επομένως, «ο αριθμός των καθημερινών επισκέψεων Εβραίων στην Ιερουσαλήμ δεν μπορεί να συγκριθεί με την πόλη στην οποία μεγάλωσα, στις δεκαετίες του '60, του '70 και του '80». Η άλλη πτυχή, όμως, «είναι το γεγονός ότι τα τελευταία 30 χρόνια υπάρχει άνοδος του εθνικισμού, στο πλαίσιο του οποίου το κράτος προωθεί την αντίληψη ότι το να είσαι Ισραηλινός σημαί-

Οποιοσ φοράει σταυρό δεν είναι πια ασφαλής

Οι μισαλλόδοξες επιθέσεις κατά χριστιανών στην Ιερουσαλήμ και στη Δυτική Οχθη από φανατικούς Εβραίους αυξάνονται. Γιατί; Ακτιβιστές και αυτόπτες μιλούν στην «Κ»

Νεαροί υπερρθόδοξοι Εβραίοι γιορτάζουν την επέτειο της κατάληψης της Ιερουσαλήμ στον πόλεμο του 1967 φωνάζοντας συνθήματα στα στενά της Παλιάς Πόλης. Το τελευταίο διάστημα, κάποιοι θερμοκέφαλοι δεν περιορίζονται σε συνθήματα, με αποτέλεσμα τα κρούσματα βίας να αυξάνονται ανησυχιακά.

νει να είσαι Εβραίος. Το αποτέλεσμα είναι ότι ύστερα από μια γενική ισραηλινή παιδεία που δεν έχει καμία απολύτως πληροφορία για τον χριστιανισμό, οι άνθρωποι καταλήγουν άδαις, φέροντας ακόμη τα τραύματα της εβραϊκής ύπαρξης στη διασπορά για 2.000 χρόνια». Τον 11ο αιώνα, όταν οι Εβραίοι ήταν θύματα διωγμών στη διάρκεια των Σταυροφοριών,

έφτυναν τον σταυρό σε ένδειξη θρησκευτικής περιφρόνησης.

Στο Πατριαρχείο

Σύμφωνα με τον μητροπολίτη Καπιτωλιάδος κ. Ησυχίο, το τελευταίο κρούσμα προπληκισμού σημειώθηκε πριν από δέκα ημέρες. «Στην εορτή της Ημέρας της Ιερουσαλήμ, περνούσαν έξω από το Πατριαρχείο,

άρπαζαν καρέκλες και τις πετούσαν στους περαστικούς, όχι μόνο σε χριστιανούς. Το Πατριαρχείο είναι κέντρο αναφοράς όλων των χριστιανών και ειδικότερα των ορθόδοξων. Έτσι, όλοι περιμένουν την αντίδρασή μας. Εμείς βεβαίως αντιδράμε όπως πρέπει, χωρίς να βγάζουμε κατευθείαν ανακοινώσεις». Οι χριστιανοί στο Ισραήλ αριθμούν 180.000-185.000 και

αποτελούν λιγότερο από το 2% του συνολικού πληθυσμού.

«Δράστες είναι οι φανατικοί από διάφορα μέρη, που θέλουν να επιβάλουν την παρουσία τους», λέει ο μητροπολίτης Καπιτωλιάδος στην «Κ». Η εκτίμησή του είναι πως τα πρόσφατα περιστατικά στην Ιερουσαλήμ είναι αναμενόμενα, όχι ιδιαίτερα ανησυχιακά. Αντιθέτως, «στη Δυτική Οχθη συμβαίνουν πάρα πολλά, τα οποία συχνά δεν γνωρίζουμε. Το μόνο που ξέρουμε είναι πως κλαίει και οδύρονται οι κάτοικοι εκεί, τους κλέβουν τη γη, τους καταστρέφουν τις ελιές, τους λένε να φύγουν. Δεν υπάρχει, δυστυχώς, αντίδραση ούτε από την Παλαιστινιακή Αρχή. Δεν μπορούν να κάνουν τίποτα γιατί ο στρατός υποστηρίζει τους δράστες. Λόγω της εμπόλεμης κατάστασης έχουν πάρει τον νόμο στα χέρια τους».

Αδιαφορούν οι Αρχές

Στην ερώτηση αν οι Αρχές λαμβάνουν μέτρα για να εμποδίσουν αυτές τις επιθέσεις απαντάει: «Τι να κάνουν; Δεν βλέπτε ότι δεν μπορούν να κάνουν τίποτα; Οι μισοί μέσα στην κυβέρνηση είναι ξεσκακωμένοι εναντίον των άλλων μισών». Κατά τη Χαράνι, δύσκολα μπορεί να συγκριθεί η βία στη Δυτική Οχθη με την παρενόχληση των χριστιανών στην Ιερουσαλήμ γιατί «η βία στη Δυτική Οχθη είναι κάτι παραπάνω από εγκληματική». Αυτό που είναι κοινό, όμως, είναι η αδιαφορία των Αρχών. «Η συμπεριφορά της αστυνομίας μαρτυρεί πως είναι κάτι που δεν θεωρεί σημαντικό. Οι μη Εβραίοι έχουν μικρότερη σημασία ως πολίτες της χώρας».

Την περασμένη εβδομάδα η Κνεσέτ συγκάλεσε ειδική συνεδρίαση με αντικείμενο την επίθεση κατά της καλόγριας και τον τρόπο αντιμετώπισης των χριστιανών. Ο πρωθυπουργός Μπέντζαμιν Νετανιάχου καταδίκασε το περιστατικό, αλλά οι επικριτές της κυβέρνησης αποδίδουν την όψη ευαισθησία στο γεγονός ότι το βιντεοσκοπημένο υλικό έγινε viral. Ο ακροδεξιός υπουργός Ιταμάρ Μπεν Γκβίρι είχε δηλώσει, άλλωστε, πριν από τρία χρόνια ότι το να φτύνει κανείς χριστιανούς δεν είναι έγκλημα και πως δεν δικαιολογείται η σύλληψη για ψύλλου πύδημα.

Από το 2023 και ειδικά μετά τις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου, η οργάνωση της RFDC διαπιστώνει σταθερή αύξηση των επεισοδίων κατά χριστιανών. Το 2024 καταγράφηκαν 107 και πέρυσι 181. Μετά τις επιθέσεις της 7ης Οκτωβρίου, «η ισραηλινή κοινωνία είναι τραυματισμένη. Κάποιοι έχουν μετατρέψει αυτήν τη μετατραυματική εμπειρία σε βία. Δεν δίνω σε κανέναν ελαφρυντικό επειδή έχει μετατραυματικό στρες. Το πρόβλημα είναι ότι αυτοί οι φανατικοί Εβραίοι κάνουν πράγματα απροκάλυπτα, στο φως της ημέρας, με θράσος. Εκεί είναι που πρέπει να παρέμβουν οι Αρχές», καταλήγει η Χαράνι.

Πετούσαν καρέκλες!

«Δράστες είναι οι φανατικοί που θέλουν να επιβάλουν την παρουσία τους», αναφέρει ο μητροπολίτης Καπιτωλιάδος κ. Ησυχίος και προσθέτει πως «στην εορτή της Ημέρας της Ιερουσαλήμ, περνούσαν έξω από το Πατριαρχείο, άρπαζαν καρέκλες και τις πετούσαν στους περαστικούς».

Του **ΓΙΑΝ ΚΑΠΟΥΣΝΑΚ**

Γύρισα από την Αθήνα ταραγμένος με έναν τρόπο που δεν περίμενα. Όταν έφυγα από το Ισραήλ, την τέταρτη εβδομάδα του πολέμου με το Ιράν, ήλπιζα ότι η Αθήνα θα μου πρόσφερε λίγη ανάσα από τις σειρήνες, τον φόβο και τη διαρκή ένταση. Αγαπάω αυτή την πόλη για την ιστορία και την ομορφιά της. Αντί όμως για ανάσα, βρήκα κάτι άλλο: απροκάλυπτο μίσος, εξύμνηση βίαιων οργανώσεων και εκκλήσεις για βία εναντίον Ισραηλινών και «Σιωνιστών».

Δεν είχα σκοπό να γράψω αυτό το άρθρο. Όμως η ανησυχία που μου άφησε η Αθήνα παρέμεινε ακόμη και όταν επέστρεψα στη Σλοβακία για να δω την άρρωστη μητέρα μου. Σε όλη την πόλη είδα αφίσες, αυτοκόλλητα και γκράφιτι που ξεπερνούσαν κατά πολύ την πολιτική κριτική. Ένα έγγραφο: «Βρες

αληθινό κίνητρο – σκότωσε έναν Σιωνιστή». Είδα επίσης εικόνες που παρουσίαζαν τον Μπέντζαμιν Νετανιάχου να φιλά τον Αδόλφο Χίτλερ – μέρος μιας γκροτέσκας ηθικής αντιστροφής, στην οποία οι Εβραίοι, τα ιστορικά θύματα της ναζιστικής Γερμανίας, παρουσιάζονται τώρα ως ναζί.

Υπήρχαν επίσης αφίσες που εξύμνούναν την Χεζμπολάχ, τη Χαμάς, το Σώμα των Φρουρών της Ισλαμικής Επανάστασης και το Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης. Ορισμένες από αυτές τις οργανώσεις βρίσκονται στον κατάλογο τρομοκρατικών οργανώσεων της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Αυτό έχει σημασία. Η Ελλάδα δεν είναι κάποιο άνομο περιθώριο. Είναι κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ενωσης. Όταν τέτοια κινήματα εξωραϊζονται στον δημόσιο χώρο μιας ευρωπαϊκής πρωτεύουσας, αυτό δεν είναι τολμηρή

διαφώνια. Είναι η κανονικοποίηση της εξτρεμιστικής βίας.

Οι οργανώσεις αυτές δεν είναι «αντίσταση». Πολλοί Παλαιστίνιοι, Λιβανέζοι και Ιρανοί δεν τις θαυμάζουν. Πολλοί βλέπουν τη Χαμάς, τη Χεζμπολάχ και τους Φρουρούς της Επανάστασης ως πηγές καταπίεσης, καταστροφής και δυστυχίας μέσα στις ίδιες τους τις κοινωνίες. Το να τις ρομαντικοποιεί κανείς από την ασφάλεια της Ευρώπης δεν είναι αλληλεγγύη προς τους λαούς της Μέσης Ανατολής. Είναι αισθητικοποίηση της βίας εναντίον του Ισραήλ και αδιαφορία για όσους υποφέρουν υπό αυτές ακριβώς τις δυνάμεις.

Η ελευθερία της έκφρασης είναι ακρογωνιαίος λίθος της δημοκρατίας. Ο πολιτικός λόγος, ακόμη και όταν είναι σκληρός ή προσβλητικός, πρέπει να προστατεύεται. Η Ελλάδα, το λίκνο της δημοκρατίας, θα έπρεπε να το καταλαβαίνει

αυτό καλά. Όμως η ελευθερία του λόγου δεν είναι άδεια για υποκίνηση. Η έκκληση για φόνο δεν είναι άποψη. Η εξύμνηση τρομοκρατικών οργανώσεων δεν είναι αντίσταση. Το να παρουσιάζεται η βία κατά Ισραηλινών ή Εβραίων ως κάτι αξιοθαύμαστο δεν είναι ακτιβισμός. Είναι υποκίνηση.

Αυτό που το έκανε ιδιαίτερα οδυνηρό ήταν η χρονική συγκυρία. Εφτασα στην Αθήνα απευθείας από τον πόλεμο, κουβαλώντας εβδομάδες φόβου και έντασης. Για πολλούς Ευρωπαίους, ο πόλεμος είναι κάτι που βλέπουν στις οθόνες και συζητούν με άνεση. Δεν καταλαβαίνουν ότι το τραύμα δεν τελειώνει όταν απογειώνεται το αεροπλάνο. Έτσι, τα βίαια συνθήματα και η εξύμνηση της τρομοκρατίας που συνάντησα στην Αθήνα δεν έμοιαζαν με αφηρημένη πολιτική, αλλά με την ίδια απειλή σε άλλη μορφή. Ίσως ακριβώς

γι' αυτό με ενόχλησε τόσο: γιατί στην Αθήνα δεν είδα μόνο θυμό για έναν πόλεμο, αλλά μια ψυχρή ευκολία με την οποία η βία εναντίον Εβραίων και Ισραηλινών μετατρέπεται σε πολιτικό σύνθημα.

Αυτή η υποκρισία αντανάκλασε ένα μεγαλύτερο πρόβλημα. Ο αντισημιτισμός εξαπλώνεται ξανά, συχνά στο όνομα της δικαιοσύνης, της απελευθέρωσης και της αποαποικιοποίησης. Όμως οι εκκλήσεις να δολοφονούνται «Σιωνιστές» δεν γίνονται λιγότερο σκοτεινές επειδή η λέξη «Εβραίοι» έχει αντικατασταθεί. Η διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στον αντισημιτισμό και τον αντισημιτισμό παραβιάζεται τη στιγμή που η πολιτική αντιπαλοποίηση γίνεται άδεια για απειλή ή εκφοβισμό.

Δεν χρειάζεται να υποστηρίξει κανείς κάθε ισραηλινή πολιτική για να το δει αυτό. Δεν χρειάζεται να

ασφαλίσει τον σιωνισμό για να απορρίψει τις εκκλήσεις για βία κατά Σιωνιστών ως ηθικά σαφές. Και αξίζει να ειπωθεί καθαρά τι είναι ο σιωνισμός: η πεποίθηση ότι ο εβραϊκός λαός, όπως όλοι οι άλλοι λαοί, έχει δικαίωμα στην αυτοδιάθεση.

Αυτό που το κάνει ιδιαίτερα μικρό είναι ότι συμβαίνει στην Ευρώπη, σε μια ήπειρο που έχτισε μεγάλο μέρος της ηθικής της ταυτότητας πάνω στην υπόσχεση του «ποτέ ξανά». Κι όμως, σε πάρα πολλά μέρη, στους Εβραίους εξακολουθούν να λένε ότι η εθνική τους ύπαρξη είναι παράνομη, το τραύμα τους μη πειστικό και η βία εναντίον τους πολιτικά συγχωρητέα. Αυτό δεν είναι ελευθερία της έκφρασης. Είναι ηθική υποταγή.

Ο κ. Γιαν Καπούσνακ είναι πολιτικός επιστήμονας και αρθρογράφος με έδρα το Τελ Αβίβ.

Μπορεί να επιζήσει η αμερικανική τηλε-σατίρα;

Η διακοπή της δημοφιλούς εκπομπής του Στίβεν Κολμπέρ αναδεικνύει τις πιέσεις που δέχεται το είδος των βραδινών κωμικών ток σόου. Φτάνει το λογοκριτικό μπουλνγκ του Τραμπ; Ή η χαμηλή τηλεθέαση και η εξέλιξη της μντιακής αγοράς;

Ο Στίβεν Κολμπέρ στο θέατρο «Εντ Σάλιβαν» στη Νέα Υόρκη, στα τέλη Απριλίου. Εκεί φιλοξενούνταν τα γυρίσματα του «The Late Show» του δικτύου CBS, το οποίο παρουσίαζε επί 11 σεζόν. Η αυλαία έπεσε την Πέμπτη.

Σε μία από τις αποχαιρετιστήριες εκπομπές του, ο Στίβεν Κολμπέρ (κέντρο) φιλοξένησε στο πλατό του «The Late Show» τέσσερις από τους διασημότερους συναδέλφους του. Από αριστερά, Τζιμί Κίμελ, Τζιμί Φάλον, Τζον Ολίβερ και Σεθ Μέγερς.

Της ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ

«Ημουν βαθιά μέσα στη θάλασσα, έπνιγα την ύπαρξή μου στη σπανάκοπιτα και στο ελληνικό ροζέ κρασί. Ήταν φανταστικά». Σε αυτήν τη γαστριμαργική νιρβάνα, στη διάρκεια των περυσινών καλοκαιρινών διακοπών του, έμαθε ο διάσημος Αμερικανός κωμικός Στίβεν Κολμπέρ ότι το κανάλι του, CBS, αποφάσισε να διακόψει την εκπομπή του, «The Late Show». Η επίσημη εκδοχή ήταν ότι οι λόγοι είναι οικονομικοί.

Η δικαστική διαμάχη

Η χρονική συγκυρία, ωστόσο, ήταν εξόχως ύποπτη και πολλοί πιστεύουν ότι έπεσε θύμα της σύγκρουσης του καναλιού με τον Ντόναλντ Τραμπ. Όταν ο πρόεδρος των ΗΠΑ έκανε μήνυση στην Paramount, τη μητρική εταιρεία του CBS, κατηγορώντας την ότι παραποίησε μια συνέντευξη της Κάμελα Χάρις, η εταιρεία αποφάσισε να συμβιβαστεί εξωδικαστικά καταβάλλοντας 16 εκατ. δολάρια. Η επικείμενη συγχώνευση της Paramount με τη Skydance Media, ύψους 8 δισ. δολαρίων, που απαιτούσε τη συναίνεση της κυβέρνησης Τραμπ, ώθησε τον Κολμπέρ να καταγγείλει on air «παχυλή δωροδοκία». Λίγες ημέρες αργότερα ήρθε η ανακοίνωση του καναλιού ότι η εκπομπή διακόπτεται. Ο Αμερικανός πρόεδρος πανηγύρισε, ισχυριζόμενος ότι η τηλεθέαση του Κολμπέρ είναι μικρότερη και από το ταλέντο του. Στην πραγματικότητα, 2,4 εκατ. τηλεθεατές παρακολουθούσαν κατά μέσον όρο το «The Late Show». Ήταν η δημοφιλέστερη εκπομπή του είδους, το οποίο περνάει πάντως συνολικά μεγάλη κρίση. Όταν λίγες εβδομάδες αργότερα ο Κολμπέρ ανακοίνωσε την εξέλιξη ενώπιον του κοινού, χρειάστηκε να επαναλάβει το γύρισμα δύο φορές γιατί οι θεατές πίστεψαν ότι επρόκειτο για αστέρι, κομμάτι του σεναρίου.

Η «αυτοψία»

Εκω βρεθεί κι εγώ σε αυτό το κοινό. Το μόνο που χρειαζόταν ήταν να εγγραφείς σε μια λίστα και να περιμένεις να κληρωθείς. Η εκπομπή στην οποία συμμετείχα ήταν τον Μάιο του 2019 και θεωρείται από τις καλύτερες στην καριέρα του. Όχι μόνον εξαιτίας της συγκινητικής συζήτησης με τον ηθοποιό Κιάνου Ρίβς για τον θάνατο («οι άνθρωποι που μας αγαπούν θα μας πεθυμήσουν φοβερά», απάντησε ο Ρίβς στην ερώτησή του «Τι συμβαίνει όταν πεθαίνουμε;»), αλλά κι επειδή όταν εμφανίστηκε στο πλατό ο πρωταγωνιστής της σειράς «Breaking Bad», Μπράιαν Κράνστον, αποφάσισε να καλέσει όλους τους παρισταμένους να παρακολουθήσουν την παράστασή του που ανέβαινε μερικά μέτρα πιο κάτω. Έτσι, εκατοντάδες θεατές σπκωθήκαμε από τις θέσεις μας και κατηφορίσαμε τη λεωφόρο Μπρόντγουεϊ, ακολουθώντας τους Κολμπέρ και Κράνστον. Με τις κάμερες να τρέχουν δίπλα μας σταματήσαμε πρώτα στο κατάστημα με τα M&M's, πάνω στα οποία είχαν τυπωσει τα πρόσωπά τους, μας μοίρασαν σάντουιτς και ποτά, και στη συνέχεια μπήκαμε στο θέατρο Μπελάσκο στους 44 δρόμους, όπου παρακολουθήσαμε το –υποψήφιο για πέντε βραβεία Τόνι– «Δίκτυο». Μόνο ο Κράνστον κέρδισε τελικά το θεατρικό βραβείο εκείνη τη χρονιά για την ερμηνεία του. Ήταν από αυτές τις στιγμές που η Νέα Υόρκη επαλήθευσε τον τίτλο της ως της πόλης όπου όλα είναι δυνατά.

Ο μακρύς αποχαιρετισμός

Την Πέμπτη γράφτηκε ο επίλογος της εκπομπής στο θέατρο «Εντ Σάλιβαν», όπου γίνονταν τα γυρίσματα του «The Late Show». Είχε προηγηθεί μια περίοδος παρατεταμένου αποχαιρετισμού: από τον Μπράκ Ομπάμα μέχρι και τους τέσσερις διασημότερους συναδέλφους του (Τζιμί Κίμελ, Τζιμί Φάλον, Σεθ Μέγερς, Τζον Ολίβερ), η γενική εκτίμηση ήταν ότι ο 62χρονος Κολμπέρ έκανε με ευαι-

σθησία και βαθύ θρησκευτικό αίσημα (είναι καθολικός) αυτό που δεν έκανε ο πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ. Αγκάλιαζε παρηγορητικά τον μέσο Αμερικανό τηλεθεατή, καθοσυχάζοντάς τον ότι όλα θα πάνε καλά.

Σε όσους αναρωτιόνταν πώς συμβιβάζονται η πίστη του και το βέβηλο, ανελέητο χιούμορ του, είχε μια αποστομωτική απάντηση: «Η σχέση μεταξύ των δύο είναι πως ό,τι κι αν συμβεί, ποτέ δεν πρέπει να νιώθεις πτημένος. Πρέπει να δείχνεις κατανόηση και να αντιμετωπίζεις τα πάντα υπό το φως της αιωνιότητας, να βρίσκεις έναν τρόπο να αγαπάς και να γελάς με τους άλλους».

Το μικρότερο από έντεκα παιδιά, γεννήθηκε στην Ουάσιγκτον και γνώρισε από πολύ μικρή ηλικία το πένθος, αφού ο πατέρας του και δύο αδελφία του σκοτώθηκαν σε αεροπορικό δυστύχημα όταν ήταν δέκα ετών. Σπούδασε θέατρο στο Πανεπιστήμιο Νορθουέστερν του Ιλινόι και δημιούργησε μια ομάδα αυτοσχε-

ο Κολμπέρ τον ρώτησε μάλιστα πώς του φαίνεται η ιδέα να θέσει ο ίδιος ο παρουσιαστής υποψηφιότητα για πρόεδρος: «Σίγουρα θα είχες καλύτερες επιδόσεις από διάφορους που έχω δει», απάντησε δγκτικά ο Ομπάμα. «Είναι αυτό δήλωσι υποστήριξης;» αναρωτήθηκε ο κωμικός. «Όχι, δεν είναι», τον έκοψε ο 44ος πρόεδρος των ΗΠΑ.

Υβρίδιο

Η Σοφία ΜακΚλίβεν, καθηγήτρια Συγκριτικής Λογοτεχνίας στο πολιτειακό Πανεπιστήμιο της Πενσιλβάνια, που έχει ασχοληθεί εκτενώς με την πολιτική σάτιρα, εκτιμά πως ο Κολμπέρ επαναπροσδιόρισε την έννοια του πατριωτισμού στις ΗΠΑ. «Πολλοί κωμικοί κλίνουν προς τον κυνισμό, σκιαγραφώντας την πολιτική σκηνή ως αναπόφευκτα διεφθαρμένη και τη δημόσια ζωή ως αξιωματικά παλαβή. Όχι εκείνος». Στην ερώτηση της «Κ» τι καθιστά τόσο ξεχωριστές τις συγκεκριμένες εκπομπές, τα late night shows, στην αμερικανική τηλεόραση, με δεδομένο ότι ουδέποτε ευδοκίμησαν στην Ευρώπη, απαντά: «Είναι ένας συνδυασμός ποικίλων μορφών ψυχαγωγίας, συμπεριλαμβανομένων κωμικών μονολόγων, μουσικής, συνεντεύξεων και σκετς. Αποτελούν μια μακρά παράδοση στις Ηνωμένες Πολιτείες και αναδύθηκαν σχεδόν ταυτόχρονα με την έλευση της τηλεόρασης. Ενώ μπορεί να είναι όντως κάπως μοναδικές στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι παραλλαγές τους που περιλαμβάνουν ένα μέρος αυτών των συστατικών στοιχείων έχουν γίνει δημοφιλείς σε διάφορες χώρες. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα αυτού του είδους εκπομπών από τη Λατινική Αμερική, με το «Sabado Gigante» (Χιλή και ΗΠΑ, 1962-2015) να είναι ένα από τα πλέον επιτυχημένα».

Το κόστος

Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η εκπομπή «Late Show» είχε κόστος παραγωγής περίπου 100 εκατ. τον χρόνο και ζημία 40 εκατ. δολάρια. Η Σάρον Ουάξμαν, διευθύνουσα σύμβουλος και ιδρυτικό στέλεχος του διαδικτυακού περιοδικού The Wrap, θυμίζει ότι οι τηλεθεατές της εκπομπής μειώθηκαν κατά 9% (η μικρότερη συγκριτικά μείωση σε σύγκριση με τα ανταγωνιστικά late night shows) και τα διαφημιστικά έσοδα της συρρικνώθηκαν κατά 25% την τελευταία διετία. Πολλοί τηλεθεατές έχουν σταματήσει να βλέπουν ολόκληρη την εκπομπή και προτιμούν πλέον να παρακολουθούν ολιγόλεπτα αποσπάσματα της στα σόσιαλ μίντια. «Αλλά αυτό σημαίνει ότι η επιχειρηματική λογική για τα late night shows έχει αντιστραφεί. Πώς μπορούμε να δικαιολογήσουμε τα τηλεοπτικά δίκτυα τους τεράστιους μισθούς για κωμικούς όπως ο Κολμπέρ; Και πώς αντλούν έσοδα από αυτό το τεράστιο κοινό που παρακολουθεί την εκπομπή μέσω μιας πλατφόρμας; Αυτό το κομμάτι δεν έχει ακόμη λύση και πολλοί πιστεύουν ότι ο Κολμπέρ θα έπρεπε απλώς να ξεκινήσει το δικό του κανάλι στο YouTube και να πουλάει διαφημίσεις. Κανείς από εμάς που παρακολουθούμε τον χώρο της ψυχαγωγίας δεν θα εκπλαγεί αν τον δει να κάνει αυτό», σχολιάζει.

διασμού με την Εϊμι Σεντάρς, αδελφή του Ελληνοαμερικανού συγγραφέα Ντέιβιντ Σεντάρς.

Η τηλεοπτική του καριέρα ξεκίνησε με «ανταποκρίσεις» στην εκπομπή του Τζον Στιούαρτ και στη συνέχεια έγινε διάσημος δημιουργώντας μια ψεύτικη περσόνα, αυτή ενός σοβαροφανούς συντηρητικού σχολιαστή, στο Colbert Report. Το 2014 πήρε τα νιά από τον οικοδεσπότη του «Late Show» Ντέιβιντ Λέτερμαν και στην αρχή φάνηκε να είναι έξω από τα νερά του. Σταδιακά όμως, ιδίως όταν ανέβηκε στην προεδρία ο Τραμπ, βρήκε τον βηματισμό του κι έγινε το late night show με την υψηλότερη τηλεθέαση.

Με δεδομένη την αδυναμία του Δημοκρατικού Κόμματος να ανασυνταχθεί μετά την ήττα των τελευταίων εκλογών και να προβάλλει μια πειστική απάντηση στον Τραμπ, ο Κολμπέρ –και σε μικρότερο βαθμό ο Τζιμί Κίμελ– ανέλαβε τον ρόλο της αντιπολίτευσης. Στην πρόσφατη συνέντευξή του με τον Ομπάμα,

Οι λόγοι της απόλυσης

Όποιος κατάξει την ακολουθία των γεγονότων, θα συμπεράνει εύκολα ότι η απόφαση (του CBS) ήταν συνδυασμός πολιτικής πίεσης και εταιρικού συμφέροντος. Αυτό σημαίνει ότι δεν ήταν ούτε άμεση λογοκρισία ούτε είχε καθαρά οικονομικό χαρακτήρα.

Σοφία ΜακΚλίβεν Καθηγήτρια Συγκριτικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Πενσιλβάνια

Στρέφονται στα σόσιαλ

Οι τηλεθεατές της εκπομπής (του Κολμπέρ) μειώθηκαν κατά 9% και τα διαφημιστικά έσοδά της κατά 25% την τελευταία διετία. Πολλοί τηλεθεατές προτιμούν πλέον να παρακολουθούν ολιγόλεπτα αποσπάσματα της εκπομπής στα σόσιαλ μίντια.

Σάρον Ουάξμαν Διευθύνουσα σύμβουλος του διαδικτυακού περιοδικού The Wrap

#17 ΜΑΡΤΙΟΣ-ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2026

σελίδες ιστορίας

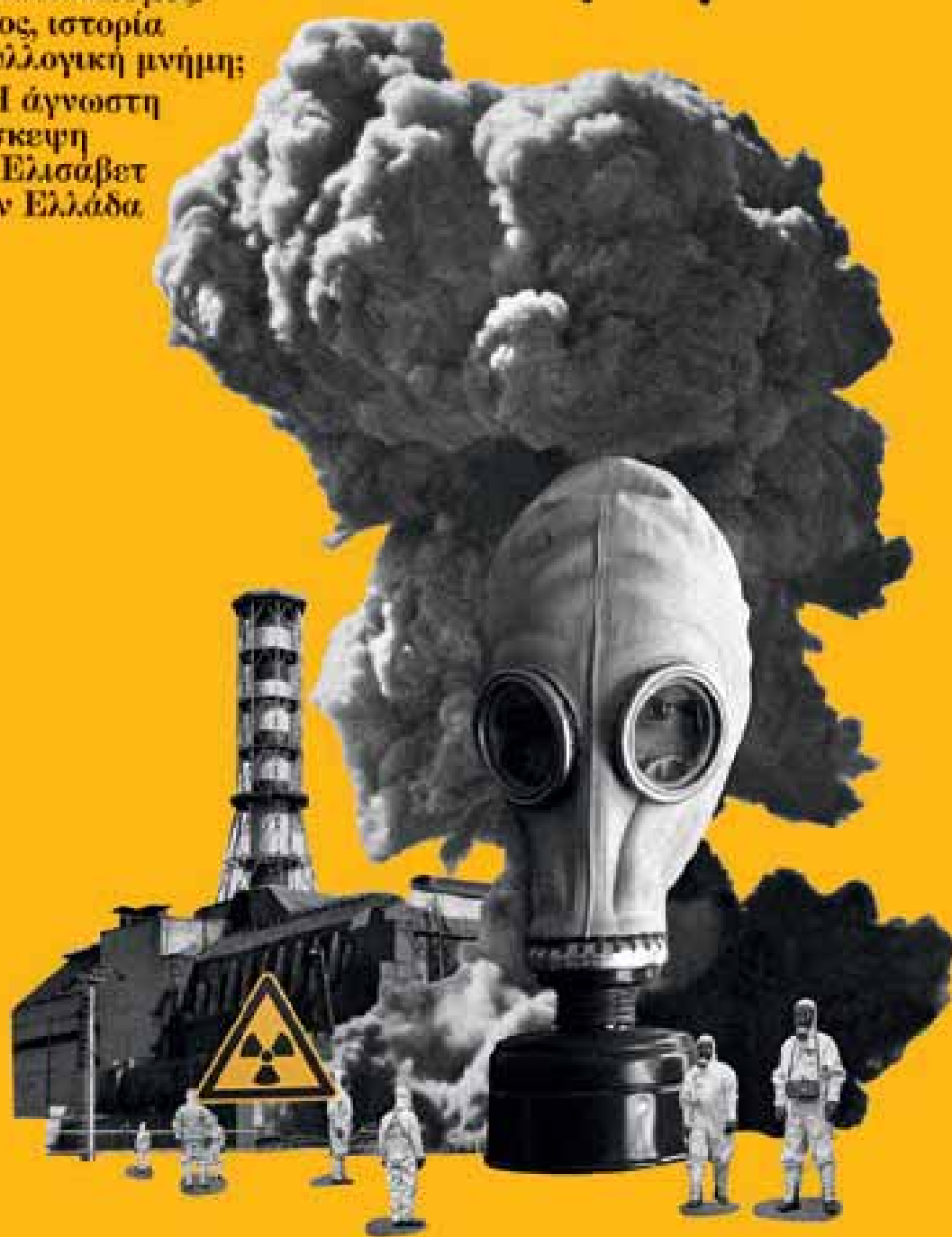
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

#17
ΜΑΡΤΙΟΣ-ΑΠΡΙΛΙΟΣ
2026

- Το έπος του Υψώματος 731
- Ατλαντίδα: ο πιο γνωστός «χαμένος τόπος»
- Όταν η Ιστορία γίνεται ταινία
- Κατακλυσμός: μύθος, ιστορία ή συλλογική μνήμη;
- Η άγνωστη επίσκεψη της Ελισαβετ στην Ελλάδα

σελίδες ιστορίας

Φαντάσματα του Τσερνόμπιλ

σελίδες ιστορίας

- Φάκελος: Ραδιενέργεια
- Το έπος του Υψώματος 731
- Το μυστήριο της Ατλαντίδας
- Ιστορία και σινεμά: Μια ιδιαίτερη σχέση

Κυριακή
31/5

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κτηριακή Πρωτότυπη και Οικονομική Επιμελέδα

www.kathimerini.com.cy

ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ
Κανονική περίοδος
30-12

Πόντοι
90,7
Ριμπάουντ
37,2
Ασίστ
21,7
Κλεψίματα
6,4
Μπλοκ
2,3
Τρίποντα
35,8%
411/1.148
Δίποντα
59,7
869/1.456
Βολές
78,4
749/955

Γιώργος
Μπαρτζώκας

Ο Ολυμπιακός κόντρα
στη Φενέρ

79-61
Δίποντα
53,1%
17/32
Τρίποντα
40,7%
11/27
Βολές
60%
12/20
Ασίστ
16
Λάθην
9

Οι φιναλίστ και τα «όπλα» τους

**Σάσα
Βεζένκοφ**
(σε 37 ματς)
Χρόνος
27' 55"
Πόντοι
19,2
Τρίποντα
39,9%
Δίποντα
62,5
Βολές
89,3
Ριμπάουντ
6,5
Ασίστ
1,3
Λάθην
1,1

**Φακούντο
Καμπάτσο**
(σε 42 ματς)
Χρόνος
24' 26"
Πόντοι
12,3
Τρίποντα
43,1%
Δίποντα
46,5
Βολές
85,2
Ριμπάουντ
2,0
Ασίστ
5,0
Λάθην
1,1

Σέρτζιο
Σκαριόλο

Η Ρεάλ κόντρα
στη Βαλένθια

105-90
Δίποντα
48,8%
21/43
Τρίποντα
41,2%
14/34
Βολές
84%
21/25
Ασίστ
23
Λάθην
9

ΡΕΑΛ ΜΑΔΡΙΤΗΣ
Κανονική περίοδος
27-15

Πόντοι
87,8
Ριμπάουντ
37,6
Ασίστ
19,1
Κλεψίματα
6,3
Μπλοκ
3,9
Τρίποντα
37,6%
411/1.101
Δίποντα
56,1
877/1.562
Βολές
79,0
690/873

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Του ΑΚΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Εννέα μήνες πέρασαν από την έναρξη της προετοιμασίας του. Σε αυτό το διάστημα έδωσε 73 επίσημους αγώνες σε Ευρώπη και Ελλάδα. Από αυτούς κέρδισε τους 60. Ο τελευταίος, ο 73ος, απέναντι στην περυσινή πρωταθλήτρια Ευρώπης Φενέρ, τον έστειλε εκεί όπου αξίζει να είναι. Ο Ολυμπιακός θα διεκδικήσει απόψε το βράδυ (21.00) στο T-Center το τέταρτο ευρωπαϊκό του «αστέρι» στον 10ο τελικό της ιστορίας του. Ο αντίπαλος, η Ρεάλ Μαδρίτης, είναι ιδανική για «εκδίκηση». Οι δυο τους θα συναντηθούν για πέμπτη φορά σε τελικό (3-1 νίκες η Ρεάλ) και οι «ερυθρόλευκοι» θα κυνηγήσουν το τρόπαιο που ουκ ολίγες φορές το είδαν κατάματα, το άγγιξαν, αλλά πριν το αρπάξουν τους ξεγλιστρούσε μέσα από τα χέρια.

Στο Βελιγράδι το 2022, ήταν ο Βασίλει Μίτσιτς που με buzzer beater τρίποντο στον ημιτελικό έστειλε την Εφές στον τελικό. Στο Κάουνας το 2023, είπε «όχι» ο Σέρτζιο Γουλιέρμο ευστοχάει δίποντο στα 3,2' του τελικού με τη Ρεάλ. Στο Βερολίνο το 2024, πάλι η Ρεάλ έφραξε τον δρόμο στον ημιτελικό στο Αμπου Ντάμπι πέρυσι, ο Βασίλης Σπανούλης, γνωρίζοντας καλά τα ερυθρόλευκα «μυστικά», έστειλε τη Μονακό στον τελικό. Τώρα στην Αθήνα, μπροστά στους οπαδούς του, ο Ολυμπιακός έχει τη μεγάλη του ευκαιρία απέναντι στη «βασιλίσα», η οποία θα παραταχθεί με απουσίες.

Κυριαρχος

Η απόδοση των παικτών του Γιώργου Μπαρτζώκα στον ημιτελικό ήταν κυριαρχική. Οι «ερυθρόλευκοι» με όπλο την άμυνα τους είχαν απαντήσεις για όλα. Εβγαλαν στο παρκέ ένα εξαιρετικό προϊόν ομαδικότητας με πολλούς παίκτες πρωταγωνιστές –εκτός από τους... συνήθεις υπόπτους– όπως ο Πίτερς και ο Γουόρντ. Στον ημιτελικό, από τους συνολικά 79 πόντους, οι 40 ήρθαν από τον πάγκο και οι 39 από τους βασικούς. «Κάθε φο-

ρά που βρίσκουμε λίγη ζωή, ο Ολυμπιακός μάς την έπαιρνε», ανέφερε χαρακτηριστικά ο κόουτς της Φενέρ Σαρούνας Γιασικεβίτσιους.

Το παιχνίδι με τη Φενέρ αποτελεί αν μη τι άλλο έναν καλό οδηγό ενόψει του τελικού με τη Ρεάλ Μαδρίτης. Αλλωστε, οι Τούρκοι είχαν στην κανονική περίοδο της Ευρωλίγκας τα πιο ισορροπημένα στατιστικά σε άμυνα και επίθεση από κάθε άλλη ομάδα. Η αμυντική συμπεριφορά των Πειραιωτών στο συγκεκριμένο παιχνίδι ήταν η καλύτερη στη φετινή Ευρωλίγκα, ενώ στον μέγιστο βαθμό επιβεβαιώθηκε το φετινό αγωνιστικό προφίλ της ομάδας. Αποτελεσματικός στο σκοράρισμα, με διαρκή κίνηση των παικτών χωρίς την μπάλα, από την οποία βγήκαν «θανατοφόρες» υπερφορτώσεις στο παρκέ και καλάθια στο low post με πρωταγωνιστή τον Μιλουτινοφ, ήταν και πάλι τα κύρια στοιχεία του παιχνιδιού του Ολυμπιακού.

Η μεγάλη αλλαγή στον φετινό Ολυμπιακό ήρθε από την αναβάθμιση του Τάιλερ Ντόρσεϊ σε ρόλο βασικού και την προσφορά του Εβάν Φουρνιέ, που έρχεται από τον πάγκο. Ο Ντόρσεϊ, εκ των

Ο Φουρνιέ πανηγυρίζει, ο Ολυμπιακός μόλις έχει σφραγίσει την παρουσία του στον τελικό του φάιναλ φορ της Ευρωλίγκας, επικρατώντας εύκολα της Φενέρμπαχσε με 79-61.

πρωταγωνιστών και στον ημιτελικό με τη Φενέρ, εκτοξεύθηκε φέτος στους 16,2 πόντους (39% στα τρίποντα) και στις 2,7 ασίστ, κερδίζοντας μία θέση στη 2η καλύτερη πεντάδα της Ευρωλίγκας.

Πιο κοντά από ποτέ στο 4ο «αστέρι»

Ο Ολυμπιακός αντιμετωπίζει απόψε τη Ρεάλ Μαδρίτης, επιδιώκοντας ρεβάνς για τον χαμένο τελικό στο Κάουνας το 2023. Ολη τη σεζόν ήταν η καλύτερη ομάδα της Euroleague. Πλέον απέχει μόλις 40' από την κορυφή της Ευρώπης

ακός το ξέρει καλύτερα από τον καθένα, αφού στο πρόσφατο παρελθόν, οι «μερένχες» τού έχουν στερήσει το πολυπόθητο τρόπαιο. Αυτό το κατάλαβε καλά και η Βαλένθια, της οποίας ο ενθουσιασμός κόπηκε από τους «γερασμένους» αλλά έμπειρους αντιπάλους της. Η Ρεάλ στον ημιτελικό, κόντρα σε όλα τα προγνωστικά, έβγαλε τρομερή ενέργεια, δεν επέτρεψε στη Βαλένθια να μαζέψει επιθετικά ριμπάουντ και με παίκτες-ηγέτες όπως ο Χεζόνια ανέτρεψε τα προγνωστικά.

Και όλα αυτά, έχοντας να αντιμετωπίσει δύο σημαντικά αγωνιστικά προβλήματα, καθώς ήρθε στην Αθήνα χωρίς τους δύο βασικούς ψηλούς της, τον Εντι Ταβάρες και τον Αλεξ Λεν, ενώ στον τελικό με τον Ολυμπιακό δεν θα έχει πιθανότατα κανέναν σέντερ, καθώς και ο Ουσμάν Γκαρούμπα τραυματίστηκε. Αυτό σημαίνει πως η Ρεάλ θα αναγκαστεί να αγωνιστεί με ένα κοντό και ευέλικτο σχήμα, προσαρμόζοντας ανάλογα την άμυνα της σε ζώνη. Όπως και να 'χει, ωστόσο, ο Ολυμπιακός δεν θα πρέπει να πιστέψει πως τα πράγματα θα είναι εύκολα επειδή η Ρεάλ θα αγωνιστεί πιθανότατα χωρίς καθαρόαιμο σέντερ.

Οι Μαδριλένοι είναι σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένοι από τον Φακούντο Καμπάτσο στην επίθεση. Ο Αργεντινός γκαρντ παραμένει ο «μαέστρος» της ομάδας, προσφέροντας 12,3 πόντους και 5 ασίστ κατά μέσον όρο. Η ομάδα ωστόσο, παίρνει πράγματα από πολλούς και βγάξει νέους πρωταγωνιστές σε κάθε παιχνίδι, όπως ο Αντρέι Φελιζ στον ημιτελικό με τη Βαλένθια, που έκανε θραύση στα επιθετικά ριμπάουντ παρά το ύψος του (1,88 μ.).

Η Ρεάλ θα παραταχθεί «πληγωμένη», παραμένει όμως πάντα Ρεάλ, μία ομάδα έτοιμη για όλα, που όταν χρειάζεται κάνει υπερβάσεις και βγάζει απίστευτη σκληρότητα. Η πυξίδα του Ολυμπιακού, ωστόσο, δείχνει την κορυφή και μένει να φανεί αν μια «βασιλίσα» είναι ικανή να του αλλάξει πορεία.

Ποντάρι στους «κοντούς»

Με δεδομένες τις απουσίες των ψηλών και τα επιπλέον προβλήματα τραυματισμών που προέκυψαν στον ημιτελικό, η Ρεάλ θα αναγκαστεί να αγωνιστεί με ένα κοντό και ευέλικτο σχήμα, προσαρμόζοντας ανάλογα την άμυνα της σε ζώνη.

Με αυτού την ισορροπία

Στον ημιτελικό, από τους συνολικά 79 πόντους του Ολυμπιακού, οι 40 ήρθαν από τον πάγκο. «Κάθε φορά που βρίσκουμε λίγη ζωή, ο Ολυμπιακός μάς την έπαιρνε», ανέφερε ο κόουτς της Φενέρ Σαρούνας Γιασικεβίτσιους.

Του
ΧΡΙΣΤΟΥ
ΖΑΒΟΥ

τα εισιτήρια των μέσων μαζικής συγκοινωνίας για τη μετάβαση στα γήπεδα της διοργάνωσης έχουν υπερ-κοστολογηθεί με τις ευλογίες της ΦΙΦΑ. Γενικά, η παγκόσμια ομοσπονδία, διά του προέδρου της, ποτέ δεν κρύφτηκε ως προς το οικονομικό μοντέλο που ακολουθεί.

Βάσει αυτού, άλλωστε, έφτασαν να διοργανώνουν Μουντιάλ για πρώτη φορά στην ιστορία, με 48 ομάδες, ενώ ήδη μελετάται το ενδεχόμενο να διεξαχθεί

το επόμενο, του 2030, με 66 ομάδες! Η αύξηση των παιχνιδιών δεν σχετίζεται καθόλου ούτε με την πρόοδο του αθλήματος, ούτε και με τη γενναιοδωρία της ομοσπονδίας, για να παίξουν και οι μικρές ομάδες στο Μουντιάλ. Το μοτίβο, είναι απλό έως και κυνικό.

Περισσότερες ομάδες, περισσότερα παιχνίδια, αυξανόμενα τηλεοπτικά έσοδα, μεγαλύτερη πίτα διαφημίσεων και χορηγών... μεγαλύτερα κέρδη. Τι και αν η ποδοσφαιρική κοινότητα επιδεικνύει την επικινδυνότητα του εγχειρήματος, σε σχέση με τον κορεσμό των οπαδών, κυρίως όμως της υγείας των παικτών, οι της ΦΙΦΑ ως σύγχρονοι «βρικόλακες» είναι έτοιμοι να ρουφήξουν το αίμα του αθλήματος, προκειμένου να φέρουν εις πέρας τους στόχους τους. Από κει και πέρα, στο πλαίσιο της στρατηγικής των

ΑΠΟΦΕΙΣ

Οι «βρικόλακες» και οι «δικοί» μας

Περισσότερες ομάδες, περισσότερα παιχνίδια, αυξανόμενα τηλεοπτικά έσοδα, μεγαλύτερη πίτα διαφημίσεων και χορηγών... μεγαλύτερα κέρδη.

περισσότερων ματς, εννοείται ότι θύματα είναι και οι μικρές εγχώριες ομοσπονδίες, όπως η δική μας.

Η δική μας ομοσπονδία ενημερώθηκε στις 6 Μαΐου, από τη ΦΙΦΑ, ότι οι ομάδες που διαθέτουν παίκτες για το Μουντιάλ, θα πρέπει να τους αποδεσμεύσουν πριν από την ημέρα διεξαγωγής του τελικού κυπέλλου Κύπρου. Με αυτά και με αυτά, μια εβδομάδα πριν από το μεγάλο ματς, οι δύο φιναλίστ βρέθηκαν εξ απορόπτου, μαθαίνοντας ότι κάποιοι εκ των παικτών τους πρέπει να 'αποχωρήσουν. Είναι να αναρωτιέσαι όμως, πώς η ΚΟΠ πάστηκε αδιάβαστη πάνω σ' αυτό, ιδιαίτερα δε όταν ο για χρόνια πρόεδρος της είναι μέλος της εκτελεστικής επιτροπής της ΦΙΦΑ. Θα έπρεπε, κατά κάποιο τρόπο, ο κύριος Κούμας να ενημερώσει τους «δικούς»

μας για τις προθέσεις της ΦΙΦΑ, μήπως και κατάφεραν να ξεμπλέξουν. Κάτι άλλο θα σκεφτόταν, έχει και αυτός τις σκοτούρες του.

Με αφορμή όμως τα πιο πάνω γεγονότα, τα οποία μάλλον θα ξεπεραστούν, αφού τόσο η ΚΟΠ όσο και οι ομάδες μεριμνούν για να μείνουν οι παίκτες και να αγωνιστούν κανονικά... καλό θα ήταν οι «δικοί» μας, επιτέλους να κατανοήσουν ότι σε μια χώρα που οι ομάδες μπαίνουν στις ευρωπαϊκές διοργανώσεις από τις αρχές του Ιούλη, θα ήταν σωστό και πρόπον, οι εγχώριες διοργανώσεις να λήγουν το συντομότερο δυνατό. Καιρός είναι επιτέλους να σκεφτούν μήπως και ο τελικός κυπέλλου πρέπει να διεξαχθεί νωρίτερα, αντί για τελευταίο ματς της σεζόν! Ας το μελετήσουν, τουλάχιστον!

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
0,91%

Χ.Α.
0,25%

Dow Jones

2,48%

Nasdaq

0,47%

Nikkei

3,26%

Dax

0,62%

FTSE 100

0,68%

Πετρέλαιο

-0,16%

€/€

0,77%

CERI MORGAN

Ασφαλής προορισμός η Κύπρος για Βρετανούς

Η Βρετανίδα επίτροπος αναλύει στην «Κ» τον στρατηγικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η Κύπρος ως περιφερειακό επιχειρηματικό και επενδυτικό κέντρο για βρετανικές επιχειρήσεις. Την ίδια ώρα, ξεκαθαρίζει ότι η βρετανική αγορά εξακολουθεί να αποτελεί βασικό πυλώνα του κυπριακού τουρισμού. Σελ. 4

Στήριξη στους ξενοδόχους παρά τα μαξιλάρια

Ο κλάδος της φιλοξενίας κατέγραψε υψηλά κέρδη και αυξημένες αφίξεις το 2022-2025

Η κυβέρνηση έχει αποφασίσει να στηρίξει τους ξενοδόχους για τις επιπτώσεις της κρίσης στη Μέση Ανατολή, με αιτήσεις που φτάνουν τις 207 για τον Απρίλιο και συνολική ενίσχυση €6 εκατ., που αφο-

ρά περίπου 15.000 εργαζομένους. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο ο κλάδος χρειάζεται άμεση στήριξη, ή αν τα υψηλά κέρδη των τελευταίων ετών έχουν δημιουργήσει επαρκές οικονομικό

«μαξιλάρι». Την περίοδο 2022-2025 ο τουρισμός στην Κύπρο κατέγραψε ισχυρή άνοδο αφίξεων, εσόδων και δαπάνης ανά επισκέπτη, ενώ οι τιμές αυξήθηκαν ταχύτερα από τον πληθωρισμό. Τα καθαρά κέρ-

δη του κλάδου ενισχύθηκαν σημαντικά και η πληρότητα έφτασε στο 72%, την υψηλότερη στην Ε.Ε. Παράλληλα, ο τραπεζικός δανεισμός παρέμεινε σταθερός και τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια

μειώθηκαν έντονα. Ωστόσο, πέσεις καταγράφονται σε δευτερογενείς υπηρεσίες του τουρισμού. Η επέκταση του σχεδίου στήριξης για τους επόμενους μήνες παραμένει υπό εξέταση. Σελ. 3

Ετοιμη να σπάσει όλα τα ρεκόρ η SpaceX

Ενα βήμα πιο κοντά στο να γίνει ο πρώτος τρισεκατομμυριούχος του πλανήτη βρίσκεται ο Ελον Μασκ, τη στιγμή που η SpaceX, η διαστημική εταιρεία του που κατασκευάζει πυραύλους, αποκάλυψε τα σχέδιά της να εισαχθεί στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Η αρχική δημοσίευση εγγραφή της SpaceX αναμένεται να είναι η μεγαλύτερη στην ιστορία της Wall Street, καθώς στοχεύει σε κεφαλαιοποίηση 1,75 τρις. δολ. Η SpaceX αποτιμάται σε 1,25 τρις. δολάρια και το πλειοψηφικό μερίδιό που κατέχει ο Μασκ θα μπορούσε να αξίζει περισσότερα από 600 δις. δολάρια. Σελ.10

ΚΥΠΡΟΣ - ΙΝΔΙΑ

Νέα εποχή επενδύσεων και συνεργασιών

Νέα εποχή στις επιχειρηματικές σχέσεις Κύπρου-Ινδίας, σηματοδότησε η επίσημη επίσκεψη του Προέδρου της Δημοκρατίας στην Ινδία. Κατά την επίσκεψη υπογράφηκαν κοινή διακήρυξη και πέντε μνημόνια συνεργασίας, ενώ η δημιουργία Κυπριακού Εμπορικού Κέντρου και η πρώτη παραγωγή του Bollywood στην Κύπρο ενισχύουν περαιτέρω τις προοπτικές συνεργασίας. Σελ. 5

ΜΕΣΑΝΑΤΟΛΙΚΟ

Μακριά η ύφεση λένε οι Ευρωπαίοι

Οι υπουργοί Οικονομικών της Ευρωζώνης προειδοποίησαν στη Λευκωσία ότι η κρίση στη Μέση Ανατολή ενδέχεται να έχει επίμονες οικονομικές συνέπειες, αυξάνοντας πληθωρισμό και πέσεις στην ανάπτυξη, ενώ ζητούν μόνο στοχευμένα μέτρα στήριξης. Σελ. 5

REAL ESTATE

Περιζήττες οι πολυτελείς βίλες με θέα στη θάλασσα

Ευθέως ανταγωνιστική των ανεπτυγμένων αγορών, είναι πλέον η ελληνική αγορά πολυτελών κατοικιών, με βασικούς «εκφραστής» περιοχές όπως η Αθηναϊκή Ριβιέρα, τα νησιά των Κυκλάδων και του Ιονίου. Η Ελλάδα βρίσκεται στη δεύτερη θέση φέτος όσον αφορά την αύξηση του αγοραστικού ενδιαφέροντος, πίσω μόνο από την Ιταλία. Σελ. 12

ΑΝΑΛΥΣΗ / ΤΗΣ ΑΙΛΙ ΚΟΥΟ / THE NEW YORK TIMES

Συνάντηση Τραμπ-Σι – Η Ευρώπη απουσίαζε από τη διαπραγμάτευση

Η πρόσφατη συνάντηση των προέδρων ΗΠΑ και Κίνας σηματοδοτεί μια φάση «διαχειριζόμενης σταθερότητας», όπου ο ανταγωνισμός συνεχίζεται αλλά με μηχανισμούς αποτροπής κλιμάκωσης. Για την Ευρώπη, αυτό εξυπακούει ευκαιρίες και, ταυτόχρονα, σημαντικές προκλήσεις.

Τα κυριότερα αποτελέσματα περιλαμβάνουν: (α) τη δέσμευση της Κίνας για αγορές αγροτικών προϊόντων και 200 αεροσκαφών Boeing, και (β) την πρόθεση των ΗΠΑ να ενθαρρύνουν, επιλεκτικά, εξαγωγές σε τεχνολογίες αιχμής. Παράλληλα, η Ταϊβάν αναδείχθηκε από τον Σι ως «το σημαντικότερο ζήτημα» στις διμερείς σχέσεις.

Η συμφωνία για ενίσχυση διαύλων επικοινωνίας και εμπορικών διευκολύνσεων περιορίζει τον κίνδυνο αιφνι-

ων γεωπολιτικών σοκ. Ωστόσο, η τεχνολογική αντιπαράθεση ΗΠΑ-Κίνας παγιώνεται. Οι ΗΠΑ διατηρούν περιορισμούς σε εξαγωγές προηγμένων chips, ενώ η Κίνα προγραμματίζει να επενδύσει πάνω από \$1,4 τρις. σε εγχώριες τεχνολογίες έως το 2030. Η J.P. Morgan εκτιμά ότι η τεχνολογική «αποσύζευξη» είναι πλέον μη αναστρέψιμη. Για την Ευρώπη, που παράγει μόλις 9% των παγκόσμιων ημιαγωγών και εξαρτάται από την Ασία για περίπου 70% των εισαγωγών της, η πίεση εντείνεται: κινδυνεύει να βρεθεί μεταξύ δύο ασύμβατων τεχνολογικών οικοσυστημάτων, χωρίς επαρκή βιομηχανική ισχύ για να επηρεάσει τους κανόνες του παιχνιδιού.

Παράλληλα, η κοινή θέση Τραμπ-Σι ότι «το Ιράν δεν πρέπει ποτέ να αποκτήσει πυρ-

νικό όπλο» και ότι «τα στενά του Ορμούζ πρέπει να παραμείνουν ανοικτά», μειώνει τον κίνδυνο ενεργειακής αστάθειας. Η Ευρώπη, που εισάγει πάνω από το 55% της ενέργειάς της, ωφελείται από τη σταθερότητα, αλλά δεν συμμετέχει στη διαμόρφωση περιφερειακής ασφάλειας και παραμένει εκτός του πυρήνα στρατηγικών υπολογισμών.

Πιο κρίσιμη για την Ευρώπη είναι η δομική επιβράδυνση της κινεζικής οικονομίας. Η Κίνα αναμένεται να αναπτύξει με ετήσιο ρυθμό 3%-4% την επόμενη δεκαετία, έναντι 10% την περίοδο 2000-2010. Ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας μειώνεται κατά περίπου 5 εκατ. ετησίως, ενώ ο κτηματομεσιτικός τομέας -25% του κινεζικού ΑΕΠ- βρίσκεται σε παρατεταμένη κρίση. Αυτά μεταφράζο-

νται σε μειωμένη ζήτηση για γερμανικά αυτοκίνητα (30% των εξαγωγών της γερμανικής αυτοκινητοβιομηχανίας), σε χαμηλότερη κατανάλωση ευρωπαϊκών ειδών πολυτελείας και σε περιορισμένες κινεζικές επενδύσεις στην Ε.Ε., οι οποίες μειώθηκαν κατά περίπου 58% από το 2016.

Σε αυτό το περιβάλλον, η ευρωπαϊκή φιλοδοξία για «στρατηγική αυτονομία» καθίσταται δύσκολη. Οι ΗΠΑ δεν επιθυμούν ευρωπαϊκή συμμετοχή στον Ινδο-Ειρηνικό, ενώ το Πεκίνο προσφέρει επιλεκτικές παραχωρήσεις στην Ουάσινγκτον, με στόχο την αποφυγή ουσιαστικότερων μεταρρυθμίσεων σε ό,τι αφορά το παγκόσμιο εμπόριο που επιθυμεί η Ευρώπη.

Συμπερασματικά, η συνάντηση Τραμπ-Σι προσφέρει

στην Ευρώπη βραχυπρόθεσμα σταθερότητα, ενώ αναδεικνύει την τεχνολογική εξάρτηση, την ενεργειακή ευαλωτότητα, την εμπορική έκθεση στην Κίνα και τη γεωπολιτική περιθωριοποίηση. Η Ευρώπη οφείλει να διαμορφώσει παγκόσμιους κανόνες σε κρίσιμους τομείς, όπως η τεχνολογία, το εμπόριο και η ασφάλεια. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, απαιτείται διαφοροποίηση της στρατηγικής της, με έμφαση στη βιομηχανική ανασυγκρότηση, τη διαφοροποίηση εφοδιαστικών αλυσίδων και την ενίσχυση σχέσεων με Ινδία, ASEAN και Αφρική.

Ο Ανδρέας Χαλαράμπος και ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Προεκλογικό αέριο

Η Κύπρος θα γίνει παραγωγός χώρα φυσικού αερίου. Ο δρόμος άνοιξε μετά την απόφαση του Προέδρου της Δημοκρατίας να αξιοποιηθεί το κοιτάσμα Κρόνος. Για να το πράξει ανέλαβε ρίσκα που μας είχε καταστεί η κοινοπραξία Eni-Total, που ενώ αρχικά θεωρήθηκαν δυσβάσταχτα και αντιμετώπισκαν με ενστάσεις, φάνηκε πως με βάση την απόφαση του Προέδρου υπάρχει υπαναχώρηση. Επί της ουσίας, για να γίνει δυνατή η πώληση, το φυσικό αέριο θα χρειαστεί να δρομολογηθεί μέσω της αιγυπτιακής ΑΟΖ προκειμένου να καταλήξει σε ενεργειακό τερματικό σταθμό LNG και εν συνεχεία να εξαχθεί στην Ευρώπη. Σε σχέση με το χρονοδιάγραμμα που έχει προσδιοριστεί, αυτό συμπίπτει με χρονιά εκλογών, 2028, αν και πρόσωπα που γνωρίζουν πράγματα και καταστάσεις θεωρούν πως πρόκειται για μια ιδιαίτερα αισιόδοξη εξαγγελία. Να υπενθυμίσουμε ότι το κοιτάσμα Κρόνος βρίσκεται στην κυπριακή ΑΟΖ (Τεμάχιο 6) και ανασυλλήφθηκε από τις εταιρείες Eni (Ιταλία) και TotalEnergies (Γαλλία).

Ελλοχεύει κίνδυνος στασιμολιθωρισμού στην Ευρωζώνη που θα προκαλέσει «φαύλο κύκλο», πλήττοντας ταυτόχρονα πολίτες και επιχειρήσεις.

Ινδικό ενδιαφέρον

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, με αφορμή το άνοιγμα από μεγάλη τράπεζα γραφείου στην Ινδία, βρέθηκε στη χώρα για συναντήσεις. Δεν έχασε μάλιστα την ευκαιρία να εξαγγείλει, με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα, εμπορικό κέντρο της Κύπρου στο Μουμπάι με προβλεπόμενη έναρξη εργασιών την πρώτη Σεπτεμβρίου. Το κέντρο, πέραν του ότι θα ενθαρρύνει συνεργασίες με κυπριακές επιχειρήσεις, θα διευκολύνει και την πρόσβαση στην Ε.Ε. Και κάπως έτσι αναδείχθηκε το ζωρό ενδιαφέρον της Ινδικής οικονομίας για τη μικρή οικονομία της Κύπρου. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ε.Ε. είναι μεγάλη αγορά εξαγωγών της Ινδίας απορροφώντας το 17% του συνόλου. Σημαντικότερο όμως είναι ότι αυτές οι εξαγωγές αφο-

ρούν σε υφάσματα, ρουχισμό, δερμάτινα, πολύτιμους λίθους και κοσμήματα, που είναι προϊόντα έντασης εργασίας και άρα δημιουργούν απασχόληση στην οικονομία.

Ευφάνταστες προτάσεις

Οι εκλογές είναι πάντα περίοδος για να αποκαλυφθούν ευφάνταστες προτάσεις πολιτικής. Έχουμε μια παράταση που επιθυμεί ενίσχυση των χαμηλών συντάξεων με τα έσοδα από το φυσικό αέριο, ενώ μια άλλη προωθεί την αποζημίωση των κουρεμένων του 2013 με την κρατική ακίνητη περιουσία. Παρουσιάζονται μάλιστα και συγκεκριμένα χρονοδιάγραμμα που είναι κοστολογημένα και νομικά καλυμμένα, όπως μας ενημερώνουν. Σίγουρα κάθε πρόταση που επιδιώκει να λύσει κάποιο πραγματικό πρόβλημα έχει

πάντα ενδιαφέρον, αρκεί να διασφαλίζονται οι προτεραιότητες και να είναι λεπτομερής. Για παράδειγμα, οι συγκεκριμένες προτάσεις θα είχαν λογική αν προηγουμένως είχαμε επιλύσει το ενεργειακό ζήτημα της χώρας και το στεγαστικό, που και τα δύο μαζί γονατίζουν τα νοικοκυριά.

Περιβαλλοντικές ευαισθησίες 2026

Η επιτροπή Περιβάλλοντος ζήτη την άμεση ακύρωση και απόσυρση της περιβαλλοντικής έγκρισης που δόθηκε για τη βελτίωση του δρόμου «Λουτρά Αφροδίτης - Καοσκάλι - Φοντάνα Αμορόζα». Κατά τη λεγόμενη της συντάσσεται με τις περιβαλλοντικές οργανώσεις, κάτι όμως που ο διευ-

θυντής του Τμήματος Δασών κακίζει, ενώ εμφανίζεται έτοιμος να ολοκληρώσει τα έργα μόλις λάβει το κονδύλι από το υπουργείο Οικονομικών. Μάλιστα, για να καθησυχάσει όσους ανησυχούν για την πορεία των πραγμάτων, δήλωσε ότι το Τμήμα Δασών διαχειρίζεται τη δάση με τρόπο συνετό. Μια επιχειρηματολογία που πριν από πενήντα χρόνια ίσως να μπορούσε να σταθεί στη δημόσια σφαίρα, όμως σήμερα περισσότερο για ανέκδοτο μοιάζει παρά για τεκνοκρατική τοποθέτηση. Κατά τα άλλα, το 2026 έχουμε επίτροπο Περιβάλλοντος που αναγκάζεται να δηλώσει ότι στοχεύουμε να αρμόδιες υπηρεσίες θα μετατρέψουν ένα δημόσιο μονοπάτι σε δημόσιο δρόμο, παρά τη διαφωνία των περιβαλλοντικών οργανώσεων, της ad hoc επιτροπής, τη δική της και άλλων κυβερνητικών υπηρεσιών.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τιμή Εξαγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων

Τιμή Εξαγοράς Αμοιβαίων Κεφαλαίων καλείται η τιμή στην οποία ο επενδυτής ρευστοποιεί τα μερίδια Αμοιβαίων Κεφαλαίων και υπολογίζεται εάν αφαιρεθούμε πιθανή προμήθεια εξαγοράς των Αμοιβαίων Κεφαλαίων από την καθαρή τιμή των μεριδίων.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Εαρινά σύννεφα

Οι εαρινές προβλέψεις της Ε.Ε. βρίσκονται στη δημοσιότητα και ανεβάζουν τον πληθωρισμό πάνω από τα όρια της ΕΚΤ, την ίδια ώρα που χαμηλώνουν τον πήχη της ανάπτυξης. Η Ευρωζώνη αναμένεται να πληγεί από την άνοδο του πετρελαίου, το κόστος μεταφορών και την πίεση στις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Αυτό όμως είναι το σενάριο της γρήγορης αποκλιμάκωσης της κατάστασης που έχει δημιουργηθεί στη Μέση Ανατολή. Ωστόσο, αυτό που βαρύνει το κλίμα και αυξάνει την αβεβαιότητα είναι ότι οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι δεν έχουν καμία ένδειξη ή εικόνα για το πώς κινούνται οι διαπραγματεύσεις μεταξύ ΗΠΑ και Ιράν που θα μπορούσαν να βάλουν τέλος στην έκρυθμη κατάσταση. Συνεπώς, αυτές οι προβλέψεις εκτός από ανησυχιακές είναι και αβέβαιες, με αυξημένες πιθανότητες συντομα να τύχουν προς τα κάτω αναθεώρησης.

Η τερηδόνα δεν χρειάζεται πάντα σφράγισμα

Του ΕΡΙΚ ΒΑΝΣ

Το να κάνεις σφράγισμα στον οδοντίατρο μπορεί να είναι επώδυνο, ακριβό και γενικά δυσάρεστο. Μια θήκη ή μια απονεύρωση είναι ακόμη χειρότερα. Παρ' όλα αυτά, το κάνεις επειδή ο οδοντίατρός σου λέει ότι πρέπει.

Όμως, σε πολύ μεγάλο αριθμό περιπτώσεων ίσως να υπάρχει και άλλη επιλογή. Εκεί που ένας οδοντίατρος βλέπει ανάγκη για θήκη, κάποιος άλλος μπορεί να βλέπει απλώς την ανάγκη για ένα σφράγισμα. Και εκεί που ο ένας προτείνει τρόχισμα, ο άλλος ίσως να συστήσει πρώτα μια ειδική φθοριούχο οδοντόκρεμα. Με άλλα λόγια, η πρόταση ενός οδοντίατρου δεν είναι πάντα αδιαμφισβήτητη. Η εκπαίδευση, η προσωπική φιλοσοφία αλλά και τα οικονομικά κίνητρα μπορούν να επηρεάσουν την απόφασή του. «Ένας οδοντίατρος που αποφοίτησε το 2026 και ένας που αποφοίτησε το 1999 μπορεί να προτείνουν εντελώς διαφορετικά θεραπευτικά πλάνα», λέει η Σέλμι Αρεβάλο, διευθύνουσα σύμβουλος του Εθνικού Προγράμματος Υποστήριξης Οδοντιατρικών Ασθενών, το οποίο βοηθά τους ασθενείς να διαχειριστούν τις επιλογές τους στο οδοντιατρικό σύστημα υγείας.

Πώς προκαλείται

Η τερηδόνα είναι μια βλάβη στην επιφάνεια του δοντιού που προκαλείται από οξέα τα οποία παράγουν τα βακτήρια του στόματος. Όσο πιο βαθιά προχωράει

η φθορά, τόσο μεγαλύτερο γίνεται το πρόβλημα. Αν και αυτό ακούγεται ξεκάθαρο, στην πράξη συχνά δεν είναι.

Αν το οξύ έχει φθείρει μόνο το εξωτερικό σμάλτο, αλλά δεν έχει φτάσει ακόμη στο επόμενο στρώμα του δοντιού, την οδοντίνη, τότε το αν χρειάζεται παρέμβαση εξαρτάται από την κρίση του οδοντίατρου, λέει η δρ Σάρα Στούφεν,

Η εκπαίδευση, η προσωπική φιλοσοφία αλλά και τα οικονομικά κίνητρα μπορούν να επηρεάσουν τη θεραπεία που προτείνεται.

οδοντίατρος στην Αϊόβα και εκπρόσωπος της Αμερικανικής Οδοντιατρικής Ενωσης.

«Μερικές φορές έχουμε περιθώριο να το αναστρέψουμε», λέει. Το καλύτερο βούρτσισμα και η σωστή χρήση οδοντικού νήματος, μαζί με τη μείωση των γλυκών ή του καφέ, μπορούν να σταματήσουν τη βλάβη. «Πολλοί ασθενείς δεν γνωρίζουν ότι η τερηδόνα στα αρχικά της στάδια μπορεί πράγματι να αντιστραφεί», προσθέτει η δρ Νταϊάνα Κ. Νγκουγιέν, αναπληρώτρια κλινική καθηγήτρια οδοντιατρικής στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας στο Σαν Φρανσίσκο. Όταν όμως η τερη-

JOSE NORTON / THE NEW YORK TIMES

δόνα φτάσει στο πιο μαλακό στρώμα της οδοντίνης, οι περισσότεροι οδοντίατροι θα προτείνουν άμεσα σφράγισμα. Αλλά ακόμη και τότε, οι προσεγγίσεις διαφέρουν. Κάποιοι τοποθετούν θήκη όταν έχει χαθεί ή σφραγιστεί το 50% του δοντιού. Άλλοι θέτουν αυτό το όριο πιο ψηλά.

Τα πρότυπα αλλάζουν

Όπως κάθε κλάδος της ιατρικής, έτσι και η οδοντιατρική εξελίσσεται συνεχώς. Μία από τις μεγαλύτερες τάσεις είναι η ελάχιστη επεμβατική οδοντιατρική, που περιορίζει όσο το δυνατόν περισσότερο το τρόχισμα. «Τα

τελευταία 50 με 60 χρόνια έχουμε γίνει πολύ πιο συντηρητικοί σε σχέση με παλιότερα», λέει η δρ Μαργκερίτα Φοντάνα, καθηγήτρια οδοντιατρικής στο Πανεπιστήμιο του Μισιγκαν. «Υπάρχουν πολλές προληπτικές παρεμβάσεις που κοστίζουν ελάχιστα». Για παράδειγμα, εδώ και δεκαετίες γνωρίζουμε ότι οι φθοριούχες οδοντόκρεμες και τα στοματικά διαλύματα υψηλής περιεκτικότητας σε φθόριο μπορούν να σταματήσουν ή ακόμη και να αναστρέψουν την αρχική τερηδόνα, λέει η Νγκουγιέν. Οι οδοντίατροι μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν

βερνίκια φθορίου ή προληπτικές εμφράξεις, τα οποία παλαιότερα προτεινόταν μόνο για παιδιά, λέει η Φοντάνα.

Υπάρχουν και νεότερα προϊόντα που βοηθούν στην αναδόμηση του δοντιού. Ένα από αυτά είναι το Curodont, ένα υγρό που εφαρμόζεται στο προβληματικό σημείο και προσελκύει ασβέστιο και φωσφορικά άλατα από το σάλιο, αναδομώντας το σμάλτο. Ένα άλλο είναι η MI Paste, η οποία απελευθερώνει μεταλλικά στοιχεία στα δόντια, λέει η Νγκουγιέν.

Οι οδοντίατροι έχουν επίσης αναπτύξει εναλλακτικές λύσεις αντί της απονεύρωσης κατά τη διάρκεια των δεκαετιών, προσθέτει η Φοντάνα. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μια βαθιά τερηδόνα κοντά στο νεύρο μπορεί να «σφραγιστεί», λίγο σαν αιγυπτιακός τάφος, με μια τεχνική που ονομάζεται επλεκτική αφαίρεση τερηδόνας. Φυσικά, η οδοντιατρική δεν είναι μόνο ιατρική: είναι και επιχείρηση. Και τα σφράγισμα ή οι θήκες είναι πιο κερδοφόρα από έναν απλό καθαρισμό, κάτι που μπορεί α συνειδητά να επηρεάσει την απόφαση για παρέμβαση σε μια οριακή τερηδόνα. «Όσο περισσότερες επεμβάσεις κάνεις, τόσο μεγαλύτερο είναι το οικονομικό όφελος», λέει η Νγκουγιέν.

Μια ακόμη τάση είναι η άνοδος των εταιρικών οδοντιατρικών οργανισμών. Πρόκειται για εταιρείες που συνεργάζονται με οδοντιατρεία ή τα εξαγοράζουν και

αναλαμβάνουν τη διοικητική τους διαχείριση. Αν και θεωρητικά δεν επιτρέπεται να επηρεάζουν τις ιατρικές αποφάσεις, αρκετές πολτικές στις ΗΠΑ έχουν κινηθεί νομικά εναντίον τους, υποστηρίζοντας ότι ασκούν πίεση στους οδοντίατρος να μην αποδεχθούν το κέρδος. Η Καλιφόρνια ψήφισε πρόσφατα νομοθεσία με σκοπό να περιορίσει την εξουσία τους και η Νέα Υόρκη εξέταξε έναν παρόμοιο νόμο.

Χτίστε εμπιστοσύνη

Είναι χρήσιμο να αναπτύξετε μια σχέση με τον οδοντίατρό σας, λένε οι ειδικοί, μια σχέση στην οποία σας ακούει, γνωρίζει το ιστορικό σας και εσείς εμπιστεύεστε τις συμβουλές του. Και χρειάζεται επίσης να κάνετε κι εσείς ό,τι είναι απαραίτητο στο σπίτι.

Θυμηθείτε ότι οι οδοντίατροι λαμβάνουν αποφάσεις βασισμένοι εν μέρει στο ιστορικό του ασθενούς. Αν έχετε άριστα δόντια και εξαιρετικές συνήθειες, ο οδοντίατρός σας μπορεί να είναι πιο πρόθυμος να καθυστερήσει το τρόχισμα, λέει η Νγκουγιέν. Αν όμως δεν επισκέπτεστε συχνά τον οδοντίατρο, έχετε πολλαπλά σφράγισμα που φθάνει ή παίρνετε φάρμακα που προκαλούν ξηροστομία, αυτό μπορεί να επηρεάσει την πρόγνωση. «Μπορώ να προτείνω προϊόντα που λειτουργούν. Μπορώ να χρησιμοποιώ θεραπείες στο ιατρείο που βοηθούν να διατηρηθούν για περισσότερο χρόνο τα αποτελέσματά. Αλλά, στο τέλος, εξαρτάται από εσάς», λέει η Φοντάνα.

Orthodox
Employment

Ideal staff from third countries for your needs!

+357 24 841 111

orthodoxemployment.com

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η απόφαση να στηρίξει η κυβέρνηση τους ξενοδόχους λόγω της κρίσης στη Μέση Ανατολή και των επιπτώσεων στον τουρισμό της Κύπρου, είναι ειλημένη. Οι αιτήσεις των ξενοδόχων που έφτασαν τις 207 για τον μήνα Απρίλιο και ανήλθαν σε 6 εκατομμύρια ευρώ, αντιστοιχούν σε στήριξη 15 χιλιάδων δικαιούχων εργαζομένων ξενοδοχειακών μονάδων. Ωστόσο, οι ξενοδόχοι χρειάζονται τόσο απεγνωσμένα στήριξη, ή τα κέρδη των προηγούμενων πολύ καλών 3-4 ετών ήταν ικανά για να φτιάξουν μεγάλο ανάχωμα; Ή ο ξενοδοχειακός τομέας μετά από 3-4 σεζόν υψηλών κερδών, έχει υψηλή ρευστότητα, με λογικό δανεισμό και δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ευάλωτος;

Η κερδοφορία του ξενοδοχειακού κλάδου στην Κύπρο έχει διαρκή άνοδο τα τελευταία χρόνια,

Η Κύπρος κατέγραψε το 2024 την υψηλότερη καθαρή πληρότητα κλινών σε ξενοδοχεία και παρόμοια καταλύματα στην Ε.Ε. με ποσοστό 72%, έναντι μέσου όρου 49% στην Ε.Ε.

με ιδιαίτερα έντονη επιτάχυνση την περίοδο 2022-2025. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι η αύξηση οφείλεται στη σημαντική ενίσχυση των αφίξεων, των εσόδων από τον τουρισμό, των εσόδων ανά άφιξη, αλλά και λόγω των ανεβασμένων τιμών του κλάδου.

Οι αφίξεις τουριστών αυξήθηκαν από 3,2 εκατομμύρια το 2022, σε 4,53 εκατομμύρια το 2025, ενώ τα συνολικά έσοδα τουρισμού ανήλθαν από 2,44 δισ. ευρώ σε σχεδόν 3,7 δισ. ευρώ την ίδια περίοδο. Παράλληλα, αυξήθηκε και η δαπάνη ανά επισκέπτη: από περίπου 762 ευρώ ανά άφιξη το 2022, σε πάνω από

815 ευρώ το 2025, γεγονός που δείχνει ότι ο κλάδος δεν στηρίζεται μόνο στον μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών αλλά και στην υψηλότερη απόδοση κατ' άτομο.

Ταυτόχρονα, οι τιμές στα ξενοδοχεία αυξάνονται με ρυθμό ταχύτερο από τον γενικό πληθωρισμό και από τις βασικές κατηγορίες κόστους, όπως οι μισθοί, η ηλεκτρική ενέργεια, το νερό και το κόστος χρηματοδότησης. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, από τον Απρίλιο του 2023 οι αυξήσεις στις τιμές διαμονής κινούνται σταθερά πιο πάνω από τις υπολοίπες τιμές στην οικονομία, στοιχείο που ενισχύει περαιτέρω τα περιθώρια κερδοφορίας του τομέα.

Οι εκτιμήσεις για τα καθαρά κέρδη βασίζονται στις κατηγορίες NACE και συνεπώς θεωρούνται ενδεικτικές, αφού δεν υπάρχει πλήρης διαχωρισμός μεταξύ ξενοδοχείων και εστίασης. Για τον λόγο αυτό χρησιμοποιείται έμμεσος δείκτης (προxy), με την υπόθεση ότι τα ξενοδοχεία αντιστοιχούν περίπου στο 40%-60% του συνολικού κλαδικού πλεονάσματος, ενώ ως κεντρικό σενάριο λαμβάνεται το 50%, ώστε οι υπολογισμοί να παραμένουν συντηρητικοί.

Με βάση αυτές τις εκτιμήσεις, τα καθαρά κέρδη που αναλογούν στα ξενοδοχεία υπολογίζονται μεταξύ 85-127 εκατ. ευρώ το 2022, αυξήθηκαν στα 154-230 εκατ. ευρώ το 2023 και έφτασαν στα 200-358 εκατ. ευρώ το 2024. Για το 2025, οι εκτιμήσεις ανεβάζουν την κερδοφορία ακόμη υψηλότερα, μεταξύ 248-450 εκατ. ευρώ.

Καθοριστικό ρόλο διαδραματίζει και η πολύ υψηλή πληρότητα των κυπριακών ξενοδοχείων. Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, η Κύπρος κατέγραψε το 2024 την υψηλότερη καθαρή πληρότητα κλινών σε ξενοδοχεία και παρόμοια καταλύματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με ποσοστό 72%, έναντι μέσου όρου 49% στην Ε.Ε. Όπως είχε γράψει η «Κ» πριν μερικές εκδόσεις, η επίδοση αυτή αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία, αν ληφθεί υπόψη ότι, σύμφωνα με σχετική

Ετος	Αφίξεις (εκατ.)	Εσοδα τουρισμού (εκατ. ευρώ)	Εσοδα / άφιξη (ευρώ)	NACE I καθ. κέρδος προxy (εκατ. ευρώ)	Ξενοδοχεία προxy (εκατ. ευρώ)
2022	3,2	2.439,2	761,9	212	85-127
2023	3,8	2.990,6	777,8	384	154-230
2024	4,0	3.209,4	794,4	501-596	200-358
2025	4,5	3.696,1	815,2	620-750	248-450

Μεγάλα μαξιλάρια, αλλά στηρίχθηκαν οι ξενοδόχοι

Υπολογίζεται ότι έκαναν 248-450 εκατ. κέρδη το 2025, 200-358 το 2024, 154-230 το 2023 και 85-127 το 2022

μελέτη που έχει ενώπιόν του το υπουργείο Οικονομικών, ο κλάδος θεωρείται κερδοφόρος όταν η πληρότητα ξεπερνά το 34%.

Έχουν μικρό δανεισμό

Ο τραπεζικός δανεισμός προς τον τουριστικό κλάδο (NACE I)

παρέμεινε ουσιαστικά σταθερός την τελευταία τετραετία. Τα μικτά δάνεια των τραπεζών κυμαίνονταν στα 2,33 δισ. ευρώ στο τέλος του 2022 και ανήλθαν στα 2,4 δισ. ευρώ στο τέλος του 2025. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια (ΜΕΔ) ωστόσο μειώθηκαν,

από 84,4 εκατ. το 2022, σε μόλις 15,2 εκατ. ευρώ το 2025. Ο δείκτης ΜΕΔ μειώθηκε από 3,62% σε 0,63%, ποσοστό που συνηγορεί ότι ο κλάδος πήγε πάρα πολύ καλά αυτά τα 3-4 χρόνια.

Όσον αφορά στον λόγο των μικτών δανείων προς το καθα-

ρό κέρδος (proxy), φαίνεται να μειώθηκε σημαντικά μέσα στην 4ετία. Από περίπου 11 φορές το 2022, έφτασε στις 6 φορές το 2023, το 2024 ήταν στο 3,8-4,5 και πλέον εκτιμάται ότι είναι στις 3,2 με 3,9 φορές το 2025. Ενδεικτικές και οι δηλώσεις του CEO της Τράπεζας Κύπρου στο πλαίσιο των οικονομικών αποτελεσμάτων της τράπεζας για το 1ο τρίμηνο του 2026 προ δύο εβδομάδων, λέγοντας πως δεν έχουν λάβει οποιοδήποτε αίτημα από τους ξενοδόχους για ειδική μεταχείριση των δανείων τους λόγω της τουριστικής πτώσης που υπήρξε μετά τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή.

Άλλο το πρόβλημα

Εκείνο που θα πρέπει να σημειωθεί είναι πως, όπως περιγράφουν πηγές, οι δευτερογενείς υπηρεσίες του τουρισμού είναι υπό πίεση. Δηλαδή, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις που εξυπηρετούν τα ξενοδοχεία με αγαθά και προϊόντα, όπως για παράδειγμα εταιρείες που πλένουν σεντόνια και άλλες συναφείς υπηρεσίες. Και ναι, το κράτος πιθανώς να πρέπει να στρέψει προς τα εκεί την οικονομική του στήριξη.

Οι ξενοδόχοι, αν και θα λάβουν στήριξη για τον Απρίλη και είναι δεδομένα, βρίσκονται στο ακουστικό για αποφάσεις που σχετίζονται με την επέκταση του σχεδίου για τους επόμενους μήνες, όπως Μάη και Ιούνιο. Από πλευράς κυβέρνησης δεν έχει δοθεί μέχρι στιγμής οποιαδήποτε δέσμευση για επέκταση του σχεδίου στήριξης της ξενοδοχειακής βιομηχανίας, γι' αυτούς τους μήνες.

Υπενθυμίζεται ότι το σχέδιο προνοεί επιδότηση ύψους 30% του μηνιαίου μισθού μέχρι και το 80% των εργοδοτούμενων της επιχείρησης, με μέγιστο ποσό τα 1.324 ευρώ. Οι δικαιούχοι του σχεδίου είναι οι επιχειρήσεις που έχουν καταγράψει μείωση ή προβλεπόμενη μείωση του κύκλου εργασιών τους πέραν του 40% για τον Απρίλιο 2026 σε σύγκριση με τον Απρίλιο του 2025, ή πληρότητα κάτω του 60%.

The

INSIDER

Το εβδομαδιαίο podcast ανάλυσης της επικαιρότητας

με τον Ανδρέα Χατζηκυριάκο

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Συνέντευξη στη ΔΑΡΩΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Η Επίτροπος Εμπορίου της Βρετανίας Ceri Morgan αναλύει στην «Κ» τον στρατηγικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η Κύπρος ως περιφερειακό επιχειρηματικό και επενδυτικό κέντρο για βρετανικές επιχειρήσεις, τις νέες προοπτικές συνεργασίας στους τομείς της τεχνολογίας, της καινοτομίας και της ενέργειας, καθώς και τη σημασία της ενεργειακής ασφάλειας στη νέα σχέση ΗΒ-Ε.Ε. Παράλληλα, ξεκαθαρίζει ότι η βρετανική αγορά εξακολουθεί να αποτελεί βασικό πυλώνα του κυπριακού τουρισμού, με την Κύπρο να παραμένει σε χαμηλό επίπεδο ταξιδιωτικού κινδύνου χωρίς συστάσεις αποφυγής ταξιδιών από το ΗΒ.

-Ποιες είναι οι κύριες προτεραιότητες του ΗΒ στο ευρωπαϊκό εμπόριο για τα επόμενα πέντε χρόνια;

-Η Ευρώπη παραμένει ο στενότερος εταίρος και η σημαντικότερη εμπορική αγορά για το ΗΒ. Το ΗΒ εξακολουθεί να αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ευρωπαϊκής οικονομίας και το 2024, περίπου το μισό των συνολικών εμπορικών μας συναλλαγών πραγματοποιήθηκε με την Ε. Ένωση. Περίπου 95 χιλιάδες βρετανικές επιχειρήσεις εξαγωγών σήμερα αγαθά στην Ε.Ε., ενώ χιλιάδες ευρωπαϊκές επιχειρήσεις διατηρούν ισχυρές εμπορικές σχέσεις με το ΗΒ. Αυτό αποδεικνύει τη δυναμική και αμοιβαία επωφελή σχέση εξαγωγών και εισαγωγών που εξακολουθεί να υφίσταται μεταξύ ΗΒ και Ευρώπης.

Στόχος μας είναι να ενισχύσουμε περαιτέρω αυτή τη συνεργασία, οικοδομώντας μια σταθερή, βιώσιμη και αξιόπιστη εμπορική σχέση που θα δημιουργεί οφέλη τόσο για το ΗΒ όσο και για τους ευρωπαίους εταίρους μας.

Ιδιαίτερα σημαντικές προοπτικές διαμορφώνονται στους τομείς που αποτελούν βασικούς πυλώνες της βρετανικής βιομηχανικής στρατηγικής, πολλοί από τους οποίους συμπίπτουν και με τις στρατηγικές προτεραιότητες της Ε.Ε. Πιστεύω ότι αυτή η σύγκλιση δημιουργεί σημαντικές ευκαιρίες για περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη και ενίσχυση των εμπορικών σχέσεων.

-Ποιοι τομείς προσφέρουν τις μεγαλύτερες προοπτικές αύξησης των εξαγωγών για τις βρετανικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη;

-Η βιομηχανική στρατηγική του ΗΒ επικεντρώνεται κυρίως στην τεχνολογία, την καινοτομία και την καθαρή ενέργεια. Για παράδειγμα, το ΗΒ διαθέτει σήμερα τη δεύτερη μεγαλύτερη εγκατεστημένη ισχύ υπεράκτιας αιολικής ενέργειας παγκοσμίως, μετά την Κίνα.

Παράλληλα, έχουμε προχωρήσει σε σημαντικές επενδύσεις σε μικρούς αρθρωτούς πυρηνικούς αντιδραστήρες (SMRs) και σε καινοτόμες τεχνολογίες, τομείς στους οποίους διαμορφώνονται σημαντικές ευκαιρίες ανάπτυξης για την ευρωπαϊκή αγορά.

Ιδιαίτερα δυναμικός είναι και ο τομέας της τεχνολογίας, όπου δραστηριοποιούνται στο ΗΒ ορισμένες από τις σημαντικότερες και πιο καινοτόμες επιχειρήσεις της Ευρώπης. Επιπλέον, βρισκόμαστε σε εξαιρετικά πλεονεκτική θέση για να αξιοποιήσουμε τον μετασχηματιστικό αντίκτυπο της τεχνητής νοημοσύνης (AI) σε κάθε σύγχρονο βιομηχανικό κλάδο, καθώς στη χώρα μας δραστηριοποιούνται κορυφαίοι επενδυτές και εταιρείες στον τομέα.

Ταυτόχρονα, εξετάζουμε μια ευρύτερη συμφωνία συνεργασίας μεταξύ ΗΒ και Ε.Ε., η οποία θα μπορούσε να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, αλλά και για τον κλάδο τροφίμων και ποτών, όπου ήδη παρατηρείται έντονη δραστηριότητα.

Παράλληλα, ξεκινούν διαπραγματεύσεις μεταξύ ΗΒ και Ε.Ε. για την ενοποίηση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, μια εξέλιξη που αναμένεται να ενισχύσει τόσο τη λειτουργία των αγορών όσο και την ενεργειακή ασφάλεια, έναν κρίσιμο παράγοντα για τις επιχειρήσεις και τη συνολική οικονομική ανάπτυξη.

Η ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας μεταξύ ΗΒ και Ε.Ε. μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στη σταθερότητα, την ανταγωνιστικότητα και την ανθεκτικότητα της οικονομίας συνολικά.

Ελπίζουμε ότι θα υπάρξει ουσιαστική πρόοδος μέσα στον χρόνο,

Ceri Morgan, επίτροπος Εμπορίου της Βρετανίας

Η Κύπρος αποκτά κομβικό ρόλο για τις βρετανικές επιχειρήσεις στην περιοχή

Τεχνολογία, καινοτομία και έρευνα στο επίκεντρο των κυπριακών επενδύσεων στο ΗΒ

Το Λονδίνο επιδιώκει να προσελκύσει περισσότερα κυπριακά κεφάλαια μέσα από νέες συνεργασίες με επιχειρήσεις, πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα.

Η βρετανική αγορά παραμένει βασικός πυλώνας του κυπριακού τουρισμού

-Για ποιο λόγο το βρετανικό υπουργείο Εξωτερικών (FCDO) δεν έχει προχωρήσει σε αναθεώρηση των ταξιδιωτικών οδηγιών για την Κύπρο; Θεωρείτε ότι υπάρχει κίνδυνος για τους επισκέπτες;

-Πρέπει να θυμόμαστε ότι η Κύπρος εξακολουθεί να βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο ταξιδιωτικού κινδύνου σύμφωνα με τις βρετανικές ταξιδιωτικές οδηγίες και δεν υπάρχουν συστάσεις αποφυγής ταξιδιών προς τη χώρα.

Στην πράξη, δεν υπάρχει οποιαδήποτε ταξιδιωτική απαγόρευση ή προειδοποίηση που να αποτρέπει τους Βρετανούς πολίτες από το να επισκεπτό-

Η Κύπρος εξακολουθεί να βρίσκεται σε χαμηλό επίπεδο ταξιδιωτικού κινδύνου, δεν υπάρχουν συστάσεις αποφυγής ταξιδιών προς τη χώρα.

νται την Κύπρο. Αντιθέτως, θεωρούμε ότι οι Βρετανοί επισκέπτες μπορούν να συνεχίσουν να απολαμβάνουν την Κύπρο με ασφάλεια.

Μέχρι στιγμής, αυτό επιβεβαιώνεται και στην πράξη.

διατηρώντας τη θετική δυναμική συνεργασίας που αναπτύχθηκε και την προηγούμενη περίοδο.

-Ποια είναι τα μεγαλύτερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν σήμερα οι βρετανικές επιχειρήσεις στην Ευρώπη και με ποιους τρόπους μπορούν να αντιμετωπιστούν;

-Το ΗΒ αναγνωρίζει ότι το σημερινό διεθνές περιβάλλον χαρακτηρίζεται από αυξημένες προκλήσεις. Σε αυτό το πλαίσιο, βασική προτεραιότητα τόσο για το ΗΒ όσο και για την Ε.Ε. αποτελεί η ενίσχυση της οικονομικής ασφάλειας και η δημιουργία ενός σταθερού και προβλέψιμου πλαισίου για τις επιχειρήσεις, προκειμένου να ενθαρρυνθούν οι επενδύσεις και να στηριχτεί η παραγωγική δραστηριότητα. Σήμερα, οι οικονομίες μας βρίσκονται αντιμέτωπες με κοινές προκλήσεις, όπως οι αυξημένοι δασμοί, οι πιέσεις στις παγκόσμιες εφοδιαστικές αλυσίδες και η γενικότερη αβεβαιότητα στο διεθνές εμπόριο. Αν θέλουμε να ενισχύσουμε την οικονομική ασφάλεια και την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής αγοράς, είναι απαραίτητο να περιορίσουμε τα εμπόδια στο εμπόριο και να ενισχύσουμε

τη συνεργασία και τη διασύνδεση μεταξύ των οικονομιών μας.

Η συνεργασία μεταξύ ΗΒ και Ε.Ε. για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων είναι ιδιαίτερα σημαντική. Εργαζόμαστε προς τη διαμόρφωση ενός πλαισίου οικονομικής και εμπορικής ασφάλειας που θα επιτρέπει στις επιχειρήσεις να δραστηριοποιούνται με μεγαλύτερη σταθερότητα, ασφάλεια και αποτελεσματικότητα και στις δύο αγορές. Παράλληλα, θεωρούμε απαραίτητη τη δημιουργία ενός στρατηγικού πλαισίου συνεργασίας σε τομείς όπου οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν αυξημένες πιέσεις. Για τον λόγο αυτό δίνεται ιδιαίτερη έμφαση σε κλάδους όπως ο αγροδιατροφικός τομέας και η βιομηχανία τροφίμων και ποτών.

Πιστεύουμε επίσης ότι υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες για περαιτέρω συνεργασία, ιδιαίτερα σε ζητήματα που αφορούν τη νέα γενιά και τη στήριξη των επιχειρηματιών του μέλλοντος.

-Πού εντοπίζετε τις σημαντικότερες ευκαιρίες για την ανάπτυξη των εμπορικών σχέσεων ΗΒ-Κύπρου και ποιοι τομείς της κυπριακής οικονομίας προσελκύνουν

πρόσφατα στοιχεία από τα αεροδρόμια δείχνουν ότι η βρετανική τουριστική αγορά προς την Κύπρο παραμένει ιδιαίτερα ισχυρή, με περίπου 30 πτήσεις ημερησίως και πολύ υψηλές πληρότητες που αγγίζουν το 92%. Θα θέλαμε φυσικά αυτή τη θετική δυναμική να συνεχιστεί.

Το FCDO παρακολουθεί στενά τις εξελίξεις, τόσο από το Λονδίνο όσο και μέσω της βρετανικής διπλωματικής παρουσίας στη Λευκωσία, και οι ταξιδιωτικές οδηγίες επικαιροποιούνται μόνο όταν κρίνεται ότι υπάρχουν ουσιαστικές αλλαγές στις συνθήκες ασφαλείας ή στις περιστάσεις που επηρεάζουν τους ταξιδιώτες.

περισσότερο το βρετανικό επενδυτικό ενδιαφέρον;

-Υπάρχει ιδιαίτερα θετικό κλίμα απέναντι στην Κύπρο και είναι σαφές ότι η χώρα διατηρεί ισχυρούς τουρισμούς για την Ευρωπαϊκή αγορά. Η Κύπρος αποτελεί έναν ιδιαίτερα σημαντικό εταίρο και συνεχίζουμε να ενισχύουμε αυτή τη σχέση μέσα από το πλαίσιο της διμερούς μας συνεργασίας.

Υπάρχουν ήδη ισχυροί και διαχρονικοί δεσμοί στους τομείς των επαγγελματικών και επιχειρηματικών υπηρεσιών, οι οποίοι συνεχίζουν να αναπτύσσονται.

Το ΗΒ αποτελεί τη μεγαλύτερη αγορά για το χαλλούμι, αλλά και μία από τις σημαντικότερες αγορές τουρισμού για την Κύπρο. Παράλληλα, βλέπουμε σημαντικές προοπτικές συνεργασίας σε τομείς όπως η άμυνα, οι προηγμένες τεχνολογίες και η καινοτομία. Πιστεύω ότι αυτές οι συνεργασίες μπορούν να δημιουργήσουν σημαντικές επενδυτικές ευκαιρίες και νέες θέσεις εργασίας και στις δύο οικονομίες.

Υπάρχουν επίσης σημαντικές δυνατότητες για στενότερη συνεργασία της Κύπρου με ορισμένα από τα μεγαλύτερα clusters καινοτομίας και τεχνολογίας του ΗΒ, ιδιαίτερα

σε τομείς όπου η Κύπρος επιδιώκει την προσέλκυση περισσότερων επενδύσεων.

Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι τομείς του Διαστήματος, της τεχνολογίας και της έρευνας.

-Ποιες ήταν οι βασικές δυσκολίες που αντιμετώπισαν οι βρετανικές επιχειρήσεις στην Κύπρο μετά το Brexit;

-Νομίζω ότι το βασικό συμπέρασμα είναι πως το Brexit δεν σταμάτησε την επιχειρηματική δραστηριότητα στην Κύπρο. Ωστόσο, δημιούργησε την ανάγκη για προσαρμογή σε νέους τρόπους λειτουργίας και συνεργασίας, καθώς οι επιχειρήσεις έπρεπε να βρουν νέες διαδικασίες και πρακτικές για να συνεχίσουν να δραστηριοποιούνται αποτελεσματικά.

Παραμένουν επίσης ορισμένες προκλήσεις σε τομείς όπως ο πολιτισμός και οι δημιουργικές βιομηχανίες. Για παράδειγμα, μετά το Brexit προέκυψαν δυσκολίες για μουσικούς και καλλιτέχνες που εργάζονται ή περιοδεύουν στην Ε.Ε. Αν και έχουν επιτευχθεί συμφωνίες με αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, εξακολουθούν να υπάρχουν ορισμένα ζητήματα που απαιτούν περαιτέρω συνεργασία και συντονισμό.

Πιστεύω ότι το Brexit κατέδειξε πόσο σημαντικό είναι να διατηρείται στενή συνεργασία μεταξύ κυβερνήσεων και επιχειρηματικών κοινότητας, ώστε να εντοπίζονται έγκαιρα τα προβλήματα και να διαμορφώνονται πρακτικές λύσεις που θα διευκολύνουν το εμπόριο και τις επενδύσεις μεταξύ ΗΒ και Κύπρου.

-Μπορεί η Κύπρος να λειτουργήσει ως περιφερειακό επιχειρηματικό και εμπορικό κέντρο για τις βρετανικές επιχειρήσεις;

-Η Κύπρος έχει αποδείξει ότι μπορεί να λειτουργήσει ως γέφυρα μεταξύ του ΗΒ, της Ευρώπης και της ευρύτερης περιοχής της Ανατολικής Μεσογείου.

Πιστεύω ότι το ισχυρό νομικό πλαίσιο, το κοινό δίκαιο, το υψηλό επίπεδο επαγγελματικών υπηρεσιών και οι ιστορικά στενές επιχειρηματικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών δημιουργούν εξαιρετικές προϋποθέσεις για ακόμη στενότερη συνεργασία.

Παράλληλα, η Κύπρος αναπτύσσει σημαντικές προοπτικές σε τομείς όπως η ενέργεια, η τεχνολογία, το Διάστημα, η ανάπτυξη ακινήτων και οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Πρόκειται για κλάδους στους οποίους η χώρα μπορεί να διαδραματίσει ακόμη πιο ουσιαστικό ρόλο ως περιφερειακό επιχειρηματικό και επενδυτικό κέντρο για βρετανικές επιχειρήσεις.

Η γεωγραφική θέση της Κύπρου, σε συνδυασμό με το εξειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό και το διεθνές επιχειρηματικό περιβάλλον της, της δίνουν τη δυνατότητα να εξελιχθεί περαιτέρω σε στρατηγικό κόμβο για επενδύσεις και εμπορικές δραστηριότητες στην ευρύτερη περιοχή.

-Πώς μπορεί το ΗΒ να προσελκύσει περισσότερες επενδύσεις από την Κύπρο τα επόμενα χρόνια;

-Πιστεύω ότι μπορούμε να προσελκύσουμε περισσότερες κυπριακές επενδύσεις στο ΗΒ μέσα από τις νέες πρωτοβουλίες συνεργασίας που αναπτύσσονται μεταξύ ΗΒ και Ε.Ε., αλλά και μέσω της περαιτέρω ενίσχυσης τομέων που αποτελούν βασικές προτεραιότητες της βρετανικής βιομηχανικής στρατηγικής.

Θέλουμε το ΗΒ να παραμείνει ένας ιδιαίτερα ελκυστικός προορισμός για επιχειρηματική δραστηριότητα και επενδύσεις, προσφέροντας πρόσβαση σε υψηλού επιπέδου ανθρώπινο δυναμικό, καινοτομία και σημαντικές αναπτυξιακές ευκαιρίες.

Οι Κύπριοι επενδυτές αναγνωρίζουν ήδη τον κομβικό ρόλο που διαδραματίζει το ΗΒ ως ένα από τα πλέον δυναμικά επιχειρηματικά και χρηματοοικονομικά κέντρα της Ευρώπης. Παράλληλα, οι ισχυροί ιστορικοί, εκπαιδευτικοί και επιχειρηματικοί δεσμοί μεταξύ των δύο χωρών δημιουργούν ένα ιδιαίτερα ευνοϊκό περιβάλλον για περαιτέρω επενδυτική συνεργασία.

Πιστεύω επίσης ότι υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων, ερευνητικών κέντρων, επιχειρήσεων και επενδυτικών φορέων των δύο χωρών, κάτι που μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην ενίσχυση των κυπριακών επενδύσεων στο ΗΒ.

Επενδυτική δυναμική από την Ινδία προς την Κύπρο

Παίρνουν σάρκα και οστά οι επιδιώξεις για αξιοποίηση του IMEC, λειτουργώντας ως πύλη εισόδου για ινδικές επιχειρήσεις προς την Ε.Ε.

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Νέα σελίδα στο επιχειρείν μεταξύ Κύπρου και Ινδίας άνοιξε η επίσημη επίσκεψη του Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη στην Ινδία, συνοδευόμενος από διπλωματικά αποστολή και εκπροσώπους του επιχειρηματικού κόσμου. Μια κοινή διακήρυξη, πέντε μνημόνια συναντίληψης, η δημιουργία εμπορικού κέντρου, οι 30 επιδοξοί Ινδοί επιχειρηματίες και η πρώτη παραγωγή του Bollywood που θα γυριστεί στην Κύπρο, συνθέτουν το νέο δυναμικό σκηνικό που διαμορφώνεται στις εμπορικές και επιχειρηματικές σχέσεις μεταξύ των δύο χωρών. Σημαντικές προοπτικές συνεργασίας καταδεικνύονται στους τομείς της ασφάλειας, της άμυνας, της τεχνολογίας, της καινοτομίας, της ναυτιλίας, της εκπαίδευσης, της αγροτεχνολογίας, του τουρισμού ευεξίας, του ιατρικού τουρισμού και της συνδεσιμότητας. Στο Επιχειρηματικό Φόρουμ Κύπρου-Ινδίας που διοργάνωσε το ΚΕΒΕ, ο Invest Cyprus, η Ομοσπονδία Ινδικών Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητριών (FICCI) και η Συνομοσπονδία Ινδικής Βιομηχανίας (CII) συμμετείχαν πέραν των 45 κυπριακών εταιρειών και περισσότεροι από 200 Ινδοί επιχειρηματίες και εκπρόσωποι εταιρειών από ένα ευρύ φάσμα τομέων της οικονομίας. Παράλληλα, έχουν πραγματοποιηθεί 250 στοχευμένες επιχειρηματικές συναντήσεις (B2B meetings) και δράσεις δικτύωσης μεταξύ κυπριακών και ινδικών επιχειρήσεων, επιβεβαιώνοντας το ιδιαίτερα έντονο ενδιαφέρον των

επιχειρηματικών κοινοτήτων των δύο χωρών για τη δημιουργία νέων στρατηγικών συνεργασιών και κοινών επενδυτικών πρωτοβουλιών σε τομείς υψηλής προστιθέμενης αξίας.

Οι επιδοξοί

Στο περιθώριο του Φόρουμ, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε συζήτηση στοργυλλής τραπέζης με περίπου 30 επιχειρηματίες που ενδιαφέρονται να επενδύσουν στην Κύπρο, καθώς και κατ'

Πέραν των 30 επιχειρηματιών επεδίωξαν ενδιαφέρον για να επενδύσουν στην Κύπρο - Το Bollywood και το Κυπριακό Εμπορικό Κέντρο δημιουργούν νέες γέφυρες συνεργασίας στο επιχειρείν.

ιδίαν συναντήσεις με κάποιους διευθύνοντες συμβούλους. Πιο συγκεκριμένα, ο Sunil Reddy Dodla, διευθύνων σύμβουλος της Dodla Dairy Ltd, μιας γαλακτοκομικής εταιρείας που συλλέγει, επεξεργάζεται και διανέμει γάλα, δήλωσε ενθουσιασμένος αναφορικά με το τι πραγματικά μπορεί να του προσφέρει η χώρα, τόσο όσον αφορά προϊόντα από την Κύπρο που μπορούν να έρθουν στην Ινδία, όπως το χαλούμι, όσο και αξιοποιώντας την Κύπρο λόγω της δυνατότητας της, ως μέλος της Ε.Ε., να παρέχει ανοικτή πρόσβαση στις αγο-

Τα 5 μνημόνια για το επιχειρείν και η στρατηγική συνεργασία στην ασφάλεια, την άμυνα, την τεχνολογία, την καινοτομία, τη ναυτιλία, την εκπαίδευση και τη συνδεσιμότητα.

ρές της Ε.Ε. Ερωτηθείς σχετικά με την πρόοδο της επένδυσής του, ανέφερε ότι «έχουμε εντοπίσει μια εταιρεία με την οποία θέλουμε να συνεργαστούμε και προσβλέπουμε στο να δούμε πώς θα εξελιχθεί αυτή η συνεργασία».

Παράλληλα, ο Dr Isaac Mathai, ιδρυτής του Soukya International Holistic Health Centre, δήλωσε ότι η Κύπρος αποτελεί την ιδανική τοποθεσία για τη δημιουργία ενός ολιστικού κέντρου υγείας.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι πρόσφατα εγγράφηκε στη χώρα και δημιουργεί γραφείο στη Λευκωσία η ινδικών συμφερόντων εταιρεία Mizuki International, η οποία δραστηριοποιείται στον τομέα των καλλυντικών και συμπληρωμάτων διατροφής. Άνοιγμα στην Κύπρο έκαναν και οι ινδικές Thomas Cook India, η LTI Mindtree, η Drone Destination και η Bcentriq.e.ai.

Τα μνημόνια και το Bollywood

Στο Νέο Δελχί όπου ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης πραγματοποίησε επίσκεψη στον πρωθυπουργό της Ινδίας Ναρέντρα Μόντι, επετεύχθη συμφωνία σε 11 παραδοτέα, μεταξύ των οποίων και η Κοινή Διακήρυξη, σε πέντε Μνημόνια Συνεργασίας και σε μία Τεχνική Διευθέτηση.

Οι τομείς που περιλαμβάνονται στα πιο πάνω, αφορούν, μεταξύ άλλων, τη διπλωματία, την άμυνα και την ασφάλεια, τις μεταφορές και διασυνδέσεις, την έρευνα και διάσωση, την εκπαίδευση και τον πολιτισμό. Ειδικότερα, υπεγράφησαν Μνημόνιο Συναντίληψης για τη Σύσταση Κοινής Ομάδας Εργασίας για την Καταπολέμηση της Τρομοκρατίας, Μνημόνιο Συναντίληψης στον τομέα της Διπλωματικής Εκπαίδευσης, Μνημόνιο για την Καινοτομία και την Τεχνολογία, Μνημόνιο στον τομέα της Ανώ-

τατης Εκπαίδευσης και Έρευνας, Μνημόνιο για Συνεργασία στον τομέα του Πολιτισμού, καθώς και Τεχνική Διευθέτηση για τη σύσταση επίσημου μηχανισμού συντονισμού και συνεργασίας σε θέματα έρευνας και διάσωσης.

Την ίδια ώρα, επιβεβαιώθηκε το από ενδιαφέρον που είχε καταγραφεί από τη βιομηχανία του Bollywood για την Κύπρο, όπως είχε γράψει η «Κ» από τον περασμένο Φεβρουάριο. Ειδικότερα, η πρώτη ταινία του Bollywood αναμένεται να γυριστεί στην Κύπρο, με τα γυρίσματα να ξεκινούν αυτό το καλοκαίρι και την κυκλοφορία της να προγραμματίζεται για την Ημέρα του Αγίου Βαλεντίνου του επόμενου έτους. Η ταινία «Ishaq», που σημαίνει «Η κατάσταση της αγάπης», χρηματοδοτείται από τη Eurobank, η οποία εγκαινίασε το Γραφείο Αντιπροσωπείας της στη Μουμπάι. Σύμφωνα με αρμόδιες πηγές από τη Eurobank, πολλές από τις εταιρείες εξετάζουν την επέκτασή τους στο νησί είτε ως ενδιάμεσο βήμα για περαιτέρω δραστηριοποίηση στην Ευρώπη είτε ως βάση για περιφερειακές δραστηριότητες. Σε αυτό το πλαίσιο, καθοριστικός είναι ο ρόλος των χρηματοοικονομικών οργανισμών, οι οποίοι μπορούν να υποστηρίξουν την εγκατάσταση και λειτουργία των εταιρειών, παρέχοντας τραπεζικές υπηρεσίες και διευκολύνοντας τις συναλλαγές τους.

Το Κυπριακό Εμπορικό Κέντρο

Την ίδρυση Κυπριακού Εμπορικού Κέντρου στη Μουμπάι, το οποίο αναμένεται να λειτουρ-

γήσει από την 1η Σεπτεμβρίου, ανακοίνωσε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Το Κυπριακό Εμπορικό Κέντρο έχει σχεδιαστεί ώστε «να λειτουργεί ως κόμβος επιχειρηματικής διασύνδεσης, βοηθώντας τις ινδικές εταιρείες να εξερευνήσουν ευκαιρίες στην Κύπρο και σε ολόκληρη την Ευρώπη, ενθαρρύνοντας τις συνεργασίες με κυπριακές επιχειρήσεις και διευκολύνοντας την πρόσβαση στην Ε.Ε., μέσω ενός σταθερού, διαφανούς και πλήρως συμβατού με την Ε.Ε. επιχειρηματικού περιβάλλοντος.

Όπως επισημάνθηκε, η απόφαση θα ανοίξει νέους δρόμους για επενδύσεις, εμπόριο και καινοτομία, ενισχύοντας παράλληλα τη θέση της Κύπρου ως αξιόπιστης πύλης εισόδου των ινδικών επιχειρήσεων στην Ευρώπη και την ευρύτερη περιοχή.

Η συνδεσιμότητα

Τις διπλωματικές πτήσεις Λάρνακα-Μουμπάι, Μουμπάι-Νέο Δελχί και Δελχί-Μουμπάι-Λάρνακα ανέλαβε να πραγματοποιήσει η αεροπορική εταιρεία Cyprus Airways. Όπως είχε γράψει η «Κ» η αεροπορική εταιρεία ανακοίνωσε τη συνεργασία της με την αεροπορική εταιρεία χαμηλού κόστους flydubai με έδρα το Dubai. Μέσω της συνεργασίας της Cyprus Airways και της flydubai θα συνδέεται η Λάρνακα με το Dubai και, κατ' επέκταση, με ολόκληρο το δίκτυο προορισμών της flydubai. Στο μεταξύ καταδεικνύεται ενδιαφέρον από τις ινδικές αεροπορικές εταιρείες Air India και Air Indigo για απευθείας πτήσεις από και προς Κύπρο.

UNCUT

Το εβδομαδιαίο podcast συνεντεύξεων

με την Ελισάβετ Γεωργίου

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Επιμένουν οι οικονομικές επιπτώσεις από τον πόλεμο

Ο πρόεδρος του Eurogroup Κυριάκος Πιερρακάκης τόνισε πως είμαστε μακριά από ένα σενάριο ύφεσης

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Οι υπουργοί Οικονομικών της Ευρωζώνης και οι κεντρικοί τραπεζίτες, που συνήλθαν την Παρασκευή στη Λευκωσία στο πλαίσιο της άτυπης συνάντησης του Συμβουλίου Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων (ECOFIN), στο πλαίσιο της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε., προειδοποίησαν ότι οι οικονομικές επιπτώσεις του Μεσανατολικού ενδέχεται να αποδειχθούν πιο επίμονες και βαθύτερες από ό,τι αρχικά αναμενόταν. Την ίδια ώρα, τόνισαν ότι πρέπει τα κράτη να προχωρήσουν σε στοχευμένα και προσωρινά μέτρα στήριξης για νοικοκυριά και επιχειρήσεις, δίχως να υπάρξουν οποιεσδήποτε γενικευμένες δημοσιονομικές παρεμβάσεις, θέση που είχαν εκφράσει εξάλλου και στο πρώτο Eurogroup που είχε απασχολήσει τους επικεφαλής στα μέσα Μάρτη στις Βρυξέλλες.

Έγινε σαφές ότι, η κρίση στη Μέση Ανατολή αυξάνει τις πιέσεις σε ανάπτυξη, πληθωρισμό και τα δημόσια οικονομικά στην Ευρώπη, ενώ παράλληλα οι αναταράξεις στις ενεργειακές αγορές επηρεάζουν ήδη το κόστος ζωής, τη λειτουργία των επιχειρήσεων και τις δημοσιονομικές αντοχές των κρατών. Παρά την επιδείνωση των προοπτικών που βγήκαν στη δημοσιότητα για τις εαρινές προβλέψεις, οι Ευρωπαίοι αξιωματούχοι επικείμεσαν να διαφοροποιήσουν τη σημερινή κατάσταση από την πολύ βαθύτερη ενεργειακή κρίση που ακολουθήσει τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία το 2022.

Ο πρόεδρος του Eurogroup Κυριάκος Πιερρακάκης υποστήριξε

Η κρίση στη Μέση Ανατολή αυξάνει τις πιέσεις σε ανάπτυξη, πληθωρισμό και τα δημόσια οικονομικά στην Ευρώπη, ενώ παράλληλα οι αναταράξεις στις ενεργειακές αγορές επηρεάζουν ήδη το κόστος ζωής.

Ακόμα και αν ο πληθωρισμός υποχωρήσει, οι πολίτες δεν θα πρέπει να αναμένουν επιστροφή των τιμών στα επίπεδα προ του πολέμου, σημείωσε η Κριστίν Λαγκάρντ.

ότι οι επικαιροποιημένες προβλέψεις εξακολουθούν να δείχνουν ανθεκτικότητα στην οικονομία της Ευρωζώνης και σε καμία περίπτωση κοντά σε ύφεση. «Βρισκόμαστε ξεκάθαρα μακριά από ένα σενάριο ύφεσης», δήλωσε, σημειώνοντας ωστόσο πως ο πόλεμος δεν επηρεάζει μόνο το πετρέλαιο και τις ροές του φυσικού αερίου, αλλά και άλλα προϊόντα, όπως τα λιπάσματα.

Υπάρχει στρατηγική

Ο πρόεδρος του Eurogroup ανέφερε ότι, η εμπειρία από την ενεργειακή κρίση του 2022 έχει διαμορφώσει τη σημερινή ευρωπαϊκή στρατηγική αντιμετώπισης των νέων γεωπολιτικών αναταράξεων, σημειώνοντας πως οι παρεμβάσεις που εφαρμόστηκαν τα τελευταία χρόνια έχουν περιορίσει σημαντικά την έκθεση της ευρωπαϊκής οικονομίας σε ενεργειακά σοκ. «Οι πολιτικές που υιοθετήθηκαν μετά το 2022 συνέβαλαν στη μείωση του οικονομικού αντίκτυπου τέτοιων κρίσεων κατά περίπου 12%», δήλωσε εμφατικά.

Νωρίτερα, πριν αρχίσει η συνεδρίαση, ο κ. Πιερρακάκης δήλωσε πως τα μέτρα στήριξης των κρατών θα πρέπει να είναι στοχευμένα και όχι γενικευμένα, ώστε να μην υπάρξει πίεση στα δημόσια οικονομικά των κρατών. Είναι γραμμή εξάλλου που είχε αναφερθεί κατά τον πόλεμο της Ρωσίας

στην Ουκρανία, το 2022 και τότε θέλει η Ευρώπη να χρησιμοποιήσουν τα κράτη την ίδια πατημένη.

Ο κ. Πιερρακάκης υπογράμμισε ότι η Ευρωζώνη επιδιώκει πλέον πιο στοχευμένες και ευέλικτες παρεμβάσεις, αποφεύοντας οριζόντια μέτρα μεγάλης δημοσιονομικής κλίμακας.

Δεν σταματά εύκολα

Από πλευράς της, η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), Κριστίν Λαγκάρντ, προειδοποίησε πως, ακόμα και αν τερματιστεί η γεωπολιτική ένταση, θα συνεχίσουν οι επιπτώσεις να περνούν στην οικονομία, με καθυστέρημένο ρυθμό. Σημαντική επίσης η τοποθέτησή της για τις τιμές των προϊόντων, πως, ακόμα και αν ο πληθωρισμός υποχωρήσει, οι πολίτες δεν θα πρέπει να αναμένουν επιστροφή των τιμών στα επίπεδα προ του πολέμου.

Η άτυπη συνάντηση του Συμβουλίου Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων (ECOFIN), έγινε στο πλαίσιο της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε., υπό την προεδρία του υπουργού Οικονομικών Μάκη Κεραυνού.

Οι προβλέψεις για Κύπρο

Οι εαρινές οικονομικές προβλέψεις του 2026 μιλούν για ασηθένεστερη οικονομική δραστηριότητα, καθώς η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή προκαλεί νέο ενεργειακό κλυδωνισμό που αναζωπυρώνει τον πληθωρισμό και κλονίζει το οικονομικό κλίμα. Όπως αναφέρεται για την Κύπρο, η οικονομία της χώρας εισέρχεται δυναμικά στην κρίση που προκλήθηκε από τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή, αλλά ο αντίκτυπος της μπορεί να γίνει αισθητός μέσω του υψηλότερου πληθωρισμού και της αβεβαιότητας βραχυπρόθεσμα.

Ο μετρούμενος πληθωρισμός προβλέπεται να αυξηθεί σε 3,6% το 2026 και στη συνέχεια να υποχωρήσει σε 2,2%, αντανακλώντας πρώτα την απότομη άνοδο και στη συνέχεια τη σταδιακή εξομάλυνση των διεθνών τιμών της ενέργειας. Η αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών αναμένεται να υποχωρήσει καθώς ο πληθωρισμός διαβρώνει τα πραγματικά διαθέσιμα εισοδήματα, αλλά η προσαρμογή των μισθών μέσω αυτόματης τιμητικής αναπροσαρμογής είναι πιθανό να παράσχει στήριξη. Πάντως, ο δείκτης χρέους προς το ΑΕΠ υποχώρησε κάτω από το όριο του 60% έως το τέλος του 2025 και συνεχίζει την έντονη πτωτική του τάση.

Σύμφωνα με την Κομισιόν, η ανάπτυξη αναμένεται να παραμεί-

νει ανθεκτική, παρά τους κλυδωνισμούς που προκάλεσε η σύγκρουση. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 3,8% το 2025, υποστηριζόμενο από την εύρωστη ιδιωτική κατανάλωση και τις εξαγωγές υπηρεσιών, ιδίως από την άθνηση των δραστηριοτήτων Εταιρειών Τεχνολογίας και τις υψηλότερες αφίξεις τουριστών.

Το πραγματικό ΑΕΠ προβλέπεται να αυξηθεί κατά 2,3% το 2026 και κατά 2,7% το 2027, σημειώνει η Κομισιόν. Οι προοπτικές αυτές αντικατοπτρίζουν τις θετικές συνθήκες που επικρατούν πριν από την έναρξη της σύγκρουσης. Η ιδιωτική κατανάλωση θα παραμείνει η κύρια κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης, αν και αναμένεται να μετριαστεί, καθώς ο αυξανόμενος εισαγόμενος πληθωρισμός επιβαρύνει τα διαθέσιμα εισοδήματα και οι εισροές αλλοδαπών εργαζομένων που προηγούμενος στήριξαν τις δαπάνες των νοικοκυριών είναι συγκαταλέξιμες.

Ο μετρούμενος πληθωρισμός προβλέπεται να αυξηθεί σε 3,6% το 2026 και στη συνέχεια να υποχωρήσει σε 2,2% το 2027. Η άνοδος των τιμών του πετρελαίου έχει προκαλέσει αύξηση του ενεργειακού κόστους, αν και οι μειώσεις του ΦΠΑ και των ειδικών φόρων κατανάλωσης στην ενέργεια μπορεί να συμβάλουν στον περιορισμό περαιτέρω εκτινάξεων των τιμών των ενέργειας. «Οι ασηθένεστερες προοπτικές για τον τουρισμό αναμένεται να μετριαστούν τον πληθωρισμό των υπηρεσιών, καθώς οι επιχειρήσεις θα μπορούσαν να προσφέρουν πιο ανταγωνιστικές τιμές για να προσελκύσουν εισερχόμενους τουρίστες», καταλήγει.

Νέο κέντρο logistics στην Κηφισιά κατασκευάζει η Coca-Cola HBC

Εγκαινιάστηκε η υπερσύγχρονη γραμμή παραγωγής PET στο Σχηματάρι

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Στη δημιουργία σύγχρονου κέντρου logistics στην Κηφισιά, εκεί όπου μέχρι το 2015 λειτουργούσε το πρώτο εργοστάσιο παραγωγής της Coca-Cola 3E, στη συνέχεια και μέχρι το 2019 γραφεία και από τότε μέχρι σήμερα και αποθήκη, προχωράει ο όμιλος Coca-Cola HBC. Πρόκειται για επένδυση ύψους 31 εκατ. ευρώ, την οποία ανακοίνωσε χθες ο διευθύνων σύμβουλος του ομίλου Ζόραν Μπογκντάνοβιτς, κατά την τελετή εγκαινίων της νέας μονάδας παραγωγής PET στο εργοστάσιο του ομίλου στο Σχηματάρι. Το νέο κέντρο logistics αναμένεται να είναι έτοιμο το 2028 και για τη δημιουργία του θα απαιτηθεί καταδάφιση υφιστάμενων κτιρίων και κατασκευή νέου αποθηκευτικού χώρου.

Το νέο κέντρο αποθήκευσης και διανομής πρόκειται να αποθηκεύει ξηρό και ψυχρό φορτίο, θα έχει συνολικό αποθηκευτικό όγκο 211.504,07 τ.μ. και ύψος 16,9 μέτρα. Η συνολική επιφάνεια του νέου κτιρίου αποθήκης και των νέων βοηθητικών λειτουργιών είναι 11.053,94 τ.μ., ενώ η συνολική κάλυψη θα ανέρχεται σε 25.030,57 τ.μ. και η δόμηση σε 28.355,64 τ.μ. Μετά την ολοκλήρωση της κατασκευής εκτιμάται ότι το νέο κέντρο θα έχει αποθηκευτική δυνατότητα έως 31.500 παλετοθέσεις, από 11.500 που είναι σήμερα.

Η επέκταση και ο εκσυγχρονισμός των αποθηκευτικών χώρων στην Κηφισιά κρίθηκαν σκόπιμα, καθώς σήμερα εξυπηρετεί μόλις 10%-15% των συνολικών αποθηκευτικής ικανότητας της Coca-Cola 3E στην Ελλάδα. Στην περίπτωση του διανομικού κέντρου της Αθήνας, το 100% των προϊόντων που αποστέλλονται στις περιοχές που εξυπηρετούνται, προέρχεται

Ο διευθύνων σύμβουλος του ομίλου της Coca-Cola HBC, Ζόραν Μπογκντάνοβιτς, ανακοίνωσε επένδυση ύψους 31 εκατ. ευρώ για τη δημιουργία σύγχρονου κέντρου logistics στην Κηφισιά, εκεί όπου μέχρι το 2015 λειτουργούσε το πρώτο εργοστάσιο παραγωγής της Coca-Cola 3E, στη συνέχεια και μέχρι το 2019 γραφεία και από τότε μέχρι σήμερα και αποθήκη. Το νέο κέντρο logistics αναμένεται να είναι έτοιμο το 2028.

Την τελευταία 5ετία η εταιρεία υλοποιεί στην Ελλάδα επενδυτικό πρόγραμμα ύψους 180 εκατ. ευρώ.

από ενδοεταιρικές κινησεις και το 90% αυτών προέρχεται από το εργοστάσιο του Σχηματαρίου. Στόχος είναι η καλύτερη διαχείριση της αποθήκευσης και της διανομής μέσω της αναβάθμισης των υποδομών στην Κηφισιά, που θα επιτρέπει την ταχύτερη και αποδοτικότερη εξυπηρέτηση της αγοράς. Η ενίσχυση αυτών των διαδικασιών αποθήκευσης και διανομής θα συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητας, στη μείωση του κόστους μεταφορών και στη βελτίωση της εξυπηρέτησης των πελατών, κάτι που καθιστά το έργο στρατηγικής σημασίας για την

Coca-Cola 3E.

Η εν λόγω επένδυση εντάσσεται στο επενδυτικό πρόγραμμα συνολικού ύψους 180 εκατ. ευρώ που υλοποιεί την τελευταία πενταετία η Coca-Cola HBC στην Ελλάδα. Στο ίδιο πρόγραμμα εντάσσεται και η νέα υπερσύγχρονη γραμμή παραγωγής PET στο Σχηματάρι, η οποία εγκαινιάστηκε χθες από τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη, παρουσία της διοίκησης του ομίλου, των υπουργών Ανάπτυξης Ώκη Θεοδωρικάκου, Περιβάλλοντος και Ενέργειας Σταύρου Παπασταύρου και πλήθους επιχειρηματιών, κυρίως από τον κλάδο του λιανεμπορίου τροφίμων. Η νέα γραμμή παραγωγής, η οποία αντικατέστησε παλαιότερη, αφορά επένδυση ύψους 20 εκατ. ευρώ. Πρόκειται για γραμμή που περιδπλασιάζει τις επιδόσεις και μειώνει την κατανάλωση πλαστικού και ενέργειας. Σημειώνεται ότι το εργοστάσιο της Coca-Cola HBC στο Σχηματάρι είναι το μεγαλύτερο εργοστάσιο αναψυκτικών στην Ελλάδα και ένα από τα μεγαλύτερα του ομίλου, διαθέτοντας 16 γραμμές παραγωγής αναψυκτικών και κυμιών.

«Έχουμε αποδείξει ότι αυτή η κυβέρνηση θέλει τη βιομηχανία πρωταγωνιστική και γι' αυτό και η βιομηχανική παραγωγή στη χώρα μας έχει αυξηθεί πάνω από 20% τα τελευταία 7 χρόνια σε μια εποχή όπου δεν βλέπουμε αντίστοιχες αυξήσεις στην Ευρώπη», ανέφερε ο πρωθυπουργός στην ομιλία του, ενώ ανακοίνωσε ότι το συντομότερο δυνατό θα τεθεί σε δημόσια διαβούλευση το Ειδικό Χωροταξικό Σχέδιο για τη Βιομηχανία. Ο ίδιος δεν παρέλειψε να «δείξει» το διακυβευμα των εκλογών, αναφερόμενος στη «σημασία που έχει η πολιτική σταθερότητα ως εκέγγυ του αναπτυξιακού προσανατολισμού της χώρας» και προσέθετε: «Κανείς επενδυτής δεν θα επενδύσει μακροπρόθεσμα σε μια χώρα η οποία δεν διασφαλίζει ένα σταθερό επιχειρηματικό περιβάλλον και νομίζει ότι αυτό είναι κάτι το οποίο τα τελευταία χρόνια το έχουμε πετύχει».

Νωρίτερα, ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου της Coca-Cola HBC Αναστάσης Δαυίδ είχε αναφερθεί στο γεγονός ότι ο όμιλος ξεκίνησε από τη Νιγηρία το 1951, αλλά ανδρώθηκε στην Ελλάδα, τονίζοντας ότι «κτιζόμαστε για το μέλλον με ουσία και όχι με πυροτεχνήματα».

Η κ. Νάγια Καλογεράκη, chief operating officer του ομίλου, ανακοίνωσε τέλος τη δωρεά 1 εκατ. ευρώ από το ίδρυμα της Coca-Cola HBC για την πυροπροστασία του παραδοσιακού ελαιώνα της Αμφισσας, έκταστος 55.000 στρεμμάτων με 1,2 εκατ. ελαιόδεντρα, αρκετά από τα οποία είναι ηλικίας άνω των 3.000 ετών.

Αύξηση εσόδων κατά 5% για την Aegean στο πρώτο τρίμηνο

Της ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ

Με αύξηση τζίρου αλλά και μείωση κερδών ξεκίνησε το 2026 για την Aegean. Η εταιρεία κατέγραψε αύξηση εσόδων και επιβατικών κινήσεων στο πρώτο τρίμηνο του έτους, περίοδο που παραδοσιακά θεωρείται η πιο αδύναμη λόγω της χειμερινής σεζόν. Ωστόσο, η αναστολή πτήσεων στη Μέση Ανατολή τον Μάρτιο, το αυξημένο κόστος και οι αρνητικές συναλλαγματικές ισοτιμίες επηρέασαν το καθαρό αποτέλεσμα της ελληνικής αεροπορικής.

Ειδικότερα, τα έσοδα της Aegean ανήλθαν σε 320,7 εκατ., καταγράφοντας αύξηση 5% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2025. Ανοδικά κινήθηκε και ο αριθμός των επιβατών που μετέφερε, ο οποίος έφθασε σε 3,2 εκατ., ενισχυμένος κατά 4% σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Η πορεία αυτή υπήρξε ανάλογη της αύξησης των προσφερόμενων θέσεων, με τον συντελεστή πληρότητας να διαμορφώνεται στο 80,8%. Το EBITDA έκλεισε στα 46,6 εκατ. ευρώ, από 43,8 εκατ. περυσί. Οι καθαρές ζημιές διευρύνθηκαν σε 21,7 εκατ., από 6,6 εκατ. που ήταν κατά τους πρώτους μήνες του 2025.

Ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή, ο οποίος οδήγησε σε αύξηση του κόστους στα καύσιμα καθώς και σε διακοπή των πτήσεων προς τη συγκεκριμένη περιοχή, και οι αρνητικές συναλλαγματικές αποτιμήσεις ύψους 8,1 εκατ. σε σύγκριση με κέρδη ύψους 8,3 εκατ. το αντίστοιχο περυσινό διάστημα, αποτέλεσαν τις βασικές αιτίες για τη διείσδυση των ζημιών. Πάντως, οι θετικές επιδόσεις των δύο πρώτων μηνών εξομάλυναν την αρνητική επίδραση του Μαρτίου, οδηγώντας σε αύξηση τόσο στον κύκλο εργασιών όσο και στο EBITDA.

«Η σύρραξη στη Μέση Ανατολή και το επακόλουθο κλείσιμο των Στενών του Ορμούζ επιβαρύνουν

σημαντικά τις τιμές των καυσίμων, διαμορφώνοντας ένα δύσκολο περιβάλλον για το σύνολο του αεροπορικού κλάδου κατά τη διάρκεια του 2026», σημείωσε ο διευθύνων σύμβουλος του ομίλου, Δημήτρης Γεργιαννής. Πρόσθεσε ότι στην Aegean διατηρούν την ευελιξία στον επιχειρησιακό σχεδιασμό «με στόχο να περιοριστούν οι επιπτώσεις στο λειτουργικό αποτέλεσμα, υποστηρίζοντας παράλληλα τη μακροπρόθεσμη θέση στην αγορά αλλά και τις ανάγκες των επιβατών».

Επισημάνει επίσης ότι η επίδραση του αυξημένου κόστους καυσίμων θα είναι εντονότερη κατά το δεύτερο τρίμηνο, ενώ υπογράμμισε πως παρά την αβεβαιότητα η ζήτηση για την καλοκαιρινή περίοδο παραμένει ανθεκτική. Θυμίζουμε ότι η επιβάρυνση από την άνοδο στο αεροπορικό καύσιμο ήδη προβλέπεται ότι θα κυμανθεί ανάμεσα σε 40 και 65 εκατ. ευρώ κατά τους πρώτους έξι μήνες. Ανάλογες πιέσεις εκτιμάται ότι θα συνεχιστούν και στο δεύτερο εξάμηνο, με τη συνολική επίσημη επιβάρυνση να διαμορφώνεται μεταξύ 90 και 110-115 εκατ. ευρώ μετά την επίδραση των στρατηγικών αντιστάθμισης.

Τέλος, ανέφερε ότι παρά τις δυσκολίες του 2026 η εταιρεία παραμένει αισιόδοξη για τις προοπτικές της, επικαλούμενος τη συνεπή επένδυση σε στόλο νέας γενιάς, την ισχυρή κεφαλαιακή βάση και την ικανότητα προσαρμογής. Κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους η εταιρεία παρέλαβε δύο νέα αεροσκάφη A321neo. Συνολικά, εντός των πρώτων εννέα μηνών προβλέπεται η παράδοση επτά αεροσκάφη A321neo. Τα ταμειακά διαθέσιμα, τα ταμειακά ισόδυναμα και οι λοιπές χρηματοοικονομικές επενδύσεις διαμορφώθηκαν σε 891,6 εκατ. ευρώ, μετά την αποπληρωμή, τον περασμένο Μάρτιο, κοινού ομολογιακού δανείου της εταιρείας ύψους 200 εκατ. ευρώ.

Η ΔΕΗ αντλεί 4,5 δισ. ευρώ από την αύξηση κεφαλαίου

Στα 18 δισ. ευρώ οι προσφορές, καταγράφοντας υπερκάλυψη κατά 4,5 φορές

Της ΧΡΥΣΑΣ ΛΙΑΓΓΟΥ

Στα 4,5 δισ. ευρώ ανέρχεται το τελικό ποσό που θα αντλήσει η ΔΕΗ από την αύξηση μετοχικού κεφαλαίου, η οποία ολοκληρώθηκε χθες με τη μεγαλύτερη προσέλευση κεφαλαίων στην ιστορία της ελληνικής κεφαλαιαγοράς. Το βιβλίο προσφορών έκλεισε με συνολικές προσφορές 18 δισ. ευρώ καταγράφοντας υπερκάλυψη κατά 4,5 φορές από το αρχικό ποσό των 4 δισ. ευρώ της ΑΜΚ, με το μεγαλύτερο ποσοστό επενδυτών να προέρχεται από το εξωτερικό. Στην πραγματικότητα, εάν αφαιρεθούν τα 2,5 δισ. της συμμετοχής του Δημοσίου και της CVC, η υπερκάλυψη έφθασε περίπου τις 10 φορές. Η τιμή διάθεσης διανομήθηκε στα 18,63 ανά μετοχή, με ουσιαστικά μηδενική έκπτωση από την τιμή που είχε κλείσει η μετοχή την ημέρα ανακοίνωσης της ΑΜΚ.

Στη λίστα των νέων μετόχων της ΔΕΗ περιλαμβάνονται μερικά από τα μεγαλύτερα επενδυτικά funds στον κόσμο όπως CVC, BLACKROCK, CAPITAL, COVALIS, AL-RAYYAN HOLDING QATAR INVESTMENT AUTHORITY (QIA), K GROUP (υποστηριζόμενο από την QIA), VANGUARD, PICTET,

WELLINGTON, ADAGE, DWS, NORGES.

Η ΔΕΗ αποφάσισε να ικανοποιήσει μέρος της αυξημένης ζήτησης για μετοχές της εταιρείας μέσω της πώλησης ιδίων μετοχών αξίας 250 εκατ. σε ειδικούς, λοιπούς θεσμικούς και έτερους επιλέξιμους επενδυτές ως επιπλέον μέσο για την περαι-

Ο όμιλος αποφάσισε να ικανοποιήσει μέρος της αυξημένης ζήτησης μέσω της πώλησης ιδίων μετοχών αξίας 250 εκατ.

τέρω διεύρυνση της μετοχικής βάσης, καθώς και για να αντλήσει περαιτέρω κεφάλαια σε ελκυστική αξία. Η συναλλαγή θα πραγματοποιηθεί μέσω ιδιωτικής τοποθέτησης μετά την ολοκλήρωση της ΑΜΚ.

Η ισχυρή ζήτηση των 18 δισ. ευρώ αποτελεί ιστορικό ρεκόρ για την ελληνική αγορά και ψήφο εμπιστοσύνης για τον μεγαλύτερο ενεργειακό όμιλο της χώρας και το νέο φιλόδοξο αναπτυξια-

Με την κεφαλαιοποίηση μετά την έναρξη διαπραγμάτευσης των νέων μετοχών την επόμενη εβδομάδα να προσεγγίζει τα 11,5 δισ., η ΔΕΗ θα κατατάσσεται πλέον στην 4η θέση του Euronext Athens.

κό σχέδιο για τη μετατροπή του σε κυρίαρχο παίκτη στην αγορά της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης.

Η ΑΜΚ συγκέντρωσε ποιοτικές τοποθετήσεις, με ευρεία συμμετοχή κορυφαίων επενδυτών –υφιστάμενων και νέων, μεταξύ των οποίων θεσμικοί, family offices, private wealth και hedge funds– αλλά και με αξιοσημείωτη διεθνή και κλαδική διαφοροποίηση. Με την κεφαλαιοποίηση μετά την έναρξη διαπραγμάτευσης των νέων μετοχών την επόμενη εβδομάδα να προσεγγίζει τα 11,5 δισ., η ΔΕΗ θα κατατάσσεται πλέον στην 4η θέση του Euronext Athens. Τα κεφάλαια

που θα αντλήσει η ΔΕΗ θα χρηματοδοτήσουν το επενδυτικό πλάνο ύψους 24 δισ. ευρώ που περιλαμβάνει επιτάχυνση ανάπτυξης ΑΠΕ και ευέλικτης παραγωγής σε Ελλάδα και Ρουμανία, επέκταση σε νέες χώρες καλύπτοντας την ανάγκη της Κεντρικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης για ενέργεια και ανάπτυξη μεγάλων data centers στην περιοχή. Ο όμιλος σκοπεύει σε διπλασιασμό της εγκατεστημένης ισχύος σε 24,3 GW το 2030, από 12,4 GW το 2025, αυξάνοντας σημαντικά τις νέες προσθήκες σε 2,4 GW ανά έτος, επενδύοντας σε ΑΠΕ, ευέλικτη παραγωγή και αποθήκευση.

Το 2030, το 45% της εγκατεστημένης ισχύος του ομίλου ΔΕΗ θα είναι εκτός Ελλάδος, ενώ το ενεργειακό μείγμα θα περιλαμβάνει όλες τις σύγχρονες μορφές παραγωγής ενέργειας (φωτοβολταϊκά, αιολικά, υδροηλεκτρικά, φυσικό αέριο, αποθήκευση), διαφοροποιώντας και αλληλοσυμπληρώνοντας γεωγραφικά και τεχνολογικά το χαρτοφυλάκιο της εταιρείας.

Στο νέο επιχειρηματικό σχέδιο περιλαμβάνεται και η ανάπτυξη ενός data center 300 MW στις πρώην λιγνιτικές περιοχές της Κοζάνης, στη Δ. Μακεδονία. Η εταιρεία βρίσκεται σε εμπιστευτικές εν εξελίξει δια-

πραγματεύσεις με κορυφαίους hyperscalers, με την κατασκευή του έργου να αναμένεται να ξεκινήσει το 2026, ενώ το μερίδιο των επενδυτικών δαπανών για τη ΔΕΗ θα ανέλθει σε 1,2 δισ. ευρώ.

Βάσει του στρατηγικού σχεδίου, το EBITDA θα ανέλθει σε 4,6 δισ. το 2030 από 2 δισ. το 2025, ενώ τα καθαρά κέρδη θα υπερτριπλασιαστούν, αγγίζοντας το 1,5 δισ. το 2030 από 0,45 δισ. το 2025. Στο ίδιο μοτίβο, και το μέρισμα θα ενισχυθεί σημαντικά, φτάνοντας το 1,4 ευρώ ανά μετοχή από 0,4 ευρώ το 2024, σημειώνοντας μέσω ετήσιο ρυθμό αύξησης (CAGR) περίπου 24%.

MEDICAL
AESTHETICS
CLINIC

Skin You Love
Trust the *Skin* professionals

- SCLEROTHERAPY
- TATTOO REMOVAL
- BOTOX
- FILLER
- PICO LASER
- MED HIFU
- LASER EPILATION
- SCAR TREATMENT
- CO2 LASER
- LASER LIFTING
- PLASMA
- ACNE SCARS

22 87 1110 | DR. ARGYRIS MICHAELIDES

MINTHIS
MUSIC FESTIVAL

MUSIC BENEATH THE
SUMMER SKY

8-12
JULY | 20:00

A UNIQUE OPEN-AIR CELEBRATION
OF WORLD-CLASS MUSIC.

Five unforgettable nights of classical, opera, jazz and piano in the stunning open-air amphitheatre at Minthis, performed by internationally acclaimed artists.

Book your tickets at:
soldoutticketbox.com

Organisers: Pafilia LAIMTEE ART
Main Sponsor: PORSCHE

Πληθωρισμό 3,7% και ανάπτυξη 1,8% «βλέπει» η Ε.Ε. για την Ελλάδα

Αναθεωρεί προς τα κάτω τις προβλέψεις φέτος λόγω ενεργειακής κρίσης

Της ΘΕΛΜΑΣ ΧΑΤΖΗΘΑΝΑΣΙΟΥ

Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την ισχυρότερη δημοσιονομική αντίδραση απέναντι στην ενεργειακή κρίση συγκαταλέγεται η Ελλάδα, μετά την Ισπανία, καθώς τα μέτρα στήριξης που έχουν ήδη ανακοινωθεί για το 2026 αντιστοιχούν σε σχεδόν 0,6% του ΑΕΠ. Τα μέτρα αυτά σε συνδυασμό με τα κοινοτικά κονδύλια και το δημοσιονομικό πακέτο που ανακοινώθηκε περυσί –με φορολογικές ελαφρύνσεις και αυξήσεις σε μισθούς και συντάξεις– αμβλύνουν το πλήγμα που προκαλεί στους οικογενειακούς προϋπολογισμούς η άνοδος του ενεργειακού κόστους. Αυτό προκύπτει από τις εαρινές προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι οποίες επιβεβαιώνουν την εικόνα που είχαν ήδη διαμορφώσει οι αναλυτές για το 2026: χαμηλότερη ανάπτυξη με υπεραπόδοση έναντι του ευρωπαϊκού μέσου όρου και ταυτόχρονα υψηλότερος πληθωρισμός –με καταλύτη το ενεργειακό κόστος– που κινείται πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο.

Η Κομισιόν τοποθέτησε τον πήχυ της ανάπτυξης για φέτος στο 1,8% έναντι 2,2% που ανέμενε στις προβλέψεις του Νοεμβρίου και αναθεώρησε ελαφρώς προς τα κάτω τον ρυθμό του 2027, στο 1,6%.

Για την επιβράδυνση (από

2,1% πέρυσι) ευθύνεται η μείωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος λόγω της νέας ανόδου του ενεργειακού κόστους και κατά συνέπεια η υποχώρηση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Ωστόσο, η Κομισιόν εκτιμά πως οι επενδύσεις, που λειτουργούν ως «μαξιλάρι» στην κρίση, θα παραμείνουν ισχυρές και φέτος, με αύξηση 7,3%, προτού επιβραδυνθούν το 2027, με ρυθμό αύξησης 1,3%, μετά τη λήξη του Ταμείου Ανάκαμψης.

Σύμφωνα πάντως με την Κο-

Δεύτερη η Ελλάδα, μετά την Ισπανία, σε μέτρα στήριξης. Για το 2026 αντιστοιχούν σε σχεδόν 0,6% του ΑΕΠ.

μισιόν, οι κίνδυνοι συνεχίζουν να κλίνουν προς το δυσμενές σενάριο, καθώς σε περίπτωση παρατεταμένης ενεργειακής κρίσης θα επηρεαστούν οι εξαγωγές υπηρεσιών και ιδίως ο τουρισμός.

«Πρόκειται για εύλογη καθοδική προσαρμογή, με δεδομένη και την αρνητική αναθεώρηση των εκτιμήσεων και για την Ε.Ε. συνολικά», είπε στην «Κ» ο δρ Νίκος Μαγγίνιας, επικεφαλής οικονομολόγος της Εθνικής

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τράπεζας. «Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα παραμένει ανθεκτικό, με τους θετικούς εσωτερικούς καταλύτες να τροφοδοτούν ωστόσο και τον πληθωρισμό. Προφανώς οι κίνδυνοι είναι κυρίως καθοδικοί. Ειδικά εάν επεκταθεί η κρίση στο δεύτερο εξάμηνο, ενεργοποιώντας μια σειρά δυσμενών δευτερογενών επιπτώσεων», συμπλήρωσε.

Τράπεζας. «Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα παραμένει ανθεκτικό, με τους θετικούς εσωτερικούς καταλύτες να τροφοδοτούν ωστόσο και τον πληθωρισμό. Προφανώς οι κίνδυνοι είναι κυρίως καθοδικοί. Ειδικά εάν επεκταθεί η κρίση στο δεύτερο εξάμηνο, ενεργοποιώντας μια σειρά δυσμενών δευτερογενών επιπτώσεων», συμπλήρωσε.

Η ακρίβεια

Σε ό,τι αφορά τον πληθωρισμό, η Κομισιόν ανέβασε τις προβλέψεις από 2,3% σε 3,7% για φέτος και προειδοποίησε ότι το αυξημένο ενεργειακό κόστος θα αρχίσει σταδιακά να μετακυλιεται στις τιμές μη ενεργειακών προϊόντων και υπηρεσιών. Η διαδικασία αυτή θα συνεχιστεί και το 2027 ακόμη και στο σενάριο αποκλιμάκωσης των τιμών ενέρ-

γιας, διατηρώντας σε κάθε περίπτωση σε υψηλά επίπεδα τον πληθωρισμό (2,4%).

Ο συνδυασμός της βραδύτερης ανάπτυξης και του υψηλότερου πληθωρισμού ασκεί πίεση στους προϋπολογισμούς των νοικοκυριών. Μέρος αυτής της επιβάρυνσης αντισταθμίζεται από τα μόνιμα και έκτακτα μέτρα στήριξης που έχει ενεργοποιήσει η κυβέρνηση. Αλλωστε, σύμφωνα με αρμόδιες πηγές της Κομισιόν, η ελληνική προσέγγιση στην κρίση είναι συμβατή με την ευρωπαϊκή γραμμή, μιας και τα περισσότερα μέτρα είναι στοχευμένα και προσωρινά, ενώ βασίζονται κυρίως σε εισοδηματικές ενισχύσεις και όχι σε οριζόντιες παρεμβάσεις στις τιμές.

Σε δημοσιονομικό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά πως η Ελλάδα θα διατηρήσει πλεονά-

ματα μέχρι και το 2027, παρά τα μόνιμα μέτρα στήριξης, το κόστος των οποίων υπολογίζεται σε περίπου 0,6% του ΑΕΠ το 2026 και σε 0,8% το 2027. Παρόλα αυτά, τα έκτακτα μέτρα κατά της ενεργειακής κρίσης εκτιμάται ότι αντιστοιχούν σε 0,2% του ΑΕΠ φέτος. Επιπλέον, αλλαγές σε υφιστάμενα μέτρα –όπως η ενίσχυση των συνταξιούχων και η διεύρυνση των δικαιούχων επιστροφής ενοικίου– εκτιμάται ότι θα επιβαρύνουν τον προϋπολογισμό κατά περίπου 0,1% του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, η Κομισιόν προβλέπει ότι το δημοσιονομικό ισοζύγιο θα παραμείνει πλεονασματικό στο 0,8% του ΑΕΠ το 2026 και στο 0,6% το 2027.

Μείωση χρέους

Για το χρέος, η Κομισιόν αναμένει περαιτέρω πτώση σε

140,7% φέτος και 134,4% το 2027. Σύμφωνα με οικονομολόγους, οι εκτιμήσεις αυτές κατά πάσα πιθανότητα δεν περιλαμβάνουν τα σχέδια του ΟΔΔΗΧ για πρόωπη αποπληρωμή δανείων του πρώτου μνημονίου, εξ ου και είναι πιο συντηρητικές από διεθνείς και εγχώριους φορείς και την ετήσια έκθεση προόδου που κατατέθηκε πριν από μερικές εβδομάδες.

Τέλος, σε ό,τι αφορά την ανεργία, η Κομισιόν επισημαίνει ότι θα συνεχιστεί η πτωτική τάση, υποχωρώντας από 8,9% το 2025 σε 8,3% το 2026 και 7,9% το 2027. Η περαιτέρω αποκλιμάκωση της ανεργίας εκτιμάται ότι θα συνεχιστεί με πιο ήπιου ρυθμό, καθώς επιβραδύνεται η οικονομική δραστηριότητα και παραμένουν διαρθρωτικά εμπόδια στην αγορά εργασίας.

«Βαλτώνουν» οι μεγαλύτερες ευρωπαϊκές οικονομίες

Της αναποκρίτριας μας στις ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΒΟΥΔΟΥΡΗΣ

Η συνεχιζόμενη κρίση στη Μέση Ανατολή και το νέο ενεργειακό σοκ που προκαλεί η παρατεταμένη αστάθεια στα Στενά του Ορμούζ βυθίζουν ξανά την ευρωπαϊκή οικονομία σε περίοδο χαμηλής ανάπτυξης, υψηλού πληθωρισμού και αυξανόμενων δημοσιονομικών πιέσεων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στις εαρινές προβλέψεις της, αναθεώρησε χθες αισθητά προς τα κάτω τις εκτιμήσεις για την ανάπτυξη σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη, προειδοποιώντας ότι εάν η κρίση συνεχιστεί, η επιβράδυνση μπορεί να εξελιχθεί σε πολύ βαθύτερο οικονομικό πλήγμα.

Συγκεκριμένα, η Κομισιόν προβλέπει πλέον ανάπτυξη μόλις 1,1% για την Ε.Ε. και 0,9% για την Ευρωζώνη φέτος, εγκαταλείποντας τις πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις του φθινοπώρου. Την ίδια ώρα, ο πληθωρισμός επιστρέφει δυναμικά λόγω της εκτίναξης των τιμών ενέργειας, με την πρόβλεψη για την Ευρωζώνη να ανεβαίνει στο 3% και για την Ε.Ε. στο 3,1%, σημαντικά δηλαδή υψηλότερα από τις προηγούμενες προβλέψεις.

Ο επίτροπος Οικονομίας Βάλντις Ντομπρόβσκις μίλησε ανοιχτά για ένα νέο σοβαρό οικονομικό σοκ που δοκιμάζει την Ευρώπη μετά την πανδημία και τον πόλεμο στην Ουκρανία. «Η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή έχει προκαλέσει ένα μεγάλο ενεργειακό σοκ, δοκιμάζοντας περαιτέρω την Ευρώπη σε ένα ήδη ασταθές γεωπολιτικό και εμπορικό περιβάλλον», δήλωσε, προειδοποιώντας ότι σε περίπτωση παρατεταμένης κρίσης και διατήρησης των υψηλών τιμών ενέργειας, οι προβλέψεις ανάπτυξης «θα μπορούσαν ουσιαστικά να υποδιπλασιαστούν».

Εκείνο που προκαλεί τη με-

«Η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή έχει προκαλέσει μεγάλο ενεργειακό σοκ, δοκιμάζοντας περαιτέρω την Ευρώπη σε ένα ήδη ασταθές γεωπολιτικό και εμπορικό περιβάλλον», δήλωσε ο επίτροπος Οικονομίας Βάλντις Ντομπρόβσκις, προειδοποιώντας ότι σε περίπτωση παρατεταμένης κρίσης και διατήρησης των υψηλών τιμών ενέργειας, οι προβλέψεις ανάπτυξης «θα μπορούσαν ουσιαστικά να υποδιπλασιαστούν».

Η Γερμανία αναμένεται να αναπτυχθεί φέτος κατά 0,6%, η Γαλλία κατά 0,8% και η Ιταλία μόλις 0,5%, ενώ την ίδια ώρα αυξάνονται τα δημοσιονομικά ελλείμματα.

γαλύτερη ανησυχία είναι πως οι μεγαλύτερες οικονομίες της Ευρωζώνης καταγράφουν πλέον ιδιαίτερα ασθενείς επιδόσεις. Η Γερμανία αναμένεται να αναπτυχθεί μόλις κατά 0,6% φέτος, δηλαδή στο μισό σε σχέση με τις προηγούμενες προβλέψεις της Επιτροπής, ενώ το δημοσιονομικό της έλλειμμα εκτιμάται πως θα υπερβεί το όριο του 3%, ανοίγοντας ακόμη και τη συζήτηση για πιθανή υπαγωγή του Βερολίνου στη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος.

Ανησυχία και για την εικόνα στη Γαλλία, όπου η επιχειρηματική δραστηριότητα κατέγραψε τον

Μάιο τη μεγαλύτερη συρρίκνωση των τελευταίων πέντε και πλέον ετών. Η ανάπτυξη της γαλλικής οικονομίας περιορίζεται στο 0,8%, ενώ το δημόσιο χρέος κινείται πλέον προς το 120% του ΑΕΠ.

Ακόμη πιο πεισμένη εμφανίζεται η Ιταλία, με ανάπτυξη μόλις 0,5% φέτος και δημόσιο χρέος που, σύμφωνα με τις προβλέψεις, θα ανέλθει στο 139,2% του ΑΕΠ το 2027, ξεπερνώντας την Ελλάδα, της οποίας το χρέος εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει στο 134,4% του ΑΕΠ.

Η Επιτροπή εκτιμά πως οι επιπτώσεις της κρίσης θα έχουν διάρκεια, με το μέσο δημοσιο-

Ο πληθωρισμός επιστρέφει δυναμικά λόγω της εκτίναξης των τιμών ενέργειας, με την πρόβλεψη για την Ευρωζώνη να ανεβαίνει στο 3% και για την Ε.Ε. στο 3,1%.

νομικό έλλειμμα στην Ε.Ε. να αυξάνεται από 3,1% του ΑΕΠ φέτος σε 3,6% το 2027, καθώς οι κυβερνήσεις καλούνται να χρηματοδοτήσουν παράλληλα αμυντικές δαπάνες, μέτρα στήριξης για την ενέργεια και αυξημένο κόστος δανεισμού.

Ο Βάλντις Ντομπρόβσκις ωστόσο επέμεινε ότι τα εθνικά μέτρα στήριξης οφείλουν να είναι «προσωρινά και στοχευμένα», ώστε να μη συντηρήσουν περαιτέρω την άνοδο των τιμών ενέργειας και να μην επιβαρύνουν υπερβολικά τα δημόσια οικονομικά. Όπως σημείωσε, η σημερινή κρίση εκτυλίσσεται σε περιβάλλον υψηλών επιτοκίων, γεγονός που περιορίζει σοβαρά τα δημοσιονομικά περιθώρια των κρατών-μελών σε σχέση με την περίοδο της πανδημίας.

Σε ό,τι αφορά το αίτημα της Ιταλίας για κρίση της εθνικής ρήτρας διαφυγής, που προβλέπεται για αμυντικές δαπάνες προκειμένου να χρηματοδοτηθούν και εθνικά ενεργειακά μέτρα, η Κομισιόν απέφυγε να δώσει σαφή απάντηση. Ο Λεονόδος επίτροπος, πάντως, ανέφερε ότι η Επιτροπή «αξιολογεί τις επιλογές» απέναντι στην ενεργειακή κρίση, υπογραμμίζοντας ότι σήμερα «ο δημοσιονομικός χώρος είναι πιο περιορισμένος» σε σχέση με προηγούμενες κρίσεις, ιδιαίτερα για τις υπερχρεωμένες χώρες, όπως είπε χαρακτηριστικά.

Εν τω μεταξύ, στο δυσμενές σενάριο που επεξεργάστηκε η Κομισιόν, δηλαδή στην περίπτωση παρατεταμένης κρίσης στη Μέση Ανατολή, η ανάπτυξη στην Ε.Ε. και στην Ευρωζώνη θα μπορούσε «ουσιαστικά να υποδιπλασιαστεί», σύμφωνα με τον Ντομπρόβσκις, ο οποίος προειδοποίησε ότι σε αυτή την περίπτωση ο πληθωρισμός θα κινηθεί ακόμα υψηλότερα και θα ενταθούν οι δημοσιονομικές πιέσεις στα κράτη-μέλη.

Ο πόλεμος έχει ήδη κοστίσει στις εισηγμένες 25 δισ. δολάρια

Μεγάλο πλήγμα για τις επιχειρήσεις σε Ευρώπη, Ασία λόγω ενεργειακού κόστους

Τουλάχιστον 25 δισ. δολάρια έχει κοστίσει μέχρι στιγμής στις εισηγμένες εταιρείες σε ΗΠΑ, Ευρώπη και Ασία ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή, ως αποτέλεσμα της εκτίναξης των λογαριασμών ενέργειας, της αναστάτωσης στις εφοδιαστικές αλυσίδες και της διακοπής των εμπορικών δρόμων μέσα από τα Στενά του Ορμούζ.

Σύμφωνα με αξιολόγηση των εταιρικών ανακοινώσεων των εισηγμένων στις τρεις περιοχές, τουλάχιστον 279 επιχειρήσεις επικαλύπτουν τον πόλεμο ως αιτία για τη λήψη αμυντικών μέτρων προς αντιμετώπιση του οικονομικού πλήγματος, μεταξύ αυτών αύξηση τιμών και μείωση παραγωγής.

Άλλες εταιρείες ανέστειλαν τη χορήγηση μερισμάτων ή τα προγράμματα επαναγοράς μετοχών, έθεσαν σε διαθεσιμότητα μέρος του προσωπικού τους, επέβαλαν επιπλέον χρεώσεις καυσίμων ή ζήτησαν κρατική στήριξη.

Η αναστάτωση οδηγεί σε υποβάθμιση των προσδοκιών για το 2026, ιδίως εφόσον δεν διαφαίνεται λήξη των εκθροπα-

ξιών στο εγγύς μέλλον. «Αυτό το επίπεδο βιομηχανικής πτώσης είναι αντίστοιχο με αυτό που παρατηρήσαμε κατά τη διάρκεια της χρηματοπιστωτικής κρίσης και ακόμα μεγαλύτερο από άλλες περιόδους ύφεσης», εξήγησε ο Μαρκ Μπίτσερ, διευθύνων σύμβουλος της Whirlpool, αφότου μείωσε στο 50% τις προβλέψεις της εταιρείας για φέτος και προχώρησε σε αναστολή του μερίσματος.

Καθώς η ανάπτυξη επιβραδύνεται, η δυνατότητα των επιχειρήσεων να μετακυλίουν τις αυξημένες κρεώσεις θα εξασθενήσει, ενώ το σταθερό κόστος θα απορροφάται πιο δύσκολα, όπως εκτιμούν αναλυτές, απειλώντας τα περιθώρια κέρδους από το δεύτερο τρίμηνο και μετά. Οι παρατεταμένες αυξήσεις τιμών είναι πιθανό να στηρίξουν τον πληθωρισμό, επιβαρύνοντας περαιτέρω την ήδη εύθραυστη καταναλωτική εμπιστοσύνη. «Οι καταναλωτές συγκατατούνται στην αντικατάσταση προϊόντων και αντ' αυτού τα επιδιορθώνουν», είπε χαρακτηριστικά ο Μπίτσερ.

Η P&G, η εταιρεία παραγω-

Μεγαλύτερο τμήμα του κόστους «σπκώνουν» οι αεροπορικές, με τον λογαριασμό για τον κλάδο να φτάνει κοντά στα 15 δισ. δολάρια, καθώς οι τιμές στα αεροπορικά καύσιμα σχεδόν διπλασιάστηκαν.

Τουλάχιστον 279 επιχειρήσεις επικαλύπτουν τον πόλεμο ως αιτία για τη λήψη αμυντικών μέτρων, μεταξύ αυτών αύξηση τιμών και μείωση παραγωγής.

γής προφυλακτικών Karex και η Toyota ήταν ανάμεσα στους ομίλους που προειδοποίησαν ότι διανύουν τον τρίτο μήνα αυξημένου κόστους. Το μπλόκο στα Στενά του Ορμούζ οδήγησε

σε αύξηση των τιμών του πετρελαίου κατά 50%, πάνω από τα 100 δολάρια το βαρέλι. Παράλληλα, ανέβηκαν τα ναυτιλιακά κόστη, περιορίστηκε η προμήθεια πρώτων υλών και καταργήθηκαν κρίσιμες εμπορικές διαδρομές για την παγκόσμια ροή προϊόντων.

Το ένα πέμπτο των εταιρειών που αξιολογήθηκαν από το Reuters είχαν κάποιου είδους οικονομικό πλήγμα από τον πόλεμο. Η πλειονότητα βρίσκεται στη Βρετανία και στην Ευρώπη, όπου το ενεργειακό κόστος ήταν ήδη υψηλό, ενώ σχεδόν το ένα τρίτο ήταν στην Ασία, αντανακλώντας την έντονη εξάρτηση

της περιοχής από το πετρέλαιο και τα καύσιμα της Μέσης Ανατολής. Μεγαλύτερο κομμάτι του κόστους «σπκώνουν» οι αεροπορικές, με τον λογαριασμό για τον κλάδο να φτάνει κοντά στα 15 δισ. δολάρια, καθώς οι τιμές στα αεροπορικά καύσιμα σχεδόν διπλασιάστηκαν.

Σημειώνεται ότι σχεδόν 40 εταιρείες που εξετάστηκαν στον τομέα της βιομηχανίας, των χημικών και των υλικών είπαν ότι θα ανεβάσουν τις τιμές λόγω της έκθεσής τους στην προμήθεια πετροχημικών από τη Μέση Ανατολή.

Πάντως, το πρώτο τρίμηνο η εικόνα στα εταιρικά κέρδη ήταν

θετική, εξ ου και μεγάλοι χρηματιστηριακοί δείκτες, όπως ο S&P 500, κατάφεραν να αγγίξουν νέα υψηλά παρά την εκτίναξη του ενεργειακού κόστους και την άνοδο του αποδόσεων των ομολόγων.

Το δεύτερο τρίμηνο, όμως, οι εταιρείες –ιδίως στον πανευρωπαϊκό Stoxx 600– αναμένεται να δεχθούν πίεση στα περιθώρια κέρδους, καθώς θα γίνει δυσκολότερη η μετακίνηση του επιπλέον κόστους και θα εξασθενήσει η προστασία από τις στρατηγικές αντιστάθμισης του κόστους (hedging), όπως είπαν πρόσφατα αναλυτές της Goldman Sachs.

Δημήτρης Κ. Μέλισσας & Χρίστης Θ. Λοττίδης

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

« Η Δημοκρατία προϋποθέτει διαφάνεια, προϋποθέτει αξιοπιστία, προϋποθέτει την τήρηση των κανόνων, που η ίδια έχει θεσπίσει, άσχετα με το τι θέλει να ακούσει ο κάθε πολίτης »

€22

www.sakkoulas.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα
• Ιπποκράτους 23 | Τ.Κ. 10679
• Κ. Λουκάρεως 29 και Μομφεράτου 154 | Τ.Κ. 11475
Θεσσαλονίκη
• Φράγκων 1 | Τ.Κ. 54626
• Εβ. Αμύνης 42 | Τ.Κ. 54621
Λευκωσία
• Νικοψάου Σαρπητόπου 2 Γωνία @ Λεωφ. Λυκαβητόυ, 2401 Έγκωμη

BIG WHEELS, BIGGER HEARTS!

JEEP INVASION 5

Sunday, June 7, 2026
17:30 – 21:30
Makariou Avenue

100% of proceeds support the Alkinoos Artemiou Foundation

100+ JEEPS * LIVE MUSIC * FOOD + DRINKS

Jeep Invasion 5 Nicosia brings together the Jeep community, families, businesses and the public for one of Cyprus' biggest charity-driven automotive events.

Organised by Jeep Club Cyprus in collaboration with the Alkinoos Artemiou

Foundation, the event combines a police-escorted Jeep convoy with a large public gathering at Makariou Avenue featuring live music, food, entertainment and community participation.

JOIN THE EVENT
jeepclubcy.com/jeepinvasion5/

Organisers:

Golden Sponsors:

Media Partner:

Η SpaceX έτοιμη να σπιάσει όλα τα ρεκόρ της Wall Street

Με την αρχική δημόσια εγγραφή της στοχεύει σε κεφαλαιοποίηση 1,75 τρισ. δολ.

Ενα βήμα πιο κοντά στο να γίνει ο πρώτος τρισεκατομμυριούχος του πλανήτη βρίσκεται ο Ελον Μασκ τη στιγμή που η SpaceX, η διαστημική εταιρεία του που κατασκευάζει πυραύλους, αποκάλυψε τα σχέδιά της να εισαχθεί στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης. Η αρχική δημόσια εγγραφή της SpaceX αναμένεται να είναι η μεγαλύτερη στην ιστορία της Wall Street καθώς στοχεύει σε κεφαλαιοποίηση 1,75 τρισ. δολ. Παράλληλα, όμως, τα στοιχεία που έχει υποβάλει για τη διαδικασία προδίδουν πόσο αλληλένδectes είναι οι επιχειρήσεις του Ελον Μασκ και πόσο ασφυκτικό έλεγχο τους ασκεί ο ίδιος.

Με την εισαγωγή της SpaceX στο χρηματιστήριο, που σημειώτεον προσφέρει την υπηρεσία δορυφορικού Διαδικτύου Starlink και κατέχει την xAI, την αμφιλεγόμενη εταιρεία τεχνητής νοημοσύνης, ο Μασκ, ήδη ο πλουσιότερος άνθρωπος στον κόσμο, μπορεί να γίνει τρισεκατομμυριούχος. Η SpaceX αποτιμάται σε 1,25 τρισ. δολάρια και το πλειοψηφικό μερίδιο που κατέχει ο Μασκ θα μπορούσε να αξίζει περισσότερα από 600 δισ. δολάρια. Πέρσι, ο διευθύνων σύμβουλος της Tesla έγινε ο πρώτος άνθρωπος με περιουσία που έπιασε το φράγμα των 500 δισ. δολαρίων. Ως εκ τούτου, η εισαγωγή της SpaceX στη Wall Street θα μπορούσε να ανεβά-

σει την αξία της πάνω από το 1 τρισ. δολάρια.

Η αίτηση της SpaceX για αρχική δημόσια εγγραφή έφερε, πάντως, στο φως τα οικονομικά στοιχεία μιας εταιρείας που έως τώρα δεν ήταν υποχρεωμένη να δημοσιεύει τα αποτελέσματά της. Όπως αποκαλύπτει η Wall Street Journal, προκύπτει πως η οικονομική κατάσταση της SpaceX είναι σαφώς χειρότερη από εκείνη οποιασδήποτε άλλης μεγάλης αμερικανικής εταιρείας.

Η εταιρεία είναι άκρως ζημιωγόνος, εφόσον το 2025 είχε ζημία 4,9 δισ. δολ. όταν τα έσοδά της έφτασαν στα 18,7 δισ. δολ. και την ίδια πορεία συνεχίζει και φέτος καθώς το πρώτο τρίμηνο έχει ζημία 4,3 δισ. δολ. από έσοδα 4,7 δισ. δολ. Εν τω μεταξύ, ο ισολογισμός της δείχνει ότι έχει περιουσιακά στοιχεία αξίας 102 δισ. δολαρίων, όπως πύραυλοι και άλλος εξοπλισμός, αλλά έχει επίσης χρέος 60,5 δισ. δολαρίων.

Προπαντός όμως η WSJ αποκαλύπτει ότι ο Μασκ ελέγχει το 85% των ψήφων επειδή έχει διασφαλίσει ότι οι μετοχές B έχουν 10 ψήφους έναντι μιας ψήφου των μετοχών A και ο Μασκ έχει 5,6 δισ. μετοχές B και 849 εκατ. μετοχές A.

Κύρια πηγή εσόδων για την εταιρεία είναι η Starlink, η μονάδα του δορυφορικού Ιντερνετ, που έφερε 11,4 δισ. δολ. το

Με την εισαγωγή στο χρηματιστήριο της SpaceX, που προσφέρει την υπηρεσία δορυφορικού Διαδικτύου Starlink και κατέχει την xAI, ο Ελον Μασκ μπορεί να γίνει ο πρώτος τρισεκατομμυριούχος στον κόσμο.

Ζημίες 4,9 δισ. το 2025 για την εταιρεία, ασφυκτικός ο έλεγχος Μασκ.

2025. Η SpaceX επίσης εγγράφει πάνω από μισό δισ. δολάρια σε αναμενόμενα δικαστικά έξοδα που προκύπτουν από μια μακρά λίστα αξιώσεων, όπως από αγωγές που κατηγορούν το chatbot της xAI, Grok, για τη δημιουργία σεξουαλικών deepfake εικόνων γυναικών και κοριτσιών. Ο Μασκ έχει δηλώσει ότι σκοπεύει να διαλύσει την xAI και να υλοποιήσει τις φιλοδοξίες του για

την τεχνητή νοημοσύνη μέσω της SpaceX, που κατέχει επίσης το X. Ο λόγος για την πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης, παλαιότερα γνωστή ως Twitter, την οποία ο Μασκ αγόρασε το 2022 και προέβη σε ριζικές αλλαγές. Ενώ οι φιλοδοξίες του Musk στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης αντιμετωπίζουν δυσκολίες, λόγω σειράς αντιπαράθεσων, η επιχείρηση πυραύλων της SpaceX και η Starlink θεωρούνται ηγέτιδες στον κλάδο τους, καθώς και οι δύο κατέχουν άνετο προβάδισμα έναντι του ανταγωνισμού τους.

Πέραν των αμιγώς οικονομικών στοιχείων, ενόψει της αρχικής δημόσιας εγγραφής της

SpaceX βλέπουν το φως της δημοσιότητας και κάποια άλλα εξίσου ενδιαφέροντα στοιχεία περί του πώς οραματίζεται ο Μασκ «τη μελλοντική διαστημική αυτοκρατορία του», όπως σχολιάζει το BusinessInsider. Τμήματα της αίτησης μοιάζουν περισσότερο με το σχεδιάγραμμα μιας εξωγήινης οικονομίας, που κάποια στιγμή θα περιλαμβάνει αποικίες στον πλανήτη Άρη, μια εκρηκτικά αναπτυσσόμενη βιομηχανία διαστημικού τουρισμού, την εγκατάσταση φαρμακοβιομηχανιών στην τροχιά της Γης και εξορύξεις σε αστεροειδείς με τη χρήση αυτόνομων ρομπότ.

Η κατάθεση της αίτησης για

αρχική δημόσια εγγραφή έρχεται λίγες ημέρες αφότου ο Μασκ έχασε τη δικαστική διαμάχη εναντίον της ανταγωνιστικής εταιρείας τεχνητής νοημοσύνης OpenAI και του επικεφαλής της και πρώην εταίρου του, Σαμ Αλτμαν.

Ο Μασκ είχε κατηγορησει τον Αλτμαν για τη μετατροπή της OpenAI από μη κερδοσκοπικό οργανισμό σε εταιρεία με σκοπό το κέρδος, αφότου ο ίδιος είχε δωρίσει εκατομμύρια δολάρια.

Το δικαστήριο απέρριψε το αίτημα του Μασκ με ομόφωνη απόφαση, κρίνοντας ότι είχε αργήσει υπερβολικά να καταθέσει την αγωγή του, το 2024.

Ερευνες στις ΗΠΑ για ύποπτες συναλλαγές στην αγορά πετρελαίου

Χορός εκατομμυρίων λίγο πριν από ανακοινώσεις Τραμπ για τον πόλεμο στο Ιράν

Ο ασυνήθιστα μεγάλος αριθμός συναλλαγών που εκτελέστηκαν στις 23 Μαρτίου, λίγα λεπτά πριν από την ανάρτηση του Ντόναλντ Τραμπ ότι αναβάλλει τα πλήγματα στις ενεργειακές εγκαταστάσεις του Ιράν, έχει κινήσει τις υποψίες της αμερικανικής Επιτροπής Αγοράς Προθεσμιακών Συμβολαίων (CFTC), που διεξάγει σχετικές έρευνες. Ο λόγος είναι ότι μέσα σε εκείνα τα λίγα λεπτά άλλαξαν χέρια προθεσμιακά συμβόλαια πετρελαίου αξίας 800 εκατ. δολ. και τουλάχιστον πέντε εταιρείες κέρδισαν πάνω από 5 εκατ. δολ. η καθεμία από τις συναλλαγές τους σε προθεσμιακά συμβόλαια. Οσοι βρέθηκαν στη «σωστή» πλευρά της συναλλαγής άντλησαν μεγάλα κέρδη, καθώς οι τιμές του πετρελαίου υποχώρησαν 13% μετά την ανάρτηση του Τραμπ.

Ανάμεσά τους η Qube Research & Technologies, που έχει έδρα στο Λονδίνο και κέρδισε 5 εκατ. δολ., η Forza Fund, που κέρδισε 10 εκατ. δολ., και η Totsa, επενδυτικός βραχίονας της γαλλικής ενεργειακής TotalEnergies, που κέρδισε 200.000 δολ. Σε αυτές τις εταιρείες επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο οι έρευνες της CFTC, τις οποίες πάντως δεν έχει κατηγορήσει για τίποτε έως τώρα. Η Επιτροπή, που παράλληλα διερευνά και άλλες εταιρείες, προσπαθεί να ανιχνεύσει κατά πόσον υπήρξε εσωτερική πληροφόρηση πίσω από αυτές τις συναλλαγές και ειδικότερα εάν υπήρξε κάποιος που γνώ-

ριζε τι πρόκειται να ανακοινώσει ο Τραμπ και πραγματοποιήσει συναλλαγές στη βάση των πληροφοριών ή τις μετέφερε σε άλλους που μπορούσαν να εκτελέσουν τις συναλλαγές. Σύμφωνα με σχετικό ρεπορτάζ της Wall Street Journal, οι ερευνητές προσπαθούν να αποκωδικοποιήσουν μια απολύτως σκοτεινή πλευρά των αγορών, στην οποία κυριαρχούν οι αλγόριθμοι. Εκεί το κίνητρο μιας συναλλαγής είναι δύσκολο να εντοπιστεί, όπως και να εντοπιστεί η

Στις 23 Μαρτίου, μέσα σε λίγα λεπτά άλλαξαν χέρια προθεσμιακά συμβόλαια πετρελαίου αξίας 800 εκατ. δολ.

διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στην τύχη και στη δεξιοτέπτα.

Ορισμένες εταιρείες που ερωτήθηκαν από τη CFTC απέδωσαν τις κινήσεις τους σε τίτλο δημοσιεύματος που εμφανίστηκε στο ειδησιογραφικό μέσο Semafor περίπου 15 λεπτά πριν από την ανάρτηση του Τραμπ στο Truth Social, και ανέφερε ότι «Ο Λευκός Οίκος προσβλέπει σε έξοδο από το Ιράν, ενώ οι επιθέσεις μειώνονται», σε ένα σύντομο άρθρο 111 λέξεων. Ο Στιούαρτ Μπράουν, διευθύνων σύμβουλος της Qube, επικαλέστηκε τα μοντέλα βάσει των οποίων λαμβάνονται οι επενδυτικές απο-

Η αμερικανική Επιτροπή Αγοράς Προθεσμιακών Συμβολαίων (CFTC) διερευνά πολλές συναλλαγές που εκτελέστηκαν μέσα στον Απρίλιο και στον Μάιο. Σύμφωνα με στοιχεία του Dow Jones Market, στις 6 Μαΐου, σε μία από αυτές τις συναλλαγές άλλαξαν χέρια προθεσμιακά συμβόλαια πετρελαίου αξίας περίπου 700 εκατ. δολ. μία ώρα προτού ανακοινωθούν οι συνομιλίες για τον τερματισμό του πολέμου.

φάσεις της, «λαμβανομένου υπόψη μεγάλου αριθμού δεδομένων και σε συνεχή βάση, και όχι σε κάποια κατεύθυνση που

δίνουν συγκεκριμένα γεωπολιτικά σχόλια ή γεγονότα». Και η TotalEnergies δήλωσε πλήρη άγνοια για τις έρευνες που διε-

ξάγει η CFTC στις συναλλαγές της Totsa, για την οποία τόνισε ότι «συμμορφώνεται πλήρως με τους κανονισμούς της αγοράς

και επιδεικνύει μηδενική ανοχή σε οποιαδήποτε ατασθαλία». Τα σχετικά έγγραφα που διέρρησαν στη WSJ καταδεικνύουν πως οι εταιρείες κινούνται με εντελώς διαφορετική προσέγγιση.

Μία ημέρα μετά τις επίμαχες συναλλαγές, στις 24 Μαρτίου, ο Λευκός Οίκος προειδοποίησε τους υπαλλήλους του να μην επιχειρήσουν οποιαδήποτε εκμετάλλευση της θέσης τους, ώστε να στοιχειωθούν στις αγορές προθεσμιακών συμβολαίων. Το επεισόδιο της 23ης Μαρτίου δεν είναι ωστόσο μοναδικό. Πηγές με γνώση του θέματος που μίλησαν στη WSJ ανέφεραν ότι η CFTC διερευνά επίσης πολλές άλλες συναλλαγές που εκτελέστηκαν μέσα στον Απρίλιο και τον Μάιο, καθώς υποψιάζεται ότι σχετίζονται με ανακοινώσεις περί του πολέμου κατά του Ιράν.

Σύμφωνα με στοιχεία του Dow Jones Market, στις 6 Μαΐου σε μία από αυτές τις συναλλαγές άλλαξαν χέρια προθεσμιακά συμβόλαια πετρελαίου αξίας περίπου 700 εκατ. δολ. μία ώρα προτού ανακοινωθούν οι συνομιλίες για τον τερματισμό του πολέμου. Όλα αυτά τα επιτυχή στοιχεία με τον ευτυχή χρόνο εκτελέσής τους συνέβησαν σε μια αγορά στην οποία η τιμή του πετρελαίου έχει εξελιχθεί σε στρατηγικής σημασίας μοχλό πίεσης τόσο για την Ουάσινγκτον όσο και για την Τεχεράνη. Και βέβαια, υπήρξαν άλλες εταιρείες που έχασαν εξίσου μεγάλα ποσά, σε ορισμένες περιπτώσεις έως και 15 εκατ. δολ.

Μάχη στην Ε.Ε. για τις εμπορικές σχέσεις με την Κίνα

Προσπάθειες να συναινέσει το Βερολίνο σε πιο σκληρή στάση απέναντι στο Πεκίνο

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπαθεί να αξιοποιήσει την κρίση που αντιμετωπίζει η βιομηχανία της Γερμανίας και να πείσει το Βερολίνο να συναινέσει στην αύξηση των εξουσιών της, ώστε να προστατεύσει τις οικονομίες της Ευρώπης από τα φθηνά εισαγόμενα κινεζικά προϊόντα. Όπως αναφέρει σε σχετικό δημοσίευσμά του το Politico, εδώ και χρόνια η Γερμανία αρνείται να θέσει σε κίνδυνο τους εμπορικούς δεσμούς της με το Πεκίνο, καθώς φοβάται πως μπορεί να υποστεί τα αντίπονα της Κίνας αν αποφασίσει να θέσει περιορισμούς στις κινεζικές εισαγωγές. Η Κομισιόν ελπίζει, όμως, πως ο καγκελάριος Φρίντριχ Μερτς θα δυσκολευτεί ιδιαίτερω να υποστηρίξει μια τέτοια στάση όταν η οικονομία της Γερμανίας είναι σε στασιμότητα. Αυτά ανέφεραν διπλωμάτες και στελέχη των Βρυξελλών που μίλησαν στο Politico.

Σύμφωνα με σχετική ανάλυση της ΕΥ, στη διάρκεια του περασμένου έτους η Γερμανία έχασε 124.100 θέσεις εργασίας από τις βιομηχανίες της. Από το 2019 έως σήμερα έχουν χαθεί 20 επαγγέλματα του βιομηχανικού κλάδου, ενώ δημοσκοπήση που διεξήχθη στις αρχές Μαΐου καταδεικνύει πως μόνον 15% των Γερμανών είναι ευχαριστημένοι με την πολιτική του Μερτς. Την περασμένη εβδομάδα ο καγκελάριος έπεσε

θύμα προπληκτισμών όταν εμφανίστηκε σε συνέδριο εργατικού σωματείου και παρουσίασε τις οικονομικές μεταρρυθμίσεις που σχεδιάζει. Όπως σχολίασε ο Εγγκίν Ερογλου, Γερμανός ευρωβουλευτής και προεδρεύων της αντιπροσωπείας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Κίνα, όπως είναι σήμερα οι σχέσεις της Ε.Ε. με την Κίνα «μιας κοστίζουν πολλές

Τον Φεβρουάριο η γαλλική κυβέρνηση παρουσίασε εκτενή οικονομική μελέτη που προειδοποιούσε πως ο «κινεζικός οδοστρωτήρας» θα συντρίψει καιρία τμήματα της ευρωπαϊκής οικονομίας.

θέσεις εργασίας στην Ευρώπη και υπονομεύουν την ευημερία μας». Ο ίδιος χαρακτήρισε την κατάσταση «μη βιώσιμη». Τον Φεβρουάριο η γαλλική κυβέρνηση παρουσίασε εκτενή οικονομική μελέτη της που προειδοποιούσε πως ο «κινεζικός οδοστρωτήρας» θα συντρίψει καιρία τμήματα της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ενώ όμως το Παρίσι και μερικές

Η Κομισιόν έχει συντάξει σχέδιο για «μια πιο αποτελεσματική και αποφασιστική πολιτική υπεράσπισης του εμπορίου» έναντι της Κίνας, με την οποία θα επισημειώσει τη λήψη μέτρων με σκοπό να μειώσει τις εισαγωγές κρατικά επιδοτούμενων ειδών και θα εμποδίσει τις κινεζικές εισαγωγές την ευρωπαϊκή αγορά.

άλλες χώρες-μέλη της Ε.Ε. ασκούν πιέσεις και ζητούν να μειωθεί η εξάρτηση της Γηραιάς Ηπείρου από το Πεκίνο, η Γερμανία υποθετεί δημοσίως άλλη στάση.

Ωστόσο ο Μερτς έχει ζητήσει από την Ε.Ε. να προστατεύσει τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες, καθώς ο εύθραυστος κυβερνητικός συνασπισμός του οποίου ηγείται αντιμετωπίζει τις αντιδράσεις του κόσμου για την απογοητευτική κατάσταση της οικονομίας. Ο βιομηχανικός τομέας της χώρας και οι χημικές βιομηχανίες της έχουν γονατίσει από το υψηλό κόστος της ενέργειας, συνεπακόλουθο του πολέμου στο Ιράν, αλλά και από τον θηριώδη ανταγωνισμό που αντιμετωπίζουν από τις ΗΠΑ και την Κίνα. Τα τελευταία χρόνια έχει αυξηθεί η εξάρτηση της Ευρώπης από την Κίνα για ηλεκτρικές συσκευές, εξαρτήματα, μέταλλα σπάνιων γαιών και πολλά άλλα σημαντικά είδη, ενώ χάνει όλο και περισσότερες θέσεις

εργασίας που μεταναστεύουν. Κι ενώ η Κομισιόν έχει θέσει στόχο να διασφαλίσει εναλλακτικούς προμηθευτές και να αλλάξει τις εμπορικές της σχέσεις, στην περίπτωση που λαμβάνει εξειδικευμένα και σαφή μέτρα μάλλον θα υπάρξουν αντίποινα από πλευράς της Κίνας. Και αυτό σημαίνει ότι βραχυπρόθεσμα θα οξυνθούν τα δεινά της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

Η Κομισιόν έχει συντάξει σχέδιο για «μια πιο αποτελεσματική και αποφασιστική πολιτική υπεράσπισης του εμπορίου» έναντι της Κίνας, με την οποία θα επισημειώσει τη λήψη μέτρων με σκοπό να μειώσει τις εισαγωγές κρατικά επιδοτούμενων ειδών και θα εμποδίσει να πλημμυρίσουν οι κινεζικές εισαγωγές την ευρωπαϊκή αγορά. Μιλώντας στο Politico, η εκπρόσωπος της Κομισιόν Πόλα ντε Πίνιο τόνισε πως η διαμάχη επί του θέματος και η σχετική συζήτηση που έχει προγραμμα-

τιστεί για τις 29 Μαΐου δεν περιορίζεται σε κάποιο συγκεκριμένο κράτος-μέλος, αλλά είναι μια συζήτηση που πρέπει να γίνει καθώς οι προκλήσεις αυξάνονται τόσο σε γεωπολιτικό όσο και σε γεωοικονομικό επίπεδο. Η ίδια τόνισε πως «για να αντιμετωπίσουμε αυτές τις προκλήσεις πρέπει να διαμορφώσουμε μια ευρωπαϊκή στάση». Η αυτοκινητοβιομηχανία της Γερμανίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την κινεζική αγορά. Ο Μερτς και οι προκάτοχοί του δεν έχουν τολμήσει να προκαλέσουν το Πεκίνο φοβούμενοι πως θα αποβεί εις βάρος της αυτοκινητοβιομηχανίας, της βιομηχανίας καθαρώς τεχνολογίας και των χημικών βιομηχανιών της, που εξαρτώνται από την Κίνα όσον αφορά τα αναγκαία μέταλλα για τη λειτουργία τους.

Η υπουργός Οικονομικών Κατερίνα Ράιχε θα επισκεφθεί την Κίνα την επόμενη εβδομάδα για να διαφαιμίσει τη Γερμανία ως

αξιόπιστο εμπορικό εταίρο, μολονότι έχει παράλληλα εκφράσει ανησυχία για τις μεθόδους ντάμπινγκ που εφαρμόζει η Κίνα. Και το κυβερνών Χριστιανοδημοκρατικό Κόμμα του Μερτς είναι δικασμένο σε αυτό το θέμα. Σύμφωνα με τον Χριστιανοδημοκρατικό βουλευτή Νικόλαο Ζιπέλιους, «είναι σαφές ότι το Πεκίνο θα εξακολουθήσει να αυξάνει τις εξαρτήσεις μας». Ο ίδιος υποστηρίζει ότι η Ε.Ε. πρέπει να λάβει μέτρα ώστε να διασφαλίσει τη δυνατότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων να ανταγωνιστούν. Και η γερμανική βιομηχανία είναι δικασμένη, με τις Siemens, BASF, Mercedes, BMW και Volkswagen να διαφωνούν με τη λήψη σκληρών μέτρων υπό τον φόβο των μέτρων αντεδίκησης. Την ίδια στιγμή, οι προμηθευτές τους και ο μεταποιητικός τομέας επιμένουν πως η Ε.Ε. πρέπει να δράσει και να αγνοήσει τον κίνδυνο των αντιμέτρων.

Ισχυρότερη στήριξη από τις Βρυξέλλες ζητούν οι ευρωπαϊκές αεροπορικές

Πίσω από τον παγκόσμιο ανταγωνισμό ισχυρίζονται ότι μένουν οι ευρωπαϊκές αεροπορικές εταιρείες, οι οποίες ζητούν ισχυρότερη στήριξη από την Ευρωπαϊκή Ένωση, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τα αυξανόμενα ρυθμιστικά κόστη, να καταστήσουν βιώσιμη τη χρήση των εναλλακτικών αεροπορικών καυσίμων και να διαχειρίζονται καλύτερα τις κρίσεις. Αυτό αναφέρει σε σχολίο της προς την Ε.Ε. η ομάδα Airlines for Europe (A4E), η οποία αντιπροσωπεύει τα συμφέροντα των ευρωπαϊκών αεροπορικών εταιρειών. Σημειώνεται πως η Ε.Ε. ζήτησε τη γνώμη φορέων για μια νέα στρατηγική στο πεδίο της αεροπλοΐας και της αεροναυπηγικής, καθώς ο κλάδος παλεύει με τις επιπτώσεις του πολέμου στο Ιράν.

«Η πανδημία, το κλείσιμο του ρωσικού εναέριου χώρου,

Εκτιμούν ότι μένουν πίσω στον διεθνή ανταγωνισμό λόγω γραφειοκρατίας και αλληπαλίων κρίσεων.

η κρίση στη Μέση Ανατολή σε συνδυασμό με τον αυξανόμενο παγκόσμιο προστατευτισμό επιδεινώσαν το ανταγωνιστικό μειονέκτημα για τους αερομεταφορείς της Ε.Ε.», σημειώνει χαρακτηριστικά η Airlines for Europe, σύμφωνα με έγγραφο αυτής της εβδομάδας που επικαλείται το Reuters.

Ο σύνδεσμος, ο οποίος αντιπροσωπεύει μεγάλες αεροπορικές εταιρείες του μπλοκ, όπως η Ryanair, η Air France-KLM και η Lufthansa, έχει ζητήσει επα-

Ο σύνδεσμος Airlines for Europe, ο οποίος αντιπροσωπεύει μεγάλες αεροπορικές εταιρείες, όπως η Ryanair, η Air France-KLM και η Lufthansa, έχει ζητήσει επανειλημμένως μεταρρυθμίσεις, μείωση των αναταραχών στον έλεγχο εναέριου κυκλοφορίας στην Ευρώπη και καλύτερους κανόνες βιωσιμότητας.

ναιλημμένως στο παρελθόν με ταρρυθμίσεις και μείωση των αναταραχών στον έλεγχο εναέριου κυκλοφορίας στην Ευρώπη, καλύτερους κανόνες βιωσιμότητας, αλλά και στήριξη, προκειμένου να καταστήσει τον κλάδο πιο ανταγωνιστικό σε διεθνές επίπεδο.

Πιο συγκεκριμένα, η ομάδα ζητεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση αφενός τη δημιουργία ενός ισχυρότερου πλαισίου διαχείρισης κρίσεων και αφετέρου τη θέσπιση ειδικής εξαίρεσης για τον αεροπορικό κλάδο, η οποία θα επέτρεπε την προσωρινή αναστολή ή προσαρμογή υποχρεώσεων, όταν η συμμόρφωση με αυτές κρίνεται σαφώς μη εφαρμόσιμη ή αντιπαραγωγική.

Αξίζει να σημειωθεί ότι ο κλάδος των αεροπορικών ήταν ανάμεσα στους τομείς που δέχθηκαν τα ισχυρότερα πλήγματα

κατά την πανδημία. Φέτος, με τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή, δέχεται ξανά πιέσεις από τη συνολική αναταραχή στον χώρο των ταξιδιών. Ειδικότερα, λόγω του μπλόκου στα Στενά του Ορμούζ υπάρχουν ανησυχίες για την επάρκεια των αεροπορικών καυσίμων το καλοκαίρι, ενώ οι τιμές τους έχουν ήδη εκτιναχθεί, προκαλώντας αλλαγή των πτητικών προγραμμάτων και μείωση δρομολογίων.

Στο έγγραφο προς την Ε.Ε. η A4E ζητεί τέλος «να αντιμετωπιστεί το δομικό σφάλμα στην αγορά των βιώσιμων αεροπορικών καυσίμων (SAF)», καθώς και οι δυσκολίες από τη συμμόρφωση στον εναέριο χώρο και την απώλεια μεριδίου αγοράς προς όφελος αεροπορικών εταιρειών εκτός Ε.Ε., όπως κινεζικών και αερομεταφορέων της Μέσης Ανατολής.

Βουτιά επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ευρωζώνη

Η επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ευρωζώνη συρρικνώθηκε με τον ταχύτερο ρυθμό των τελευταίων δύομισι ετών, ενισχύοντας τους φόβους ότι ο πόλεμος στο Ιράν και η επακόλουθη αύξηση του κόστους ενέργειας επιφέρουν σοβαρό πλήγμα στην οικονομία. Ο σύνθετος δείκτης διαχειριστών προμηθειών (PMI) που καταρτίζει η S&P Global υποχώρησε στο 47,5 τον Μάιο από 48,8 τον Απρίλιο, παραμένοντας για δεύτερο μήνα κάτω από το όριο του 50 που διαχωρίζει την ανάπτυξη από τη συρρίκνωση, έναντι προβλέψεων των αναλυτών σε έρευνα του Bloomberg ότι θα παρέμενε αμετάβλητος.

Για άλλη μια φορά, ο μεταποιητικός τομέας σημείωσε αύξηση χάρη στην προληπτική συσσώρευση αποθεμάτων, ενώ ο τομέας

Παρέμεινε τον Μάιο για δεύτερο μήνα κάτω από το όριο του 50 που διαχωρίζει την ανάπτυξη από τη συρρίκνωση.

των υπηρεσιών παρουσίασε πτώση. Αναφορικά με τις δύο κορυφαίες οικονομίες της Ευρωζώνης, ο σύνθετος δείκτης της Γερμανίας παρέμεινε σχεδόν σταθερός, ενώ αυτός της Γαλλίας έπεσε στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2020.

Εν τώ μεταξύ, οι πληθωριστικές πιέσεις συνέχισαν να εντεινούνται, με το κόστος των εισροών και τις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών να αυξάνονται με τον ταχύτερο ρυθμό των τε-

λευταίων τριών ετών. «Η άνοδος των δεικτών τιμών της έρευνας προμηνύει ήδη ότι ο πληθωρισμός θα κυμανθεί κοντά στο 4% τους επόμενες μήνες», ανέφερε την Πέμπτη σε ανακοίνωσή του ο Κρις Γουίλιαμσον, επικεφαλής οικονομολόγος της S&P Global Market Intelligence. Αυτό, «σε συνδυασμό με τα αυξανόμενα σημάδια ότι η περιοχή οδεύει προς οικονομική ύφεση, δημιουργεί ένα δίλημμα που γίνεται όλο και πιο έντονο για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής».

«Ο τομέας των υπηρεσιών πλήττεται ιδιαίτερα σκληρά από την αύξηση του κόστους ζωής που δημιουργήθηκε από τον πόλεμο», τόνισε ο Γουίλιαμσον και πρόσθεσε ότι «οι ολόενα και πιο εκτεταμένες καθυστερήσεις στην αλυσίδα εφοδιασμού υπο-

δλώνουν επίσης ένα εντεινόμενο σοκ».

Η ευρωπαϊκή οικονομία αποδυναμώνεται εξαιτίας του αυξανόμενου πληθωρισμού και της υποχώρησης της εμπιστοσύνης, που προκαλούνται από τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα εξετάζει το ενδεχόμενο αύξησης των επιτοκίων για να αντιμετωπίσει την ανοδική πίεση στις τιμές, με τις αγορές να στοιχηματίζουν σε αύξηση κατά 25 μονάδες βάσης τον Ιούνιο, κάτι που αναμένεται να δυσκολέψει περαιτέρω την ανάπτυξη. Μιλώντας αυτή την εβδομάδα στο Bloomberg, ο διοικητής της κεντρικής τράπεζας του Βελγίου, Πιερ Ουνς, δήλωσε ότι «η πιθανότητα αύξησης είναι αρκετά υψηλή» εάν ο πόλεμος δεν τελειώσει σύντομα.

Ο σύνθετος δείκτης διαχειριστών προμηθειών (PMI) της Γαλλίας έπεσε στο χαμηλότερο επίπεδο από το 2020.

Του ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ

Ευθώς ανταγωνιστική των ανεπτυγμένων αγορών, όπως η Ισπανία και η Ελβετία, είναι πλέον η ελληνική αγορά πολυτελών κατοικιών, με βασικούς «εκφραστές» περιοχές όπως η Αθηναϊκή Ριβιέρα, τα νησιά των Κυκλάδων και του Ιονίου. Η υψηλή ζήτηση αντικατοπτρίζεται και στην άνοδο των τιμών πώλησης, οι οποίες ανέρχονται έως και τις 12.000 ευρώ/τ.μ. για πολυτελείς νεόδμητες κατοικίες με θέα προς τη θάλασσα, αλλά παραμένουν σημαντικά χαμηλότερες σε σχέση με τα αντίστοιχα κόστη π.χ. στη Γαλλική Ριβιέρα, όπου οι τιμές κινούνται από 30.000 έως και 60.000 ευρώ/τ.μ.

Αυτό αναφέρουν, μεταξύ άλλων, στελέχη της αγοράς ακινήτων, όπως ο Κωνσταντίνος Γκρίντζαλης, επικεφαλής του τμήματος πωλήσεων του δικτύου μεσιτικών γραφείων της Engel & Völkers Ελλάδος. «Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του διεθνούς μας δικτύου, η Ελλάδα βρίσκεται στη δεύτερη θέση φέτος όσον αφορά την αύξηση του αγοραστικού ενδιαφέροντος, πίσω μόνο από την Ιταλία, ενώ ανταγωνιζόμαστε ευθέως αγορές όπως η Ισπανία και η Ελβετία», σημειώνει ο κ. Γκρίντζαλης μιλώντας στο πλαίσιο του Real Estate Forum, που πραγματοποιήθηκε στο

Η Ελλάδα βρίσκεται στη δεύτερη θέση φέτος όσον αφορά την αύξηση του αγοραστικού ενδιαφέροντος, πίσω μόνο από την Ιταλία.

πλαίσιο της 6ης Real Estate Expo. Κατά τον ίδιο, η τοποθεσία, η θέα και η βιωσιμότητα συνθέτουν το «αφήγημα» της ελληνικής αγοράς, όπου καταγράφεται αύξηση κατά 45% για ενεργειακά αυτόνομες κατοικίες (π.χ. με σύστημα διαχείρισης υδάτων), που να μην ανήκουν σε ζώνη υψηλού κλιματικού κινδύνου. «Οι ξένοι δεν επιθυμούν να αλλοιώσουν το ελληνικό τοπίο, αλλά να το διαφυλάξουν, καθώς αυτός είναι κι ένας βασικός λόγος που επιλέγουν Ελλάδα», σημειώνει ο κ. Γκρίντζαλης.

Σύμφωνα με την Κατερίνα Μπιστάκη, επικεφαλής της Barnes Ελλάδος, «εξακολουθούμε να είμαστε μια αγορά που στερείται μεγάλου αριθμού ακινήτων πολυτελείας. Δεν υπάρχει ακόμα πολύ

Περιζήτητα τα πολυτελή «θαλασσινά» ακίνητα

Στο κλαμπ των πιο δημοφιλών αγορών η Ελλάδα – Έως και 12.000 ευρώ/τ.μ. για νεόδμητες κατοικίες με θέα στη θάλασσα

Πώς διαμορφώνονται οι τιμές πώλησης στην Αθηναϊκή Ριβιέρα

	Μέση τιμή πώλησης (€/τ.μ.)	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ (Πώληση)
Γλυφάδα	5.200	+0,02%
Βουλιαγμένη - Καβούρι	6.000-8.000	+8-12%
Βάρη - Βάρκιζα	6.000-8.000	+6-10%
Βούλα	6.014	+2%
Κάτω Ελληνικό	7.186	+5,54%
Ανω Ελληνικό - Σούρμενα	3.500-4.800	+7,1%

ΠΗΓΗ: Engel & Völkers Ελλάδα

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

προϊόν προς διάθεση, αλλά έχουμε προσαρμοστεί πολύ σύντομα στις απαιτήσεις της ζήτησης και αυτό αλλάζει σταδιακά. Σημαντικό όμως είναι και το ότι έχουμε πάψει να είμαστε πια μόνο η χώρα του εξοχικού.

Οντως έχουμε συνταξιούχους, αλλά και νέους ανθρώπους από τις ΗΠΑ και την Ευρώπη που θέλουν να ζήσουν σε κάποια παραθαλά-

σια τοποθεσία, αλλά πλέον έχουμε και πελάτες που αγόρασαν εξοχικό πριν από μερικά χρόνια και τώρα αρχίζουν να ψάχνουν ακίνητο και στην Αθήνα, ενώ αναζητούν ακόμα και ακίνητα για να επενδύσουν», σημειώνει ο κ. Μπιστάκης.

Όπως τόνισε ο Γιάννης Ρεβύθης, διευθύνων σύμβουλος της «Ρεβύθης και Συνεργάτες», «πριν από 20 χρόνια τα πολυτελή ακίνητα

απευθύνονταν κυρίως σε Έλληνες αγοραστές, π.χ. εφοπλιστές κι επιχειρηματίες που τα αγόραζαν κυρίως για προσωπική χρήση και προτιμούσαν τα δημοφιλή νησιά. Η Αθήνα δεν ήταν ακόμα προορισμός επενδύσεων και η Ριβιέρα δεν είχε διαμορφωθεί με βάση το τρέχον αφήγημα του παραλιακού μετώπου και του προσφερόμενου τρόπου ζωής. Σήμερα η αγορά ει-

να εντελώς διαφορετική, πολύ πιο ώριμη, και προσελκύει αγοραστές από όλο τον κόσμο», επισήμανε ο κ. Ρεβύθης.

Ως προς τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των ακινήτων, τη μεγαλύτερη ζήτηση έχουν τα «πράσινα» και ενεργειακά αποδοτικά ακίνητα, τα οποία οι αγοραστές προκρίνουν ως την απόλυτη επιλογή αξίας/κόστους, λόγω της δομικής τους ασφάλειας και του χαμηλού κόστους συντήρησης. Τα φυσικά πλεονεκτήματα της περιοχής, όπως η άμεση πρόσβαση στη θάλασσα και η ανεμπόδιστη θέα, σε συνδυασμό με τη ζήτηση για σύγχρονες ανέσεις και λειτουργικό σχεδιασμό, ενισχύουν το ενδιαφέρον για ακίνητα υψηλών προδιαγραφών που προσφέρουν αναβαθμισμένο τρόπο ζωής.

Τα νότια προάστια

Με βάση πρόσφατη ετήσια έρευνα της Engel & Völkers, στην αγορά κατοικίας των νοτιών προαστίων καταγράφονται αυξήσεις τιμών που φτάνουν μέχρι και το 12% στην περίπτωση της Βουλιαγμένης, όπου η μέση τιμή πώλησης κινείται μεταξύ 6.000 και 8.000 ευρώ/τ.μ. Ασφαλώς, τα πολυτελή ακίνητα πωλούνται ακόμα περισσότερο, ενώ υπάρχουν και μοναδικά, εμβληματικά ακίνητα, όπου το κόστος αγοράς μπορεί να φτάσει ακόμα και τις 20.000 ευρώ/τ.μ.

Με βάση τα στοιχεία της εταιρείας, η δημοφιλέστερη περιοχή για αγορά κατοικίας στα νότια προάστια είναι η Γλυφάδα, κάτι που φαίνεται και από το γεγονός ότι συγκεντρώνει το 27,5% του συνολικού αποθέματος νεόδμητων κατοικιών στα νότια προάστια.

Ακολουθούν η Βούλα και η Βουλιαγμένη, οι οποίες παραμένουν από τις πιο ακριβές και υψηλού κύρους περιοχές, αλλά λόγω υψηλού κόστους, περιορισμένων προσφορών και απαιτήσεων (premium βίλες/διαμερίσματα), η βάση των δυναμικών αγοραστών είναι μικρότερη και πιο εξειδικευμένη.

Σε έτερη ανάλυση της βρετανικής εταιρείας επενδυτικής μετανάστευσης Astons, είχε σημειωθεί ότι σημαντική υπεραξία καταγράφουν τα ακίνητα της Αθηναϊκής Ριβιέρας που διαθέτουν πρόσψη και θέα προς τη θάλασσα. Σύμφωνα με τους αναλυτές, όσες κατοικίες απέχουν έως 500 μέτρα από την ακτογραμμή μπορούν να πωληθούν σε τιμές 27,8% υψηλότερες σε σχέση με αντίστοιχων προδιαγραφών ακίνητα που βρίσκονται πιο πίσω.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ

Το Real Estate μπροστά στην κάλπη: Γιατί η σταθερότητα είναι η μόνη πραγματική μεταρρύθμιση

Σήμερα, οι Κύπριοι πολίτες καλούμαστε να λάβουμε μια απόφαση που ξεπερνά τα στενά όρια των κομματικών αντιπαράθεσεων. Σε μια περίοδο γεωπολιτικής αβεβαιότητας και πληθωριστικών πιέσεων, το πραγματικό διακύβευμα των βουλευτικών εκλογών συμπυκνώνεται σε ένα ξεκάθαρο δίλημμα: από τη μια πλευρά η σοβαρότητα, η θεσμική σταθερότητα και η συνέχεια, και από την άλλη τα εύκολα συνθήματα, ο λαϊκισμός και μια δόση «αλλαγή» που αυτοπροσδιορίζεται αποκλειστικά μέσα από έναν ισοπεδωτικό «πόλεμο κατά του συστήματος».

Ως τακτικοί αναγνώστες αυτής της στήλης, γνωρίζετε καλά ότι η αγορά ακινήτων δεν λειτουργεί σε κενό αέρος. Το real estate δεν είναι απλώς ένας τομέας της οικονομίας· είναι ο καθρέφτης της ψυχολογίας της αγοράς, της εμπιστοσύνης των επενδυτών και της αγοραστικής δύναμης των νοικοκυριών. Τα τούβλα και το τιμνέτο χρειάζονται χρόνο για να κτιστούν, αλλά η εμπιστοσύνη που τα χρηματοδοτεί μπορεί να χρεμίστει σε μια στιγμή. Για τον λόγο αυτό, η πολιτική σταθερότητα αποτελεί το θεμέλιο πάνω στο οποίο σπριζείται ολόκληρο το οικοδόμημα της κυπριακής κτηματαγοράς. Είναι εύκολο, και συχνά γο-

πτευτικό, να υπόσχεται κανείς εύκολες λύσεις σε σύνθετα προβλήματα. Ο «πόλεμος κατά του συστήματος» ακούγεται ελκυστικός σε όσους πιέζονται από το αυξημένο κόστος διαβίωσης, τα υψηλά επιτόκια και τις τιμές των ενοικίων. Ωστόσο, η ιστορία έχει αποδείξει επανειλημμένα ότι οι αντισυστημικές κορώνες και η θεσμική αποσταθεροποίηση δεν έχτισαν ποτέ ούτε ένα σπίτι, ούτε μείωσαν ποτέ το κόστος των υλικών οικοδομής.

Στον τομέα των ακινήτων, οι πειραματισμοί πληρώνονται ακριβά. Η αγορά έχει ανάγκη από προβλεψιμότητα. Ένας ξένος θεσμικός επενδυτής ή ένας Κύπριος οικογενειάρχης που ετοιμάζεται να συνάψει ένα στεγαστικό δάνειο για τα επόμενα τριάντα χρόνια, δεν αναζητούν επαναστατικά μαγικά. Αναζητούν ένα σταθερό φορολογικό περιβάλλον, ένα αξιόπιστο τραπεζικό σύστημα και ένα κράτος που εγγυάται την ασφάλεια δικαίου. Τα εύκολα συνθήματα και οι προτάσεις για αυθαίρετες παρεμβάσεις στην ελεύθερη αγορά το μόνο που καταφέρνουν είναι να παγώνουν τις επενδύσεις, να στερεώνουν τη ρευστότητα και, τελικά, να οδηγούν σε οικονομική ασφυξία. Η κυπριακή κτηματαγορά

Η κυπριακή κτηματαγορά αντιμετωπίζει σήμερα σοβαρές, υπαρκτές προκλήσεις που δεν μπορούν να κρυφτούν κάτω από το χαλί.

αντιμετωπίζει σήμερα σοβαρές, υπαρκτές προκλήσεις που δεν μπορούν να κρυφτούν κάτω από το χαλί. Η έλλειψη προσιτής στέγης για τη νέα γενιά, οι γραφειοκρατικές αγκυλώσεις στις αδειοδοτήσεις και η ανάγκη για πράσινη μετάβαση των κτιρίων μας είναι ζητήματα που απαιτούν άμεσες και ριζικές λύσεις. Και οι πραγματικές προκλήσεις θέλουν τεχνοκρατική σοβαρότητα.

Η λύση όμως σε αυτά τα προβλήματα δεν βρίσκεται στην ισοπέδωση, αλλά στη σοβαρή

μεταρρύθμιση. Χρειαζόμαστε

- Στοχευμένα κίνητρα για την ανέγερση προσιτών κατοικιών.
- Πλήρη ψηφιοποίηση των διαδικασιών των Πολεοδομικών Αρχών και του Κτηματολογίου για την πάταξη της γραφειοκρατίας.
- Σταθερό και ελκυστικό πλαίσιο για την προσέλκυση ποιοτικών ξένων επενδύσεων που δημιουργούν θέσεις εργασίας με ελκυστικά εισοδήματα.

Όλα τα πιο πάνω προϋποθέ-

ρακτηρίζεται από σοβαρότητα, βαθιά γνώση των οικονομικών δεδομένων και πνεύμα συναινεσης. Όταν το Κοινοβούλιο μετατρέπεται σε πεδίο λαϊκισμού, η λήψη αποφάσεων παραλύει. Οι καθυστερήσεις στην ψήφιση κρίσιμων νομοσχεδίων ή οι συνεχείς αλλαγές στους κανόνες του παιχνιδιού (όπως είδαμε κατά καιρούς με το πλαίσιο των εκπομπών ή τις συζητήσεις για τον ΦΠΑ των ακινήτων) το μόνο που επιτυγχάνουν είναι να δημιουργούν σύγχυση και να διώχνουν τα σοβαρά κεφάλαια από τη χώρα.

Η Κύπρος πλήρωσε ακριβά στο παρελθόν τις πολιτικές σκοπιμότητες και τις καθυστερήσεις στις μεταρρυθμίσεις. Η ανάκαμψη του τομέα των ακινήτων τα τελευταία χρόνια δεν ήταν αποτέλεσμα της σταθερής δημοσιονομικής πορείας και της αξιοπιστίας που εξέπεμπε η χώρα διεθνώς.

Σήμερα δεν επιλέγουμε απλώς κόμματα ή πρόσωπα· επιλέγουμε την οικονομική κατεύθυνση της χώρας για τα επόμενα χρόνια. Η ψήφος μας είναι, κατά κάποιο τρόπο, μια επένδυση. Όπως κανέναν λογικός άνθρωπος δεν θα αγόραζε ένα ακίνητο με προβληματικά θεμέλια βασιζόμενος μόνο σε μια ωραία εξωτερική

πρόσψη, έτσι και ως ψηφοφόροι δεν μπορούμε να εμπιστευτούμε το μέλλον της οικονομίας μας σε όσους υπόσχονται «μαγικές» λύσεις χωρίς κανένα κοστολογημένο πλαίσιο.

Η σοβαρότητα και η σταθερότητα δεν σημαίνουν στασιμότητα. Αντίθετα, είναι η μόνη ασφαλής πλατφόρμα που επιτρέπει την πραγματική, ουσιαστική αλλαγή και εκσυγχρονισμό. Είναι η εγγύηση ότι οι κόποι μιας ζωής των Κυπρίων πολιτών, που είναι αποτυπωμένοι στην ιδιόκτητη κατοικία τους, δεν θα θυσιαστούν στον βωμό του αντισυστημικού εντυπωσιασμού.

Με την κτηματαγορά να βρίσκεται σε ένα κομβικό σημείο, η υπευθυνότητα στην κάλπη είναι η μόνη επιλογή. Η Κύπρος χρειάζεται μια Βουλή που θα νομοθετεί με γνώμονα τη λογική, την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή. Τα εύκολα συνθήματα της μίας ημέρας δεν μπορούν να στεγάσουν τα όνειρα της επόμενης. Σήμερα, ως ψηφίσαμε με την σοβαρότητα που αξίζει στο μέλλον των παιδιών μας και της πατρίδας μας.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΛΙΝΑ ΚΑΣΣΙΑΝΙΔΟΥ

Στόχος να
ξεκινήσουμε
πιο νωρίς το 2027

Σελ. 4

ALMA SALEM

Αισθανόμαστε
τη λέξη ειρήνη μόνο όταν
βρισκόμαστε σε πόλεμο...

Σελ. 8

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΑΘΑΝΟΣ

Ο Αριστοφάνης
είναι γιορτή, όχι
μουσειακό είδος

Σελ. 11

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΤΈΧΝΕΣ
& γράμματα

Κυριακή 24 Μαΐου 2026

Σάντρα Ούλερ και Χανς Ζίολερ ενσαρκώνουν την Ερικα και τον Τόμας Μαν, στην ταινία του Πάβελ Παβλικόφσκι που έκανε πρεμιέρα στο Φεστιβάλ Καννών. Στο φιλμ διασαυρώνεται η περιπέτεια της οικογένειας του νομπελίστα με τον ζόφο μιας κατεστραμμένης και διχασμένης Γερμανίας.

Επιστροφή στα ηθικά ερείπια

Το «Fatherland» του Πάβελ Παβλικόφσκι ακολουθεί τον πικρό νόστο του Τόμας Μαν στην πτημένη Γερμανία του 1949

Ο Πολωνός σκηνοθέτης μιλάει στην «Κ» για την ασπρόμαυρη περιπλάνησή του στο ιστορικό, αλλά και στο οικογενειακό δράμα **Σελ. 4**

Αιζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

24.5 - 30.5.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«Η Τούρτα του Προέδρου»

Στο πλαίσιο των προβολών του Ομίλου Φίλων Κινηματογράφου παρουσιάζεται η ταινία «Η Τούρτα του Προέδρου» του Χασάν Χαντί. Η υπόθεση της ταινίας έχει ως εξής: Τον Απρίλιο του 1990 η εννιχρονη Ιρακινή Λαμία αναλαμβάνει, ως η τυχερή της σχολικής τάξης της, να φτιάξει την τούρτα γενεθλίων του προέδρου Σαντάμ Χουσεϊν. Με την αγορά να υποφέρει, όμως, από ελλείψεις βασικών αγαθών, η αποστολή της φαντάζει ακατόρθωτη. Κινηματογράφος Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία. Δευτέρα 25 Μαΐου, ώρα 8:30 μ.μ.

ΘΕΑΤΡΟ

«Ο άνθρωπος που έσπασε τον κώδικα»

Η Alpha Square, πιστή σε ένα ρεπερτόριο που αναδεικνύει δραματικές στιγμές από την ιστορία της ανθρωπότητας, παρουσιάζει το θεατρικό έργο του Hugh Whitmore, βασισμένο στο βιβλίο του Andrew Hodges «Alan Turing: The Enigma», «Ο άνθρωπος που έσπασε τον κώδικα» σε μετάφραση Ανδρέα Αραούζου και σκηνοθεσία Ελένης Αναστασίου. Ο πατέρας των υπολογιστών και της τεχνητής νοημοσύνης, και το μυαλό που τερμάτισε τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο τουλάχιστον δύο χρόνια νωρίτερα, Άλαν Τούρινγκ, μια εκκεντρική διάνοια, που έπαιξε σημαντικό ρόλο στη νίκη του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Το

έργο παρουσιάζει ποιός ήταν, τι του συνέβη και γιατί. Παίζουν οι Ανδρέας Αραούζος, Βαρνάβας Κυριαζής, Λένα Σορόκου, Θανάσης Δρακόπουλος, Μαρίλια Χαριδήμου, Εύρος Βασιλείου και Σταύρος Δημόπουλος. Αίθουσα Μελίνα Μερκούρη, Λευκωσία Τακτικές παραστάσεις: Τετάρτη, Πέμπτη και Παρασκευή, στις 8.30 μ.μ. Λάρνακα: Δημοτικό Θέατρο Αραδίππου, Σάββατο, 6 Ιουνίου, στις 8.30 μ.μ. Λεμεσός: Πατίκειο Δημοτικό Θέατρο, Κυριακή, 7 Ιουνίου, στις 8.00 μ.μ. Πάφος: Μαρκίδειο Δημοτικό Θέατρο, Δευτέρα, 8 Ιουνίου, στις 8.00 μ.μ. Εισιτήρια: ticketmaster.cy, 7777 7040, ACS Courier.

ΘΕΑΤΡΟ

«Ο ταλαντούχος Κύριος Ρίπλεϊ»

«Ο ταλαντούχος Κύριος Ρίπλεϊ» της Patricia Highsmith σε σκηνοθεσία Αντρέα Χριστοδουλίδη, είναι η νέα παραγωγή του θεάτρου Ένα. Στο επίκεντρο βρίσκεται ο Τομ Ρίπλεϊ, ένας νεαρός άντρας με χαρισματική ευφυΐα και αινιγματοειδή προσωπικότητα. Η επιθυμία του για μια ζωή γεμάτη πρόνοια, λάμψη και κοινωνική αποδοχή τον οδηγεί σε έναν επικίνδυνο κόσμο όπου τα όρια ανάμεσα στην αλήθεια και το ψέμα, την πραγματική και την επινοημένη ταυτότητα, αρχίζουν να θολώνουν. Η Highsmith δημιουργεί έναν από τους πιο αμφιλεγόμενους αντιήρωες της λογοτεχνίας, έναν χαρακτήρα που προκαλεί, γοητεύει και ταυτόχρονα ανησυχεί. Παίζουν οι: Αντρέας Γεωργίου, Δημήτρης Γιωρκάτζης, Έλενα Δημητρίου, Ιωάννα Κεραυνού, Μανώλης Μιχαηλίδης, Αντώνης Παρχαρίδης, Γιώργος Τζωρτζής. Πρεμιέρα: Τετάρτη 27 Μαΐου, ώρα 8:30 μ.μ. Τακτικές παραστάσεις κάθε Παρασκευή, Σάββατο στις 8:30 μ.μ. και Κυριακή στις 7:00 μ.μ. Εισιτήρια: Ticketmaster.cy Πληροφορίες τηλεφωνο 22348203. Η παράσταση είναι κατάλληλη για άτομα άνω 18.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Το «Bangaranga» υπάρχει στον καθένα μας

Τα Βαλκάνια εκλύουν ενέργεια και φρεσκάδα, σε αντίθεση με μια Ευρώπη που μοιάζει να επαναλαμβάνεται. Βοηθάει η Eurovision σε παρόμοιες διαπιστώσεις; Η νίκη της Βουλγαρίας με την Ντάρα και το «Bangaranga» με τον φρενήρη, μεταδοτικό, ρυθμικό, αλλά και η 3η θέση της Ρουμανίας με την Αλεξάντρα Καπιτανέσκου, προσμετρώνται στα επικοινωνιακά υπέρ των Βαλκανίων; Γεγονός, πάντως, είναι ότι φέτος το μουσικό κέντρο βάρους του διαγωνισμού μετατοπίστηκε ανατολικά.

Αλλά ο 70χρονος θεσμός είναι μόνο η πιο πρόσφατη αφορμή για να επισημανώσουμε κάτι που κατά καιρούς ψιθυρίζεται στους καλλιτεχνικούς κύκλους. Καταξιωμένος σκηνοθέτης μου έλεγε πρόσφατα ότι θα ήθελε να σκηνοθετήσει σε χώρα των Βαλκανίων, ανταποκρινόμενος σε πρόταση που του έχουν κάνει. Την επισκέφτηκε πριν από λίγο καιρό, διέκρινε αγωνία για την τέχνη και ζωντάνια που δεν συναντά σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. «Τα Βαλκάνια ανήκουν στον νέο κόσμο, όπως και η Ασία. Η Ευρώπη και η Αμερική είναι καθλωμένες σε πτωτική τροχιά», υποστηρίζει. Υπάρχει μια αρχέγονη ορμή ακόμη στα Βαλκάνια που δεν έχει χάσει την ικμάδα της από το μάρκετινγκ που καθορίζει, διεθνώς, τα πάντα. Παγανιστικές παραδόσεις, τελετουργίες, δοξασίες, αναμειγνύονται με συγκλονιστικά αφηγήσεις για στιγμές καθοριστικές, πολέμους, συγκρούσεις, πένθη, τραυματικές εμπειρίες. Και μια ακατέργαστη επιθυμία για επικοινωνία με τον υπόλοιπο κόσμο, εντάσσοντας στοιχεία του δικού τους «κόσμου» και της γλώσσας τους.

Στην Ελλάδα, ζουν και δημιουργούν Βαλκάνιοι καλλιτέχνες και συγγραφείς, με την Αλβανία να έχει το προβάδισμα στο θέατρο, τόσο σε σκηνοθέτες όσο και σε ηθοποιούς. Ο νεότερος, 27χρονος, Μάριο Μπανούσι (ο οποίος και τιμάει με τον Αργυρό Λέοντα στα Βραβεία Θεάτρου της Μπενάλε Βενετίας 2026) είναι αντιπροσωπευτικό παράδειγμα. Διακρίθηκε στην ελληνική και διεθνή σκηνή ενσωματώνοντας και μετασχηματίζοντας προσωπικά βιώματα. Η εικαστική, όσμητική, γλώσσα που διαμόρφωσε (ένα θεατρο χωρίς λόγια), αντλεί από ταφικά έθιμα των Βαλκανίων, για να παρυσύρει τον θεατή σε μια πρωτογενή εμπειρία μέσα από το άρρητο και καθοριστικό συναίσθημα του πένθους.

Για να σκηνοθετήσει, τελευταία, τη «Mami» είχε επιστρέψει στην Αλβανία για «να φρεσκάρει τη μνήμη του». «Είχα να πάω τρία χρόνια. Από τον θάνατο του πατέρα μου και της μητρός μου, Λιντίτα, και μετά», μας είχε πει («Κ» 15/1/2025). «Η γιαγιά μου είναι 87 χρόνων. Ζει έξω από τα Τίρανα. Δεν ταξιδεύει ποτέ. Πενθεί μόνιμα. Δεν υπάρχει για εκείνη γέλιο ή τραγούδι ή να ζητήσεις να σου διηγηθεί μια αστεία ιστορία. Εχω το προνόμιο να είμαι από τα αγαπημένα της εγγόνια. Συνολικά έχει πάνω από 25 εγγόνια και πάνω από 10 διεσέγγονα. Ξανάκουσα τις ιστορίες της. Τη ρωτούσα διαρκώς». Ο Μπανούσι δεν έχει γυρίσει την πλάτη στις ρίζες του. Αντίθετα: τις καλλιέργειες και τις ενδυναμώσεις, μπολιάζοντας με τις γνώσεις το βλέμμα και την αισθητική των μετέπειτα εμπειριών του. Δεν είναι ο μόνος. «Οι κουλτούρες των βαλκανικών χωρών έχουν μοιότητες, αλλά οι ιστορίες τους είναι πολύ διαφορετικές», είχε επισημανήσει πριν από λίγο καιρό η αναγνωρισμένη συγγραφέας από τη Βόρεια Μακεδονία, Ρούμμενα Μπουζαρόφσκα («Κ» 23/3/26).

Αυτός είναι και ο πλούτος των Βαλκανίων που έχει τη δύναμη να τροφοδοτήσει την εξασθενημένη από τις επαναλήψεις ευρωπαϊκή δημιουργία. Όπως είπε και η Βουλγάρα Ντάρα, το «Bangaranga» υπάρχει στον καθένα μας (σε ελεύθερη, δική μας, απόδοση), «είναι ένα συναίσθημα ότι όλα είναι πιθανά». «Σημαίνει αναταραχή, ένα όμορφο είδος αταξίας. Έχει αυτή την ακατέργαστη, φωνητική δύναμη που παρακάμπτει τη μετάφραση. Την νιώθεις πριν την καταλάβεις».

ΣΥΜΦΩΝΙΚΗ ΟΡΧΗΣΤΡΑ

Συναυλίες Κοινωνικής Προσφοράς

Αυτή την άνοιξη, η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου φέρνει τη μουσική της κοντά στον κόσμο σε τρία πανέμορφα ανοιχτά θέατρα σε τρεις επαρχίες! Υπό τη διεύθυνση του διακεκριμένου Κύπριου μαέστρου Πέτρου Στυλιανού, παρουσιάζει ένα πρόγραμμα από έργα, γεμάτα φωτεινή ενέργεια, εικόνες, ρυθμούς και συναισθήματα! Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο γεμάτα φωτεινή διάθεση και σπιρτάδα έργα του Wolfgang Amadeus Mozart, καθώς και την εισαγωγή Εβρίδες του Felix Mendelssohn. Το κοινό θα ταξιδέψει μουσικά στην Ισπανία και την Ιταλία με την παθιασμένη Χαμπανέρα

από την όπερα Κάρμεν του Georges Bizet, και τη συναρπαστική και κεφαλή εισαγωγή από την όπερα «Η Ιταλίδα στο Αλγέρι» του Gioachino Rossini. Συναυλίες: Άγιος Τριμιθιάς: Τετάρτη 27 Μαΐου, Πλατεία Αγίων Αναργύρων. Επισκοπή Κουρίου: Πέμπτη 28 Μαΐου, Δημοτικό Αμφιθέατρο «Χριστοφής Αντωνίου», και Τάλα: Παρασκευή 29 Μαΐου, Αμφιθέατρο Τάλας, ώρα έναρξης συναυλιών 8:00 μ.μ. Οι συναυλίες πραγματοποιούνται υπό την αιγίδα της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2026. Πληροφορίες www.cysocom.cy. Είσοδος ελεύθερη.

ΕΚΘΕΣΗ

τοπία II / in vitro στην Isnotgallery

Η έκθεση της Μαρίας Κοιφτερού αποτελεί μια διερεύνηση του τοπίου ως ένα ήσυχο χώρο, με προσοχή στις ατμοσφαιρικές και χαοτικές ποιότητες και την αλληλεπίδραση ειδών και φαινομένων τα οποία συνιστούν ένα ενοποιημένο όλο, σε αναφορά με τοπία από την Κύπρο και την Ιαπωνία, μέσα από την ζωγραφική με γραμμές από μελάι που δημιουργούν τα κατακερματισμένα όρια του πάνω στο κενό του χαρτί το οποίο δρα σαν αναγκαίος δυναμικός χώρος. Τα έργα ολοκληρώνονται μόνο όταν σφραγίζονται μέσα σε γυάλινες θήκες κατασκευασμένες με προσαρμογή τεχνικής βιτρώ μικρής κλίμακας η οποία αναπτύχθηκε από

τον Louis Comfort Tiffany, για την διατήρησή τους. Η Μαρία Κοιφτερού ασχολείται κυρίως με το σχέδιο και πειραματίζεται με την υαλοουρμία, την εικονογράφηση, την τοιχογραφία και την κεραμική. Έχει λάβει μέρος σε εκθέσεις στην Κύπρο και στο εξωτερικό. Εγκαίνια Τετάρτη 27 Μαΐου, ώρα 7:30 μ.μ. Is Not Gallery, Οδυσσέως 11, Λευκωσία. Πληροφορίες www.isnotgallery.com

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Δήμητρα Σάββα – «Ιχνν»

Η Γκαλερί Γκλόρια παρουσιάζει την ατομική έκθεση της Δήμητρας Σάββα με τίτλο «Ιχνν», μια ενότητα έργων που διερευνά ενοιολογικά τη βία ως ανθρώπινη και κοινωνική συνθήκη. Η έκθεση περιλαμβάνει γλυπτά, κατασκευές, όπως και εγκαταστάσεις επιτοίχιες και δαπέδου, συγκροτώντας ένα πολυεπίπεδο εικαστικό περιβάλλον. Τα έργα πραγματεύονται τη βία όχι ως στιγμιαίο γεγονός αλλά ως εμπειρία που εγγράφεται στο σώμα και τη μνήμη. Η αφήγηση δεν υιοθετεί επιθετικό τόνο, αντίθετα, μέσα από μια ποιητική προσέγγιση λειτουργεί ως φορέας συναισθημάτων θλίψης και μοναξιάς, προσκαλώντας τον θεατή σε εσωτερικό προβληματισμό. Η καλλιτέχνης χρησιμοποιεί πηλό stoneware, χαρτοπλάτο,

σκουριασμένο σίδηρο και λαμαρίνες, found objects και προθηκές plexiglass. Τα υλικά αντιπαράθετονται αλλά και συνδιαλέγονται, δημιουργώντας εικόνες που υποδηλώνουν σκοτεινά και συχνά αποσιωπημένα συμβάντα. Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3 Λευκωσία. Διάρκεια έκθεσης έως 5 Ιουνίου. Πληροφορίες τηλεφωνο 22762605.

ΠΡΟΒΟΛΕΣ | της ΕΙΡΗΝΗΣ ΣΤΑΜΑΤΟΥΔΗ

Το Λούβρο και ο Παρθενώνας

Στις 7 Μαΐου ψηφίστηκε νόμος ο οποίος φαίνεται να ανταποκρίνεται στην υπόσχεση του Μακρόν το 2017, ότι η Γαλλία θα επιστρέψει πολιτιστικά αγαθά στην Αφρική που είχαν λεηλατηθεί κατά τη διάρκεια της αποικιοκρατίας. Συγκεκριμένα, ο νόμος αφορά αντικείμενα που αποκτήθηκαν παράνομα από το 1815 και μέχρι το 1972. Ο νόμος απαιτεί έγκριση του μουσείου στη συλλογή του οποίου βρίσκεται το αντικείμενο και ειδική διαδικασία στη συνέχεια. Στο σημείο αυτό αναρωτιέται κανείς μήπως έφθασε η ώρα της επιστροφής των θραυσμάτων του Παρθενώνα που κατέχει το Λούβρο προκειμένου να ενισχυθεί το ελληνικό αίτημα της επιστροφής των Μαρμάρων του Παρθενώνα από το Βρετανικό Μουσείο;

Για να απαντηθεί αυτή η ερώτηση θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα ακόλουθα:

1. Υπάρχουν περίπου 7-8 θραύσματα από τον Παρθενώνα στο Λούβρο, με σημαντικότερα την πλάκα με τις Εργαστίνας (που ανήκει στη Ζωφόρο) και μία μετόπη που απεικονίζει έναν Κένταυρο και μία Λαπιθίδα. Τα υπόλοιπα είναι αρκετά μικρότερα. Τα περισσότερα από αυτά ήταν κομμάτια που πήρε ο Φοβέλι, συνεργάτης του Γάλλου πρέσβη Γκουφιέ,

Επισκέπτρια φωτογραφίζει τη Γλυπτή του Παρθενώνα στο Βρετανικό Μουσείο. Θα μπορούσε ο νέος νόμος που ψηφίστηκε πρόσφατα στη Γαλλία να ενισχύσει το αίτημα για την επιστροφή τους;

τα οποία είχαν πέσει στη γη. Μάλιστα τις Εργαστίνας τις πριόνισε από τον λίθο κι έτσι ενέπνευσε και τον Ελγιν (ανταγωνιστή του στη συλλογή αρχαιοτήτων) όταν αποψίλωσε αργότερα τον ναό, να πριονίσει τον γλυπτό διάκοσμο από τα αρχιτεκτονικά μέλη του ναού, για να μπορέσει να τον μεταφέρει στην Αγγλία. Άλλα θραύσματα δόθηκαν στο Λούβρο από ιδιωτικές συλλογές.

2. Τα περισσότερα θραύσματα απομακρύνθηκαν από τον ναό του Παρθενώνα πριν από το 1815. Κάποια από αυτά κατέληξαν στο Λούβρο πριν από το 1815 και άλλα μετά το 1815. Για παράδειγμα, οι Εργαστίνας κατασχέθηκαν από τους Γάλλους Επαναστάτες το 1792, ενώ η μετόπη αποκτήθηκε από το Λούβρο το 1818. Είναι θέμα ερμηνείας αν το καθοριστικό σημείο για τον νόμο αποτελεί το σημείο της παράνομης απομάκρυνσης των θραυσμάτων ή το σημείο απόκτησής τους από το Λούβρο. Κανείς, ωστόσο, θα μπορούσε να ισχυριστεί ότι είναι δύσκολο να μεταβιβάσει κάποιος τίτλο σε ένα αντικείμενο που δεν του ανήκει.

3. Το Λούβρο ανήκει παραδοσιακά σε εκείνα τα σκληροπυρηνικά μουσεία που είναι κατά των επιστροφών αρχαιοτήτων

στις χώρες προέλευσής τους. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ανήκει στα 18 μουσεία που υπέγραψαν τη Διακήρυξη για το Παγκόσμιο Μουσείο, βάσει της οποίας οι αρχαιότητες που αποκτήθηκαν στο παρελθόν και βρίσκονται σε Παγκόσμια Μουσεία (όπως το Βρετανικό Μουσείο και το Λούβρο) καλώς βρίσκονται εκεί προκειμένου να μπορούν οι επισκέπτες να συγκρίνουν μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών. Αυτό σημαίνει –κατά τη γνώμη τους– ότι έτσι εξυπηρετούνται καλύτερα τα συμφέροντα της ανθρωπότητας.

Συμπερασματικά, θα έλεγε κανείς ότι η κίνηση αυτή του Μακρόν έρχεται να προστεθεί στις θετικές πρωτοβουλίες σε σχέση με την επιστροφή αρχαιοτήτων στις χώρες προέλευσής τους, αλλά κάθε άλλο παρά αυτονόητο είναι ότι θα συμβάλει στην επιστροφή θραυσμάτων από το Λούβρο, ιδίως όταν ο μεγάλος όγκος των Παρθενονίων εκτός Ελλάδος βρίσκεται στο Βρετανικό Μουσείο και τα θραύσματα της συλλογής του Λούβρου ανήκουν κυρίως στα κομμάτια εκείνα που βρίσκονται στο Λονδίνο.

Η κ. Ειρήνη Σταματούδη είναι καθηγήτρια, διευθύντρια Νομικής UNIC Athens.

Ο Χανς Ζίσλερ (δεξιά) και η Σάντρα Ούλερ υποδύονται τον Τόμας Μαν και την κόρη του Ερική. Παρά τη φαινομενική σκληρότητα του χαρακτήρα του, που τονίζεται από την εξωτερική του εκτέλεση, ο γηραιός λογοτέχνης προσπαθεί να επικοινωνήσει ουσιαστικά με την κόρη του, η οποία είναι συγκλονισμένη από τον χαμό του αδελφού της στη δίνη της κατάθλιψης και των ναρκωτικών.

Ακολουθώντας έναν πικρό νόστο

Ο Πάβελ Παβλικόφσκι μιλάει για το «Fatherland» με θέμα την επιστροφή του Τόμας Μαν στη Γερμανία

79ο
ΦΕΣΤΙΒΑΛ
ΚΑΝΝΩΝ

“

Πόση σκέψη
σε κάθε του
φράση

Ποτέ δεν ήμουν μεγάλος φαν του Τόμας Μαν. Νεότερος διάβασα κάποια βιβλία του. Μου φαινόταν πολύ «στεγνά» τότε. Οσο μεγαλώνεις, αρχίζεις να εκτιμάς την ακρίβεια με την οποία περιγράφει τον κόσμο. Το πόση σκέψη μπαίνει σε κάθε φράση.

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Μια αστραφτερή μαύρη Μπιούικ διασχίζει τον κεντρικό δρόμο κάποιας πόλης. Μέσα από το παρμπρίζ διακρίνουμε τις δύο πλευρές του δρόμου, όπου σχεδόν τα μισά κτίρια είναι ερειπωμένα, ενώ αλλού εργάτες δουλεύουν στην ανακατασκευή. Στο τιμόνι βρίσκεται μια σαραντάρα γυναίκα με αυστηρό παρουσιαστικό. Δίπλα της, ένας ηλικιωμένος άνδρας με κομψό λευκό κοστούμι. «Έχεις πάρει μαζί περισσότερες φορεσιές και από τη Μαρλέν Ντίτριχ», θα του πει αργότερα περιπατητικά εκείνη. Ο Τόμας Μαν ήταν πραγματικά γνωστός για την αδυναμία του στα όμορφα ρούχα και ο Πάβελ Παβλικόφσκι δεν θα άφηνε τη λεπτομέρεια αναζητούμενη. Αλλωστε τα πάντα στο «Fatherland», την καινούργια του ταινία που έκανε πρεμιέρα στο Φεστιβάλ Καννών την περασμένη εβδομάδα, και την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές συγκαταλέγεται ανάμεσα στα φαβορί για τον Χρυσό Φοίνικα, μοιάζουν προσεκτικά υπολογισμένα.

Εκεί βλέπουμε τον σπουδαίο Γερμανό συγγραφέα να επισκέπτεται την πατρίδα του το 1949, για πρώτη φορά έπειτα από 15ετή παραμονή στην Αμερική, όπου μετανάστευσε οικογενειακά με την άνοδο των ναζί στην εξουσία. Η πόλη που τον υποδέχεται, μαζί με την κόρη του, Ερική, είναι η Φρανκφούρτη στη Δυτική (πλέον) Γερμανία, όπου πρόκειται να το απονεμηθεί το βραβείο Γκαίτε. Τα πράγματα κυλούν ομαλά, ωστόσο όλοι θα εκπλαγούν όταν εκείνος ενημερώνει ότι σκοπεύει να περάσει και στην ανατολική πλευρά, στη Βαϊμάρη, ώστε να πάρει και εκεί το... βραβείο Γκαίτε. Στο μεταξύ, θα τον προλάβουν τα τραγικά νέα του θανάτου του γιου του, Κλάους, από υπερβολική δόση ναρκωτικών στις Κάννες.

Πίσω από τον λογοτέχνη

Το αληθινό περιστατικό από τη ζωή του Τόμας Μαν εμπνέει στον Παβλικόφσκι τη δημιουργία ενός μυθοπλαστικού φιλμ, που δεν έχει τόσο σχέση με το έργο του νομπελίστα συγγραφέα, αλλά περισσότερο με τη φιλοσοφία και τη στάση ζωής του, την οποία επέδειξε ειδικά σε εκείνη τη συγκεκριμένη περίσταση. «Περισσότερο με ενδιέφερε εκείνος ως χαρακτήρας, μαζί με την κόρη και τον γιο του. Και φυσικά το ουμανιστικό του

πνεύμα, το ριζοσπαστικό ουμανιστικό του πνεύμα θα έλεγα, με το οποίο αντιμετωπίζει μια κατάσταση γενικής διάλυσης, όπου κυριαρχούν αυτά τα δύο αντίρροπα αφηγήματα (σ.σ. της Ανατολικής και Δυτικής Γερμανίας): είναι μια ενδιαφέρουσα δραματική κόντρα. Ποτέ δεν ήμουν μεγάλος φαν του Τόμας Μαν. Όταν ήμουν νεότερος διάβασα κάποια βιβλία του, όχι όλα. Μου φαινόταν πολύ «στεγνά» τότε, ήθελα πιο ωμή λογοτεχνία. Οσο μεγαλώνεις, όμως, αρχίζεις να εκτιμάς την ακρίβεια και τη συμπίνα με την οποία περιγράφει τον κόσμο. Το πόση σκέψη μπαίνει σε κάθε φράση. Βέβαια, όταν βρίσκεται σε μια κατάσταση όπου πρέπει να μιλήσει στα πλήθη, όπως εδώ, είναι εντελώς καταστρεφικό, διότι δεν καταλαβαίνουν σχεδόν τίποτα από όσα λέει», σημειώνει ο Πάβελ Παβλικόφσκι, στο πλαίσιο συνέντευξης που παραχώρησε στην «Κ».

Κύρος και προπαγάνδα

Ο ήρωάς του, ερμηνευμένος άριστα από τον (αληθινό διανοούμενο) Χανς Ζίσλερ, βρίσκεται όντως σε μια παράξενη κατάσταση, επιστρέφοντας σε μια πατρίδα που μετά βίας αναγνωρίζει, κοντά σε ανθρώπους οι οποίοι συχνά επιδιώκουν να εκμεταλλευθούν το κύρος του για τους δικούς τους προπαγανδιστικούς σκοπούς. Τόσο εκείνος όσο και η κόρη του, πάντως, δεν διστάζουν να βάλουν κάποιους από αυτούς στη θέση τους. Όταν ο πρώην σύζυγός της –και μετέπειτα ακόλουθος του Χέρμαν Γκέρνιγκ– έρχεται να τη χαιρετήσει σε ένα πάρτι, η δυναμική Ερική (Σάντρα Ούλερ) τον ξαποστήλνει με ένα γερό χαστούκι. Λίγα μέτρα παραπέρα, τον πατέρα της προσεγγίζουν οι γλιώδεις εγγονοί του Ρίχαρντ Βάγκνερ, οι οποίοι του ζητούν να υποστηρίξει την αναβίωση του Φεστιβάλ του Μπίρφοϊτ. «Αν θέλετε τη γνώμη μου, το θέατρο της Βαυαρίας πρέπει να καεί συθέμελα», τους αποστομώνει εκείνος, απδασμένος με το γεγονός ότι πολλοί πρώην ναζί συνεχίζουν να πρωταγωνιστούν στη δημόσια ζωή σαν να μη συνέβη τίποτα.

Όταν τον ρωτάμε αν ο ίδιος έχει υπάρξει αντικείμενο απόπειρας πολιτικού προσεταιρισμού με παρόμοιο τρόπο, η απάντησή του Παβλικόφσκι εμπεριέχει σεμνότητα καθώς και ενδιαφέ-

Η Ερική και ο Τόμας Μαν στο Μόναχο, έξω από το ξενοδοχείο «Vier Jahreszeiten». «Περισσότερο με ενδιέφερε εκείνος ως χαρακτήρας, μαζί με την κόρη και τον γιο του. Και φυσικά το ριζοσπαστικό ουμανιστικό πνεύμα του», λέει ο σκηνοθέτης του «Fatherland», Πάβελ Παβλικόφσκι (κάτω).

ρουσες προεκτάσεις. «Δεν είμαι τόσο μεγάλο όνομα, ξέρετε», λέει γελώντας και συνεχίζει: «Όμως ναι, γυρίζεις π.χ. μια ταινία και σου λένε: “Έχεις κάνει μια δήλωση για το ευρωπαϊκό σινεμά”. Εντάξει, έκανα μια ευρωπαϊκή ταινία, αλλά δήλωσα... ελάτε τώρα. Έχει συμβεί βέβαια να παρέμβω, όπως π.χ. στην Πολωνία, όπου λίγο καιρό πριν είχαμε μια όχι και τόσο καλή κυβέρνηση και αισθάνθηκα ότι έπρεπε να πάρω θέση. Δεν χρειάζεται όμως να είσαι γνωστός. Πλέον υπάρχουν όλες αυτές οι απρόσωπες οντότητες, αλγόριθμοι στην πραγματικότητα, οι οποίοι προσπαθούν να σε τραβήξουν στην τροχιά τους. Κάποια στιγμή άρχισα να διαβάζω για τον πόλεμο στην Ουκρανία και επειδή μάλλον “κατάλαβαν” ποια πλευρά μπορεί να υποστηρίξω, άρχισα να βομβαρδίζομαι με πληροφορίες για το πώς η Ουκρανία κερδίζει τον πόλεμο. Και είπα “πρίμενε, ξέρω ότι δεν κερδίζουν τον πόλεμο, οπότε σταμάτα”. Γενικά η αλήθεια έχει να κάνει με την οπτική. Από μια άλλη οπτική έχεις και διαφορετική αλήθεια».

Χωρίς φλυαρίες

Ποια είναι όμως η δική του οπτική σε σχέση με την τέχνη του; Σε μια εποχή που η διάρκεια των ταινιών, ειδικά εκείνων που φιλοδοξούν να διεκδικήσουν βραβεία σε μεγάλα φεστιβάλ ή στα Οσκαρ, συνεχώς μεγαλώνει, ο Παβλικόφσκι ακολουθεί το ακριβές αντίθετο μονοπάτι. Η βραβευμένη με Οσκαρ «Ida» (2013) είχε διάρκεια μόλις 83 λεπτά, ενώ ο «Ψυχρός πόλεμος» (2018), που ακολούθησε, 89 λεπτά. Οι δε τίτλοι τέλους του «Fatherland» πέφτουν στα 82 λεπτά, καθιστώντας το (μακράν) το πιο σύντομο φιλμ του επίσημου διαγωνιστικού τμήματος. Ολη αυτή η αφηγηματική οικονομία, την οποία ο Πολωνός δημιουργός υποστηρίζει με συνέπεια, έχει ως στόχο να αποδώσει το καταστά-

λαγμα της κινηματογραφικής διαδικασίας: στις ταινίες του τίποτα δεν φαίνεται να περισσεύει ή να φλυαρεί.

«Απλώς σιγουρεύομαι ότι κάθε σκηνή έχει τη βαρύτητα της: οπτικά, συναισθηματικά: ότι έχει κάποιο νόημα αντί μόνο να επεξηγεί ή να κάνει φιγούρα. Μου αρέσει αυτό. Όμως έρχεται με φυσικό τρόπο. Βέβαια ομολογώ ότι νιώθω κάποια έξαρση που πηγαινω ενάντια στο ρεύμα και τη γλιτώνω. Γιατί, ξέρετε, το συμβόλαιό μου έλεγε ότι πρέπει να έχω τουλάχιστον 90 λεπτά και σκεφτόμουν: “Τι θα γίνει τώρα, θα με συλλάβουν; Θα μου βάλουν πρόστιμο;”. Τουλάχιστον οι τίτλοι τέλους κρατάνε πολύ», λέει γελώντας ο Παβλικόφσκι.

Ερείπια, Μπαχ και δάκρυα

Όσο παρακολουθεί κανείς το περικλειστο, τετράγωνο κάδρο της ταινίας με την (σημα κατατεθέν) ασπρόμαυρη φωτογραφία μπαίνει ακόμα περισσότερο στην ψυχολογία των πρώων. Σε εκείνη της Ερική, η οποία νοσταλγεί τρομερά και στη συνέχεια θρηνεί βουβά τον πολυαγαπημένο αδελφό της. Η εκτεταμένη εισαγωγική σκηνή του φιλμ άλλωστε απεικονίζει τους δυο τους να μιλούν στο τηλέφωνο, με τον βυθισμένο στην κατάθλιψη Κλάους (Ογκουστ Ντιλ) να μοιάζει ισοπεδωμένος από μια ζωή δίχως πατρίδα και όντας μονίμως –ως συγγραφέας– στη βαριά σκιά του διάσημου πατέρα του.

Από την άλλη ο Τόμας Μαν, με την εξωτερική του εκτέλεση και τη φαινομενική σκληρότητα του χαρακτήρα, προσπαθεί να επικοινωνήσει ουσιαστικά με την κόρη του, παρόλο που δεν δείχνει να συμμερίζεται την αγωνία της. Ταυτόχρονα, ο ίδιος τολμά στους μακροσκελεις λόγους του να χρησιμοποιεί λέξεις-ταμπού για τη σύγχρονη Γερμανία, όπως το «Fatherland» του τίτλου, το οποίο αποδίδει στον μεγάλο Γκαίτε και όχι στους ναζί που το οικειοποιήθηκαν. Τελικά, στην αριστουργηματική σκηνή του φινάλε, οι δυο τους θα βρεθούν σε μια μισογκρεμισμένη εκκλησία, όπου ένας άνδρας παίζει σε ένα ξεκούρδιστο εκκλησιαστικό όργανο κάποια μελωδία του Μπαχ. Το δάκρυ που κυλά στο μάγουλο του γηραιού λογοτέχνη μοιάζει με αποκαιρητισμό σε έναν πιο ανθρώπινο, πολιτισμένο κόσμο, που έχει χαθεί οριστικά.

“

Έκανα μια
ευρωπαϊκή
ταινία

Γυρίζεις μια ταινία και σου λένε: «Έχεις κάνει μια δήλωση για το ευρωπαϊκό σινεμά». Εντάξει, έκανα μια ευρωπαϊκή ταινία, αλλά δήλωσα... Έχει συμβεί να παρέμβω, όπως π.χ. στην Πολωνία, όταν είχαμε μια όχι και τόσο καλή κυβέρνηση.

SCOTT GARETT/INSONAR

ΛΙΝΑ ΚΑΣΣΙΑΝΙΔΟΥ, υφυπουργός Πολιτισμού

Στόχος να ξεκινήσουμε πιο νωρίς το 2027

Ο λόγος που έγιναν οι αλλαγές ήταν γιατί θέλαμε να μπει μια τάξη και να μην υπάρχουν υπόνοιες για σύγκρουση συμφέροντος

Συνέντευξη στον

ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΗ

«Καταλαβαίνω ότι υπάρχει ανασφάλεια και στόχος μας είναι να αυξάνουμε τον προϋπολογισμό μας. Στοχευμένα πάντοτε» λέει η υφυπουργός Πολιτισμού Λίνα Κασσιανίδου, σχετικά με τις καθυστερήσεις που σημειώθηκαν φέτος στα χορηγικά προγράμματα του υφυπουργείου Πολιτισμού και σημειώνει πως φέτος στόχος είναι φέτος να προκηρυχθούν πιο έγκαιρα φέτος τα προγράμματα, ώστε να ξεκινήσουμε νωρίτερα το 2027. Η Κασσιανίδου μιλάει επίσης για το πώς προχωράει το Αρχαιολογικό Μουσείο Λευκωσίας, το Μουσείο Μοντέρνας και Σύγχρονης Τέχνης, αλλά και η Κυπριακή Βιβλιοθήκη. Σχετικά με την υποστελέχωση του υφυπουργείου Πολιτισμού η Κασσιανίδου λέει πως εκκρεμούν πολλές θέσεις στην ΕΔΥ και όταν αυτές πληρωθούν πραγματικά το υφυπουργείο θα ανασάνει.

—Το βασικό πρόβλημα την περασμένη περίοδο ήταν η καθυστέρηση στην προκήρυξη των χορηγικών προγραμμάτων. Πώς σχολιάζετε;

—Καταλαβαίνω το άγχος και την αγανάκτηση των ανθρώπων του πολιτισμού. Ο λόγος, όμως, που έγιναν διάφορες αλλαγές, τις οποίες είδαμε με τον γενικό διευθυντή, ήταν γιατί θέλαμε να μπει μια τάξη σε ό,τι αφορούσε τις αιτήσεις και να μην υπάρχουν υπόνοιες για μεροληψία ή σύγκρουση συμφέροντος. Στόχος μας είναι

«Στόχος μας είναι φέτος να προκηρυχθούν πολύ πιο νωρίς φέτος τα προγράμματα, ώστε να ξεκινήσουμε πιο νωρίς το 2027. Θα ήθελα να υπενθυμίσω ξανά ότι τα χορηγικά προγράμματα είναι ανταγωνιστικά. Μακάρι να είχαμε χρήματα να δίνουμε σε όλους» λέει στην «Κ» η υφυπουργός Πολιτισμού.

φέτος να προκηρυχθούν πιο έγκαιρα φέτος τα προγράμματα, ώστε να ξεκινήσουμε νωρίτερα το 2027. Θα ήθελα να υπενθυμίσω ξανά ότι τα χορηγικά προγράμματα είναι ανταγωνιστικά. Μακάρι να είχαμε χρήματα να δίνουμε σε όλους. Έχουμε αυξήσει τα ποσά σε διάφορα προγράμματα. Στην

Πολιτιστική Αποκέντρωση αυξήθηκε ουσιαστικά και υπάρχει πολύ μεγάλο ενδιαφέρον και από τις κοινότητες για να γίνει πραγματική αποκέντρωση πολιτισμού. Αλλά πάντοτε εκ των πραγμάτων υπάρχουν παραπονούμενοι. Καταλαβαίνω ότι υπάρχει ανασφάλεια και στόχος μας είναι να αυ-

ξάνουμε τον προϋπολογισμό μας. Στοχευμένα πάντοτε.

—Άρα τα προβλήματα που παρουσιάστηκαν φέτος δεν θα τα δούμε του χρόνου;

—Όχι. Θα γίνει προσπάθεια να εξομαλυνθεί η κατάσταση για το 2027.

—Οι επιτροπές που διορίστηκαν φέτος θα αλλάξουν πάλι τον επόμενο χρόνο; Υπήρχαν αρκετοί από την Ελλάδα...

—Να σας πω αρχικά ότι δεν ήταν σε καμία περίπτωση πρόθεσή μας να προσβάλλουμε τους ανθρώπους του πολιτισμού στην Κύπρο, με τον διορισμό Ελλαδιτών, όπως είχατε γράψει κι εσείς. Την προηγούμενη χρονιά, όπως σας είπα και προηγουμένως, είχαμε λάβει παράπονα και κατηγορίες ότι τα μέλη των επιτροπών είναι μεροληπτικά, έχουν σύγκρουση συμφέροντος και λοιπά. Σκεφτήκαμε ότι ίσως ένας τρόπος για να λυθούν προβλήματα και παρεξηγήσεις. Παλιότερα υπήρχε η αξιολόγηση από λειτουργούς των τότε Πολιτιστικών Υπηρεσιών, επί Γιάννη Τουμαζή προστέθηκε και ένας εξωτερικός αξιολογητής και μετά εγώ εισήγαγα τον δεύτερο. Τώρα θεωρήσαμε ότι πρέπει να υπάρχει αυτή εξωτερική αξιολόγηση. Αν κάποιος φορέας ή ομάδα, ή κάποιος καλλιτέχνης έχει κάνει μια καλή πρόταση και υπάρχει έναν καλό βιογραφικό θα πάρει τη βαθμολογία που αξίζει. Θα πρέπει να τονίσουμε πως πρόκειται για χορηγία πάνω στην πρόταση, δεν είναι θεσμική χορηγία.

—Μήπως έγινε πολύς κόπος για κάτι απλό;

—Θα δούμε, αν θα συνεχίσουμε με αυτόν τον τρόπο. Θα αξιολογήσουμε τις αλλαγές που έγιναν και αν έφεραν λύση στα παράπονα που πήραμε πέρυσι.

Με το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης είμαστε σε καλό δρόμο

—Πώς προχωράει με το Μουσείο Μοντέρνας και Σύγχρονης Τέχνης;

—Με το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης είμαστε σε καλό δρόμο. Ο στόχος μας και η προσπάθειά μας είναι να ζητήσουμε το ελληνικό περίπτερο στην κρατική έκθεση και την προσπάθειά μας στηρίζει ο Δήμος Λευκωσίας. Ο χώρος βέβαια ανήκει στο υπουργείο Οικονομικών και είναι θετικό στο να μας το παραχωρήσει, αυτό βέβαια θα πάρει λίγο καιρό για να γίνει. Το θετικό με εκείνον τον χώρο είναι ότι μπορούμε εύκολα να τον μετατρέψουμε ώστε να φιλοξενηθούν τα έργα σύγχρονης τέχνης. Στόχος μας είναι με το τέλος της Προεδρίας της Majestic να μετακινηθεί στη ΣΠΕΛ, ώστε το κτήριο της Majestic να ανακαινιστεί. Θα σκεφτούμε κατά πόσο τα σημεία θα είναι τρία. Επίσης, έχει γίνει προεργασία για να προκηρυχθούμε τη θέση διευθυντή/επιμελητή, με αγορά υπηρεσιών, για το Μουσείο Μοντέρνας και Σύγχρονης Τέχνης και ελπίζουμε να γίνει η προκήρυξη μέσα στον χρόνο. Η διευθύντρια του Τμήματος Σύγχρονου Πολιτισμού, η κα Χατζηκωστή είχε εντάξει στον προϋπολογισμό αυτή τη δαπάνη. Μπαίνουν τα θεμέλια για τη δημιουργία του.

—Για την Κυπριακή Βιβλιοθήκη τι νεότερα υπάρχουν;

—Εκεί τα πράγματα είναι πολύ πιο δύσκολα. Ωστόσο, δουλεύουμε σε διάφορα επίπεδα. Ακόμα δεν έχουμε φύγει από τη Φανερωμένη προσπαθούμε να το καθυστερήσουμε όσο μπορούμε. Έχουμε ακόμα ένα μικρό περιθώριο από την Αρχιεπισκοπή και ελπίζουμε να είναι και μεγαλύτερο. Θα ξεκινήσουμε την ανακαίνιση του κτηρίου της οδού Παλαιολόγου,

και με τον κ. Παπαγεωργίου, τον γενικό διευθυντή, συζητάμε λύσεις για το πού θα μπορούσε να στεγαστεί προσωρινά η συλλογή που υπάρχει εκεί. Για το νέο κτήριο πρέπει να εκπονηθεί η μελέτη βιωσιμότητας, η οποία απαιτείται —έχει γίνει το σημειώμα έργου, που απαιτείται για το νέο κτήριο. Ανοιξαμε προσφορές γι' αυτή τη μελέτη, αλλά δεν είχαμε αποτέλεσμα και θα πρέπει να την επαναπροκηρυχθούμε. Στόχος μας είναι ευρωπαϊκά κονδύλια και δωρητές, έχοντας όμως στα χέρια μας κάτι απτό. Και μετά να προχωρήσουμε σε αρχιτεκτονικό διαγωνισμό...

—Στο οικόπεδο της Αρχιγραμματείας όλα αυτά...

—Ναι, αλλά όλα τα παραπάνω αντιλαμβάνεστε έχουν ένα βάθος χρόνου. Τώρα ψάχνουμε να βρούμε την άμεση λύση.

—Με την υποστελέχωση του υφυπουργείου και Τμημάτων του, όπως στο Τμήμα Αρχαιοτήτων τι γίνεται;

—Να σας πω με την ευκαιρία της ερώτησής σας ότι η πλήρωση της θέσης του διευθυντή της Κυπριακής Βιβλιοθήκης βρίσκεται στην Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας. Έχουμε πολλές θέσεις οι οποίες εκκρεμούν στην ΕΔΥ και όταν αυτές πληρωθούν πραγματικά το υφυπουργείο θα ανασάνει. Αναμένουμε τέσσερις λειτουργούς για τη Διοίκηση, τέσσερις αρχαιολόγους για το Τμήμα Αρχαιοτήτων και έχουν εγκριθεί πέντε θέσεις για το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού. Περιμένουμε 13 νέες θέσεις, και επιπλέον νέες θέσεις που θα ανοίξουν λόγω ανέλιξης. Κάποια τμήματα έχουν σοβαρές ανάγκες και λειτουργούν στα όριά τους και το Τμήμα Αρχαιοτήτων εί-

«Για να λειτουργήσει σωστά το νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Λευκωσίας πρέπει να γίνει μια σοβαρή συζήτηση με το Υπ. Οικονομικών σχετικά με τη στελέκωσή του, διότι οι θέσεις που έχουμε στο Τμήμα Αρχαιοτήτων, όπως σας είπα, δεν είναι αρκετές» λέει η κα Κασσιανίδου.

να ένα από αυτά και χρειάζεται αύξηση προσωπικού σε όλα τα επίπεδα (για τεχνικό προσωπικό έγινε προκήρυξη 16 θέσεων αλλά δυστυχώς δεν υπήρξε ενδιαφέρον). Επίσης, όσον αφορά και το νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Λευκωσίας, για να λειτουργήσει σωστά, πρέπει να γίνει μια σοβαρή συζήτηση με το Υπουργείο Οικονομικών σχετικά με τη στελέκωσή του, διότι οι θέσεις που έχουμε στο Τμήμα Αρχαιοτήτων, όπως σας είπα, δεν είναι αρκετές. Συζητάμε με το Τμήμα Αρχαιοτήτων για το Οργανόγραμμα του Τμήματος και με το ΥΠΟΙΚ για τις αναγκαίες θέσεις. Το Τμήμα Σύγχρονου Πολιτισμού το έκανε ήδη και με αυτή την αναδιοργάνωση, που είναι μια προσωπική νίκη της κας Χατζηκωστή, πήρε τις πέντε θέσεις. Το υφυπουργείο Πολιτισμού, το οποίο ανέλαβε το Πολιτιστικό Πρόγραμμα της Κυπριακής Προεδρίας και

οι ίδιοι άνθρωποι που τρέχουν τις συμβατικές υποχρεώσεις του υφυπουργείου δούλεψαν και για το Πολιτιστικό Πρόγραμμα της Προεδρίας, και τα κατάφεραν εξαιρετικά.

—Το Αρχαιολογικό Μουσείο —Το Κυπριακό Μουσείο πώς προχωράει;

—Υπάρχει η γνωστή καθυστέρηση όσον αφορά στο κτήριο. Στο αρχαιολογικό κομμάτι προχωράμε κανονικά, εργάζονται εντατικά δέκα συντηρητές και πέντε αρχαιολόγοι. Επίσης, έχει επίσης εγκριθεί μια πολύ μεγάλη προμήθεια για την ψηφιακή τεχνολογία του νέου Αρχαιολογικού Μουσείου Κύπρου. Η μουσειολογική/μουσειογραφική μελέτη έχει ήδη γίνει και ήταν μέρος του διαγωνισμού. Την έκανε η ομάδα της κας Θεώνης Ξάνθου. Τώρα όμως οι αρχαιολόγοι του Τμήματος Αρχαιοτήτων την ξαναβλέπουν, για

τι έχουν περάσει κάποια χρόνια, έχουμε νέα σημαντικά ευρήματα και γίνονται προσαρμογές. Τώρα τελειώνει από το Τμήμα Αρχαιοτήτων η ανανεωμένη μουσειογραφική μελέτη που έγινε από τους πέντε αρχαιολόγους οι οποίοι εργάζονται για το Αρχαιολογικό Μουσείο και μιλάμε για 6.000 περίπου αντικείμενα.

—Για την επιτροπή των Κρατικών Βραβείων Λογοτεχνίας υπάρχουν εξελίξεις, μετά το περσινό φιάσκο;

—Αυτό που μπορώ να σας πω για τώρα είναι ότι φέτος θα είναι διαφορετική η επιτροπή. Θα αλλάξει και ο τρόπος επιλογής των μελών, και εμείς θα αποταθούμε, αντί για εκδήλωση ενδιάμεστος.

—Ποια είναι η εικόνα σας από τη συμμετοχή της Δημοκρατίας στην Μπενάλε Βενετίας;

—Κατ' αρχάς να σας πω ότι αναζητούμε τρόπους να πάμε στο Arsenal, αντί για τη σημερινή μας τοποθεσία. Φέτος πήγαμε πάρα πολύ καλά, η καλλιτεχνίδα και η ομάδα της έκαναν πολύ καλή δουλειά. Έχει υψηλή επισκεψιμότητα το κυπριακό περίπτερο. Θεωρώ πως η συμμετοχή μας είναι επιτυχημένη, σε μία Μπενάλε που φέτος έχει τις ιδιαιτερότητες της, λόγω του ανοιγματος του ρωσικού περιπτέρου. Το συζητήσαμε και στο Συμβούλιο Υπουργών Πολιτισμού και εστάλη και επιστολή προς την Μπενάλε της Βενετίας, σχετικά.

—Αισθάνομαι πάντως πως υπάρχει έλλειψη εξωστρέφειας από πλευράς του υφυπουργείου σχετικά με την πρότασή μας...

—Να δούμε πως μπορούμε να το διορθώσουμε.

“

«Θα αξιολογήσουμε τις αλλαγές που έγιναν και αν έφεραν λύση στα παράπονα που πήραμε πέρυσι».

Το Πολιτιστικό Πρόγραμμα της Κυπριακής Προεδρίας

Η κα Κασσιανίδου εξέφρασε την ικανοποίησή της για το Πολιτιστικό Πρόγραμμα της Κυπριακής Προεδρίας: «Το Πολιτιστικό Πρόγραμμα πάει πάρα πολύ καλά, έγινε πολύ μεγάλη προβολή της Κύπρου στο εξωτερικό. Χιλιάδες κόσμος επισκέπτεται τις μεγάλες εκθέσεις στο Λούβρο και στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας στο Παρίσι, στο Καστέλ Σαντ' Αντζελο στη Ρώμη, αλλά και στην Αθήνα. Αλλά και οι συναυλίες, οι εικαστικές εκθέσεις, οι πάσης φύσεως εκδηλώσεις διαφημίζουν τη χώρα μέσω των εκπαιδύσεων που έχουν αναλάβει να διεκπεραιώσουν οι ηρεσβείες της Δημοκρατίας ανά το Παγκόσμιο. Την ίδια επιτυχία αναμένουμε και για τις επερχόμενες εκθέσεις σε Βαρκελώνη, Βερολίνο, Κοπεγχάγη και Λονδίνο».

“

Συζητάνε λύσεις για το πού θα μπορούσε να στεγαστεί προσωρινά η συλλογή που υπάρχει στο κεντρικό κτήριο, «Για την ώρα ψάχνουμε να βρούμε την άμεση λύση» λέει η υφυπουργός Πολιτισμού σχετικά με την Κυπριακή Βιβλιοθήκη.

Οι επιτυχίες της Προεδρίας

Όσον αφορά την Κυπριακή Προεδρία της Ε.Ε. η κα Κασσιανίδου ανέφερε πως στο Συμβούλιο Υπουργών Πολιτισμού την περασμένη εβδομάδα στις Βρυξέλλες έγιναν σημαντικά βήματα για το πρόγραμμα Agora EU, το οποίο αντικαθιστά το Creative Europe. Το Creative Europe είναι βασικό χρηματοδοτικό όργανο για το Πολιτισμό στην Ευρώπη. Στο Συμβούλιο εγκρίναμε το κείμενο που προγράμματος και τόνισε πως ήταν μία εξαιρετική επιτυχία, διότι έπρεπε να συμφωνήσουν όλα τα κράτη μέλη. Η κα Κασσιανίδου είπε επίσης πως μία επιτυχία της Κυπριακής Προεδρίας θα είναι η υπογραφή ενός συμβολαίου υποστήριξης του Πολιτισμού από τους επικεφαλής των ευρωπαϊκών θεσμών και του προέδρου της Δημοκρατίας, μέσα στον Ιούλιο. Σημαντική ήταν επίσης και η συζήτηση για τους Στόχους της Ε.Ε. για τον Πολιτισμό (Workplan for Culture) για το 2027-2030, που ξεκίνησε από την Κυπριακή Προεδρία και θα ολοκληρωθεί από την ιρλανδική προεδρία.

Ο Χρήστος Διονυσόπουλος στο βιβλίο του αναφέρει πως οι Αιγύπτιοι ζπούσαν συχνά τη στήριξη των Ελλήνων με στρατό και ναυτικό, κυρίως της θαλασσοκράτειρας Αθήνας με την οποία είχαν στενούς εμπορικούς δεσμούς.

Η θριαμβευτική έλευση του Μεγάλου Αλεξάνδρου το 332 π.Χ. οδήγησε στην οριστική απελευθέρωση της Αιγύπτου από τον περσικό ζυγό.

Σύμμαχοι εναντίον των Περσών

Για αιώνες Έλληνες και Αιγύπτιοι αντιμετώπιζαν από κοινού τα επεκτατικά σχέδια των «Μεγάλων Βασιλέων»

ΧΡΗΣΤΟΣ Δ. ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
Ο ασιατικός επεκτατισμός στην Ανατολική Μεσόγειο και οι ελληνοαιγυπτιακές σχέσεις, 3000-332 π.Χ.
Εκδ. Καπόν, 2025, σελ. 368

Του ΑΧΙΛΛΕΑ ΠΑΠΑΡΣΕΝΟΥ

Ενα σημαντικό αλλά ελάχιστα γνωστό κεφάλαιο της αρχαιότητας, τις ελληνοαιγυπτιακές σχέσεις στο πλαίσιο της αντιμετώπισης του περσικού επεκτατισμού, πραγματεύεται το νέο βιβλίο του ιστορικού και αρχαιολόγου Χρήστου Διονυσόπουλου. Ο συγγραφέας, με σπουδές Κλασικής Φιλολογίας, Ιστορίας και Αρχαιολογίας στο ΕΚΠΑ, Αιγυπτιολογίας στο Πανεπιστήμιο του Καΐρου και Επγραφικής, Παπυρολογίας και Νομισματολογίας στο Πανεπιστήμιο της Λιέγης, βραβεύθηκε το 2014 από την Ακαδημία Αθηνών για το βιβλίο του «Η Μάχη του Μαραθώνα. Ιστορική και τοπογραφική προσέγγιση» (εκδ. Καπόν, 2012). Τώρα επανέρχεται με μια εμπειρισιασμένη μελέτη των ελληνοαιγυπτιακών σχέσεων απέναντι στην περσική επιθετικότητα μέχρι την κατάκτηση της Αιγύπτου από τον Μέγα Αλέξανδρο το 332 π.Χ. Με εξονυχιστική ανάλυση πλήθους αρχαίων και σύγχρονων πηγών, που τεκμηριώνεται με 1.312 λεπτομερείς παραπομπές, παρουσιάζει τη συμμαχία ελληνοαίων πόλεων με τη χώρα των Φαραώ στην εξουδετέρωση των ιμπεριαλιστικών σχεδίων της Περσίας, που επιδίωκε να κυριαρχήσει στη

Ο Μέγας Αλέξανδρος ως φαραώ σε τοιχογραφία του ναού του Λούξορ, στην Αίγυπτο. Ο Μακεδόνας στρατηλάτης είχε θεοποιηθεί από τους Αιγύπτιους ως γιος του Αμμωνος και προστάτης της χώρας.

Μεσόγειο με απώτερο στόχο την κατάληψη της Ευρώπης. Τα σχέδια αυτά επικεντρώνονταν αφενός στην επικράτηση του «Μεγάλου Βασιλιά» στην ηπειρωτική Μικρά Ασία και στα νησιά του Αν. Αιγαίου και αφετέρου στην υποταγή της Αιγύπτου.

Για να εξουδετερώσει τα εμπόδια στην προέλαση αυτή, η Περσία θα αποδωθεί στην αποδυνάμωση των Ελλήνων προσπαθώντας να προσεταιρισθεί είτε τη μία και είτε την άλλη από τις αντιμαχόμενες ελληνικές πόλεις και στη στρατιωτική κατάκτηση της χώρας του Νείλου. Για να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους, οι Αιγύπτιοι θα ζητήσουν συχνά τη

στήριξη των Ελλήνων με στρατό και ναυτικό, κυρίως της θαλασσοκράτειρας Αθήνας. Οι εμπορικές και πολιτιστικές ανταλλαγές μεταξύ Ελλήνων και Αιγυπτίων ήταν εκτεταμένες και αδιάλειπτες και η Αίγυπτος, ένας από τους μεγαλύτερους σιτοβολώνες της αρχαιότητας, αποτελούσε τον κύριο τροφοδότη των Αθηναίων σε σιτηρά. Η φιλία αυτή πέρασε από φάσεις σύσφιξης και χαλάρωσης, ανάλογα με τις διακυμάνσεις στις σχέσεις των ελληνικών πλεονκρατών με την Περσία.

Έτσι η Αίγυπτος θα γίνει πεδίο σύγκρουσης ελληνικών και περσικών συμφερόντων και πρόσκαιρων συμβιβασμών, που θα κα-

ταλήσουν στις αιγυπτιακές εξεγέρσεις του 6ου και 5ου αιώνα π.Χ., στην περίοδο της ανεξαρτησίας της Αιγύπτου στον 4ο αιώνα π.Χ. και στις περσικές στρατιωτικές επιχειρήσεις ανακατάληψης της χώρας. Με τη συμφωνία Ειρήνης του Καλλία, που συνομολογήθηκε το 449 π.Χ. επί Περικλή, μετά τις νίκες του Κίμωνα στην Κύπρο, αναγνωρίστηκε από τους Πέρσες ότι ο έλεγχος όλου του Αιγαίου θα περιέλθει στους Έλληνες, ότι η παραλιακή περιοχή της Μικράς Ασίας θα αποστρατιωτικοποιηθεί σε βάθος 180 χλμ. περίπου προς το εσωτερικό και ότι οι ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας θα διατηρούν την αυτονομία τους. Η κατάπαυση

των εκθροισαζών με τους Πέρσες μετά έναν εξαντλητικό πόλεμο, που είχε αρχίσει 41 χρόνια νωρίτερα στον Μαραθώνα, και η κυριαρχία της Αθήνας στη θάλασσα αποτελούσαν τις προϋποθέσεις για την υλοποίηση του οράματος του Περικλή να καταστήσει την Αθήνα παγκόσμιο πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο. Με τη συμφωνία ειρήνης, πάντως, η Αίγυπτος αναγνωρίστηκε ως περιοχή του «Μεγάλου Βασιλιά» και η στρατηγική σημασία Κύπρος εκχωρείτο στους Πέρσες. Η θριαμβευτική έλευση του Μεγάλου Αλεξάνδρου το 332 π.Χ., που έγινε δεκτός από τους Αιγυπτίους ως ελευθερωτής, γιος του Αμμωνος και προστάτης της χώρας, οδήγησε στην οριστική απελευθέρωση της Αιγύπτου από τον περσικό ζυγό, που σε συνδυασμό με την ίδρυση της Αλεξάνδρειας ως κέντρου του μεσογειακού εμπορίου, της επιστήμης και των ελληνικών γραμμών συνέβαλαν στην ειρηνική συμβίωση και ευημερία της Αν. Μεσογείου.

Από την εξιστόρηση του συγγραφέα αναδύονται βασικές έννοιες των διεθνών σχέσεων, επίκαιρες και στις μέρες μας, για ευμετάβλητες συμμαχίες, εύθραυστη ισορροπία δυνάμεων, σφαίρες επιρροής, συμβιβασμούς στην εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος, επικράτηση του δικαίου του ισχυρού αντι της ισχύος του δικαίου.

Ο κ. Αχιλλέας Παπαρσένος υπηρέτησε σε ελληνικές πρεσβείες ως σύμβουλος Τύπου και Επικοινωνίας.

Η ΜΠΥΡΑ **ΚΕΟ** ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ ΜΟΥ

ΕΛΕΝΗ ΡΑΝΤΟΥ – ΣΑΡΑ ΓΑΝΩΤΗ – ΝΙΚΟΣ ΣΤΑΥΡΑΚΟΥΔΗΣ

ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ (ΜΕ ΣΕΙΡΑ ΕΜΦΑΝΙΣΗΣ):

ΝΑΝΤΙΑ ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗ
ΠΡΟΚΟΠΗΣ ΑΓΑΘΟΚΛΕΟΥΣ
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ
ΜΙΧΑΛΗΣ ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΗΛΙΑΣ ΒΑΛΑΣΗΣ

ΣΤΟ ΡΟΛΟ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡΑ
Ο ΤΑΣΟΣ ΧΑΛΚΙΑΣ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ:

ticketmaster.cy | AGS | 7777 7040

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: ΕΛΕΝΗ ΡΑΝΤΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΩΝ ΕΣΟΔΩΝ
ΘΑ ΔΟΘΕΙ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ
ΤΟΥ RMHC

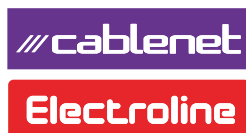
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ:
4-7 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΑΡΚΙΔΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΠΑΦΟΥ:
13-14 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΜΕΣΟΥ:
9-11 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ UCLAN
ΠΥΛΑ:
16-18 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΕΓΑΛΟΙ
ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΧΟΡΗΓΟΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

ΧΟΡΗΓΟΣ
ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:

ΧΟΡΗΓΟΙ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Τίλντα και αγριόχορτα

Αν κάποιος δεν οδηγεί και δεν θέλει να πάρει ταξί, πώς φτάνει από το Παγκράτι στο Onassis Ready; Αλλάζοντας δύο συγκοινωνίες και με αρκετό ποδορόδρομο (στο τέλος της διαδρομής ανάμεσα σε αγριόχορτα), κάτι που θα του πάρει περί τη μία ώρα. Όταν, βέβαια, την προηγούμενη εβδομάδα πήγαμε εκεί για την περφόρμανς «A Biographical Wardrobe», διαπιστώσαμε ότι ο προορισμός άξιζε την ταλαιπωρία της διαδρομής. Στην περφόρμανς, η Σουίντον δεν έδειξε απλώς τα ρούχα της, αλλά πρότεινε έναν τρόπο να βλέπει κάποιος τον εαυτό του μέσα από ό,τι κρατάει στην ντουλάπα και στη μνήμη του, ακόμη και αν έχει φθαρεί.

Π. Κ.

Εθιμικό δικαίο

Η διαδρομή από την παλιά πόλη Χανίων προς το Θέρισο είναι από τις πιο όμορφες και πιο ξεχωριστές της Κρήτης, από αυτές που σε κάνουν να θέλεις να αφήσεις το αυτοκίνητο και να συνεχίσεις με τα πόδια, μέσα στο καταπράσινο τοπίο και τον δρόμο που στενεύει όσο μπαίνεις στο φαράγγι. Ωστόσο, συνοδεύεται από δεκάδες πινακίδες σήμανσης διάτρητες από σκάγια, μια επίμονη συνθήκη που δεν ξέρεις τι ακριβώς θέλει να δηλώσει και που, απ' ό,τι ενημερωθήκαμε, δεν απαντά μόνο στον συγκεκριμένο νομό της Κρήτης. Το μόνο σίγουρο είναι πως αφήνει το σημάδι της πάνω σε δημόσια περιουσία...

Ε. Σ.

Αχ, Βιέννη...

Οδηγίες προς ναυτιλλομένους στα μουσεία της Βιέννης, τα οποία δέχονται εμφάνως περισσότερο κόσμο απ' όσο επιτρέπει η χωρητικότητά τους: α) Δεν σπρώχνουμε τους διπλανούς μας για να βγάλουμε την ιδανική φωτογραφία, β) δεν φωνάζουμε τους συγγενείς μας οι οποίοι βρίσκονται σε άλλη αίθουσα, γ) δεν ρωτάμε τους φύλακες για το «πού βρίσκεται ο Πικάσο;» και δ) δεν μιλάμε τόσο δυνατά, σαν να βρισκόμαστε σε ένα καφέ, διότι υπάρχει κόσμος που πλήρωσε είκοσι ευρώ σε αναζήτηση λίγης γαλήνης μέσω της τέχνης. Ακόμη και στην πρωτεύουσα της Αυστρίας, ο σεβασμός στον διπλανό ακόμη αναζητείται.

Π. ΤΣ.

Τέρατα και ταρανδάκια

Στην επιστροφή του μετά το «Baby Reindeer», ο Ρίτσαρντ Γκαντ λέει ξανά την ίδια ιστορία. Στο «Half Man», μείνεται εκ νέου η διαπάλη ανάμεσα σε ένα «τέρας» και σε ένα «ταρανδάκι». Τραύμα και διπλοπτυα σε ανδρικά σώματα. Ο τίτλος, όμως, εν προκειμένω είναι και το μόνο υπαινικτικό στοιχείο. Οι ήρωες και τα τραύματά τους λειτουργούν μονοδιάστατα. Οι αντιφάσεις τους είναι προσχηματικές, όπως και οι «ανατροπές». Σαν φθηνά τρικ κακής τηλεόρασης, μήπως και πειστούμε για την όποια «βαθύτητα» πίσω από το αυτόνοτο. Κάπου εκεί στέκει και ο ίδιος ο Γκαντ, μεταμορφωμένος από «ταρανδάκι» σε «τέρας», να επισφραγίζει το γκροτέσκο της δικής του τυποποίησης.

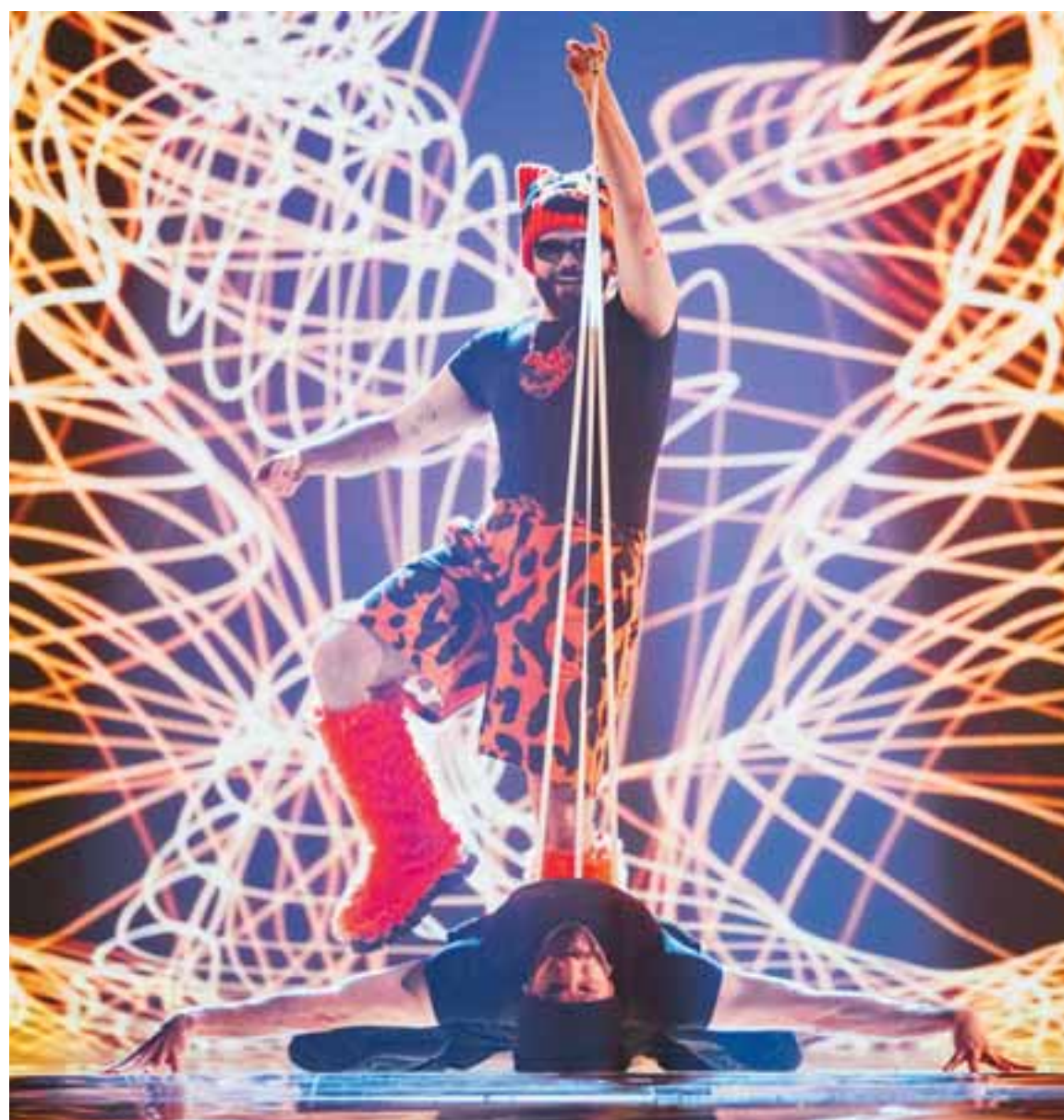
Θ. Α.

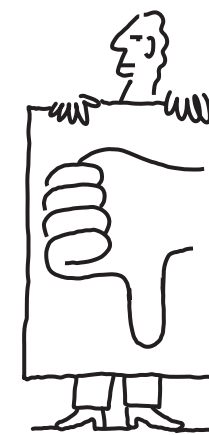
Το ραντεβού της Κυριακής

Βλέποντας καλή τηλεόραση συνειδητοποιείς μία από τις πιο ενδιαφέρουσες «διορθωτικές κινήσεις» στην εποχή του streaming. Η λογική του binge release («όλη η σεζόν μαζί») που κυριάρχησε τη δεκαετία του 2010 δεν έχει εξαφανιστεί, αλλά οι μεγάλες πλατφόρμες επιστρέφουν σταδιακά στο εβδομαδιαίο μοντέλο προβολής. Η HBO, ειδικά, βγήκε δικαιωμένη ιστορικά, επειδή ποτέ δεν εγκατέλειψε το λεγόμενο «ραντεβού της Κυριακής». Και το Netflix στην περίπτωση του «Stranger Things» έσπασε την τελευταία σεζόν σε μέρη, ώστε να παρατείνει τη δημόσια συζήτηση. Το μαρτύριο της σταγόνας επέστρεψε.

Δ. Ρ.

SARAH LOUISE BENNETT / EBU

Θόρυβος πάνω σε θόρυβο

Η όποια ελπίδα είχε καλλιεργηθεί για -πολύ- υψηλή θέση του Akylas στη φετινή Eurovision συνεθλίβη για τα καλά με το υπερβολικά φορτωμένο με αποσπασματικές αναφορές σκηνικό. Η πυκνή οπτική πληροφορία «κατάπιε» το ατού του κομματιού, που ήταν ο ίδιος ο Akylas, κάνοντας το λάθος να προσπαθεί να μεταφράσει οπτικά τον ήδη σφιχτό στίχο, αντί να πατήσει ρυθμικά και μουσικά στο κομμάτι, πλάθοντας ένα «καθαρό» φόντο. Ο Φωκάς Ευαγγελινός σαφώς και διάβασε λάθος το μήνυμα. Το «Ferto» ήθελε να είναι «fun» και αντ' αυτού, ειδικά με εκείνες τις «λινθικές» φιγούρες προς το τέλος του κομματιού, ήταν σαν ο creative director να πλάσαρε το τραγούδι ως συνειδητά γελοίο: «Ψηφίστε μας γιατί είμαστε καρτούν». Αλλά το τρικ δεν έπιασε, με τη δέκατη θέση να λειτουργεί και σαν μια σιωπηρή παραδοχή πως τελικά το κομμάτι δεν είχε, πάνω σε μια μεγάλη σκηνή, το νεύρο που νομίζαμε.

Ε. ΤΖ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Με τον τρόπο των αρχαίων Ελλήνων

Τη δύσκολη άνοιξη του 2020 ο πιανίστας Αντονι Ρομάνιουκ βρέθηκε χωρίς υποχρεώσεις. Οι αίθουσες συναυλιών είχαν κλείσει και ο Ρομάνιουκ το έριξε στη μελέτη με επίκεντρο το έργο του σύγχρονου Αμερικανού συνθέτη Τζον Ανταμς, «Phrygian Gates».

Ψάχνοντας, οδηγήθηκε και σε έργα άλλων συνθετών, αναζητώντας όμως εκείνα τα περάσματα που ακουμπούν, σε κάποιο βαθμό, στους μουσικούς τρόπους της αρχαίας Ελλάδας.

Το αποτέλεσμα εκείνης της εσωτερικής διεργασίας τον οδήγησε, έξι χρόνια μετά, στο αποκλειστικώς πιανιστικό άλμπουμ «On Modes» («Πάνω στους τρόπους»).

Στους νεότερους χρόνους, στη δυτική μουσική, οι τρόποι είναι βασικά δύο: ο μείζων και ο ελάσσων (ματζόρε και μινόρε), που ονομάζονται και κλίμακες. Οι Ελληνες είχαν περισσότερους τρόπους, τις λεγόμενες «αρμονίες», π.χ., τον Δώριο, τον Φρύγιο, τον Λύδιο, τον Υποδώριο ή Αιόλιο, τον Υποφρύγιο ή Ίονιο, τον Λοκρικό κ.ά.

Αν ο μείζων τρόπος αντιστοιχεί σε μια πιο «θετική» (χαρώδη, δυναμική ή ανάλαφρη) διάθεση και ο ελάσσων σε μια πιο «αρνητική» (θλιμμένη, αργή, βαριά) διάθεση, οι αρχαιοελληνικοί τρόποι αναδεικνύουν τις πιο λεπτές αποχρώσεις τους.

Ο πιανίστας Αντονι Ρομάνιουκ υπογράφει ένα καθαρόαιμο concert album από 13 κομμάτια, που ταξιδεύουν από την αρχαία Ελλάδα μέχρι τη σύγχρονη Ισλανδία.

Ο ίδιος ο Ρομάνιουκ τους ξεχωρίζει ως εξής: Ίονιος: γαλήνη, ασφάλεια, βολή· Δώριος: σκοτάδι, αλλά με λίγο φως, ήπα αισιοδοξία· Φρύγιος: αντίσταση, ενέργεια, πείσμα· Λύδιος: φαντασία, όνειρα, δυνατότητα· Μιζολύδιος: συνειδητοποιημένη χαρά· Αιόλιος: απομόνωση, παραίτηση· Λοκρικός: σκοτάδι και αποπροσανατολισμός.

Με βάση αυτή τη διάκριση, φτιάχνει ένα καθαρόαιμο concert album από 13 πιανιστικά κομμάτια, μερικά από τα οποία είναι δικές του συνθέσεις, σε ορισμένα αυτοσχεδιάζει σε έργα άλλων σύγχρονων συνθετών, μαζί με τις πρωτότυπες δομές τους: Αρ-

βο Περτ, Γκιόργκι Λίγκετι, Τζον Ανταμς – αλλά και δύο υπέροχα παραδοσιακά κομμάτια, ένα σκωτσέζικο κι ένα αγγλικό, και δύο κομμάτια της Μπιρκ και των Radiohead. Ο κύριος Γκρι πάντοτε λάτρευε και τους δύο, για διαφορετικούς λόγους, και εδώ στάθηκε με ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Ο Ρομάνιουκ αναζητεί ατμόσφαιρες, καταγράφει διαθέσεις, ψάχνεται μουσικά αλλά και διανοητικά μέσα από μουσικά σχήματα που ακροβατούν κάπου ανάμεσα στον κλασικό ήχο του 20ού αιώνα, στα τζαζικά ηχοχρώματα με τα οποία μεγάλωσε στην Αυστραλία και στην ηλεκτρονική, εναλλακτική pop και

rok από καλλιτέχνες με έντονα προσωπικό και κυρίως πολύπλευρο δημιουργικό προφίλ (Μπιρκ, Radiohead).

Ναι, το άλμπουμ μπορεί να ακουστεί άνετα δίχως η ακροατρια ή ο ακροατής να έχει την παραμικρή υποψία για το τι τρέχει με τους «τρόπους» και τις αρμονίες των αρχαίων Ελλήνων. Οποιοσδήποτε θέλει να ακούσει τη μουσική. Το πάνω του Ρομάνιουκ έχει κάτι κρυστάλλινο, καταπραυντικό και γαλήνιο. Πάνε αυτές τις λεπτές αποχρώσεις και εσωτερικές μετατοπίσεις όλων μας: συχνά μια λεπτή, νοητή γραμμή χωρίζει τη μελαγχολία από την ευθυμία. Ενίοτε συμπίπτουν...

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

Μια αυλή της μετεμφυλιακής Ελλάδας

Ο Εμφύλιος έχει λήξει, όχι και οι συνέπειές του. Η επιχείρηση εκδίκασης των νικητών επί των ηττημένων, το μετεμφυλιακό, με άλλα λόγια, καθεστώς τρόμου έχει εγκατασταθεί στον τόπο μας. Μετά όμως μια οκταετή Κατοχή και Εμφύλιο, οι άνθρωποι όπως όπως προσπαθούν να σταθούν στα πόδια τους. Αυτή είναι η ιστορία στο μυθιστόρημα «Η καγκελόπορτα» (1962) του Αντρέα Φραγκιά (1921-2002), μια περιπέτεια που εκτυλίσσεται στα μέσα της δεκαετίας του '50 αναπλάθοντας τον ασθματικό ρυθμό που γεννάει το άγχος της επιβίωσης σε μια γκρεμισμένη χώρα που αρχίζει δελιά δειλά να ανοικοδομείται. Παραλυτικός φόβος, ακνές ελπίδες, παράλογα όνειρα, σπασμωδικές κινήσεις – αυτά νιώθουν οι άνθρωποι που ζουν γύρω από την αυλή μιας φτωχογειτονιάς στην πολυπαρή αθηναϊκή πρωτεύουσα.

Όπως και τα υπόλοιπα μυθιστορήματα του αριστερού συγγραφέα της, η «Καγκελόπορτα» είναι έργο πολυπρόσωπο. Διότι εκείνο που περισσότερο απασχολεί τον δημιουργό τους είναι όχι η ατομική μοίρα, αλλά τα πάθη της κοινότητας –του Αγγελου, της Ισμήνης, του Αντώνη, του Ευτύχη, της Αλίκης, του Θόδωρου, του Στάθη, της Βαγγελίας–, ανθρώπων που είναι υποχρεωμένοι να στήσουν τη ζωή τους εξαρχώς.

«Ψυχογραφία της ήττας»

Με την έμπειρη πένα του, ο Φραγκιάς κατορθώνει να πλάσει μια μοναδική, όπως την έχει χαρακτηρίσει ο κριτικός Δημήτρης Ραυτόπουλος, «κοινωνική ψυχογραφία της ήττας σε έναν μικρόκοσμο αντιπροσωπευτικά λαϊκό, με ζουμ στην ατομική ψυχολογία του φόβου και του πανικού του αδιεξόδου». Δημιουργεί έτσι πληθώρα χαρακτήρων που υπήρξαν ήρωες στον πόλεμο και που έχουν σήμερα γονατίσει, αλλά και συνεργατών των Γερμα-

νών που μετά την απελευθέρωση πέτυχαν να συναριθμούνται και πάλι στους νικητές.

Γνωρίζουμε πόσο δύσκαμπτο υπήρξε το Κομμουνιστικό Κόμμα όταν έκρινε την ελληνική λογοτεχνία μέσα από το πρίσμα των αρχών του σοσιαλιστικού ρεαλισμού, θεωρώντας πως κάθε έργο πρέπει να είναι αναγκαστικά αισιόδοξο, συμβάλλοντας στη μελλοντική οικοδόμηση του κομμουνισμού. Ένα ερώτημα που ανακύπτει είναι: «Η καγκελόπορτα» κυκλοφορεί στο απόγειο της σύγκρουσης των Ελλήνων αριστερών διανοουμένων για το κατά πόσον τα δύο πρώτα μέρη της τριλογίας του Στρατή Τσίρκα, «Η Λέσχη» και η «Αριάγνη», παραβιάζουν τις αρχές του επισήμου σοβιετικού δόγματος για το πώς πρέπει να γράφεται η σωστή κομμουνιστική τέχνη. Πώς και δεν ενέπλεξαν στη διαμάχη

ΑΝΤΡΕΑΣ ΦΡΑΓΚΙΑΣ
Η καγκελόπορτα
εκδ. Ποταμός, 2026
σελ. 511

τους ούτε το πρώτο μυθιστόρημα του Φραγκιά, «Άνθρωποι και σπίτια» (1955), ούτε εν συνεχεία την «Καγκελόπορτα», παρότι και τα δυο τους αναπλάθουν ζωές αγωνιστών που έχουν συντριβεί από τα πρόσφατα πολεμικά και εμφυλιοπολεμικά δεινά; Ή αλλιώς, όπως παρατηρεί ο Σταύρος Ζουμπουλάκης στον πρόλογο της «Καγκελόπορτας», η επανασύνδεση του Αγγελου με τη ζωή έπειτα από επτά χρόνια ντροπιστικού φόβου για την ερήμην εισθάνατον καταδίκη του, δεν θα γίνει μέσω της επανασύνδεσής του με το επαναστατικό κίνημα. Το θάρρος για να ξεπεράσει τον διαρκή τρόμο και την ντροπή που στο τέλος νιώθει, θα του το δώσει η δουλειά του ως πολιτικού μηχανικού. Πώς, με άλλα λόγια, τα μυθιστορήματα του Φραγκιά απέφυγαν να εισπράξουν τον χαρακτηρισμό «λογοτεχνία της

ήττας», που κατά κόρον επιφυλάχθηκε για ορισμένα ποιητικά και πεζά έργα αριστερών της ίδιας περιόδου;

Χαραμάδες ελπίδας

Η απάντηση ενδεχομένως βρίσκεται στο ότι μες στο συνολικό κλίμα ζόφου, ο συγγραφέας αφήνει κάποιες χαραμάδες απ' τις οποίες εισβάλλουν ακτίδες φωτός που θα μπορούσαν να παραπέμπουν σε ένα σοσιαλιστικό μέλλον. «Δεν φτάνει μόνο ν' αγαπάς το παρελθόν σου», λέει ένας από τους ήρωες, «αλλά περισσότερο το μέλλον σου. Τόσα χρόνια είχα ξεχάσει ότι υπάρχει και αύριο. Υπάρχει και για όλο τον κόσμο, αλλά και για τον καθένα χωριστά. Το αύριο αυτό είναι ο καλύτερος εαυτός του. Η ανθρωπότητα, σαν σύνολο, είχε βρει τη λύση στο πρόβλημά της. Μένει να την κερδίσουμε και μεις, μερικοί καθυστερημένοι». Κι ακόμα η φράση του Αγγελου προς τον Ευτύχη όταν ο τελευταίος δηλώνει ότι θα σκοτώσει τον συνεργάτη των Γερμανών Θόδωρο, που, έχοντας αποκτήσει και πάλι το πάλιν χέρι, απειλεί να τον καταστρέψει. «Δεν θα το κάνεις», του λέει ο Αγγελος, «η αιτία βρίσκεται αλλού». Αυτό το «αλλού» είναι ίσως τα δεινά του καπιταλιστικού συστήματος, και η «λύση» του προβλήματος που η ανθρωπότητα έχει βρει «στο σύνολό της» είναι ο σοσιαλισμός. Ως έμπειρος πεζογράφος, ο Φραγκιάς δεν παρινίζει τις ιδεολογικές θέσεις του καθιστώντας την πρόθεση της κομμουνιστικής στρατεύσεως εμφανή, πράγμα που θα κατέστρεφε το μυθιστόρημά του. Αφήνει μόνο διφορούμενους υπαινιγμούς. Και αυτός είναι ο λόγος που απέφυγε μάλλον να βρεθεί στο μάτι του κυκλώνα της ενδοκομμουνιστικής διαμάχης. Σε κάθε περίπτωση, σήμερα εμείς διαβάζουμε ένα μυθιστόρημα που στα εξήντα χρόνια της ζωής του σφράγισε την ελληνική λογοτεχνία.

Ο Αντρέας Φραγκιάς (1921-2002). «Δεν φτάνει μόνο ν' αγαπάς το παρελθόν σου, αλλά περισσότερο το μέλλον σου», λέει ένας από τους ήρωές της στην «Καγκελόπορτα». Με άλλα λόγια, ο αγώνας για μια σοσιαλιστική κοινωνία δεν έπρεπε να θεωρείται χαμένος, παρά την ήττα στον Εμφύλιο.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Του ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΖΩΓΡΑΦΑΚΗ

Ένα λεπτοδουλεμένο μωσαϊκό επεισοδίων

Ο Βάλτερ Μπένγιαμιν γράφει ότι «το έργο είναι η νεκρική προσωπίδα της σύλληψης» («No 13», μτφρ.: Κ. Κουτσουρέλης, Κίχλη, 2020).

Ο Κώστας Μαυρουδής ανθίσταται σε αυτό το ολοκληρωμένο έργο. Παραθέτοντας, μεθοδικά, μια σκοπίμως πλαδαρή αλληλουχία θραυσμάτων από τις σημειώσεις του Χ., όπου, για παράδειγμα, το πράσινο του Παναθηναϊκού αντιπαραβάλλεται στο κόκκινο κραγιόν της μητέρας του, το οποίο, με τη σειρά του, εκβάλλει σε ένα λιβάδι με παπαρούνες, αναβάλλει το «επιτύμβιο», ακριβώς επειδή προτίθεται να υποδείξει τον «χρόνο της μαθητείας» και την ταυτότητα του εισηγητή. Ένα επεισόδιο με τον Ηλία Πετρόπουλο, την εποχή που έγραφε το «Εγχειρίδιον του καλού κλέφτη» στο Παρίσι, όπου ο Χ. τον είχε συναντήσει να πνέει μένεα τη μέρα που του είχαν κλέψει το πορτοφόλι στο μετρό, συναρμόζεται με τη διαπίστωση ότι οι ιδέες που μας γοπετεύουν είναι «ξένες», δηλαδή κλεμμένες. Το βιβλίο αντιστέκεται στην «εφαρμογή» για να ακυρώσει την «ασέλγεια».

Ο συγγραφέας εκθέτει τον αναγνώστη σε ένα λεπτοδουλεμένο «μωσαϊκό επεισοδίων», εξωθώντας τον να επικεντρωθεί σε ένα σύμπλεγμα νύξεων, βλεμμάτων και υπαινιγμών, όπου το εμπειρικά μικροσκοπικό διαφεντεύει το σημασιολογικά μακροσκοπικό.

Το εναρκτήριο περιστατικό από την παιδική ηλικία του Χ., όπου το οικόσμη καναρίνι δραπετεύει, αλλά τελικά, προς έκπληξη μητέρας και γιου, επιστρέφει στο κλουβί του διαβάζεται ως παραβολή: έπεα πτερόεντα, που επιλέγουν την «εθελούσια αιχμαλωσία» τους.

Η αναφορά, στο αμέσως επόμενο επεισόδιο, σε συνωμοσιολόγους που «υπονομεύ[ουν] τη σχέση γεγονότος και αιτίας», φορτίζει την ατμόσφαιρα. Ξαν να μην ακούσαν αυτά, αμέσως μετά, μια φευγαλέα αναφορά στον Σωκράτη καθοδηγεί τη διαίσθηση: βρισκόμαστε δύο επίπεδα μακριά από την πλατωνική «Ιδέα». Ο Χ. βιώνει μια εντυπωσιακή ποικιλία καταστάσεων: ο Μαυρουδής τις αποδελτιώνει, εισάγοντας τη γλωσσική παράμετρο. Ο Χ. σαρκώνεται καθώς ο συγγραφέας διαπλάθει την ποιητική του μετέωρου συγγραφικού ήθους του: «το να απορρίπτει ή να αλλάζει διαρκώς τα κείμενά του έγινε πιο θελκτικό απ' το να τα δημοσιεύει!».

Ο αναγνώστης θα ερεθιστεί περισσότερο από το ποίον του ανθρώπου, παρά από τις σκέψεις του. Το κείμενο απεκδύεται τον ειρμό μιας συνεκτικής αφήγησης για να μας περάσει στα ενδότερα του εμπειρικού μικροβίωματος. Ο Μαυρουδής δεν λέει μια ιστορία: συμπλέκει πλειάδα ανεκδότων εξαιρετικής ενέργειας, τα οποία

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ
Ο Χ. ΕΙΠΕ
εκδ. Κίχλη, 2026
σελ. 172

κέντρισαν την προσοχή του προσώπου. Το πρόσωπο, όμως, παραμένει αίνιγμα –αντίφαση– κυρίως για το υποκείμενο που το φέρει. «Ανάμεσα στο κείμενο και τον αναγνώστη υπάρχει η συναίνεση για αλληλοεξαπάτηση».

Alter ego

Ποιος είναι, όμως, ο άγνωστος Χ.; Παρά τις δηλώσεις του Μαυρουδή περί του αντιθέτου είναι δύσκολο να μη διαβάσει κανείς σε αυτόν το alter ego του. Ο Χ. είναι μια κατασκευή για τον ίδιο: «Κι εσείς δεν διαισθάνεστε κάποια απόλυτη ταύτιση; Για λίγο είχα έναν σωσία. Αν δεν μιλούμε χάρη ενός σωσία, για ποιον λόγο να μιλούμε;».

Το πρόσωπο, θέλει να πει ο Μαυρουδής, δεν δύναται να καταλογογραφηθεί. Η όποια επίγνωση της προσωπικότητας αναδύεται σταδιακά, μέσα από την επισώρευση των λεπτομερειών: «τα μικρά πράγματα μετράνε! Αγνοήστε τα, και πικρά πνίγει τη φαντασία».

Ο τίτλος αντιφάσκει, ο Χ. δεν έγραψε: νοηματοδότησε την ατμόσφαιρα του. Αν, σε σημεία, οι σκέψεις του κρινονται δύσστοκες, ή καταλήγουν σε διαπιστώσεις ήσσονος σημασίας, είναι γιατί κραυγάζουν εσωστρέφεια. Ο Μαυρουδής, με τον σωσία Χ., επινοεί ένα κάτοπτρο για να καταπαστεί με το αδημοσίευτο υλικό του. Το βιβλίο πραγματεύεται, πλαγίως, με

αξιώσεις, μια έκφραση ιδιωτικών γλώσσας: «Οι εκκλίσεις απαρτίστηκαν πάντοτε από φράξεις του ενός». Το αγάλισμα της μοναδικότητας είναι ο μοκλός σιωπής και απουσίας του Χ. από τα λογοτεχνικά δρώμενα. «Αν το ενδιαφέρον μας για τα γράμματα γίνει κεντρική ασχολία, κινδυνεύουμε από τη γραφικότητα (σε ό,τι αφορά εμάς τους ίδιους) και τις θανατηφόρες δόσεις κακεντρέχειας (στις σχέσεις μας με τους ομοτέχνους)».

Η υπεροψία που αχνοφαινεται, δεν είναι αδικαιολόγητη. Ο Μαυρουδής προτάσσει έναν αντιπαραγωγικό εσθετισμό, άμεσα συνυφασμένο με αυτό τον «μελαγχολικό αρνησκόσμο» που εξυφαινεται στη στάση του Χ. Αντιπαραγωγικό, γιατί η θάλαρη δημιουργικότητα ενέχει πάντα και γερές δόσεις αφέλειας ή εδαιμικής άγνοιας. Η εποπτεία της γραμματείας προσφέρει μέθεξη στη μυσταγωγία της τέχνης, αλλά ενσταλάζει και το άχθος της σύγκρισης: τη μειονεξία του πεπερασμένου της μονάδας απέναντι στο απόσταγμα κλιετιών καλλιτεχνικού δαιμονίου.

«Θα μπορούσε κανείς να εξωραΐζει τη μοναξιά ή τη μισανθρωπία του με τη σκέψη πως εκτίζει την ποιητή μιας αμετάκλητης εξορίας. Θα ήταν ένας ασυνάγωγος με τη φινέτσα –ωστόσο– που συνόδεψε το πετριωμένο πολλών εξοριστών».

ΠΡΩΤΑ ΣΕ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Μελέτες, δοκίμια, βιογραφίες

1 «Πατριδογνωσία», του Τάσου Τέλλογλου (Μεταίχιμο).

2 «Το πνεύμα της ελπίδας», του Μπιουνγκ-Τσουλ Χαν (Opera).

3 «Ερημη χώρα», του Robert D. Kaplan (Διόπτρα).

4 «Ρεπορτάζ», της Ελίζας Τριανταφύλλου (Αντίποδες).

5 «Ισραήλ: Τι πήγε λάθος;», του Omer Bartov (Μεταίχιμο).

Λογοτεχνία

1 «Δεκατρία», του Χρήστου Α. Χωμενίδη (Πατάκη).

2 «Κι όλα τα κακά σκορπά...», της Τζένης Μαστοράκη (Αγρ).

3 «Σάρκα», του David Szalay (Ψυχογιός).

4 «Τι μπορούμε να γνωρίζουμε», του Ιαν ΜακΓιούαν (Πατάκη).

5 «Επί σκοπώ πλουτισμού», της Ελισάβετ Χρονοπούλου (Πόλις).

Τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο «Πλειάδες» (Σπ. Μερκούρη 62, Παγκράτι, τηλ. 210-72.49.604-5).

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Alma Salem, διακεκριμένη καλλιτέχνης, πολιτιστική διαχειρίστρια και νέα διευθύντρια του Culture Resource (Al-Mawred Al-Thaqafy), μιας μη Κυβερνητικής Οργάνωσης, που ιδρύθηκε το 2003, με στόχο την υποστήριξη της καλλιτεχνικής δημιουργίας στον αραβικό κόσμο, συμμετείχε στο 16ο Συνέδριο του Culture Next network που φιλοξένησε ο οργανισμός Λάρνακα 2030 από τις 6 έως τις 8 Μαΐου και στο περιθώριο του Συνεδρίου μίλησε στην «Κ». Συναντηθήκαμε στα γραφεία του Οργανισμού και μιλήσαμε για το πώς ο πολιτισμός και οι τέχνες μπορούν να γίνουν εργαλεία που θα ενώνουν τους ανθρώπους, για το πώς οι δύσκολες στιγμές ενός λαού, όπως των Παλαιστινίων για παράδειγμα, μπορούν να απαλυνθούν μέσω συλλογικών πολιτιστικών δραστηριοτήτων, χωρίς φυσικά να υπάρχει η ψευδαίσθηση ότι οι πόλεμοι και οι κακουχίες θα σταματήσουν. Η κα Salem λέει πως η ελπίδα και η ενσυναίσθηση, αλλά και ότι κάποιοι άνθρωποι νοιάζονται είναι στοιχεία θετικά για τους ανθρώπους που βρίσκονται σε μία εμπόλεμη ζώνη...

—Με την παρουσία σας στη Λάρνακα στοχεύετε στο να φέρετε στο προσκήνιο το κοινό έδαφος μεταξύ των περιοχών, κοινωνιών, πολιτισμών...;

—Εμείς οι μεσογειακοί λαοί, καταλαβαίνουμε πολύ καλά μεταξύ μας, γιατί έχουμε την ίδια διάθεση και τα ίδια vibes. Είμαστε παθιασμένοι, στοργικοί, γενναιοδωροί, ανοικτοί. Το σπίτι μας είναι σχεδόν σαν χώρα εκπαιδύσεων. Μοιάζουμε ακόμα και στον τρόπο που μαγειρεύουμε, πάντα έχουμε κάτι γλυκό να προσφέρουμε στους ξένους μας. Ζω στον Καναδά εδώ και 10 χρόνια, και αν μου λείπει κάτι, αυτό είναι η Μεσόγειος. Και όχι μόνο η Συρία, μου λείπει ο ήλιος, μου λείπει η θάλασσα, μου λείπει αυτή η κουλτούρα, μου λείπει αυτός ο τρόπος ζωής. Όπου οι άνθρωποι βλέπουν πολύ κόσμο όλη την ώρα. Το τηλεφώνημα λοιπόν της Κέλλυς [η κα Κέλλυ Διαπούλη είναι καλλιτεχνική διευθύντρια του Λάρνακα 2030] με χαροποίησε ιδιαίτερα και μαζί θα σχεδιάσουμε τα επόμενα βήματα της συνεργασίας μας, και έχουμε πολλές ιδέες για το πώς θα τα κάνουμε πραγματικότητα, μιας και η Mawred είναι στρατηγικός εταίρος της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. Θέλουμε να δημιουργήσουμε κάτι που θα μπορεί να διαρκέσει.

—Πώς πιστεύετε ότι ο πολιτισμός μπορεί να βοηθήσει τις κοινωνίες γενικά, αλλά ειδικά σε περιοχές πολύ ταραγμένες όπως η Μέση Ανατολή και η περιοχή του Περσικού Κόλπου...;

—Πολύ σημαντική ερώτηση. Την ώρα της βίας, οι περισσότεροι άνθρωποι τείνουν να σιωπούν, επειδή η βία φέρνει φόβο. Φόβος για τη ζωή τους πρώτα απ' όλα. Ο κόσμος φοβάται τόσο πολύ που δεν μπορεί να ικανοποιήσει ούτε καν βασικές του ανάγκες, όπως φαγητό, στέγη. Επίσης ενισχύεται και ο φόβος του διαφορετικού, του άλλου, επειδή ο καθένας μπορεί να είναι εχθρός σου την ώρα του πολέμου. Δεν υπάρχει πόλεμος με σκοπό. Υπάρχουν βέβαια κάποιοι που πιστεύουν ότι ο πόλεμος μπορεί να αποτελέσει λύση. Η πραγματικότητα όμως είναι ότι κάθε πόλεμος θα τελειώσει με μια συμφωνία και κάποιοι θα καθίσουν σ' ένα τραπέζι διαπραγματεύσεων. Και εδώ είναι που ο πολιτισμός μπορεί να παίξει ρόλο. Είναι η εύρεση του χώρου διαπραγμάτευσης, ενώ ο πόλεμος συνεχίζεται. Οι τέχνες, λοιπόν, είναι εργαλεία επικοινωνίας, διάδοσης, έκφρασης, θεραπείας. Και για τη διατήρηση της αλληλεγγύης στην κοινότητα, της συνοχής, αλλά και κυρίως ενός χώρου όπου οι άνθρωποι μπορούν να συναντηθούν. Αυτό λοιπόν μπορούν να κάνουν οι τέχνες και ο πολιτισμός.

—Κάποιοι θα πουν ότι εν και-

«Αισθανόμαστε τη λέξη ειρήνη μόνο όταν βρισκόμαστε σε πόλεμο... Όταν δεν έχεις φαγητό, το μόνο πράγμα που σε κρατάει ζωντανό είναι η ελπίδα να μείνεις ζωντανός, και η ελπίδα ότι κάποιος έχει ενσυναίσθηση, ότι κάποιος νοιάζεται» λέει στην «Κ» η καλλιτέχνης και πολιτιστική διαχειρίστρια Alma Salem.

«Το να μη φοβάσαι είναι ελευθερία»

Η Alma Salem, διευθύντρια του Culture Resource, που υποστηρίζει την καλλιτεχνική δημιουργία στον αραβικό κόσμο, μιλάει στην «Κ»

ρώ πολέμου αυτό είναι πολύ τέλει...

—Σε μια εποχή που οι ειδήσεις είναι γεμάτες από πολιτικό λόγο, αυτό δεν είναι απαραίτητα αλήθεια και είναι περισσότερο μια προπαγάνδα πολέμου. Η κουλτούρα μπορεί να αγκαλιάσει ιστορίες, πραγματικές ιστορίες πραγματικών ανθρώπων, αυτό που κρύβεται πίσω από τις ειδήσεις, αυτό που κρύβεται πίσω από την προπαγάνδα, και είναι πολύ πιο αξιοπύστο, είναι πολύ πιο αληθινό. Οι ειδήσεις θα προσπαθήσουν να σας πουν τι συμβαίνει, αλλά μια πολιτιστική συζήτηση, μια καλλιτεχνική μορφή θα έθετε το ερώτημα γιατί συμβαίνει ό,τι συμβαίνει. Έτσι διεγείρει τη σκέψη και την ενσυναίσθηση. Κάνει τους ανθρώπους να σκέφτονται και η σκέψη είναι ο μόνος τρόπος για να σταματήσει η βία.

—Η ενσυναίσθηση είναι κάτι πολύ σημαντικό για να δώσει ελπίδα. Αλλά μπορούμε να σταματήσουμε τον πόλεμο με τη μουσική ή με τις τέχνες γενικότερα;

—Αν μοιράζεις πολλή βία και άσχημες εικόνες, αυτό σκοτώνει την ενσυναίσθηση. Επειδή ως άνθρωποι, έχουμε την τάση να προστατεύουμε τους εαυτούς μας. Δεν θέλουμε να τα βλέπουμε. Και αυτή είναι και η διαφορά μεταξύ των μέσων ενημέρωσης και των τεχνών. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δείχνουν άσχημες εικόνες, αλλά ένας καλλιτέχνης μπορεί να πει μια ιστορία με τρόπο που θα την ακούσεις με άλλον τρόπο. Και για να διατηρήσουμε την ενσυναίσθηση, πρέπει να εν-

θαρρύνουμε διαφορετικά μοντέλα έκφρασης, με βάση αληθινές ιστορίες. Με σεβασμό στους ανθρώπους που σκοτώνονται, στα σώματά τους, χωρίς να τα εργαλειοποιούμε. Οι εικόνες βίας θα πρέπει να διατηρούνται για τεκ-

“

Νομίζω ότι η ελευθερία είναι μια ιερή λέξη, και είναι το μόνο πράγμα που είναι ιερό, και νομίζω ότι έχει την υψηλότερη αξία. Δεν υπάρχει τέχνη χωρίς ελευθερία.

μηρίωση των παραβιάσεων σε αρμόδιους διεθνείς φορείς.

—Οι λέξεις αλληλεγγύη και ενσυναίσθηση δεν είναι ανούσιες...

—Είναι άδειες, όταν δεν τις χρειάζεσαι πολύ. Αλλά όταν χρειάζονται, είναι γεμάτες νόημα. Είναι σαν την ειρήνη, ξέρετε, αισθανόμαστε τη λέξη ειρήνη μόνο όταν βρισκόμαστε σε πόλεμο...

Όταν δεν έχεις φαγητό, το μόνο πράγμα που σε κρατάει ζωντανό είναι η ελπίδα να μείνεις ζωντανός, και η ελπίδα ότι κάποιος έχει ενσυναίσθηση, ότι κάποιος νοιάζεται. Γνωρίζουμε ότι η τέχνη δεν μπορεί να επηρεάσει, είμαι σίγουρη ότι τίποτα δεν μπορεί να επηρεάσει τους «πολέμαρχους». Δεν νομίζω ότι μπορούμε να επηρεάσουμε πραγματικά. Το μόνο πράγμα που μπορούμε να κάνουμε είναι οι άνθρωποι που υποφέρουν να μην αισθάνονται μόνοι. Και αυτό από μόνο του έχει τεράστιο αντίκτυπο. Είναι σημαντικό να είμαστε αλληλέγγυοι. Και οι τέχνες δίνουν πολλές επιλογές για να κάνετε τους ανθρώπους να νιώσουν ότι τους ακούνε, τους ακούνε και τους βλέπουν.

Οι καλλιτέχνες καταλαβαίνουν καλύτερα

—Ποιον ορισμό θα δίνατε εσείς στη λέξη ελευθερία;

—Θεέ μου, λατρεύω τη λέξη ελευθερία. Το όνομα της κόρης μου είναι Zoya. Ακούγεται όπως η λέξη ζωή στα ελληνικά, αλλά σημαίνει και ελευθερία στα περσικά. Σε όλη μου τη ζωή, αυτή η λέξη με καθοδηγούσε. Είναι μια πολύ σημαντική λέξη για μένα. Ίδρυσα ακόμη και ένα μουσείο, το Μουσείο της Ελευθερίας, το οποίο έκλεισε κατά τη διάρκεια του COVID. Νομίζω ότι η ελευθερία είναι μια ιερή λέξη, και είναι το μόνο πράγμα που είναι ιερό, και νομίζω ότι έχει την υψηλότερη αξία. Δεν υπάρχει τέχνη χωρίς ελευθερία. Δεν υπάρχει ειρήνη

χωρίς ελευθερία, βιώσιμη ειρήνη. Χρειαζόμαστε και ελευθερία σε προσωπικό επίπεδο επίσης, όλοι τη θέλουν, όλοι την επιδιώκουν. Αλλά το σύστημα που δημιουργήσε η κοινωνία καταρρακώνει την προσωπική μας ελευθερία. Είμαστε σαν τα πουλιά, θέλουμε να έχουμε τον ουρανό ως όριο μας, και αισθάνομαι ότι αυτό είναι ελευθερία. Οι φιλοδοξίες μου για ελευθερία είναι σαν τον ουρανό, δεν έχουν όρια. Το να μη φοβάσαι είναι ελευθερία.

—Ο δυτικός τρόπος θέασης των πραγμάτων που συμβαίνουν στον αραβικό κόσμο, ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα;

—Όχι, φυσικά. Πιστεύω ότι υπάρχουν πολλά στερεότυπα, και αυτό συμβαίνει τα τελευταία 20 χρόνια, κυρίως μετά την Αραβική Άνοιξη που διαμόρφωσε την περιοχή. Νομίζω ότι όλα ξεκίνησαν με μια αμερικανική αφήγηση που χαρακτήριζε την περιοχή μας ως «άξονα του κακού», έτσι αποκαλούσαν τη Μέση Ανατολή. Τι είναι λοιπόν η Μέση Ανατολή στην πραγματικότητα; Είναι η ευρύτερη Συρία, το Λεβάντε, είναι η Βόρεια Αφρική, είναι ο Περσικός Κόλπος. Περιοχές πολύ διαφορετικές η μία από την άλλη. Τι συμβαίνει λοιπόν σε αυτή τη γεωγραφία που ονομάζεται Μέση Ανατολή, η οποία χαρακτηρίστηκε ως «άξονας του κακού»; Είναι μια ταμπέλα, δημιουργεί στερεότυπα. Η Μέση Ανατολή είναι επικίνδυνη, στη Μέση Ανατολή είναι όλοι κακοί. Αλλά μετά όσοι επισκέπτονται αυτές τις περιοχές βλέπουν τη γενναιοδωρία των ανθρώπων, πηγαίνουν στη Δαμασκό και αγαπούν τη Δαμασκό, για παράδειγμα, επειδή οι άνθρωποι μας είναι πολύ ευγενικοί άνθρωποι. Γι' αυτό βρίσκομαι εδώ, γιατί θέλω να μιλήσω για την ποικιλομορφία και την ομορφιά της περιοχής μου, γιατί θέλω να δημιουργήσω αυτές τις πολιτιστικές σχέσεις.

—Όχι μόνο από την κοινωνία, αλλά και από τους καλλιτέχνες...

—Η καλλιτεχνική κοινότητα είναι η πιο δίκαιη κοινότητα. Έτσι, για παράδειγμα, όταν συνέβη η γενοκτονία στην Παλαιστίνη, εκδόθηκε μια δήλωση που υπογράφηκε από χιλιάδες καλλιτέχνες. Γίναμε μάρτυρες ενός επιπέδου αλληλεγγύης που δεν έχει παρατηρηθεί στον κόσμο, ιδίως από τους καλλιτέχνες. Αισθάνομαι ότι οι καλλιτέχνες καταλαβαίνουν καλύτερα.

—Ποιο είναι το όραμά σας για τον πολιτισμό και την ενδυνάμωση των γυναικών;

—Ήμουν η διευθύντρια του Πολιτικού Κινήματος Γυναικών της Συρίας από το 2019. Δημιουργήθηκε ως η μεγαλύτερη πλατφόρμα της αντιπολίτευσης κατά του Άσαντ, αλλά και κατά όλων των μορφών δεσποτισμού. Εκείνη την εποχή, έτσι το αποκαλούσαμε. Δημιούργησα μια πλατφόρμα που ονομάζεται WAVE. Θέλαμε να αφηγηθούμε τις ιστορίες των γυναικών στις τέχνες και να δώσουμε χώρο στις γυναίκες να εκφραστούν σε ένα μη πατριαρχικό μοντέλο. Δεν έχει να κάνει μόνο με τις γυναίκες, αλλά με τον φεμινισμό. Έτσι, για παράδειγμα, στο κίνημα αυτό υπάρχουν άντρες, και αυτό είναι που αποκαλούμε φεμινιστικό φακό. Είναι ο τρόπος με τον οποίο ορίζουμε ότι τα δικαιώματα των γυναικών είναι εγγυημένα, και δεν πρόκειται μόνο για γυναικεία ζητήματα. Πρόκειται για τα θέματα του καθενός. Ένας φεμινιστικός φακός θεωρεί τους άνδρες και τις γυναίκες ίσους. Στους μεγάλους οργανισμούς είναι πολύ λίγες γυναίκες σε ηγετικές θέσεις. Επομένως, αυτό είναι ένα δικαίωμα για το οποίο πρέπει να εργαζόμαστε.

Οι τέχνες είναι εργαλεία επικοινωνίας, διάδοσης, έκφρασης, θεραπείας. Και για τη διατήρηση της αλληλεγγύης στην κοινότητα, της συνοχής, αλλά και κυρίως ενός χώρου όπου οι άνθρωποι μπορούν να συναντηθούν.

Δεν υπάρχει ειρήνη χωρίς ελευθερία, βιώσιμη ειρήνη. Χρειαζόμαστε και ελευθερία σε προσωπικό επίπεδο επίσης, όλοι τη θέλουν, όλοι την επιδιώκουν. Αλλά το σύστημα που δημιουργήσε η κοινωνία καταρρακώνει την προσωπική μας ελευθερία.

Είμαστε σαν τα πουλιά, θέλουμε να έχουμε τον ουρανό ως όριο μας, και αισθάνομαι ότι αυτό είναι ελευθερία. Οι φιλοδοξίες μου για ελευθερία είναι σαν τον ουρανό, είναι δεν έχουν όρια. Το να μη φοβάσαι είναι ελευθερία.

Ένας φεμινιστικός φακός θεωρεί τους άνδρες και τις γυναίκες ίσους. Στους μεγάλους οργανισμούς είναι πολύ λίγες γυναίκες σε ηγετικές θέσεις. Επομένως, αυτό είναι ένα δικαίωμα για το οποίο πρέπει να εργαζόμαστε.

Επάνω: Βανέσα Μπικόροφτ, «Piano Americano (Athens Version)», 1996 (στιγμιότυπο βίντεο).

Κάτω: Μασουρίτσιο Κατελάν, «We», 2010.

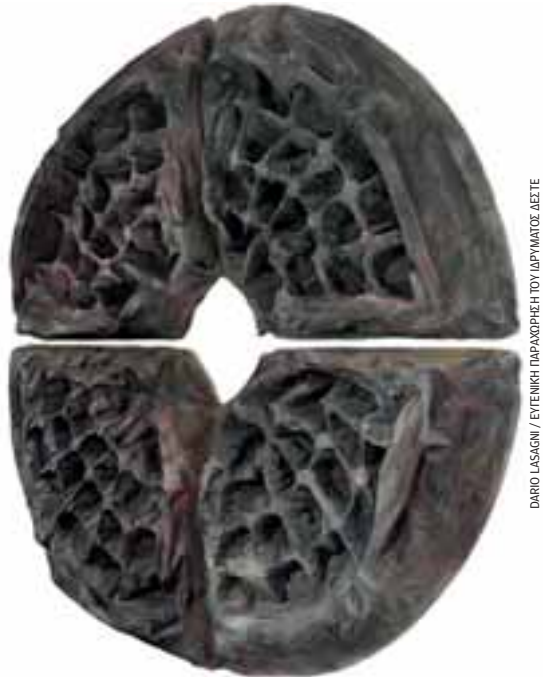

Τζον Σμιθ, «Stage/Sculpture», 2010.

Επάνω: Ολαφουρ Ελίασσον, «Your Strange Certainly Still Kept», 1996.

Κάτω: Κάρι Απσον, «Mother Drain», 2017.

Έργα μιας ξεχασμένης γενιάς

Δημιουργίες 50 εκπροσώπων της Gen X που επηρέασαν τη σύγχρονη τέχνη, στο Ίδρυμα ΔΕΣΤΕ

Της **ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Είναι μεταξύ 45 και 60 ετών. Κορίτσια και αγόρια που μεγάλωσαν σε έναν κυρίως αναλογικό κόσμο, πριν η ψηφιακή τεχνολογία κατακλύσει την καθημερινότητα. Η τηλεόραση, το βίντεο, ο κινηματογράφος και το MTV καθόρισαν τη φαντασία τους, ενώ ιστορικά γεγονότα όπως η πτώση του Τείχους του Βερολίνου και ο πόλεμος του Κόλπου μεταδόθηκαν απευθείας, εγκαθιστώντας με έναν τρόπο τη συνεχή ροή εικόνων, που πλέον ορίζει τη ζωή μας.

Παράλληλα, η έκρηξη της grunge και της hip-hop κουλτούρας διέλυσε τα όρια ανάμεσα στο underground και στο mainstream, δημιουργώντας μια νέα αισθητική γλώσσα περισσότερο ακατέργαστη και αντισηματική. Η Gen X (1965-1980) και οι καλλιτέχνες που την εκπροσωπούν δεν άλλαξαν μόνο τον τρόπο που μιλάμε: άλλαξαν τον τρόπο που σκεφτόμαστε για την ταυτότητα, την πολιτική, τη σεξουαλικότητα, τη σχέση τέχνης, θεάματος, αγοράς, ακόμη και για το τι σημαίνει να ανήκεις σε μια «γενιά».

«Προφανώς ως γνήσιο μέλος της Gen X, ίσως υπερβάλλω για τον πολιτισμικό της αντίκτυπο, αλλά πολλοί καλλιτέχνες που εμφανίστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του '90 είχαν σαφή επίγνωση ότι βρίσκονταν μπροστά σε μια κρίση καταστροφικών διαστάσεων. Και ταυτόχρονα συνειδητοποιούσαν την ανάγκη να επιβιώσουν και να μάθουν μέσα από αυτήν», λέει στην «Κ» ο Μασιμιλιάνο Τζόνι, κριτικός και επιμελητής σύγχρονης τέχνης, καλλιτεχνικός διευθυντής του New Museum.

Γεννημένος το 1973, παιδί του τέλους της βιομηχανικής παντο-

δυναμίας στον ιταλικό Βορρά, ο Τζόνι διαθέτει τη χαρακτηριστική ιδιότητα της γενιάς του να κινείται ανάμεσα στη μνήμη και στην τεχνολογία, στο αναλογικό αρχείο και στην ψηφιακή εικόνα, στην Ιστορία και στη ρευστή ταυτότητα του σήμερα. Η επικείμενη ομαδική έκθεση «Gen X: Tales from the Forgotten Generation» σε δική του επιμέλεια και έργα από τη συλλογή του Δάκη Ιωάννου, που θα δούμε στην Αθήνα από τις 18 Ιουνίου, έχει επηρεαστεί βαθιά από αυτή του την ικανότητα.

Η ιδέα της έκθεσης ήρθε από τον συλλέκτη και ιδρυτή του Ίδρυματος ΔΕΣΤΕ (DESTE Foundation for Contemporary Art). «Αυτή γενιά που εκπροσωπείται συλλογή από αξιόλογους καλτέχνες μοιάζει ξεχασμένη εκτός από ορισμένα ονόματα. Όμως αποτύπωμα του έργου όλων ραμμένοι θεματικά και μορφολογικά, μολονότι εν μέρει έχο παραγκωνιστεί από τις σύγχρονες καλλιτεχνικές συζητήσεις μας λέει ο κ. Ιωάννου. Με αυτό σκεπτικό πρότεινε στον Ίδρυμα συνεργάτη του Ίδρυματ Μασιμιλιάνο Τζόνι να επιμεληθεί το πρότζεκτ.

Τα έργα που θα δούμε στην έκθεση αγοράστηκαν στην πλονότητα τους από τα μέσα τ'90s έως τα '00s και κατά κάποιο τρόπο σχηματοποιούν τη μεταμιακή εποχή του πρόσφατου I de Siècle. «Η παρουσίαση έστι πολύ προσωπικό χαρακτήρα μετ' από καιρό επανενεργοει εκθεσιακά τον χώρο του ΔΕΣΤΕ αναδεικνύοντας τον ίδιο τρόπο χαρακτήρα του. Εννοώ (στο ΔΕΣΤΕ πιστεύουμε πως ιρικές φορές πρέπει να γυρίσει πίσω για να μπορέσεις να πρχωρήσεις μπροστά», καταλή ο κ. Ιωάννου.

Από τους 50 δημιουργούς π

εκπροσωπούνται με έργα τους στην έκθεση, αρκετοί θεωρούνται κεντρικές μορφές της Gen X σκηνής. Είναι καλλιτέχνες που έχουν έντονη σχέση με την εννοιολογική τέχνη, την εγκατάσταση, την pop κουλτούρα και τη μεταμοντέρνα ειρωνεία, όπως ο Μασουρίτσιο Κατελάν, ο Ουρς Φίσερ, ο Ολαφουρ Ελίασσον, ο Γκαμπριέλ Ορόσκο, η Κάρα Γουόλκερ, ο Βόλφγκανγκ Τίλμανς, ο Ντέιβιντ Σρίνγκλεϊ ή η πολύ πρόωρα «καμένη» Κάρι Απσον.

Με εργαλεία τη σάτιρα και τον κυνισμό, δουλεύοντας με φως και νερό, καθημερινά αντικείμενα ή

κουκλές από latex και cut-paper σιλουέτες, με εκφραστικά μέσα τη φωτογραφία, τη μουσική, τη γλυπτική, την graphic κουλτούρα, ανέτρεψαν την καθεστρωκτική αισθητική. Μέσα από εικόνες σωμάτων σε μετάλλαξη, μεταλλικών cyborgs, εθραυστών ταυτοτήτων και προσωπικών μυθολογιών, κατέγραψαν τις αγωνίες μιας εποχής στην οποία η πολιτική της ταυτότητας, η επιρροή των μίντια, η μόδα και η κρίση του AIDS αναδιαμόρφωναν ριζικά τον τρόπο με τον οποίο το άτομο αντιλαμβάνονταν τον εαυτό του και τον κόσμο.

Τιμ Νομπλ και Σου Γουέμπστερ, «Masters of the Universe», 2000. Ευγενική παραχώρηση του Ίδρυματος ΔΕΣΤΕ.

«Πιστεύω ότι η ειρωνεία λειτουργήσε ως ισχυρό αντίδοτο για αυτή τη γενιά και ίσως εξακολουθεί να βοηθά τους νεότερους καλλιτέχνες να πλοηγηθούν σε έναν κόσμο ολοένα και πιο «εταιρικό», σχολιάζει ο Μασιμιλιάνο Τζόνι. «Στην έκθεση μπορεί κανείς να δει αυτή τη στάση στην καλύτερη εκδοχή της, στα αυτοσαρκαστικά έργα και βίντεο του Σιν Λάντερς ή στο έργο του Τζος Σμιθ. Αλλωστε, ο ύμνος της Gen X είναι το κομμάτι «Loser» του Beck, και ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90 αρκετοί κριτικοί μιλούσαν για τη γέννηση μιας νέας αισθητικής υπεραστότητας, που προέκυπε και μέσα από μια πρακτική αυτοαμφισβήτησης. Σε εποχές όπως η σημερινή, με τόσο ισχυρές περσόνες και πλήρη απουσία αμφιβολίας, αυτά είναι ίσως κάποια από τα μαθήματα της Gen X που θα μπορούσαν να αποδειχθούν ξανά γόνιμα».

«Στην εποχή των χιμπαντζήδων ήμουν κι εγώ πιθηκάκι/ Με πλαστικά μάτια, βάφουμε με σπρέι τα λαχανικά», τραγουδούσε το 1994 ο Beck από την ανεξάρτητη ροκ σκηνή της Νέας Υόρκης, ενώ τα ηλεκτρονικά ΜΜΕ λάνσαραν τον 24ωρο κύκλο ειδήσεων. Αραγε από αυτό το χρονικό σημείο άρχισε να διαρρηγνύεται η σχέση της «πραγματικότητας» με την αλήθεια; «Σε ένα βαθμό, πολλές από τις σημερινές συζητήσεις γύρω από τις μεταβαλλόμενες έννοιες της αλήθειας εμφανίστηκαν πρώτα με την Gen X ιδιαίτερα στις ΗΠΑ», εξηγεί ο επιμελητής. «Παρά τη φημολογούμενη αδιαφορία και αποστασιοποίησή της, η X υπήρξε μια βαθιά πολιτική γενιά: μαζί της αναδύονται νέες ιδέες γύρω από την οικολογία, τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων, αλλά και νέες προσεγγίσεις στη φυλή και στην πολυπολιτι-

σμοκότητα».

Η έκρηξη του Διαδικτύου

Πραγματικά η X είναι η γενιά που βλέπει τη γέννηση του Διαδικτύου, μαζί με την έκρηξη εικόνων και αφηγήσεων που προξένησε. «Η βασική διαφορά του τώρα με το τότε είναι ότι η αναγνώριση της σχετικότητας της αλήθειας λειτουργούσε δημιουργικά. Υπήρχε η πεποίθηση ότι διαφορετικές αλήθειες μπορούσαν να συνυπάρξουν μέσα από συναίνεση και συμμετοχή. Με άλλα λόγια, έγινε αποδεκτό ότι η αλήθεια είναι μια κατασκευή, και μάλιστα κάτι που οφείλουμε να χτίζουμε συλλογικά».

Σήμερα, αντιθέτως, η διάλυση της αλήθειας βρίσκεται στον πυρήνα της ίδιας της εξουσίας: είναι μια στρατηγική συσκοτίσις που τροφοδοτεί έναν νέο σκοταδισμό και μια συλλογική υστερία», υπογραμμίζει ο Τζόνι. Περισσότερο από μια νοσταλγική αναδρομή, η έκθεση λειτουργεί ως πορτρέτο μιας γενιάς που έμαθε να ζει μέσα στην αβεβαιότητα και στη διαρκή πολιτισμική αλλαγή. Ωστόσο πόσο επίκαιρο παραμένει το βλέμμα της τη στιγμή που η πολιτισμική προσοχή στρέφεται κυρίως στην Gen Z; «Οντως το μεγαλύτερο μερίδιο προσοχής καταλαμβάνουν πλέον η Gen Z και η Gen Y και σύντομα η Gen Alpha», απαντά ο επιμελητής. «Οι Millennials βρίσκονται στο επίκεντρο της συζητήσεως εδώ και πάνω από μία δεκαετία. Από τη μία, λοιπόν, η Gen X έχει κάπως συσκοτιστεί και παραμένει στο παρασκήνιο. Από την άλλη, όμως, σε πολλούς τομείς, τα μέλη της καταλαμβάνουν πλέον ηγετικές θέσεις – κάτι ειρωνικό για μια γενιά που έμοιαζε να μην ενδιαφέρεται ιδιαίτερα γι' αυτές. Είναι λοιπόν μια καλή ευκαιρία να την κοιτάζουμε πιο προσεκτικά».

ΠΟΛΗ

Σχεδόν 15.000 άτομα κατέκλυσαν το Ζάππειο για το dj set του Liva K, ενός από τους πιο ταλαντούχους δημιουργούς της ελληνικής ηλεκτρονικής σκηνής, στις 3 Μαΐου, όταν πραγματοποιήθηκε το πρώτο μεγάλο πάρτι του Athens City Festival.

Η Αθήνα χορεύει τα απογεύματα

Η κουλτούρα της dance μουσικής έχει μεταφερθεί «έξω», από τον Λυκαβηττό μέχρι το Αλσος Παγκρατίου

της ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΠΑΝΗ

Τα τελευταία χρόνια, έχω συνειδητοποιήσει πως τα καλύτερα πάρτι είναι αυτά που δεν τα προγραμματίζεις. Αυτά που προκύπτουν ξαφνικά, που τα μαθαίνεις την ίδια ημέρα, που σε βρίσκουν ήδη έξω και αποφασίζεις τελευταία στιγμή με ελεύθερη είσοδο. Χορεύαμε μέχρι να βρούμε εισιτήριο, αφού οι περισσότεροι έπαιζαν σε πλατείες και ανοιχτούς χώρους με ελεύθερη είσοδο. Χορεύαμε μέχρι να βρούμε εισιτήριο, αφού οι περισσότεροι έπαιζαν σε πλατείες και ανοιχτούς χώρους με ελεύθερη είσοδο. Χορεύαμε μέχρι να βρούμε εισιτήριο, αφού οι περισσότεροι έπαιζαν σε πλατείες και ανοιχτούς χώρους με ελεύθερη είσοδο. Χορεύαμε μέχρι να βρούμε εισιτήριο, αφού οι περισσότεροι έπαιζαν σε πλατείες και ανοιχτούς χώρους με ελεύθερη είσοδο.

Εξέδρες με κονσόλες dj απλωμένες σε πλατείες, φώτα που πέφτουν σε πρόσωπα και πεζοδρόμους, μουσικές που ξεκλύνονται στον αέρα και μπλέκονται με τους ήχους της πόλης: κάπως έτσι μοιάζει η Αθήνα τα τελευταία Σαββατοκύριακα. Με το που έπασαν οι πρώτες ζέστες, άνοιξε η αυλαία για σειρά εκδηλώσεων που μεταμορφώνουν τον δημόσιο χώρο σε μια μουσική γιορτή.

Από τον Λυκαβηττό μέχρι το Αλσος Παγκρατίου, το Athens City Festival του Δήμου Αθηναίων διοργανώνει δεκάδες υπαίθρια πάρτι, τα οποία αποτελούν το πιο ζωντανό και πολυπληθές κομμάτι του προγράμματός του, που εκτείνεται έως και τα τέλη Μαΐου.

«Όταν ξεκίνησε το φεστιβάλ, πριν από πέντε χρόνια, η απόφαση για τον σχεδιασμό κάποιων εκδηλώσεων με τη μορφή πάρτι στηριχθηκε στο ότι θέλαμε να αναδείξουμε την dance κουλτούρα που υπάρχει στην πόλη. Οπότε, οι εννέα στις δέκα εκδηλώσεις που κάναμε από την αρχή, ήταν πάντα με ομάδες Ελλήνων dj. Αυτό απέκτησε πολύ μεγάλη δυναμική και έτσι κάθε χρόνο εμφανίζονται καινούργιοι καλλιτέχνες, πέρα από τους ήδη γνωστούς», λέει στην «Κ» ο καλλιτεχνικός διευθυντής και υπεύθυνος σχεδιασμού προγράμματος του φεστιβάλ του Δήμου Αθηναίων, Νίκος Μπάρλας.

Παγκόσμια τάση

Με τριάντα χρόνια εμπειρίας στις μουσικές εκδηλώσεις –κυρίως στη χορευτική και ηλεκτρονική μουσική– εξηγεί ότι η κουλτούρα των πάρτι του συγκεκριμένου μουσικού είδους έχει αλλάξει και έχει μεταφερθεί «έξω». «Τα τέκνο και house πάρτι είναι πλέον συνδεδεμένα σε όλο τον κόσμο είτε με εργοστασιακούς χώρους και εγκαταλελειμμένα κτίρια είτε με τον δημόσιο χώρο. Η άποψη που υπήρχε μέχρι πριν από δέκα χρόνια ότι «τέκνο ακούμε μέσα σε μεγάλα club» έχει σχεδόν εξαλειφθεί», αναφέρει και συμπληρώνει ότι «στη νότια Γαλλία, για παράδειγμα, dj παίζουν σε ρωμαϊκά θέατρα, το ίδιο και στην Ισπανία. Εμείς είχαμε μείνει πίσω, αλλά αρχίζουμε να καλύπτουμε το κενό το τελευταίο διάστημα».

Μαζί του συμφωνεί και ο Γιάννης Πατελιώτης, dj και μέλος των Street Outdoors, μιας από τις ομάδες που διαμόρφωσαν την κουλτούρα των υπαίθριων πάρτι στην Αθήνα, αλλά και στην περιφέρεια, με το πρώτο τους πάρτι να πραγματοποιείται το 2012 σε μία ταράτσα στη Θεσσαλονίκη, με ελεύθερη είσοδο. «Τα υπαίθρια πάρτι ήταν και είναι μια πραγματική εξέξοδος. Ειδικά την περίοδο της κρίσης, έδιναν στον κόσμο τη δυνατότητα να διασκεδάσει χωρίς να χρειάζεται να ξοδέψει. Με τον καιρό αυτό πέρασε στο DNA του κοινού. Μετά τον κορωνοϊό, όταν η ηλεκτρονική μουσική και τα πάρτι γνώρισαν τεράστια άνοδο, αυτό που εμείς κάναμε σχεδόν αποκλειστικά έγινε τάση και για πολλούς άλλους», εξηγεί. Κατά τη γνώμη του, ένα ακόμη βασικό στοιχείο που κάνει τα συγκε-

κριμένα πάρτι ελκυστικά είναι η «αίσθηση ελευθερίας» που τα χαρακτηρίζει. «Τα open-air events είναι πιο safe, γιατί δεν υπακούουν στους κανόνες των κλαμπ. Είναι ανοιχτοί χώροι, όπου νιώθουν ευπρόσδεκτοι πολλοί, διαφορετικοί άνθρωποι. Για μένα είναι ένας πιο «δημοκρατικός» τρόπος διασκέδασης: κανείς δεν σε κρίνει για το πώς είσαι ντυμένος, γιατί πας, πώς πας κ.λπ.», τονίζει.

Ο αριθμός του κόσμου που κατέφθασε τα προηγούμενα Σαββατοκύριακα ξεπέρασε κάθε προσδοκία. Περίπου 20.000 ανέβηκαν στον Λυκαβηττό το απόγευμα της Κυριακής 10 Μαΐου, σε ένα τεραστίο πάρτι – ένα από τα highlight της φετινής διοργάνωσης με τίτλο «All star», που στήθηκε στο πάρκινγκ του λόφου, με ένα εκρηκτικό line-up. Στα decks εμφανίστηκε, μεταξύ άλλων, ο Frankie Llac, μέλος των Yucatan, του μουσικού δίδυμου που από τη Στοά της Καραγεώργη Σερβίας ταξιδεύει πλέον σε όλο τον κόσμο, επιστρέφοντας κάθε χρόνο στην Αθήνα ως σταθερός καλεσμένος του φεστιβάλ. «Πάμε συνεχώς σε τέτοια πάρτι, από την περίοδο της καραντίνας

και μετά κυρίως. Το βάμπι είναι διαφορετικό και μακριά από την «κλεισούρα» και το τσιγάρο, που συνήθως συναντάς στα κλαμπ», λέει η 21χρονη Μαριάννα Χατζήπαπα, η οποία βρέθηκε ανάμεσα στα 15.000 άτομα που κατέκλυσαν το Ζάππειο για το dj set του Liva K, το πρώτο Σαββατοκύριακο του φεστιβάλ, στις 3 Μαΐου. «Είναι πολύ πιο εύκολο να κοινωνικοποιηθείς μέσα σε αυτήν τη συνθήκη. Να μιλήσεις με άλλες παρέες και να γνωρίσεις ανθρώπους, διασκεδάζοντας παράλληλα με την παρέα σου», προσθέτει.

Ο χάρτης των πάρτι

Όταν σκεφτόμαστε την Αθήνα με την κίνηση, την πυκνότητα και τους περιορισμούς της, είναι δύσκολο πολλές φορές να φανταστούμε χώρους που μπορούν να «αναπνεύσουν» και να φιλοξενήσουν τόσο κόσμο. Ο καλλιτεχνικός διευθυντής του Athens City Festival σχολιάζει ότι η επιλογή των σημείων έγινε με αφετηρία την ίδια την πόλη: «Βασικός στόχος του φεστιβάλ είναι ο κόσμος να γνωρίσει καλύτερα την Αθήνα. Να βρεθεί σε μέρη που δεν θα του περνούσε από το μυαλό ότι μπορεί να πάει για να διασκεδάσει. Το αντιμετωπίσαμε σαν μία ευκαιρία να δούμε την πόλη αλλιώς. Για αυτό ήμασταν οι πρώτοι που κάναμε πάρτι πάνω στην πλατεία Ομονοίας, το 2023, όταν κανείς δεν θα την επέλεγε ποτέ».

Τον ρωτάμε αν είναι βιώσιμο για την Αθήνα να φιλοξενεί τέτοιου είδους εκδηλώσεις σε τόσο ανοιχτούς χώρους. «Σίγουρα υπάρχουν παράπονα ορισμένες φορές. Κάποιος θα εννοήσει από τη μουσική, όπως είναι φυσικό, αλλά μιλάμε για εξαιρέσεις, όχι για τον κανόνα. Το να κάνουμε πάρτι σε μια πλατεία, για παράδειγμα, γίνεται ελάχιστα φορές τον χρόνο», απαντά. Ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα αυτών των πάρτι φαί-

νεται να είναι η ώρα διεξαγωγής τους. Ολα ξεκινούν στις 4 μ.μ. και τελειώνουν αυστηρά στις 11 μ.μ. «Δεν μπορούν να γίνουν αργότερα, γιατί μετά τα μεσάνυχτα απαγορεύεται η τόσο δυνατή μουσική σε δημόσιο χώρο», επισφαιρίζει ο κ. Μπάρλας, τονίζοντας ότι το ωράριο αυτό ταιριάζει πλέον και στις συνήθειες της γενιάς Z, κάτι που επιβεβαιώνει η φοιτήτρια Μαριάννα Χατζήπαπα: «Μένω και σπουδάζω στην Αθήνα, οπότε μου είναι πολύ εύκολο να πάω. Είναι βολικό και με τα μέσα μαζικής μεταφοράς. Το ότι γίνεται απόγευμα βοηθάει ακόμη περισσότερο, γιατί δεν χρειάζεται να ανησυχεί για το μετρό ή για τα δρομολόγια λεωφορείων που αργούν να περάσουν. Τα πάρτι αυτά είναι φτιαγμένα στα μέτρα μας».

Τα ωράρια διασκέδασης έχουν μετατοπιστεί σημαντικά τα τελευταία, αλλά όπως φαίνεται αυτό ισχύει και για ευρύτερη μερίδα κόσμου. «Την πρώτη χρονιά μάς φαινόταν περιεργό να χαμηλώνουμε τη μουσική στις 10.30 μ.μ. και να λέμε “ευχαριστούμε πολύ”». Το κοινό φώναζε “θέλουμε κι άλλο”. Τώρα αυτό έχει πλέον αλλάξει η μουσική σταματά και ο χώρος σταδιακά αδειάζει, χωρίς διαμαρτυρίες», υπογραμμίζει ο καλλιτεχνικός διευθυντής.

Ο μουσικός Μάιος δεν δείχνει να κοπάει, καθώς μέχρι και το τέλος του μήνα το φεστιβάλ συνεχίζει με υπαίθρια πάρτι σε όλη την πόλη – με το closing να έχει προγραμματιστεί για τις 31 του μηνός στην οδό Αθηνών. Το πρόγραμμα των επόμενων ημερών υπάρχουν παράπονα ορισμένες φορές. Κάποιος θα εννοήσει από τη μουσική, όπως είναι φυσικό, αλλά μιλάμε για εξαιρέσεις, όχι για τον κανόνα. Το να κάνουμε πάρτι σε μια πλατεία, για παράδειγμα, γίνεται ελάχιστα φορές τον χρόνο», απαντά. Ένα από τα μεγαλύτερα πλεονεκτήματα αυτών των πάρτι φαί-

Δωρεάν διασκέδαση

Τα υπαίθρια πάρτι και ειδικά την περίοδο της κρίσης, έδιναν στον κόσμο τη δυνατότητα να διασκεδάσει χωρίς να χρειάζεται να ξοδέψει. Αυτό πέρασε στο DNA του κοινού.

Γιάννης Πατελιώτης
Dj και μέλος των Street Outdoors

Διαφορετικό βάμπι

Πάμε συνεχώς σε τέτοια πάρτι, από την περίοδο της καραντίνας και μετά κυρίως. Το βάμπι είναι διαφορετικό και μακριά από την «κλεισούρα» και το τσιγάρο, που συνήθως συναντάς στα κλαμπ.

Μαριάννα Χατζήπαπα
Φοιτήτρια

Στην τελική ευθεία με δυνατά beats

Ο dj Frankie Llac, μέλος των Yucatan, συμμετείχε στο All Star Party, στο parking του Λυκαβηττού, στις 10 Μαΐου.

Στο πάρτι που πραγματοποιήθηκε στο Αλσος Παγκρατίου στις 2 Μαΐου εμφανίστηκαν μεταξύ άλλων οι Alegam, Baby Jones και Bellas.

«Σκοπός είναι να συμμετέχεις στην άγρια επιβίωση του κάθε ανθρώπου σε αυτόν τον κόσμο, η οποία, ώρες ώρες, μετατρέπεται σε ένα ακατάσχετο χιούμορ», λέει για τον Αριστοφάνη και τα έργα του ο Νίκος Καραθάνος. «Μην ξεχνάμε ότι αυτός ο άνθρωπος δεχόταν μνηύσεις. Και εμείς λέμε: "Μα δεν γελάω, δεν μου αρέσουν τα αστεία του". Δεν είναι σκοπός να γελάσεις», προσθέτει.

Συνέντευξη στον ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ

Θυμάται εύκολα την πρώτη φορά που είδε το έργο. Ήταν στο Ηρώδειο, στα μέσα της δεκαετίας του '80 και το σκηνοθέτοσε ο Σπύρος Ευαγγελάτος, αντίστοιχα έμπνευση από την ατμόσφαιρα του καμπαρέ. Τρυγαίος ήταν ο Γιώργος Μιχαλακόπουλος, ενώ τη μουσική είχε γράψει ο Θάνος Μικρούτσικος. «Σπούδαζα τότε στην Παιδαγωγική Ακαδημία της Ρόδου και όταν κάποια στιγμή θελήσαμε να κάνουμε θέατρο, τους είπα "είδα μια παράσταση, την "Ειρήνη", να κάνουμε αυτήν!". Είχα τηλεφωνήσει στον Μικρούτσικο, 17 ετών παιδί, με άγνοια κινδύνου, για να του ζητήσω τη μουσική. "Ξέρετε", μου απάντησε ευγενέστατα, "είναι γραμμένη πάνω σε ένα συγκεκριμένο κόνσεπτ..."».

Ποιο είναι το «κόνσεπτ» της «Ειρήνης» του Αριστοφάνη που ο Νίκος Καραθάνος ανεβάζει φέτος, σαράντα τόσα χρόνια από εκείνη την αφηφισιά του, στο Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου; Το έργο αποτυπώνει την κοινωνική κόπωση από τον Πελοποννησιακό Πόλεμο και γράφτηκε λίγο πριν από τη Μήτρα της ζωής. Ο ήρωάς του, ένας κουρασμένος από τον πόλεμο Αθηναίος, προσπαθεί να απελευθερώσει την Ειρήνη που έχει φυλακιστεί από τους θεούς. Όπως όμως τονίζει στην «Κ» ο σκηνοθέτης και ηθοποιός, πρέπει κάποιος να καταλάβει την ουσία του κειμένου, την ψυχική του, «ό,τι πάλλεται εκεί μέσα».

Συνοδοίποροι του Νίκου Καραθάνου είναι ο Φοίβος Δεληβοριάς (στη διασκευή, στα πρωτότυπα κείμενα και στα τραγούδια) και ο Άγγελος Τριανταφύλλου (στη σκηνοθεσία και στη μουσική). Οι τρεις τους εμφανίζονται και επί σκηνής, ενώ τους βασικούς ρόλους έχουν αναλάβει οι Γαλήνη Χατζηπασχάλη, Θανάσης Αλευράς, Πάνος Παπαδόπουλος, Εμίλυ Κολιανδρή, Βάσω Καβαλιεράτου, Γιάννης Κότσιφας και Ζέτα Μακρυπούλια. Από τους συντελεστές και μόνον, η παράσταση ακούγεται πράγματι σαν «γιορτή». Οχι, δεν θα γίνει η Επίδαυρος «ένα τεράστιο τραπέζι», λέει ο Νίκος Καραθάνος. Ίσως όμως την άλλη μέρα να βρει κανείς «ένα καλύτερο μονοπάτι να βαδίσει».

– Δεν είναι πολύ αστείο το εύρημα του Αριστοφάνη, με το τεράστιο σκαθάρι, με το οποίο ο Τρυγαίος πετάει στον Ολυμπο για να ζητήσει την απελευθέρωση της Ειρήνης;

– Ο Αριστοφάνης το έκανε, γιατί την προηγούμενη χρονιά είχε παιχτεί ο «Βελλεροφόντης» του Ευριπίδη και ήθελε να σατιρίσει τον Πήγασο. Ξαν αντιδραση. Ξέρεις, η τέχνη καμιά φορά βγαίνει μέσα από την τέχνη, δεν εφευρίσκει από το πουθενά. Από την πλατεία της ζωής σου και από τα γεγονότα τριγύρω, αλλάζουν όψη τα πράγματα. Στη δική μας παρά-

σταση, πάντως, θα υπάρχει μια άλλη εκδοχή του σκαθαριού.

– Διαβάζω στον υπότιτλο της παράστασης ότι πρόκειται για «μια επίσκεψη στο έργο του Αριστοφάνη». Ωραία χειρονομία η επίσκεψη. Έχει μια διάθεση για συνάντηση, παρά για επιβεβαίωση. Εσείς πώς το βλέπετε;

– Κοίτα να δεις τώρα τι γίνεται με τα αριστοφάνικα έργα που είναι πιο «κρυφά», όπως η «Ειρήνη», που δεν έχουν την ποίηση και το πλήθος των στίχων που έχουν οι «Βάτραχοι» ή οι «Ορνίθες». Πώς να τα ανακαλύψεις; Με την πάροδο του χρόνου, κάτι που ήταν ζωντανό, έγινε μουσειακό είδος. Πρέπει να το ξεπατώσεις ευγενικά, να το καταλάβεις, να μεταφέρεις την ουσία, την ψυχική του, ό,τι πάλλεται εκεί μέσα. Αλλιώς βγαίνει κάτι απόμακρο, που μιλάει για κάποιο «τότε». Ενώ, όταν γραφόταν, έκανε σαματά, πάταγο. Στη σύγχρονη αριστοφάνικη ιστορία, από τη δεκαετία του '50 κι έπειτα, πρόσφερε το Εθνικό Θέατρο μια γραμμή και ο Κάρολος Κουν μια άλλη, πολύ λαϊκότερη, που περνούσε και μέσα από τον Καραγκιόζη – υπάρχει και ένα πολύ ωραίο κείμενο του Τσαρούχη για το θέατρο σκιών. Αυτές τις μορφές, αυτό το λαϊκό πράγμα, που γίνεται στους αιώνες, δεν μπορείς να το μιμηθείς. Στοιβάζονται πολλές γενεές ανθρώπων, πολλοί κόπο ζωής, πολλοί αγώνες επιβίωσης για να φτιάξουν μια ατάκα χιούμορ, ενός καμπούρη πίσω από έναν μπερντέ, που κοροϊδεύει τη ζωή, το είναι του, την οικογένειά του, τον απέναντι.

– Θα υπάρχει δηλαδή το στοιχείο του Καραγκιόζη στην παράσταση;

– Δεν είναι σίγουρο. Αυτό που θέλω να πω, είναι ότι περάσαμε κάποιες δεκαετίες να ανεβάζουμε τον Αριστοφάνη λίγο πιο πιστά, πιο μουσειακά. Κρυβόμασταν πίσω από το «έτσι κάνει αυτός». Δεν κάνει έτσι. Δεν κάνει αυτό που μεταφράζουμε εμείς. Προκαλεί μια έκρηξη, στήνει έναν καθρέφτη

Νίκος Καραθάνος, σκηνοθέτης, ηθοποιός

Ξεπατώνουμε ευγενικά τον Αριστοφάνη

Η προσπάθεια να ανασυρθεί «ό,τι πάλλεται» στην «Ειρήνη», ώστε να κάνει πάλι σαματά

στους θεατές. Μην ξεχνάμε ότι αυτός ο άνθρωπος δεχόταν μνηύσεις. Και εμείς λέμε: «Μα δεν γελάω, δεν μου αρέσουν τα αστεία του». Δεν είναι σκοπός να γελάσεις. Σκοπός είναι να συμμετέχεις στην άγρια επιβίωση του κάθε ανθρώπου σε αυτόν τον κόσμο, η οποία, ώρες ώρες, μετατρέπεται σε ένα ακατάσχετο χιούμορ.

– Ο Τρυγαίος, ο πρωταγωνιστής, τι «τρυγάζει»;

– Στην περίπτωση μας είναι Τρυγαία και την υποδύεται η Γαλήνη Χατζηπασχάλη. Στην παράσταση έχουμε βασιστεί λίγο περισσότερο στο γυναικείο στοιχείο. Και μιλάμε για έναν αγροτικό κόσμο, έναν πρώτο κόσμο. Μεγάλωσα στο Μαρούσι, που τότε είχε χωράφια, με κάτι τεράστιες βελανιδιές και πρόβατα. Θυμάμαι, μικρός, να ανοίγουμε αυλάκια στις καλλιέργειες, να τσαπίζουμε για να μηπει το νερό. Πάμε λοιπόν έξω από το άστυ, στο κόμμα, στα πρώτα πράγματα, στον πρώτο άνθρωπο, που εξεγείρεται για τον πόλεμο, γιατί η γη σταμάτησε να παράγει. Μια γυναίκα εξεγείρεται και γυναίκες φέρνει, θεές, πίσω στην Αθήνα: την Οπόρω, τη Θεωρία και την Ειρήνη. Και βγάζει στη Βουλιά λόγο και δοξάζει το γυναικείο αιδίο: τη μήτρα που σε γέννησε, σαν αντίδοτο του πολέμου. Ο άνδρας πολεμεί, σκοτώνεται. Η γυναίκα γεννάει.

– Θα γίνονταν λιγότεροι πόλεμοι εάν κυβερνούσαν περισσότερες γυναίκες;

– Ο θρόνος της εξουσίας αλλάζει τον άνθρωπο. Η σκοπιμότητα

Η «Ειρήνη» που υπογράφει ο Νίκος Καραθάνος μαζί με τους Φοίβο Δεληβοριά και Άγγελο Τριανταφύλλου θα παρουσιαστεί στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου το διήμερο 24-25 Ιουλίου.

τάσει ο εγκέφαλός σου. Να συμμετάσχεις στο μυστήριο του κόσμου, να ανακατευτείς μαζί του και την άλλη μέρα ίσως βρεις ένα καλύτερο μονοπάτι να βαδίσεις.

– Συνεχίζεται το «Τζένν Τζένν», σε δική σας σκηνοθεσία, στο Δημοτικό Θέατρο Πειραιά. Από μια κωμωδία του 421 π.Χ. μέχρι μια του 1966 μ.Χ., υπάρχει κάτι σταθερό που μας κάνει να γελάμε;

– Η ανοσία μας. Με αυτά γελάμε. Με την παρεξήγηση, με τη βλάβη μας, με την άγνοιά μας. Μικρός γελοῦσα με μια θεία μου που έλεγε, «ε, βέβαια, έτσι λένε, "μηδένα προ του τέλους κακάριζε"». Γελάμε με το μη ορθό, με αυτό που είναι πλάι, με το στραβοπάτημα. Ξεχνάτε ότι, όταν ήμαστε μικροί, αν σκοντάφταμε κάπου, αν πέφταμε από ένα πεζοδρόμιο, γελοῦσαμε, γελοῦσαμε με τον εαυτό μας. «Κοίτα τι έπαθα», λέγαμε. «πώς μου 'ρθε»; Στην αρχή, όταν είσαι υγιής, αν οδηγάς το μηχανάκι και έχει λακκούβες ο δρόμος, γελάς, λες «τι είναι αυτό; Είναι παράδοξο!». Μετά γίνεται πόλιτς και κλάις. Λες «κάθε μέρα το ίδιο». Αλλά στην αρχή, με κάθε ανωμαλία, η πρώτη αντίδραση είναι να σου προκαλεί γέλιο.

– Τι εντύπωση σας κάνουν τα πολλά sold out που παρατηρούνται στο θέατρο; Ενδιαφέρεται περισσότερο το κοινό; Καταναλώνει παραστάσεις; Τίποτε από τα δύο;

– Και όλα μαζί. Καλό είναι να γεμίζουν τα θέατρα, καλό είναι που πηγαίνουν οι άνθρωποι στις παραστάσεις. Αλλού βρίσκεται το θέμα. Οχι στο πώς πας, αλλά στο πώς φεύγεις. Λέμε συνεχώς, «α, γέμισε η τάδε παράσταση». Εμ, δεν είναι αυτό. Είναι πώς θα φύγεις, πώς θα ταράξει τη μυαλά σου αυτή η εμπειρία, πώς θα κοιμηθείς έπειτα. Το πιο λυπηρό είναι να γεμίζουν τα θέατρα και όλα να σβήνουν, αμέσως μόλις περάσεις την πόρτα της εξόδου.

– Τι προσδοκάτε από την Ανωτάτη Σχολή Παραστατικών Τεχνών που νομοθετήθηκε πρόσφατα;

– Όταν μιλάμε για ελληνική παιδεία, επιτρέψτε μου να είμαι εξαιρετικά καχύποπτος. Θα απαντήσω αλλιώς. Αντικαταστήστε τις παραστατικές τέχνες με μια ακαδημία ποδοσφαίρου. Τι θα προσδοκούσαμε; Να βγει μια καλύτερη ομάδα, να βγει ένας ποδοσφαιριστής, να προπονηθεί, να παίξει μπάλα, να τρέξει στο γήπεδο. Οχι να κάθεται να συζητάει αν η μπάλα είναι στρογγυλή. Φοβάμαι πολύ μήπως παρασύρουμε νέες ψυχές σε ένα πανεπιστημιακό επίπεδο παραστατικών τεχνών, στο οποίο η χώρα μας δεν έχει εμπειρία. Φοβάμαι μήπως η έννοια «πανεπιστημιακό» φάει όλο αυτό που είναι οι παραστατικές τέχνες και που είναι μόνο δράση, αμφιβολία, παιχνίδι! Δεν πρέπει η έννοια της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης να καταπιεί την ουσία.

Η μήτρα της ζωής

Μια γυναίκα εξεγείρεται και γυναίκες φέρνει, θεές, πίσω στην Αθήνα: την Οπόρω, τη Θεωρία και την Ειρήνη. Και βγάζει στη Βουλιά λόγο και δοξάζει το γυναικείο αιδίο: τη μήτρα που σε γέννησε, σαν αντίδοτο του πολέμου. Ο άνδρας πολεμεί, σκοτώνεται. Η γυναίκα γεννάει.

Εγκεφαλικό γέλιο

Δεν μπορείς να κάνεις την Επίδαυρο ένα τεράστιο τραπέζι, ένα τεράστιο όργιο. Κάνουμε λοιπόν παραστάσεις και μετά τις χειροκροτούμε. Είναι ένας τρόπος. Δουλειά, όμως, αυτών των κειμένων είναι να γιορτάσει ο εγκέφαλός σου. Και την άλλη μέρα ίσως βρεις ένα καλύτερο μονοπάτι να βαδίσεις.

26.

TRANSITION AS
A RESPONSIBILITY
(NOT A TREND)

KATHIMERINI

JUNE 4

green agenda

CYPRUS SUMMIT

BY

Altia

BOOK TICKET
agenda.cy

HILTON NICOSIA

PLATINUM SPONSORS

EUROBANK

ALPHA BANK

GOLD SPONSORS

invest
Cyprus

CYFIELD

Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου
Electricity Authority of Cyprus

RESEARCH
& INNOVATION
FOUNDATION

SILVER SPONSORS

cyta

ΣΚΑΒΕΝΙΤΗΣ

UoL

University
of Limassol
SCHOOL OF
MANAGEMENT

LLPO
LAW FIRM